SÖĞÜT'TEN ÇINARA

RESİMLİ OSMANLI KURULUŞ DÖNEMİ TARİHİ

Söğüt'ten Çınara

Resimli Osmanlı Kuruluş Dönemi Tarihi

KAYNAK
KİTAPLIĞI

Bursa'da Saat Kulesi

Söğüt'ten Çınara

Resimli Osmanlı Kuruluş Dönemi Tarihi

Hüseyin Gökçe Mehmet Bahadır Dördüncü Latif Genç

Bu kitabı, meydana gelmesindeki katkılarından dolayı Sayın Mustafa Özcan'a ithaf ediyorum.

Ayrıca Sn. İhsan Eren'e, Sn. Orhan Keskin'e, Sn. M. Niyazi Özdemir'e, Sn. Doç. Dr. Haluk Dursun'a, Sn. Bülent Katkat'a yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

H. Gökçe

Söğüt'ten Çınara

Resimli Osmanlı Kuruluş Dönemi Tarihi

Editör
Salih GÜLEN

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Fotoğraflar: Hüseyin Gökçe arşivi, Emanname Arşivi, Karevizyon, Ersin Alok

Mizanpaj
Ekrem TEZ

ISBN
975-8775-64-2

Yayın Numarası
149

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Eylül, 2005

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Kaynak Kitaplığı
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.kaynakkitapligi.com

İçindekiler

Önsöz

Rivayet edilir ki Almanların ünlü tarihçisi Walter Raleigh, dünya tarihi yazmaya karar verir. O günlerde evine dönerken bir kavgaya rastlar. Araya girmez, bir kenarda bekler. Kavga yatışınca sebebini öğrenmek için birisini dinlerken, bir başkası gelir, söylenenin doğru olmadığını belirtir. O konuşurken bir başkası gelir, söylenenlere itiraz eder, doğrusunu anlatmaya koyulur. Walter Raleigh biraz önce gördüğü kavganın sebebini tespitte güçlük çektiğini fark eder. Bu gerçek karşısında iki bin yıl önce cereyan etmiş bir olayın ne sebebini, ne cesametini, ne de sonucunu bilemeyeceği kanaatiyle yazdıklarını ateşe atar.

Sosyal bilimlerin belkemiği olan tarih çok önemlidir; fakat o ölçüde de zordur. Zorluk daha kayıt tutulurken başlar; sevgiler - kinler işin içine karışır. Yaşadığımız dönemi gözümüzün önüne getirelim; bir başbakanı bazıları göklere çıkarır, bazıları yerin dibine batırır. Gazetelerin, dergilerin, kitapların sayfalarını birbirleriyle taban tabana zıt yargılar doldurur. Yarın günümüzün tarihini yazacak tarihçi hangisini belge olarak kullanacaktır? Yıllarca iş başında kalan bir kişinin değerlendirmesini bir kenara bırakarak yalnız bir icraatı ele alınırsa; onda da anlaşmazlık çıkar; kimileri o icraatı alkışlar, kimileri kötüler. Geleceğe belge bırakmak için resmi makamlarca tutulan kayıtlar taraflı olacaklarından genellikle işe yaramazlar; fakat bazen bir solmuş kâğıt parçası, bir kırık çömlek tarihçinin önüne yepyeni ufuklar koyar.

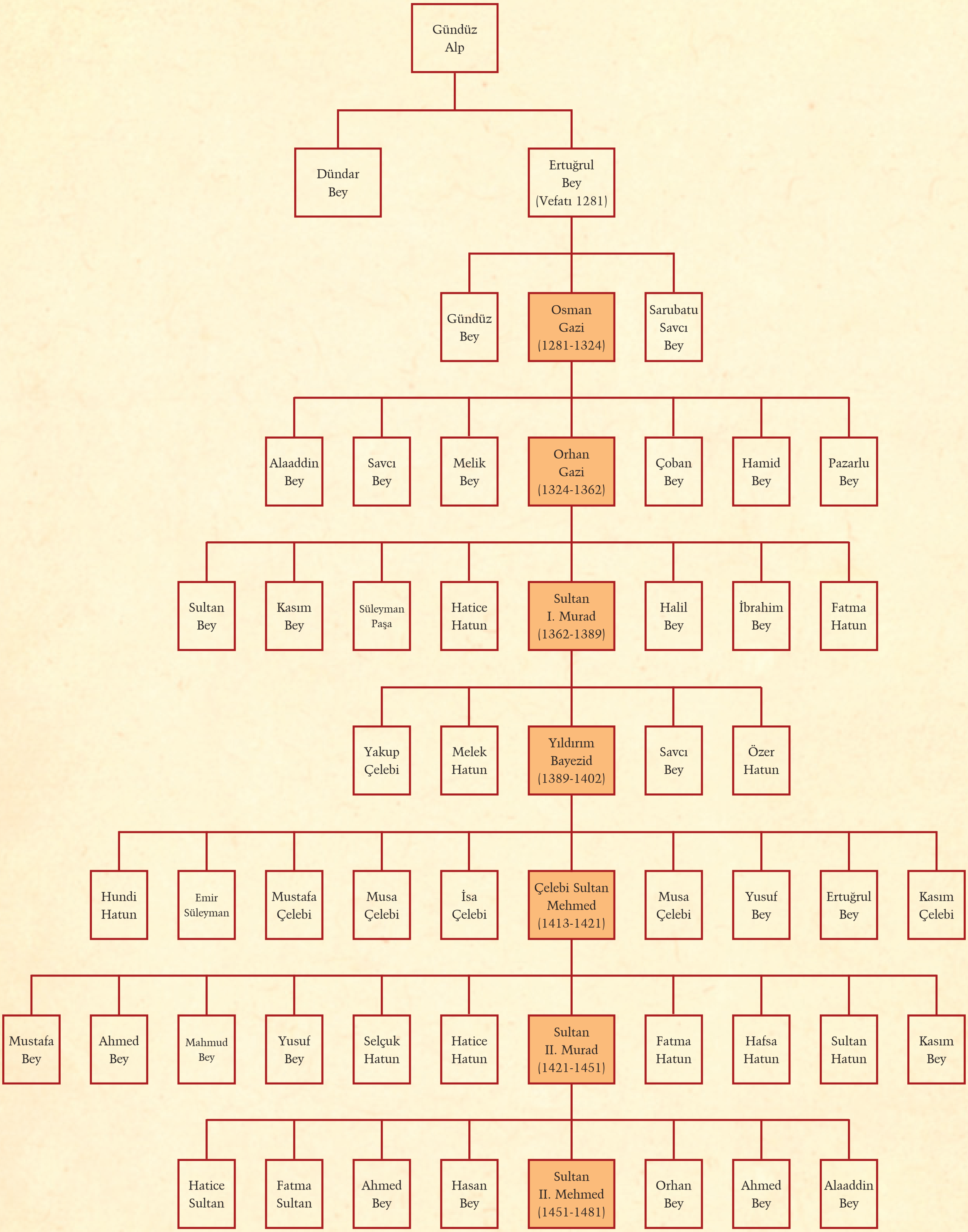
Tarihin mantığı, dönemin zihniyetinde gizlidir. Bu zihniyeti, tarihi yapanlar ve değerlendirenler bakımından göz önünde bulundurmak gerekir. Orta Çağ tarihçilerine göre "Otuz Yıl Savaşları" ruhu kurtarmak amacıyla yapıldığından kutsaldır. Ama aynı kültürün çocuğu olan, fakat XIX. yüzyılda yaşayan Burckhardt'ın kanaatince rezilce bir şeydir. Çünkü batıda kilise nüfuzunu kaybetmiş, millet anlayışı ön plana geçmişti. Aynı kültürde yetişen tarihçiler bu kadar farklı düşünürlerse değişik kültürde yetişenlerin aralarında uçurumun bulunması tabii hale gelmez mi? Katolik ve Alman olan, aynı zamanda Viyana'yı Osmanlıya karşı savunan albayın soyundan gelen Hammer'in tarihimizi değerlendirmesi filin gül bahçesinde dolaşmasından farklı olabilir mi?

Olaylar art arda sıralanmakla tarih gün ışığına çıkarılamaz; tarih akıp giden zamandaki sosyo-kültürel hadiselerin bütünüdür; bir sonraki olayın mantığı, bir öncekinde yatmaktadır; önceki olayda bünyesinde taşıdığı sırrı sonraki olayda ortaya koyar. Neyin asıl, neyin ayrıntı olduğunu anlamak da çok önemlidir; aksi halde sebep ve sonuç birbirine karıştırılabilir. Bunun için tarihçi olayların omurgasını teşhis etmeli, onları işleyeceği yeri de iyi seçmelidir.

Hüseyin Gökçe ve iki arkadaşının tarihî meselelerden dolayı köklü bir ıstırabı bulunduğu hissediliyor. Dönemin zihniyetine hakkıyla vâkıfları oldukları da anlaşılıyor. Kuru bir kronoloji yazmamışlar; olayları, kültür unsurlarını, güzel resimler, fotoğraflar ve hoş bir grafikle beslemeyi unutmamışlar.

"Söğüt'ten Çınara" kitabı okuyana sadece tarihimize farklı perspektiften bakmak, geçmişimizi daha sağlıklı değerlendirmek imkânı vermiyor, geleceğimiz hakkında daha ciddi tahminler yaptıracak donanıma kavuşturuyor.

Mehmed Niyazi Özdemir

Gündüz Alp
Dündar Bey
Ertuğrul Bey (Vefatı 1281)
Gündüz Bey
Osman Gazi (1281-1324)
Sarubatu Savcı Bey
Alaaddin Bey
Savcı Bey
Melik Bey
Orhan Gazi (1324-1362)
Çoban Bey
Hamid Bey
Pazarlu Bey
Sultan Bey
Kasım Bey
Süleyman Paşa
Hatice Hatun
Sultan I. Murad (1362-1389)
Halil Bey
İbrahim Bey
Fatma Hatun
Yakup Çelebi
Melek Hatun
Yıldırım Bayezid (1389-1402)
Savcı Bey
Özer Hatun
Hundi Hatun
Emir Süleyman
Mustafa Çelebi
Musa Çelebi
İsa Çelebi
Çelebi Sultan Mehmed (1413-1421)
Musa Çelebi
Yusuf Bey
Ertuğrul Bey
Kasım Çelebi
Mustafa Bey
Ahmed Bey
Mahmud Bey
Yusuf Bey
Selçuk Hatun
Hatice Hatun
Sultan II. Murad (1421-1451)
Fatma Hatun
Hafsa Hatun
Sultan Hatun
Kasım Bey
Hatice Sultan
Fatma Sultan
Ahmed Bey
Hasan Bey
Sultan II. Mehmed (1451-1481)
Orhan Bey
Ahmed Bey
Alaaddin Bey

Bu Kitabı Hazırlarken

Türkiye Cumhuriyeti'ni ve 1923'teki Ankara ruhunu reddetmediğimiz gibi, mazideki Osmanlı İmparatorluğu'nun değerlerini, büyük insanlarını da sevmekten vazgeçmedik. Çünkü atalarıyla gurur duymayan hiçbir millet yoktur. Ayrıca, maziyi yok sayarak özgün ve yeni bir millet ya da kültür ortaya koyamazsınız. Söğüt'te Osman Gazinin elinde başlayan Osmanlı ile Atatürk önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni benimsemeden Türk tarihini anlamak mümkün değildir. Aynen Türk tarihini öğrenmeden Dünya tarihini anlayamayacağımız gibi...

Bu kitap sıkmadan, tarihi daha iyi anlamayı, günümüze bakan yönlerini keşfetmeyi, doğru kıyaslamayı hedeflemektedir. Kitabı; kavramlara boğmadan, olayları, yaşantıları günümüze de örnek kişilerin üzerinde taşımayı düşündük. Bu amaçla şık, sevimli ve pratik sayfalar hazırladık. Tarihe mal olmuş kimselere kin ve nefret duygusu bulaştırmayı doğru bulmadık. "Fütüvvet" dediğimiz yiğitlik, iyilikseverlik ve insanlık örneklerinin sayfalarda bolca bulunmasına, kitabın yapraklarında nehir gibi süzülüp gitmesine önem verdik. Yanlarında da bahçecikler, gölcükler, köprücükler, çimenler, konaklar bulundurduk. Bazen de nehrin içinde adacıklar…

Bu kitap, ileri düzeyde akademik bir çalışma olmamakla birlikte, kesinlikle doğru ve üstünde fikir birliğine varılmış bilgilerin sunumudur. Okuyucuyu detaylarla boğmamaya özen gösterdik; ama yeri geldikçe parantez içinde bazı kaynakları yazdık. (Hammer, C. II, s. 177 gibi) Kitabın hedef kitlesi, başta gençler olmak üzere tarihe ilgi duyan bütün insanlardır.

Tarih ile bugün arasında köprüler kurmaya özel gayret gösterdik. Sadece tarihî resim ve çizgilerde kalmadık, aynı yerlerin bugünkü fotoğraflarına mümkün olduğunca yer vermeye çalıştık. Tarihteki Budin'in bugünkü Budapeşte, Lehistan'ın Polonya, Azak'ın Rostov, Basarabya'nın Moldovya, Bahçesaray'ın Simferapol, Amid'in Diyarbakır olduğunu hatırlatarak oraların bugünkü bilgi ve görüntülerini de kitaba taşıma gayreti içinde olduk.

İstanbul'da bulunan Osmanlı arşivlerini sık sık hangi yabancı heyetlerin ziyaret ettiklerini bilseniz bu kitabı daha iyi anlayacağınızdan eminim. Başta Amerikalı olmak üzere İngiliz, Alman, Japon, Fransız uzmanlar araştırma izni için âdeta yarışıyor. Görüştüğüm Osmanlı arşivlerinde çalışan bir dostum, "Geçen gün ABD'li eğitim uzmanları geldi. Amerika'da okul eğitimi tehlike sinyalleri veriyormuş. Osmanlı eğitim işini nasıl başarmış onu araştırmak için arşivleri didik didik ediyorlar." dedi.

İngilizlerin ünlü tarih felsefesi uzmanı Prof. Dr. Arnold Toynbee "Osmanlı İmparatorluğu

ömrünü tamamlamış bir uygarlık değil, durdurulmuş bir medeniyettir." yorumunu yaparken bizim, kendi tarihine ilgisizliğimiz doğru mu? Sadece "Yükselme" dediğimiz dönemde değil, yıkılana kadar dünyanın, hele Avrupa'nın gündeminde, iyilikler defterinde, tarihin insanlığa gülümsediği dönemlerde Osmanlı vardı. ABD'nin denizlerde vergi ödediği tek ülke Osmanlı... Sultan Abdülaziz Wagner'e opera binası yapımı için; Abdülhamid de Pastör'e laboratuarını geliştirsin diye diğer devlet başkanlarından daha fazla para gönderdi. Fatih Sultan Mehmed, bir elinde Gazali'nin kitabını tutarken öteki elinde Homeros'un İlyada'sını taşıyordu.

Orta halli bir şiir bile her okuyuşta yeni anlamalara kapı açıyorsa, koca Osmanlı tarihi, medeniyeti, insan ve yönetim örgüsü, yeniden okuyanlara niçin yeni ilhamların, el değmemiş fikirlerin, taze anlamaların kaynağı olmasın? Yeter ki tarihi bütün delilleriyle yeni baştan okuma, anlama, değerlendirme, üzerinde düşünme, kıyaslama gayretinden uzaklaşmayalım.

Bu kitabı yirmi yedi yıldır yazmaya çalışıyorum. Kitabın ilk çekirdeği "Damla Damla Tarih" adıyla 1979'da yayınlandı. Osmanlı coğrafyasının çoğuna giderek tarihin izlerini sürdüm. Kudüs'ten Suudi Arabistan'a, Şam'dan Umman'a tüm Orta Doğu'ya, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine, Güney Afrika'ya, Balkanlardan Moldavya'ya, Karpatlara, Gagavuz Yeri'ne, Viyana kapılarına kadar gittim. Bazılarında aylarca, yıllarca yaşadım. Ama hiçbir zaman "Osmanlı fanatiği" olmadım. Serinkanlı davranmaya itina gösterdim. Akademisyen değilsem de, akademik değerlere bağlı kalarak ele aldım konuları. Yine de takdiri başkalarına bırakıyorum. Bu kitap, iyi bir Osmanlı ziyafeti olmasa da güzel bir "Osmanlı dürümü"dür. Pratik, besleyici, sağlıklı ve kolay ulaşılabilir bir dürüm...

Son sözüm: Dün defalarca savaşan milletler bugün ya iyi bir komşu, ya dost ya da belli alanlarda ortaktır. Değillerse de olacaklardır! Savaşlar çok geride kalmıştır: Zaman; akıl, hoşgörü ve insanlık paydasında buluşma zamanıdır. İhtiraslı kafalar, aydınlık düşüncelere bırakacaktır yerini.

Hüseyin Gökçe

Osman Gazinin tahta çıkması. Hünernâme, 1. cilt

Anadolu Hayatı ve Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu

"Yeni imparatorluğun, Osmanlının
kuruluşu, insanlık tarihinin en büyük
ve en şaşılacak olaylarından
biridir. Onların kaderindeki
en büyük fevkalâdelik
başlangıçları oldu. Büyük bir
netice için pek küçük
olarak işe başladılar."

Fernand Grenard (Fransız Tarihçi)

1. Bölüm

Osman Gazi

Osman Gazi

Baba adı	**: Ertuğrul Gazi**
Ana adı	**: Halime Hatun (Hayme Ana diyenler de vardır)**
Doğum Yeri / Tarihi	**: Söğüt / 1258**
Aşiret Beyi Oluşu	**: 1281**
Devlet Başkanı Oluşu	**: 1299**
Ölüm Yeri / Tarihi	**: Yenişehir? / 1326**
Türbesi	**: Bursa'da.**
Çocukları	**: Orhan, Alâeddin Ali, Savcı, Çoban, Melik, Pazarlu, Hamid.**

400 Çadırlık Aşiretten Devlete

Osman Gazi

Mücadele Azmi ve Serhat Tutkusu ile Büyük Göç

Gençler, ihtiyarlar, kadınlar, çocuklar, çadırlar, atlar, köpekler, koyunlar... Büyük bir göçün, büyük bir konvoyun içinde akıp gidiyordu. Günlerdir, haftalardır…

Göçün ve konvoyun büyüklüğü gibi umutlar da büyüktü. Tabi mücadele azmi de, serhat tutkusu da…

Hem bir kaçışın, bir arayışın hem kocaman umutlara yolculuğun adıydı bu göç.

Kaçıştı, çünkü Moğol ordularının artan baskınları iyice bunaltıyordu.

Arayıştı, umuttu. Çünkü Anadolu denen topraklar "Gel!" diyordu sanki. Anadolu tarafından gelen bilgiler ve umutlar, muştu gibiydi.

Büyük konvoyun içinde "Kayı aşireti" derler, küçük denilebilecek bir başka grup vardı.

Dört yüz çadır, dört bin kişi kadardılar. Başlarında da Gündüz Alp bulunuyordu. Oğuz Han soyundan Bozoklar'a bağlı Kayı aşiretinin reisi Gündüz Alp…

Kayı'nın manası kuvvet ve kudret sahibi demekti. Evet, Kayı aşireti umut ekilecek, çağrılmış topraklara göç halindeydi.

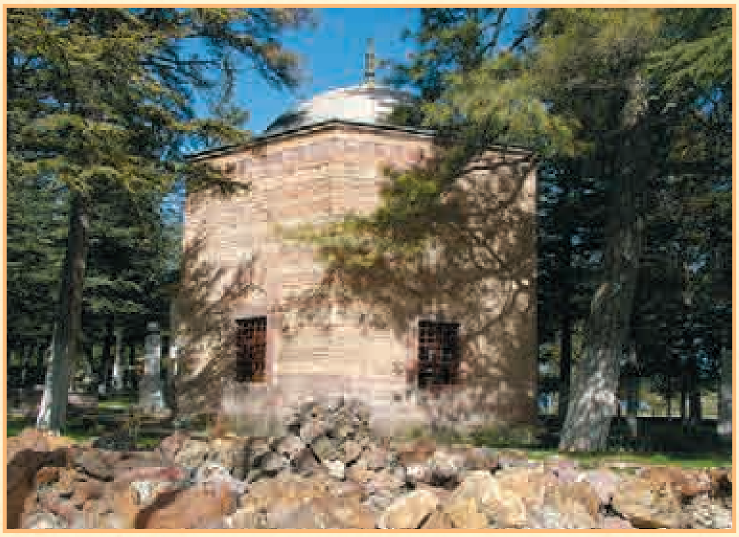
Hazar'ın kıyısından, İran'ı geçerek Van Gölü'nün kuzeybatısındaki Ahlat'a vardıklarında gün, tepeye dikilmişti.

Her şey 1230 yılında Anadolu'da başladı. Bir rivayete göre Gündüz Alp'in yerine geçen Ertuğrul Gazi, bu tarihte Kayıların başında önemli bir savaşa katılmıştı. Moğollar ile Anadolu Selçukluları arasındaki talihsiz savaşa…

Konya'da Alâeddin Keykubad Türbesi

Ertuğrul Gazi Türbesi

Bu talihsiz savaş, Anadolu'nun yeni konuğu Ertuğrul Gazi için talih oldu. Daha zayıf göründüğü için Selçuklu tarafında savaşa katılan Ertuğrul Gazi, bunun karşılığında Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad tarafından ihsanlara boğuldu, yerleşmeleri için toprak verildi.

Anadolu'da Bir Ertuğrul Gazi

Anadolu Selçuklu Hükümdarı Alâeddin Keykubad, Kayıların Ankara Karacadağ civarına yerleşmelerine izin verdi. Alâeddin Keykubad bununla da yetinmeyerek onlara kışlak için Söğüt kasabasını, yayla olarak da Domaniç'i hediye etti.

Oğuz Türklerinden gelen Kayılar için yepyeni bir dönem başlamıştı böylece.

Ertuğrul Gazi, III. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Oğuz Hanın oğlu Deniz Han

kolundan bir Türk aşireti olan Anadolu Selçuklu Devleti'yle ilişkilerini biraz daha geliştirdi.

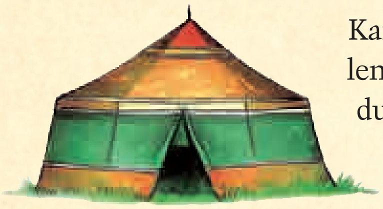
Doksan üç yaşında vefat etti Ertuğrul Gazi. Vefat edene kadar Kayı uç beyliğinin başından ayrılmadı ve beyliğin alanını 4800 kilometrekareye yükseltti. Mezarı, Bilecik iline bağlı Söğüt ilçesindedir.

Osman Bey Tarih Sahnesine Çıkıyor

Osman Bey daha babası Ertuğrul Gazinin sağlığında aşiret işlerindeki yönetime katkısı, cesaret ve yiğitliği ile kendini ispat etmişti. Babasının vefatında yirmi üç yaşında idi ama kırk yaşındaki adamların tecrübesine sahipti. Amcası Dündar Gazinin Ertuğrul Gaziden sonra onun yerine geçmesi konuşulduysa da Osman Beyin ortaya koyduğu başarılardan sonra bütün Kayı aşireti "Beyliğimizin başına Osman Bey geçsin!" görüşünde birleşti.

İki abisi Gündüz ve Sarıbatı Bey de: "Osman, bey olsun, o buna lâyıktır, biz onun emrine girmeye hazırız." demekteydiler. Onların gözü yoktu baş olmakta.

Osman Bey, başa geçince daha bir gayretli oldu. Yirmi dört saati kırk sekiz, ayın otuz gününü altmış gün yapmanın yollarını aramaya koyuldu.

Kardeşleri ve aşiretin önde gelenleriyle daha bir yakınlık kurdu. Biliyordu ki başarı ve dirlik birlikten geçerdi.

Beyliğin merkezi Söğüt, aslında Osman Gaziye çok dar geliyordu. Toprakları genişletmek gerekirdi. Dört bin sekiz yüz kilometrekare ne kadarcık topraktı ki! At koşumuyla bir uçtan uca birkaç saatlik yol.

Söğüt sınırının doğusunda Anadolu Selçuklu Devleti vardı. Kardeş bir devlet… Ama eski gücünde değildi artık. Zaten İlhanlılar Devleti'ne tâbi olmuşlardı. Osmanlı Beyliği'nin kuzeyinde ve batısında "tekfur" denilen ve kendi-

Türklerin Müslüman Oluşu

Türklerin "Göktanrı" inancından İslâm dinine geçmelerinde 751 yılında yapılan Talas savaşının büyük etkisi olmuştur. Türkler bu savaşta Çinlilerle savaşan Müslümanlara yardım etmişlerdir.

İslâmiyeti seçen ilk Türk hükümdarı Satuk Buğra Handır.

250 milyona yaklaşan Türk soylu Müslüman toplulukların yanında toplamı 4 milyonu bulmayan Gayrimüslim Türkler de vardır. Bunlar Yakutlar, Çuvaşlar ve Gagavuzlar'dır.

İlk Türkler

Tarihle ilgili bilimsel kitaplar Türkleri beyaz ve brakisefal (geniş kafalı) bir ırk olarak anlatır.

İlk izlerine, bir görüşe göre dört bin, bir başka görüşe göre de altı bin yıl önce rastlanan Türkler, Orta Asya'da Tanrı Dağları ile Altay Dağları arasındaki geniş alanda, bugün Çin sınırları içindeki Çungarya denilen bölgede yaşamaya başlamışlardır.

Karakteristik özellikleri itibariyle dünyanın dört bir yanına yayılma işaretleri veren ilk Türkler; atı, sığırı, deveyi ehlileştiren, eğiten ırk olarak dikkat çekmiştir. Yoğurdu ilk yapanların da Türkler olduğu konusunda dünyada görüş birliği bulunmaktadır. Pek çok dilde bu gıdanın adına (az farklılıklarla) "yoğurt" denilmektedir.

Türkler avcı, atak ve savaşçı olarak tanınmıştır. Türk'ün kelime anlamı ise "Güç" tür. Tarihte Türk adını devletin resmî adı olarak kullanan ilk devlet Göktürk'lerdir. Coğrafi ad olarak Türkiye (Turkhia) tabirini ilk defa Bizanslılar kullanmıştır.

lerini devlet sanan feodal beyler vardı. Bizans İmparatorluğu'na bağlı gibiydiler ama yeri geldiğinde akıllarına eseni yapıyorlardı. Üstelik emri altındaki halkı eziyorlar, adaletsiz davranıyorlar, zulmediyorlardı.

Aslında komşularında yaşanan bu olumsuzluklar Osman Bey için rahatlamak, etrafa açılmak adına iyi bir fırsattı. Ayrıca huzursuz toplumların umudu olmak da güzeldi.

Tarih Osmanlıyı Çağırıyor

Evet, tarih Osmanlıyı çağırıyor. Ve Osmanlı yürüyüşü başlıyor.

Osman Bey, babasının barış politikasını beğeniyordu ve komşularıyla barış ortamını sürdürüyordu. Hatta yazın aşiretiyle yaylalara çıkarken bazı ağırlıklarını Bilecik tekfuruna emanet bırakır, dönüşte alırdı. Buna karşılık, yayla dönüşünde tekfura peynir, tereyağı, bal, keçe ve atlar için eyer takımı gibi hediyeler takdim ederdi.

Bu arada İnegöl Tekfuru Nikola, Türklere rahatsızlık vermeye başlamıştı. Yol kesip bir şeyler almanın yollarını deniyordu. Bununla da kalmıyor "Bu Osman Bey durmadan güçleniyor, yarın hepimizin belası olacak, birleşip bir şeyler yapalım." diyerek diğer tekfurları Türkler aleyhine kışkırtıyordu.

Tekfur Nikola'nın bu faaliyetlerini haber alan Osman Bey aşiretin ileri gelenlerini toplayarak durum değerlendirmesi ve istişare yaptı. Turgut Alp, Konur Alp, Akça Koca, Aykut Alp ve Abdurrahman Gazinin hazır bulunduğu toplantıdan çıkan karar şu idi:

"Nikola'ya hak ettiği cezayı derhâl verelim! Böylece diğer tekfurlara da gücümüzü göstermiş oluruz."

Ahlat

1284 yılının ilkbahar aylarıydı. Osman Bey komutasındaki Türk akıncıları, Tekfur Nikola'nın hisarını anîden basmak için yola çıktı. Ancak Nikola, casusları aracılığıyla bu baskını haber almıştı ve "Ermeni Derbendi" denilen dar geçitte pusu kurdu. Niyeti bu dar geçitte Osman Bey ve yakın silah arkadaşlarını yok etmekti.

Ancak hesaplar tutmadı. Aratos adındaki bir Rum, pusuyu Osman Beye bildirdi.

Planlarını süratle değiştiren Osman Bey, Nikola'yı Ermeni Derbendi geçidinde sıkıştırdı. Şiddetli ve çok kanlı bir çatışmaya başladılar.

Geçidi iyice tutan tekfurun askerleri Osmanlıları zorluyor, kayıplar verdiriyordu. Şehitler arasında Osman Gazinin kardeşlerinden Sarıbatı Beyin yiğit oğlu Baykoca da vardı. Aziz cenazesi, oracıkta, geçidin az aşağısında, sonradan Hamzabey adını alan köye defnedildi.

İlk Zafer

Yıl 1285... Baharın ilk haftaları... Ermeni Derbendi geçidindeki çatışmanın üzerinden tam bir yıl geçmiştir. Osman Beyin yüreğinde açık bir yara gibi durmaktadır bir yıl önceki çatışmanın acıları ve yeğeni Baykoca'nın şehit edilişi.

Bunun karşılığı alınmalı, Tekfur Nikola'ya gerekli ders verilmeliydi.

Yine bir bahar sabahı üç yüz atlı ile İnegöl yollarına düştü Osman Bey. Dörtnala giden atlılar İnegöl yakınlarındaki Kulucahisar'ı bastılar. Tekfurun askerlerinin bir bölümü canından olurken bir bölümü de Kayılara sığındı.

Böylece Kayılar tarihe geçen ilk zaferini kazandı. Ve tarih, geleceğe şunu fısıldadı: "Sıkı durun, Osmanlı fetihleri başlıyor."

Rüya ile gelen büyük müjde

Şeyh Edebali bir ahi şeyhi ve meşhur bir din âlimiydi. Osman Bey Kayıların başına geçmeden önce de sık sık Şeyh Edebali'yi ziyaret eder; fikirlerini alırdı.

Yine böyle bir ziyaret için gitmişti Şeyh Edebali'ye.

Gece olunca Osman Beye bir oda hazırlandı. Kendisi az uyurdu. Odasında duvarda asılı Kur'an-ı Kerim'i görünce uzanıp yatmamış, saygıyla Kur'an okuyarak sabahı beklemişti.

"Yatağını mı beğenmedin?" diye soran Edebali'ye:

- Burada Allah'ın kitabı Kur'an asılı duruken bizim uzanıp yatmamız uygun düşmez, demişti.

***

Aradan yıllar geçti. Belki üç, belki dört sene... Osman Bey, Şeyh Edebali'ye misafir olduğu gecelerin birinde rüyasında, Şeyh Edebali'yi gördü. Edebali'nin göğsünden bir ay doğmuş, yükselmiş kendi göğsüne girivermişti.

Derken, Osman Beyin göbeğinden çıkan bir ağaç, süratle dal budak salıp kocaman olmuştu. Bu öyle ulu bir ağaçtı ki; Asya, Avrupa ve Afrika kıt'alarını kaplıyordu. Kocaman dağlar onun gölgesinde kalıyordu. Nil, Tuna, Fırat gibi nehirler de onun altından akıyor, ormanları, tarlaları geçerek denizle kucaklaşıyordu. Şehirler, binalar, yollar, köprüler, camiler sıralanıyor; bunların üzerindeki gökyüzünde dolunay parlıyordu. Birden, şiddetli bir fırtına çıkıyor, ağaç sallanıyor, yaprakları sağa sola savruluyordu. Ağacın dalından çıkan kılıç şeklinde parlak bir mücevher İstanbul istikametine uzanıyor, defalarca orayı işaret ediyordu.

—>

Her yıl Osmanlı kuruluş törenlerinin yapıldığı bugünkü Söğüt'teki özel alan

Davul Tuğ ve Sancak

Osman Gazinin bu ilk zaferi ve Kulucahisar'ın zaptı, Tekfur Nikola'yı iyice korkuya düşürmüştü. Telaşla tekfurların kapısını çalmaya başladı: "Demiştim sizlere, Türklerin cesaretleri, güçleri durmadan artıyor; bugün bana, yarın size saldıracaklardır. Hemen harekete geçmeli, birleşerek Osman Gaziyi yok etmeliyiz."

Ne var ki diğer tekfurlar Nikola'ya kulak asmadı. Karacahisar tekfuru hariç. O da kardeşi Flatos kumandasında İnegöl'e bir miktar asker gönderdi, o kadar. Ama Tekfur Nikola'yı cesaretlendirmek için bu bile yetmişti. Hemen bir ordu hazırladı ve başına da Flatos'u

geçirdi. Tekfurun askerleri, Osmanlı yurdu Domaniç'e doğru at sürmeye başladı.

Durumu haber alan Osman Gazi, İnegöl ile Bilecik arasında İkizce denilen bölgede toplandığını öğrendiği tekfurun güçlerine doğru rüzgâr gibi esti. Şiddetli mi şiddetli bir çatışma içindeydi iki taraf da.

Tekfurun askerleri, Osman Gazinin ise cesaret ve ustalığı fazlaydı. Savaşın daha başında tekfurun komutanı Flatos vurularak öldü. Başlarının öldüğünü gören tekfurun askerleri darmadağın oldu, sağa sola kaçıştılar ve büyük bir hezimet yaşadılar. Osman Gazinin yiğitleri, bir zafer daha kazanmıştı.

Akılsız Tuzağa Karşı Akıl Dolu Çare

Zaman ilerliyor, Osman Gazi güçleniyordu.

Sadece askeri güç değildi bu. Büyük bir devletin temellerinin atılması anlamına gelen teşkilatlanma, kurumsallaşmaydı. Ama komşu güçler, Rum beylikleri, tekfurlar da uyumuyordu elbette. Yıllar yılı Türklerle dost geçinen Bilecik Tekfuru bile hileler peşindeydi. Aklınca müthiş bir tuzak hazırlamıştı, diğer tekfurların da yardımıyla.

Tuzak şöyle işleyecekti; Bilecik Tekfurunun oğlunun, Yarhisar Tekfurunun kızıyla yapılacak evlilik töreni bu komplo için çok uygundu. Büyük bir düğün kurulacak,

Vakit geçirmeden Şeyh Edebali'ye koştu. Rüyasını anlattı. Şeyh şöyle yorumladı rüyayı:

"Muştular olsun Osman Bey. Rabbim, sana ve soyuna hükümranlık verecek. Oğulların dünyaya egemen olacak. Kızımı sana veriyorum, mübarek ola!"

Kısa süre sonra Osman Bey Şeyh Edebali'nin kızı Bâlâ Hatun (Rabia Hatun) ile evlendi. Muştu yüklü rüya ise, aynen Edebali'nin yorumladığı gibi gerçekleşti.

Osman Gazi

Osman Gazinin başarısını 3 maddede ifade etmek gerekirse:

1) Samimiyet

2) Gayret

3) Günlük keyiflerden feragat olarak bu başarı sırrı özetlenebilir.

Bir Şiir

Osman Ertuğrul oğlusun.
Oğuzhan Karahan neslisin.
Hakkın bir kemter kulusun.
İstanbul'u aç gülzâr yap.

onur konuğu da Osman Gazi olacaktı. Tabi, düğünün hay huyu içinde Osman Gazi de öldürülecekti.

Beklenmeyen bir gelişme oldu, Harmankaya Rum beyi Mihail tuzağı Osman Gaziye gizlice haber verdi. (Mihail, daha sonra Müslüman olmuş, Abdullah adını alarak kendisi ve ailesi Osmanlılara uzun yıllar hizmet etmiştir. Osman Gazi ona Köse Mihal diye hitap etmiştir. Günümüzde Eskişehir iline bağlı Mihalgazi ilçesi adını Köse Mihal'den alır.)

Tuzaktan haberdar olan Osman Gazi derhal karşı atağa geçti ve Bilecik Tekfuru'na şu haberi yolladı:

"Davetiniz beni ziyadesiyle memnun etmiştir. Zaten yaylaya çıkma zamanımız da gelmişti. Her zaman olduğu gibi değerli mallarımızı sizin Bilecik Kalesi'ne emanet bırakıp sonra düğüne geliriz. Kadınlarımızı ve kızlarımızı da getirelim. Düğünden sonra da yaylaya çıkarız. Ancak düğünün kale içinde değil dışarıda, çayırlıkta yapılması daha hoş olur."

Osman Gaziden gelen haber tekfuru çok sevindirdi. Osman Gazinin korktuğu için düğünün kale yerine açıkta yapılmasını istediğini düşündü. Düğünün kalede değil Çakırpınarı denilen çayırda yapılacağı haberini yolladı.

Bilecik'te Şeyh Edebali Türbesi

Avcı Av Oluyor

Osman Gazi, akılsız tuzağa karşı, akıl dolu başka bir tuzak hazırladı. Bunun için otuz dokuz seçkin adamını hediye sunmaya giden kadın kılığına soktu. Hediyelik eşya süsü vererek atlara da silah yükledi. Çünkü böyle durumlarda geleneklere göre hediyelerin kadınlar tarafından sunulması gerekiyordu. Karşı tarafa güven veriyordu bu davranış.

Kendisi de yakın arkadaşlarıyla Bilecik'in yolunu tuttu. Bilecik tekfuru Türk beyini çok iyi karşıladı, ikramlarda bulundu. Düğün eğlenceleri ve ziyafet geç saatlere kadar devam etti.

Herkes eğlenirken Osman Gazi de eğlenenlere bakıyordu, az ötedeki Bilecik Kalesi'nde kadın kılığındaki Türk askerleri, düğün hediyesi gibi gösterdikleri silahlarını yerlerinden çıkararak sarhoş Rum askerlerini etkisiz hale getirmeye başlamıştı bile.

Kaleyi ele geçiren Osmanlı akıncıları, durumu Osman Gaziye uçurdu. Zaten bunu bekleyen Osman Gazi, haberi alınca yanındaki adamlara işaret ederek düğün yerinden uzaklaştı. Atlarını çatlatırcasına sürerek tuzaktan kurtuldular böylece.

Bilecik Tekfuru, Osman Gaziyi öldürme planını uygulayamadığı için kahroldu. Ama kendisini çıldırtacak daha kötü haberi almamıştı henüz. Siniri yatışmaya başladığında kalesinin Türkler tarafından alındığını öğrendi.

Kendini çabuk toparlayarak kale dışındaki askerlerini yanına aldı ve vakit geçirmeden Osman Gazinin peşine düştü.

Ancak bu Osman Gazinin karşı pusu planına dâhil idi ve onları "Kaldırak" denilen mevkide bekliyordu. Orada yapılan çatışmada tekfur ve askerleri yenildi.

Osman Gazi, oradaki işini bitirince hemen geriye dönerek düğün yerini bastı. Bunu da yeterli görmedi, Yarhisar üzerine yürüdü. Sabaha kadar süren çatışma sonunda kaleyi ele geçirdi.

Kul Hakkı

Osmanlı Türkleri kul hakkını ve insana saygıyı esas almıştı. İki yüz bin kişilik ordu, günlerce bağ ve bahçelerin yanından geçtikleri hâlde, komutanlarının ve hangi milletten olursa olsun mülk sahibinin izni olmadan bir ekşi erik bile koparmazdı.

Türkiye'de heykeli dikilen ilk kişi Osman Gazidir

Osmanlının son zamanlarında, "Biz de büyüklerimizin heykelini dikelim." diyenler vardı. Bunlardan biri de dönemin Sivas Valisi Muammer Bey idi.Valinin önderliğinde 1914 yılında Osman Gazinin heykelinin dikilmesine karar verildi.

Heykelin Sivas'ın Zara ilçesi ile Hafik ilçesi arasında yapılması uygun bulundu.

Dört yıl devam eden anıt inşaatı 1918'de tamamlandı.

Böylece Türkiye ilk heykeline kavuşmuştu!

Dokuz metre yüksekliğindeki sütunun üzerine dikilen Osman Gazi heykeline halk ilgi duymadı. Ama heykel 1937 yılına kadar ayakta kaldı.

1937'de Sivas Valisi Nazmi Toker bu anıtı "Eski Eserler Yönetmenliğine uygun değil." gerekçesiyle yıktırdı.

Böylece, Osman Gaziyi yok edecek bir tuzak tam tersi gelişmiş, tuzak kuranları yok etmişti. Osman Gazi de av yapılmak istenirken avcı olmuştu.

Birileri İçin Zafer
Birileri İçin Kurtuluş

Osman Gazi, üst üste yaşadığı zaferlerden sonra gayretini daha da arttırdı. Hemen Turgut Alp komutasında beş bin kişilik büyük bir kuvvet hazırladı.

Hedef, İnegöl tekfuruna son darbeyi vurmaktı.

Bu defa taktik değiştirmiş, yola akşam namazından sonra çıkmıştı. Bütün gece yol gidildi ve günün ilk ışıklarıyla beraber Rumlar bastırıldı.

Hayme Ana Türbesi
Çarşamba Köyü
Domaniç / Kütahya

Tekfur Nikola ve ordusu büyük bir hezimet yaşadı. Tekfur hayatını da kaybetti bu savaşta.

İlk defa bu kadar bol ganimet ve esir elde ediyordu Osman Gazi. Esirler arasında Nikola'nın üç erkek kardeşi, iki kız kardeşi, bir kızı ve bir oğlu da bulunuyordu. Ganimetlerin bir bölümü Selçuklu Sultanı'na gönderildi.

Osman Gazinin işi bununla bitmiyordu. Çünkü İnegöl tekfurunun silinip gitmesinden sonra Karacahisar tekfuru, öteki tekfurları Osman Gazi aleyhine kışkırtıp duruyordu. Ama başına geleceklerden habersizdi.

Nitekim, başına gelecekler gecikmedi ve bir sabah karşısında Osman Gazinin fedailerini buldu Karacahisar tekfuru. Davrandı, karşılık vermeye çalıştı; ama boşunaydı çırpınışı. Hayatını korudu, fakat kalesini kaybetti.

Selçuklu Sultanı Gıyaseddin II. Mesud da bu zaferden büyük mutluluk duydu. Bunun ifadesi olarak Osman Gaziye bir ferman ile beyliğin tescili anlamına gelen davul, tuğ ve sancak hediye etti.

Ganimet ve esirlerden başka bu defa bir de kilise vardı önlerinde. Karacahisar Kilisesi camiye dönüştürüldü. Osmanlılarda camiye çevrilen ilk kilise işte budur.

Söğüt ve Domaniç merkezli o döneme kadar dünyanın görmediği bir fetih ve huzur rüzgârı esiyordu şimdi. Bu başarı; bazıları için fetih, fethedilen halklar için, yeni güzelliklere doğru bir kurtuluştu.

Türk Çadırına Rum Sarayından Gelin

Bir anda ganimetlere boğuldu Osman Gazi. Ama o bunları tek tek gazilere dağıttı. Bilecik tekfurunun oğlu ile evlenmek istemeyen, Yarhisar tekfurunun güzel kızı Holofira'yı da pek genç olan Orhan Gaziye nikâhladı.

Türk çadırına Rum sarayından ilk gelin gelmişti böylece. Daha sonraları Müslüman olarak Nilüfer Hatun adını alan bu hanım, Osman Gaziye Murad Bey ve Süleyman Gazi gibi değerli torunlar verdi.

Bir yiğide bir göz yeter

Güneş, ufuklara ışık müjdesini henüz ulaştırmamıştı ki Osman Gazinin komutanlarından Gazi Ali Bey, giyinmiş kuşanmış ayaktaydı.

Kolay değildi tabi, İstanbul'a bir adım daha yaklaştıracak Hereke'nin alınmasında komutanlık görevi verilmişti kendisine.

Akşama doğru sonuç: Hereke, Türklerin olmuştu.

Ama, vuruşmanın en ateşli anında, karşıdan atılan bir ok, Gazi Ali Paşa'nın gözüne saplandı.

Koca komutanın şaşkınlığı kısa sürdü. Bir tutuşta gözündeki oku çıkardı attı. Gözünden oluk gibi kan fışkırmasına aldırmadan, şaşkın bakışlarla kendini izleyenlere şöyle seslendi:

"Bir Hereke'ye bir göz fazla mı ki! Hem bir başa bir göz yeter! İki gözü olup biriyle geriye bakmaktansa tek gözle ileri bakmak yeğdir!"

"Osmanlı" demek doğru mu?

Aslında Osmanlı, isimleşmiş bir sıfattır. Osmanlı hazinesi, Osmanlı sanatı, Osmanlı insanı gibi. Zamanla bu tabir öyle kuşatıcı bir hâl aldı ki Osmanlı deyince Osmanlı Devleti ile ilgili hemen her konu anlatılmış oldu. O yüzden çok doğru olmasa da pratik bir tanımlama için Osmanlı demeyi uygun buluyoruz.

Söğüt'te, 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın okuduğu tarihî ilkokul

19. yüzyılda İnegöl

Bugün Bursa'daki Nilüfer Suyu o günlerin anısını taşır. Çünkü Nilüfer Hatun, bu suyun üzerine güzel bir köprü yaptırmıştı.

Güzel ve bakımlı bir şehir olan Bilecik Osman Gazinin yeni merkezi oldu.

Yeni bir merkez edinmenin de rüzgârıyla Osman Gazi, devlet olma hedefindeki faaliyetleri daha da arttırdı.

Bilecik'in merkez yapılmasından bir yıl sonra, yani 1301'de Yundhisar ve Yenişehir Kalelerini de topraklarına kattı Osman Gazi.

Osmanlının kuruluşunu anlatan Türk ve Kayı Aşireti bayraklı bir afiş.

İki Yılda İki Merkez

Bu defa Yenişehir merkez olarak seçildi. Osman Gazi, Yenişehir'i çarşılar, hamamlar ve evlerle donattı. Şimdiye kadar konar göçer yaşayan Osmanlılar için şehir hayatına atılan adımın önemli bir göstergesiydi bu yeni yapılar.

Aslında bu durum, Osman Gazinin dinamizme ve sürekli değişime verdiği önemi; karakter olarak buna ne kadar yatkın bir doku taşıdığını ortaya koyuyordu. Yirmi yıl öncesinin küçük bir aşiretini, dünya devleti olma rampasına taşımanın başka bir açıklaması olamazdı zaten.

Ertuğrul Gazi Mescidi (Söğüt)

Küçük Asya'da Bir Türk Devleti Bitiyor Yenisi Gelişiyor

Gün doğuyor, gün batıyor, Osman Gazi, fetihlerine soluk almadan devam ediyordu. Yeni topraklar, kaleler ekleniyordu yeni Türk devletine.

Bu arada Anadolu Selçuklu Devleti'nin hızla tükendiği, hatta tahta geçecek yeni sultan bulmakta zorluk çekildiği haberleri yayılıyordu. Şaşkındı Selçuklu beyleri. Ama şaşkınlıklarından kurtulmakta gecikmediler ve şu tarihî kararı aldılar:

"Selçuklu Devleti sona ermiştir. Yeni bir devlet ve yeni bir han seçilmesi gerekmektedir. Yeni Türk hanının Osman Gazi olması uygundur."

Bu karar kendisine tebliğ edilince Osman Gazi, bundan büyük mutluluk ve şeref duyduğunu belirtti.

Hemen Türklerin geleneksel and içme töreni yapıldı. Osman Gazi, Türk beylerine ikramlarda bulundu. Beyler diz çökerek ikramları içerken, Osman Gaziye bağlılık yemini ettiler. Bunlar içilirken, "Afiyetler, sıhhatler, abıhayatlar ve padişahlık mübarek ola!" diyerek hep bir ağızdan dualar ettiler.

Kaderin cilvesi olsa gerek, "Küçük Asya" da denilen Anadolu topraklarında bir Türk devleti yok olurken yepyeni ve daha büyük olacak bir Türk devleti doğuyordu.

Anadolu'da Yeni Bir Güç: Osmanlı

Fırtına gibi esen Osman Gazinin yiğitlerini durdurma görevini tekfurlar yerine getiremeyince bu iş, Anadolu'nun en büyük devleti Bizans İmparatorluğu'na düştü.

27 Temmuz 1302 tarihinde, İzmit yakınlarında Rumların Bafeon dedikleri Koyunhisar Kalesi'nin önünde Bizans ordusu ile Osmanlı askerleri karşı karşıya geldi. Kanlı bir vuruşma başladı. Savaş sonunda Bizans'ın büyük ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Osman Beyin yeğeni, Gündüz Beyin oğlu Aydoğdu şehit düştü. Osman Gazi bir yakınını daha kaybetmişti.

Domaniç'e bağlı Çarşamba köyünde yapılan Hayme Ana'yı anma töreni

Bu galibiyet İznik yolunu açtı. Osman Gazi, İznik'in üzerine yürüdü. Bursa Tekfurunun elinde bulunan Kestel, Kete ve Ulubatlı Kalelerini tek tek ele geçirdi (1302).

Osman Gazi, 1308 yılında İznik-İzmit yolu üzerindeki Karahisar'ı alarak, buraya yerleştirdiği kuvvetle İznik'i sıkıştırmaya başladı. 1313 yılına gelindiğinde ise Akhisar, Lüblüce, Geyve, Lefke, Yenikale gibi bir düzine kalede Osmanlı bayrağı dalgalanmaya başladı.

Bursa Alınıyor Ama Osman Gazi Kaybediliyor

Osman Gazi, ilk kez 1314 yılında kuşattı Bursa'yı.

Kuşattı kuşatmasına ama Bursa çok geniş bir alana

İlk Osmanlı kanunu?

Osman Gazinin koydurduğu ilk kanun ticaretle ilgiliydi. İlk kanun şöyle diyordu: "Pazara bir mal getirip satan herkes iki akçeyi vergi olarak verecektir. Malını satamazsa hiç vergi vermeyecektir."

Osman Gazinin altın tavsiyeleri, vasiyeti...

- Bilmediğinizi, bilenlerden sorup öğrenin. Âlimlere ve sanatkârlara saygılı olun. Allah'ı ve onun emirlerini unutmayın!
- İyice öğrenmeden bir işe başlamayın!
- Size bağlı kalanları hoş tutun. Emrinizdeki askerinize bağışta bulunun, armağanlar vermeyi unutmayın!
- Kimseye zulmetmeyin! Dünyayı adaletle şenlendirin, Allah yolundan ayrılmayın!
- Bizim yolumuz Allah yoludur. Kuru kavga ve cihangirlik davası değildir.
- Bağışlayıcı olun ve ülke işlerini noksansız görün!

yayılmıştı. Etrafındaki Karatekin, Ebesuyu, Kapıcık, Tuzpınarı, Keresteci gibi kaleler alındıysa da Bursa'nın merkezine ulaşılamadı.

Yıllardır dur durak bilmeden fırtına gibi esen Osman Gazinin bedeni de "Benden bu kadar" demeye başlamıştı. 1320'de ayaklarında rahatsızlık görüldü. Bunun üzerine Bursa'yı fethetmek üzere olan ordunun başına oğlu Orhan Beyi tayin etti. Orhan Bey, ilk iş olarak Bursa'nın denizle bağlantısını kesmeyi düşündü ve Mudanya'yı topraklarına kattı.

Bu arada Bizans şehirlerine gözdağı vermek gereğini duyduğu için buralara da akınlar düzenledi. Akyazı, Mudurnu, Sapanca, Ayanköy, Karamürsel... Bunlar Orhan Beyin daha ilk yıllarda fethettiği yerlerdendi.

Bir sabah, Osman Gazi birden iyileşir gibi oldu ve oğlu Orhan Beyi yanına çağırdı.

"Orduyu Yenişehir Ovası'nda topla Orhanım." dedi. Ordu toplanınca, kendisini heyecanla bekleyen büyük kalabalığa tellâllar aracılığıyla şunları söyledi:

"Bursa'nın fethini oğlum Orhan'a ve sizlere emanet ediyorum."

Bu sözlerle Osmanlı ordusunu yeni bir coşku sardı, gözler yaşardı, yürekler kabardı.

Orhan Bey, yerinde duramıyordu şimdi. Pınarbaşı bölgesinde ordusuna yeni bir düzen verdi. Bu arada ağır hasta olmasına ve ilerlemiş yaşına rağmen Osman Gazi de daha fazla dayanamayarak Pınarbaşı'na geldi. Oradan Bursa'daki bir kubbeyi işaret ederek oğluna:

"Vasiyetimdir! Beni işte bu kubbenin altına koyasın evlât." dedi.

İşaret edilen yer, Hristiyanlara ait bir manastırın kubbesi idi.

İşte fütüvvet denen yiğitlik ve ihsankârlıkla dolu bir ömür, üst örnek sayılacak bir sonla noktalanıyordu. Sonra ne mi oldu? O kubbe, Osman Gazinin türbesi oldu.

Hayatı hep koşmakla geçen Osman Gazi, ayaklarından rahatsızdı. Nikris (gut) olduğu tahmin edilen bir hastalığı vardı.

1324'te (1326 diyenler de vardır.) Bursa yakınlarındaki Yenişehir'de (Bir görüşe göre Söğüt'te) çok sevdiği Allah'ına yürüdü. Altmış sekiz yaşındaydı.

Dört yüz çadırlık aşireti, sadece yirmi beş yılda, onlarca şehirden oluşan bir beyliğe yükselten Osman Gazideki iradenin temeli, dur durak bilmeyen mücadele azmi ve serhat tutkusuydu.

Osman Gazinin ilk koyduğu kanun pazarlarla ilgilidir.

Bilecik'te Şeyh Edebali Türbesi ve çevresi

Şeyh Edebali'nin Ölümsüz Vasiyeti

Şeyh Edebali'nin hem talebesi, hem damadı Osman Gaziye vasiyeti, aslında tüm yöneticilere ve insanlığa önemli bir hitabedir. İşte altı asırdır tazeliğini koruyan, altın harflerle yazılmayı hak eden vasiyet:

"Ey oğul, artık beysin!

Bundan sonra öfke bize, gönül almak sana…

Suçlamak bize, katlanmak sana…

Acizlik bize, yanılgı bize, hoş görme sana…

Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana…

Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlamak sana…

Ey oğul !

Bundan sonra bölmek bize, bütünlemek sana…

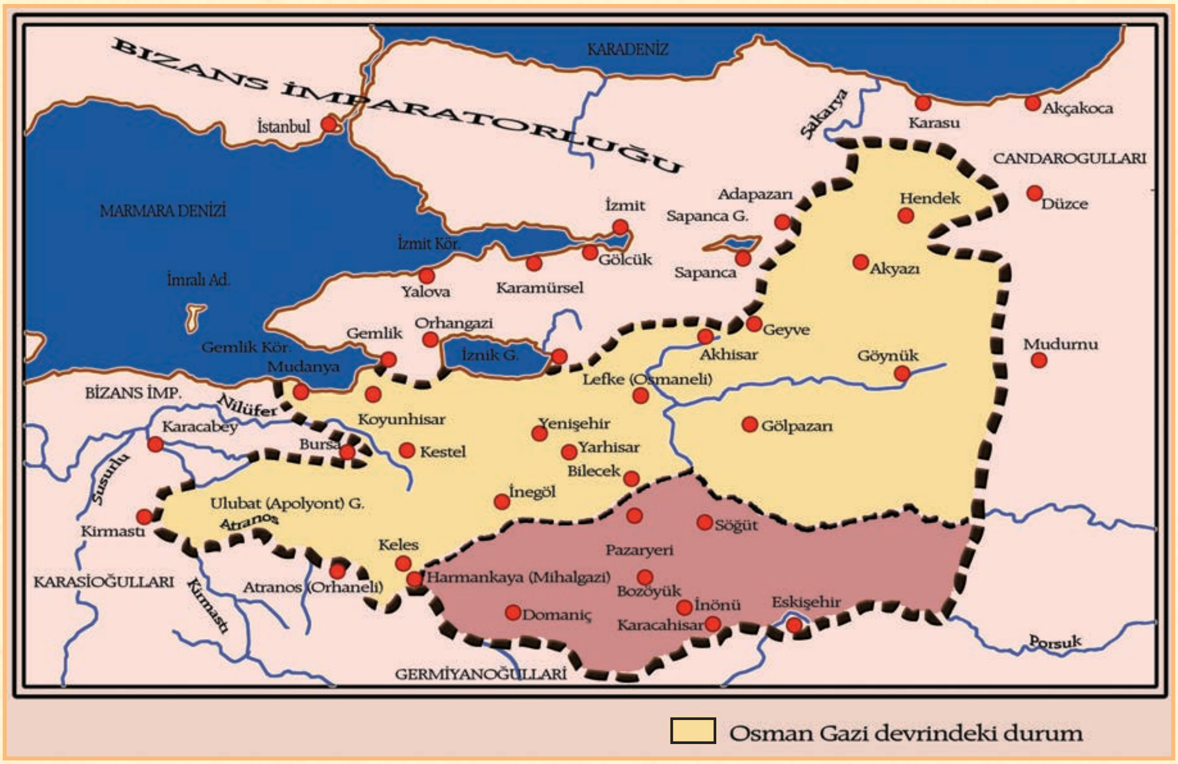
Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana…

Ey oğul!

Sabretmesini bil vaktinden önce çiçek açmaz…

Şunu da unutma; insanı yaşat ki devlet yaşasın…
Ey oğul! Yükün ağır, işin çetin, gücün kula bağlı…

Allah yardımcın olsun!"

Osman Gazinin Bursa'da bulunan türbesi

Osman Gazinin Özellikleri

Dış Görünüşü:

- Fizik olarak uzun boylu, geniş omuzlu, geniş göğüslü, iri gözlü, çatık kaşlı, esmer bir adamdı. Elleri ve kolları gayet uzundu. Saç ve sakalı siyah olduğundan "Kara Osman Bey" diye de tanınıyordu.

Liderliği ve Karakter Yapısı:

- Her konuda stratejik düşünür, satranç oynar gibi hareket ederdi. Askerî bir deha idi. Hep üç yıl, on yıl, elli yıl sonrasını hesaplardı.
- Ata binmekte, kılıç kullanmakta, savaşmakta değme yiğitleri geride bırakırdı.
- Çok cömertti. Sofrasından misafir eksik olmazdı. Müslüman Hristiyan farkı gözetmeden, zengin fakir demeden herkesle görüşürdü.
- Anadolu saflığı ve Orta Asya masumiyeti vardı ama yeri geldiğinde diklenmesini bilirdi.
- Mütevazı yaşar, gösterişsiz giyinirdi.
- Devlet kurmuş, büyük şehirler fethetmiş bir lider olarak şahsi miras adına geriye bıraktıkları sadece şunlardı: Bir kaftan, bir kılıç, bir çift çizme, bir at, tuzluk, kaşıklık, birkaç koyun ve bir çift öküz. ◆

Osman Gazinin kabri

Osman Gazinin Mirası

Osman Gazinin vefatının üzerinden birkaç gün geçmişti.

Aşıkpaşazâde Tarihi'nde anlatıldığına göre, "Derviş Gaziler", Osman Gazinin mirasını, oğulları Orhan Gazi ile Alâeddin Bey arasında pay etmeye hazırlanıyordu.

Ancak baktılar ki koca Osman Gazinin geride bıraktıkları arasında pay edilecek ne parası vardı, ne altını. Sadece fetihlerle alınmış topraklar ve herkeste olduğu kadar basit birkaç eşya, at, koyun…

Alâeddin Bey "Toprakları hep beraber fethettik; ama babamızın mirasçısı olarak senin hakkın daha çoktur. Bu topraklara bir çoban gerektir. Senden iyi çoban mı olur? Ben hakkımdan vazgeçiyorum." dedi.

Orhan Gazi "Ben de aynı senin gibi düşünüyorum. Alâeddin Bey bu topraklar sana lâyıktır, başa sen geç."

"Hayır, Orhan ağabey, Babam sağlığında bu işi senin daha iyi yapacağını işaret eden hareketlerde bulundu, ordunun başına seni geçirdi. Çobanlık da, baş olmak da senin hakkındır."

Artık söylenecek bir şey kalmamıştı. Yeni "çoban", yeni baş, yeni bey Orhan Gazi idi.

Bursa

2. Bölüm

Orhan Gazi

Orhan Gazi

Baba adı	:	**Osman Gazi**
Ana adı	:	**Malhun Hatun**
Doğum yeri ve tarihi	:	**Söğüt / 1281**
Tahta çıkışı	:	**1324**
Ölüm yeri ve tarihi	:	**Bursa / 1362**
Türbesi	:	**Bursa'da.**
Çocukları	:	**Süleyman Paşa, Hatice, Fatma, Halil, Murad (I. Murad), İbrahim, Kasım.**

Hükümdar Gibi Yetiştirilmiş Bir Komutan

Orhan Gazi

Devlet Olmak

Zaten bir hükümdar olarak yetişmişti o. İleri görüşlü bir devlet başkanı olan Osman Gazi, liderlik kabiliyeti gördüğü oğlu Orhan'ı geleceğin padişahı gibi yetiştirmişti. O yüzden padişah gibi yetiştirilmiş bir devlet adamı, bir liderdi Orhan Bey.

Orhan, henüz delikanlılık yaşlarını sürerken babası ona birkaç bölgenin yönetimini verdi. Ayrıca Aykut Alp, Akça Koca, Konur Alp gibi zamanın ünlü komutanları da Orhan Gazinin yetiştirilmesi için görevlendirildi.

Orhan Bey, kendisine gösterilen ilgi ve güveni boşa çıkarmadı; bir yiğit, iyi bir yönetici olduğunu ispatladı.

Çavdaroğlu'nun Hırsına "Dur!" Dedi

Orhan Beyin tahta geçtiği aylarda bölgede bir "Çavdaroğlu" fırtınası esmekteydi ki doğrusu yaman fırtınaydı.

Daha çok vurkaç taktiği ile faaliyet gösteren Çavdar oymağının başına geçen Çavdaroğlu için "Yel gibi eser, sel gibi keser" deniyordu. Aslında Türk soyundan ama aşırı hırslı ve kontrolsüz biriydi Çavdaroğlu. Oymağı, İlhanlılarla birlikte Anadolu'ya gelerek Kütahya dolaylarına yerleşmişti. Son zamanlarda köyleri basarak haraç topluyordu.

Orhan Bey, Çavdaroğlu'na haber salarak köylülere zulüm etmekten vazgeçmesini bildirdi; ancak sözünü dinletemedi. Karacahisar'daki pazaryerini yağmalaması bardağı taşıran son damla oldu ve Orhan Gazinin askerleri Çavdaroğlu'nun peşine düştü. Çok geçmeden saldırgan ve adamlarını Oynaşhisarı denilen terkedilmiş yıkık bir kalenin yakınında kıstırdılar. Oymağı ile birlikte Çavdaroğlu yakalanarak Orhan Gazinin huzuruna getirildi.

Eski Bursa

Bugünkü Bursa

"Ben ettim sen etme, gazi sultanım, bizleri bağışla!" diye yalvarmaya başladı Çavdaroğlu. Bir daha böyle işlere karışmaması şartıyla affedildi.

Osman Gazinin Vasiyeti Gerçekleşiyor Bursa Alınıyor

Bursa'nın Osmanlı topraklarına katılması için çok gayret gösteren Osman Gazi, bu emeline ulaşamadan dünyadan göçmüştü. Ama son anlarında çevresine "Bursa'nın fethini oğlum Orhan'a ve sizlere vasiyet ediyorum." demişti.

Bursa hemen teslim olacak bir şehir değildi. Alınması için tam 11 yıldır emek veriliyor, gayret gösteriliyordu.

Öyle ki Bursa halkından bazıları da Osmanlı idaresine geçmek için can atmaya başlamıştı; çünkü Osmanlıda düzen, güven ve huzur vardı. Osmanlıda İslâmiyet'in ruhundan gelen hoşgörü vardı.

Orhan Gazi, bir kere daha Köse Mihal Beyi tekfura gönderdi ve Bursa'nın savaşsız teslim olmasını teklif etti.

Durumun çaresizliğini kabul eden tekfur, Orhan Gaziye "Evet" dedi.

Gazierenlerden Ahi Hasan, burçların üzerine Osmanlı bayrağını diktiğinde tarih 6 Nisan 1326 idi. Yılların Osmanlı düşü, böylece gerçekleşmişti.

Osman Gazi, hayatta kaldığı son saatlerinde bu mutlu haberi aldı. Naaşı Bursa'ya götürülerek Gümüşlü Kümbet'e gömüldü.

Bursa'ya şükür duaları okuyarak girdi Orhan Gazi. Halka çok iyi davrandı. İçinde Türk azınlığın da bulunduğu halk, zaten bu sonucu bekliyordu.

Bu arada tekfurun hayatı bağışlandı ve Mudanya'dan bir gemiye bindirilerek İstanbul'a yollandı. Yerli halka da: "Dileyen bizimle burada kalsın, dileyen dilediği yere, taşıyabildiği kadar malıyla birlikte gitsin." denildi. Halkın büyük çoğunluğu, Bursa'da kalmayı kabul etti. Çünkü biliyorlardı ki Osmanlı adaletini, Türk yönetimini bir baş-

Devlet-i Ebed Müddet

Osmanlıların daima düşünce ufkunu tutan Devlet-i Ebed Müddet idealleri olmuştur. Bu yüksek idealler sağlam bir dinî duygu, dupduru bir heyacan, sımsıkı bir disiplin, fevkalâde bir yiğitlik, ve civanmertlikle desteklenmişti. İdealler herkesi memnun edecek ölçüde hoşgörülü bir idare, iyi işleyen bir adliye, kahraman bir ordu ile bütünleşince, çok kısa zamanda dünyanın efendisi oluvermişlerdi.

İlk Osmanlı Veziri

Elimizdeki kaynakların verdiği bilgiye göre ilk Osmanlı veziri Hacı Kemâleddin oğlu Alâaddin Paşa'dır. Bazı tarihçilerin Alâaddin Paşa'yı Orhan Gazinin küçük kardeşi Alâaddin Ali Bey olarak göstermeleri yanlıştır. Alâaddin Ali Bey, Orhan Gazinin hükümdar olmasını istemiş kendisi de ağabeyine bağlı olarak beylerbeyliği yapmıştır. Daha sonra Orhan Bey hayatta iken vefat etmiş ve babasının yanına defnedilmiştir.

ka yerde bulmaları çok zordu. Bursa'da kalmak istemeyenlerin Osmanlı muhafızları eşliğinde İstanbul'a kadar güven içinde gitmeleri sağlandı. Şehrin yeni sahipleriyle kalmayı kabul edenler arasında tekfurun veziri de vardı.

Bursa hızla onarılmaya başlandı, şehrin güvenliği arttırıldı. Beyliğin merkezi buraya alındı.

Kısa süre sonra Akça Koca komutasındaki kuvvetlerce Kandıra, Aydos ve Samandıra Kaleleri de Osmanlılara geçti. İzmit Körfezi'nin güney kıyıları da artık Orhan Gazinindi.

Söğüt'te başlayan Osmanlı rüzgârı Karadeniz'e, İstanbul Boğazı'na doğru dalga dalga, incecikten esip gidiyordu.

Yeni Hedef İstanbul

Osmanlı Devleti, Bursa'yı teslim alıncaya kadar, bir yönüyle İlhanlıların Anadolu valisine bağlıydı. Anadolu Valisi Timurtaş Paşa, Bursa'nın Osmanlıya katılmasından bir yıl sonra, 1327'de Mısır'da idam edildi. Bu olaydan sonra hızla güçten ve gözden düştü İlhanlılar.

Bu gelişmeyi iyi değerlendiren Orhan Gazi, İlhanlılara bağlı olmadığını duyurdu. Zaten bütün hazırlıkları, gayretleri onun Bursa'da durmayacağına, daha ötelere gitmeye hazırlandığına işaret ediyordu.

Gemlik, Anahor, Armutlu, bugünkü Kocaeli, Osmanlı topraklarına dâhil edildi. (Kocaeli ve civarının Akça Koca tarafından fethedilmesinden dolayı buralara "Kocaili" denilmiştir. Kocaeli ismi buradan gelir.

Yeni hedef İstanbul'du. Evet, Peygamber (Sallallahu aleyhi vesellem) diliyle fethi muştulanmış İstanbul'du yeni hedef ve yeni gayret yolu. Bunun için İznik ve İzmit'in de alınması gerekiyordu elbet.

Bursa'da Orhan Gazi Türbesi

Palekanon Savaşı

Osmanlıların hızla ilerlemesini Bizans imparatoru endişe ile takip ediyordu. Kocaeli Yarımadası'ndaki kalelerin düşmesi ve Osmanlıların Boğaz'a dayanması ile endişe yerini telaşa bıraktı.

Bizans İmparatoru III. Andronikos kaybettiği kaleleri geri almak ve kuşatma altındaki İznik'i kurtarmak için sefer düzenledi.

Bizans ordusu Üsküdar'a geçti. Orhan Gaziye ani bir baskın yapmaktı amaçları. Lakin Orhan Gazinin habercilerinin bunu öğrenmeleri ve gaziye haber etmeleri hiç de uzun sürmedi.

Orhan Bey İznik kuşatmasında bir miktar asker bıraktı ve en seçme sekiz bin askerini yanına alarak Bizans imparatorunun karşısına çıktı. Sefere küçük kardeşi Pazarlu Bey de komutan olarak katıldı.

Orhan Gazi ve Pazarlu Bey Bizans ordusunu şimdiki Darıca civarında Palekanon'da karşıladılar.

Bizans ordusu birden karşılarında sekiz bin yiğidi görmenin şaşkınlığı içinde iken Orhan Gazi hücum emrini verdi. "Haydi! Ya Allah!"

Baskın yapma düşüncesindeki Bizans ordusu büyük bir baskın yedi. Panik içindeki ordunun bütün düzeni bozuldu. İmparator yaralı olarak kendini İstanbul'a zor attı.

Osman Gazinin yiğit evlatları babalarının yolunda gidiyorlardı.

Palekanon Zaferi'nden dönen ordu İznik kuşatmasına kaldığı yerden devam etti. İznik'i savunan komutan Bizans ordusundan ümidini tamamen kesti ve 1331'de İznik teslim oldu.

Bursa'nın fethinden sonra sivil halka gösterilen hassasiyet aynen İznik'te de uygulandı. Orhan Gazi halkın malına, namusuna dokunulmayacağına garanti verdi. İsteyenlerin malları ile birlikte şehri terk edebileceklerini; isteyenlerin de Osmanlı hoşgörüsünün himayesinde serbestçe yaşayabileceklerini söyledi. İznik halkının neredeyse tamamı şehirlerinde Osmanlının koruyucu kanatları altında ömür sürdüler.

İlk Medrese

Osmanlılar'da ilk medrese 1330 yılında İznik'te açılmıştır. Bu ilk medresenin ilk müderrisi de Davud-i Kayseri'dir.

Kanunlar hayata dönük ve mahallî idi

Osmanlı Devleti, kanun ve kuralları tam olarak uygulardı. Kanunları yaparken hayatın ve bölgenin gerçeklerini dikkate alırdı. Amerika'da uygulandığı gibi, bazı kanunlar eyaletlere göre değişirdi. Yani; Van'da yaşanan şartların İzmir'e, İstanbul'a benzemediği gerçeğinden hareketle esnek uygulamalar, hayatla çatışmayan kurallar getirildi.

Yollar

Yunan ve Roma Medeniyetleri arabaya dayalı olduğu için yolları bizimkilere göre daha geniş idi. Türklerin ise at ile ulaşım sağladıklarından yolları iki atın yan yana geçebileceği genişlikte idi. Yani her medeniyet kendine gerekli olanı seçmişti.

Bizans (veya Doğu Roma) İmparatoru III. Andronikos Paleologos, bu yeni rüzgâra dayanamadı, yenilgiyi kabul ederek İstanbul'a sığındı.

O yıllarda İznik'in Hristiyanlar için büyük önemi vardı. M.S. 325 yılında Hristiyan dünyasının temel inançlarının belirlendiği büyük konsül bu şehirde ve Ayasofya denilen meşhur kilisede toplanmıştı. Resimlere tapınmaya yeniden izin veren 7. konsül kararları da yine İznik'te alınmıştı. Haçlı Latinlerinin İstanbul'u işgali döneminde yani, 1204-1261 tarihleri arasında Bizans'a başkentlik eden şehir de yine İznik idi.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, Anadolu Selçuklularından sonra İznik'in yeniden Müslüman Türklerin eline geçmesi, Hristiyan dünyasını kara kara düşündürdü. Geleceğe ait ümitleri kırıldı.

Orhan Gazi, İznik'i savaş alanlarına yakın olduğu için geçici olarak merkez yaptı. Şehri daha da güzelleştirmek için yeni birçok yatırım gerçekleştirdi, şehre yepyeni eserler kazandırdı. İstanbul hedefine biraz daha yaklaşmak demekti bu yeni toprakların alınması.

İznik'ten Sonra İzmit

Orhan Gazi, belli bir plan ve strateji dahilinde yaptığı çalışmalarla İzmit'e yaklaşıyordu şimdi…

Özellikle ticari merkez olarak İzmit önemli şehirlerdendi. 1337 yılı, İzmit'in Türklere teslim olma tarihi olarak geçti.

Şehir hiç direnmeden Osmanlıların olmuştu. Çünkü komşu şehir İznik'te altı yıldır yaşanan güven ve adalet havası İzmitlileri de etkilemişti ve halk Osmanlı askerlerine direnme gereği duymamıştı.

Orhan Gazi döneminde İznik'ten bir görünüş *(E.Jibert)*

İzmit yönetiminin başına Süleyman Paşa getirildi. Adalet ve dirayetiyle nam salmış komutanlardandı Süleyman Paşa.

Orhan Gazi, bir taraftan büyük devlet olmanın gereklerini yerine getiriyor, devlet kurumlarını inceden inceye düzene koyuyor, bir yandan da kuzeye güneye, doğuya batıya fırtına gibi esiyordu.

İşte bu dönemde Osmanlı rengiyle bütünleşen topraklar: Mihaliç, Kirmasti, Ulubat, Kapıdağ Yarımadası, Manyas Gölü civarı idi.

O sırada Karesioğulları Beyliği, saltanat çatışmaları yüzünden iyice zayıflamıştı. Bir zamanlar, "Biz Osmanlılardan daha asil bir Türk boyuyuz." diye gururlanırken şimdi ayakta durmakta zorlanıyorlardı.

Vefat eden Karesi beyinin iki oğlu, Demirhan ile Dursun Bey birbirine düşmüştü. Orhan Gazi, usta taktiklerle bazen çatışarak bazen anlaşarak Karesioğulları Beyliği'ni teslim aldı. Balıkesir, Manyas, Edincik gibi yerleşim alanları da Osmanlı bayrağı altındaydı artık.

Beyin Kazanmak Toprak Kazanmaktan Daha Sevindirici

Kazanç, sadece yeni alınan topraklar değildi. Karesi Beyliği'nin tecrübeli ve bölgeyi çok iyi tanıyan komutanları da Osmanlı saflarına geçmişti. Hacı İlbeyi, Evrenos Bey, Ece Halil Bey, Gazi Fazıl… Bu başarılı ve ünlü komutanlar bundan böyle sadece Osmanlı için çalışacaktı artık.

Bu "beyin kazancı" çok mutlu etmişti Orhan Gaziyi. Çünkü o, beyin kazanmanın, toprak kazanmaktan daha önemli olduğunu biliyordu.

Günümüzdeki İznik'ten bir görünüş

Orhan Gazi ve Geyikli Baba

Bursa Uludağ'da yaşayan "Geyikli Baba" denilen yaşlı bir derviş vardı. Dağda geyiklerle gezerdi.

Bir gün Orhan Gazi, buyruk saldı, "Geyikli Babayı tez bana getiresuz!" diye. Ancak derviş daveti kabul etmedi. Üstelik "Orhan da bana gelmesin!" diye habercileri tersledi.

Orhan Gazi, tekrar adam yollayarak "Niçin gelmezsin ve dahi benim gelmeme neden ruhsat vermezsin?" diye sordurunca "Dervişler göz ehli kişilerdir. Gözetirler. Vakit geldiğinde giderler ki duaları makbûl ola…" diye cevap gönderdi.

Aradan günler, haftalar geçti. Geyikli Baba, elinde bir kavak fidanıyla doğru Bursa'ya, padişahın sarayına geldi. Avlunun bir köşesine elindeki kavak fidanını dikmeye koyuldu. Sarayda onu tanıyanlar vardı. Durumu hemen Orhan Gaziye haber verdiler.

Orhan Gazi, Geyikli Babayı içeri buyur etti. Daha o bir şey demeden lafa girdi Geyikli Baba: "Kavağı kısmet sayarız." dedi. "Durdukça dervişlerin duası, zikri sana ve soyuna makbul dua olur."

Hemen oracıkta ellerini açarak duaya başladı. Dua biter bitmez de kapıya yöneldi çıktı gitti, yolunu tuttu dağın.

Kavak fidanı kısa zamanda kocaman ağaç oldu. Padişah ona özel bir ilgi gösteriyordu.

Bir zaman sonra, dervişi görmek için dağa çıktı Orhan Gazi. "Şurada İnegöl vardır bilirsin?" dedi, "İster misin onun tamamı senin olsun?"

"Mülk ve mal Allah'ındır. O dilediğine verir. Biz mal ehli değiliz, anlamayız." diye cevap verdi Geyikli Baba.

Orhan Gazi, aslında bu cevabı bekliyordu:

"Peki, de bakalım, malın mülkün ehli kimler ola!" –>

Orhan Bey, Karesi'nin eski komutanlarına, daha önceki konumlarından daha üst düzey görevler vererek bir bakıma ödüllendirmeyi de ihmal etmedi.

Tarih, 1345 yılının ortalarıydı. İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına açılan yollar üzerindeki engeller birer birer yok oluyordu.

Bizans'ta Hareketlilik

Osmanlıda böylesi hızlı gelişmeler olurken, büyük ve güçlü komşu Bizans'ta neler yaşanıyordu acaba?

Her çıkışın bir inişi vardı. Bizans yani Doğu Roma da kaçınılmaz kaderini yaşıyordu.

Büyüyenler, güçlenenler şimdi küçülüyor, güç kaybediyordu. Bir insan hayatında olduğu gibi; doğuyorlar, büyüyorlar, yaşlanıyorlar, güçten düşüyorlar ve toprağa gidiyorlardı. Dünyada yüzlerce örneği vardı bunun. Başarı, bu süreci uzattıkça uzatabilmek, sahnede kalınan süre içinde güzel eserler bırakabilmekti geriden gelenlere.

Aslında Bizans İmparatorluğu'nun başına gelenler, binlerce yıldır diğer devletlerin başına gelenlerden çok da farklı değildi. İç karışıklıklar, kıskançlıklar, iki yüzlülük, yitirilen samimiyetler, kaybolan insanlıklar, entrikalar, entrikalar...

Bizans'ta III. Andronikos Paleologos ölmüş, geride kalanlar kıyasıya bir saltanat kavgasına tutuşmuştu.

Rakibini uzun sürecek bir sürgüne yollamayı başaran Bizans saltanatının yeni imparatoru Kantakuzen (Kantakuzinos), Orhan Gaziden yardım istemiş; Orhan Bey de kabul etmişti.

Altı bin kişilik Türk askerini saflarına katınca oldukça güçlenen Kantakuzen, Edirne'yi ve Karadeniz kıyı bölgesini de eline geçirerek Bizans tahtının sahibi oldu.

Bu büyük destekten son derece memnun olan Kantakuzen, kızını Orhan Gazi ile evlendirerek teşekkürünü derinleştirmek istedi.

Çevresine de danışan Orhan Bey, evlilik teklifine "Evet" dedi, ve Teodora ile birkaç ay içinde evlendi. Kantakuzen geleneği bozmamış, kendinden önceki imparatorlar gibi kızını başka bir millete gelin olarak vermişti.

Bizans Kralının Kızı Osmanlı Sarayına Gelin Oluyor

Orhan Beyin düğünü görkemli bir törenle yapıldı. Gelini almak için otuz parçalık bir donanma, İzmit'ten İstanbul'a doğru yola çıktı. Yüzlerce Türk atlısı da İstanbul'a kadar donanmaya eşlik etti.

Göz kamaştıran görüntüler içinde gelin, Bizans Sarayı'ndan alınarak Silivri'ye getirildi. "Tören Türk geleneklerine göre yapılsın." teklifine Kantakuzen ve eşi İrini itiraz etmedi.

Bu karşılıklı hoşgörü; düğünü daha renkli, anlamlı ve coşkulu hale getirdi. Kız tarafından yüzlerce kişi katıldı düğün alayına.

Osmanlı gelin adayı Prenses Teodora, altın sırmalarla işlenmiş özel bir tahtın üstünde, ipekli ve göz alan kumaşlar içinde daha alımlı duruyor, yüzünden gülücükler eksilmiyordu. Etrafında şarkılar söyleniyordu. Bir yandan da zenci hizmetçiler meşaleler tutarak çevreyi aydınlatıyordu.

Türk geleneklerine uygun olarak halılar üzerine kurulmuş düğün sofrasında, özellikle Türk tarafı ziyafetin tadını çıkarıyordu. Milletler ve kültürler arası bir düğün ve bir uzlaşma yaşanmaktaydı. Kız tarafı da damat tarafı da oldukça sevinçliydi.

Ziyafetten sonra Prenses Teodora, anne ve babasıyla vedalaşarak kendisini Osmanlı gelini yapacak topraklara doğru yelken açtı. Az önce mutlu gülüşlerin yaşandığı gemide bu defa burukluk yaşanıyordu. Ayrılık vaktiydi ne de olsa.

Ancak gelini taşıyan gemi Anadolu yakasına yaklaşınca ortalık yeniden şenlendi. Bu defa Türk tarafının karşılayıcıları düğünün ikinci bölümüne başlamıştı.

Ah İstanbul

Orhan Bey, Bizans kralının kızıyla evlenerek stratejik bir başarı elde etmişti ama Kral Kantakuzen'in devlet meselelerine de ortak olma durumuna düşmüştü.

Sık sık Orhan Gaziden yardım isteyip duruyordu Kantakuzen. Dünür, şimdi de Balkanlar'dan gelen Sırp tehlikesiyle karşı karşıya idi. Orhan Gazi, altı bin kişilik yeni bir kuvvet gönderdi Bizans kralı Kantakuzen'ın emrine.

Bundan pek hoşnut kalan Bizans İmparatoru, Orhan

"Yüce Rabbim, dünya mülkünü senin gibi devletlülere ısmarlamıştır. Malı da senin gibi ehli kişilere ısmarladı ki diğer kullarına faydaları olsun, iş görsünler."

"Doğru konuşursun derviş. Ama benim bir ikramımı kabul etsen ne ziyan olur ki?"

Geyikli Baba, önüne baktı, düşündü ve şunu söyledi:

"Şu karşıki tepeciklerden birini düzleyiver ve dervişlerin avlusu yapıver."

Dervişin dediği yerine geldi. Vefat edince derviş için oraya bir de mezar ve kubbeli bir tekke yaptırdı Orhan Gazi.

Tuğra

Hem bizde hem dünyada Osmanlı denince ilk hatırlanan simgelerin başında "Tuğra" gelir. Bir devlet alâmeti olmasının yanı-sıra sanat eseri özelliği de taşıyan Osmanlıdaki tuğra geleneğini Orhan Gazi başlatmıştır. İlham kaynağının da sağ elin yere konulması olduğu söylenir.

Orhan Gazinin tuğrası, "Orhan bin Osman" (Osman oğlu Orhan) kelimelerinin sade bir şekilde işlenmesiyle oluşmuştu.

Tuğralara daha yüksek bir sanat ve yazı değeri katılması ise I. Murad'tan sonrasına rastlar.

Gaziyi İstanbul'a davet etti. Osmanlı Sultanı, çocukluğundan beri düşlerini süsleyen bu müjdeli şehre bir ziyaretçi gibi değil şehrin sahibi olarak girmeyi tercih ediyordu. O sebeple daveti kabul etmedi. Üsküdar'a kadar gelerek kayınpederi ile görüştü. Hanımını İstanbul'a göndererek hasret gidermesine izin verdi.

İstanbul'u karşıdan uzun uzun seyretti, yeniden İstanbul düşüncesiyle dolup taşmaya başladı Orhan Gazi. Planlarını, taktiklerini bir kere, bir kere daha düşündü durdu zihninde.

Kendisi değilse bile soyundan gelecek bir hakanın bu muhteşem şehri fethedeceğine kesinlikle inanıyordu. Çünkü bu müjdeyi Peygamberler Peygamberi Hazreti Muhammed (Sallallahu aleyhi vesellem) yedi asır önce vermişti. Yine de görevini yerine getirmek, çok çalışmak, yeni planlar üretmek gerektiğine inanıyordu.

İstanbul'un etkileyici silueti karşısında bunları düşünürken uzaklarda, bir Bizans kenti olan Selanik, Sırpların eline geçmek üzereydi. Bizans İmparatoru bir kere daha yardım talebinde bulundu. Bu defa tam yirmi bin asker istiyordu Orhan Gaziden.

Komutanlarıyla durum değerlendirmesi yapan Orhan Gazi, yarısı atlı olmak üzere yüz otuz bin kişiden oluşan ordusundan yirmi bin askerini Selanik'e doğru yola çıkardı. Ordunun başına da kardeşi ve veliahdı Süleyman Paşayı geçirdi.

Bununla da yetinmedi deniz kuvvetlerinden iki filoyu da Bizans donanmasının emrine verdi.

Osmanlı Ordusu'nun en büyük iki özelliği olağanüstü itaat duygusu ve disiplini ile savaşılan topraklarda sivil halka gösterdikleri şefkât idi.

Osmanlı askerleri ölümü pahasına da olsa başlarındaki komutanın sözlerinden dışarı çıkmadıkları gibi, mensubu oldukları dinin gereği olarak masum halka da sevgi ve hoşgörüyle yaklaşırlardı.

Orhan Gazi, askerlerinin Rumeli tecrübesi yaşamasını istiyordu. Türk yiğitleri bölgeyi iyice tanımalıydı. Bu tecrübe ve bilgiler yakın bir gelecekte çok işe yarayacaktı hiç kuşkusuz. Zaten, Çimpe Kalesi'nde bir Osmanlı üssü kurmak için Bizans'la anlaşmıştı bile. Burada bir miktar Türk askeri sürekli kalacaktı.

Daha sonraları stratejik açıdan bunun ne kadar önemli olduğu anlaşıldı ve Çimpe Kalesi Avrupa'ya yöneltilmiş ilk projektör oldu.

Tabi, bu sırada güçlü Osmanlı desteğini alan Bizans, Selanik'i Sırpların elinden kurtardı. Böylece Orhan Gazi, dünürü ve müttefiki Bizans imparatoruna verdiği destek sözünü yerine getirmişti. Hem de mükemmel biçimde…

Desteği sadece askerî yardımla sınırlı değildi. Bölgedeki iç çekişmelerde hep Bizans'tan yana tavır koyuyordu. Nitekim, Edirne'de kuşatılan kayınbiraderi Mateos'u da kurtaran yine Türk birlikleriydi. Dimetoka Meydan Muharebesi'nde Sırp-Bulgar müttefik ordusunu dağıtan da... (1352)

Orhan Gazi, bütün sözlerini tutuyor, anlaşmalara sadık kalıyordu; ama aynı durum Bizans İmparatoru Kantakuzen için geçerli değildi. Bizans entrikaları çeviriyordu yaşlı kral. Orhan Gazinin desteği ile ayakta durduğunu unutarak, el altından papaya haber gönderip damadına karşı Haçlı Seferleri düzenlenmesini istiyordu.

Ankara Osmanlı Bayrağı Altına Giriyor

Orhan Gazi sadece Rumeli'yi, İstanbul'u düşünmüyordu. Anadolu da çok önemliydi onun için. Ancak orada Müslüman Türk beylikleri bulunduğundan savaşsız, kansız ve uzlaşmaya dayalı bir politika güdüyordu Anadolu'da.

Türk Okları

Türk okları 830 metre uzağa gidebiliyordu. Oysa diğer oklar bunun yarısı kadar zor giderdi. Türk oklarının bu kadar uzağa gitmesinin nedeni, yayın kıvrılış biçimindeki farklılıktan kaynaklanıyordu.

Divan-ı Humâyun

Osmanlı Devleti, Divan-ı Humâyun tarafından yönetilirdi. En üst yönetim organı ve yüksek mahkeme konumundaki Divan-ı Humayun, bugünkü Bakanlar Kurulu, Yargıtay ve Danıştay'ın birleşimi gibiydi. Başkanı da padişahtı. İlk divan Orhan Gazi zamanında kuruldu.

Süleyman Çelebi'nin büyük babasından bir beyit...

Anadolu Müslümanlarının asırlar boyu devam eden geleneği Mevlid'in şairi Süleyman Çelebi'nin büyük babası ve Orhan Gazinin kayınbiraderi Şeyh Mahmud'un, Orhan Gazinin oğlu, genç yaşta vefat eden veliahd Süleyman Paşa için yazdığı bir beyit günümüze kadar ulaşmıştır.

Türkçesinin güzelliği ve duruluğu yanında taşıdığı anlam yönüyle de dikkat çeken beyit şöyle:

Keramet gösterip halka, suya seccade salmışsın

Yakasın Urumeli'nin dest-i takvâ ile almışsın...

O yıllarda Ankara'da Türkler tarafından kurulmuş bir Ahi Birliği hüküm sürmekteydi. Çevresinde kalabalık bir Türk grubu olmasına rağmen halk, yönetimden hiç memnun değildi. Osmanlıya sık sık haber göndererek; "Biz de sizin bayrağınız altında yaşamak istiyoruz." diyorlardı.

Bunun üzerine Osmanlı hükümdarı, kardeşi Alâeddin'i ordusuyla birlikte buraya gönderdi ve Alâeddin ciddi bir direnişle karşılaşmadan Ankara'yı teslim aldı (1354). Anadolu'yu sağlama alınca Orhan Gazinin gönlündeki İstanbul ateşi iyice alevlendi.

Rumeli'ye Selam Olsun
Avrupa'ya Yeni Bir Millet Geliyor

Süleyman Paşa komutasındaki birlikler her gün İstanbul topraklarına yaklaşıyordu. Derken, yılların düşü gerçek oldu. Ve Türkler Gelibolu'yu da Osmanlı topraklarına katarak, yiğit leventlerle Rumeli'ye geçtiler, yani Avrupa'ya resmen ayakbastılar. Seksen yiğit... Yıl, 1354...

Gemilere yerleşen ve tamamı seksen kişiden oluşan Osmanlı birliği büyük düşlerinden birini daha gerçekleştiriyordu. Dikkat çekmeden, sessiz sedasız...

Süleyman Paşa komutasındaki seksen yiğit; Rumeli topraklarına ayak bastıklarında asırlar sürecek kutlu bir yolculuğun, muştulu ilk yolcuları olarak çocuklar gibi sevinç-

Gelibolu'da Kilitbahir Kalesi

liydiler. Çünkü Rumeli illerine selam vererek, yeni bir milletin, Avrupa'ya tarihî geçiş anıydı bu.

Sadece Türk tarihçilere değil, bütün dünya tarihçilerine göre İstanbul'un fethinden sonra Osmanlıların yaşadığı en önemli olay Rumeli'ye geçiştir. Çünkü bu, Avrupa ile selamlaşmanın, tanışmanın, onunla aynı sofraya oturmanın ve Avrupa kıtasını yakından tanımanın ilk adımıdır.

Öncesinde neredeyse yirmi defa Rumeli'ye geçilmişti ama o geçişler Bizans İmparatorunun kontrolünde ve ona yardım amacı taşıyordu. Bu defaki ise yeni bir kıtaya, yepyeni dünyalara yelken açmaktı.

Gelibolu da Osmanlı topraklarına katılınca İstanbul'a biraz daha yakın oldular. O sebeple Gelibolu Yarımadası'na Balıkesir ve Çanakkale civarındaki Türkmenler yerleştirildi. Bölge, iyice Osmanlı rengiyle boyansın diye…

Malkara, Şarköy, Keşan, Çorlu, Dimetoka ve Tekirdağ… Veliaht Süleyman Paşa'nın kazandırdığı bu yerler, Gelibolu'dan sonra Orhan Gazinin haritasındaki yeni topraklardı.

Bizans İmparatoru İoanne Kantakuzen, Türklerin Rumeli'ye geçmesinden büyük rahatsızlık duydu. Mali durumu çok kötü olmasına rağmen, "Rumeli'de aldığınız toprakları bana para karşılığı satın, ne isterseniz veririm." gibi tuhaf bir teklifte bulundu. Tabi bu kabul edilebilir bir teklif değildi.

Buralardaki halk, yeni yöneticilerinden memnundu. Çünkü eskiye göre ülkede daha çok adalet, daha fazla güven ve daha üstün hayat standardı vardı şimdi.

Ancak onca güzellikler içinde bazen istenmeyen, hatıra gelmeyen işler de oluyordu. Nitekim Süleyman Paşa, başarıdan başarıya koştuğu günlerde, en verimli döneminde atından düşerek çok sevdiği Allah'ına kavuştu ve Bolayır'a defnedildi (1359).

Bolayır'da yapılan türbe o günden bu güne ziyaret yeri olagelmiş, gerektiğinde tamir görmüştür. Bugün aynı yerin yakınında ünlü şair Namık Kemal'in de türbesi bulunmaktadır.

Gebze'de Dil İskelesi…

Orhan Gazi döneminde Osmanlı topraklarına katılan Gebze'deki Dil İskelesi'ne niçin bu ad verilmiştir? Bunun ilginç ve hoş bir öyküsü vardır:

Rivayete göre, bir ihtiyar iskeleye gelmiş karşıya geçmek istemektedir.

Ancak tekne veya sallar Osmanlı askerlerinin kontrolündedir.

"Oğullar beni karşıya geçiriverin."

Meşguldür askerler ve ihtiyarla ilgilenen olmaz.

"Siz geçirmezseniz ben kendim geçerim." diyen ihtiyar eteğindeki toprağı denize dökerek denizin üstünde yürümeye başlar.

Toprağı denize döktükçe, deniz kara olur.

Askerler bunu görünce dehşete kapılır ve hatalarını anlar:

"Aman pirim, biz ettik sen etme! Böyle yaparsanız körfez kapanır. Halimiz nice olur? Geçirelim sizi karşıya." demeye başlar.

Hatalarını ve karşılarındaki ihtiyarın ermiş biri olduğunu anlayan askerlerin yalvarmalarına dayanamayan derviş, deniz üstünde yürümekten vazgeçer. Hem dil gibi uzun olmasından hem de ihtiyarın gönlünü alma durumu söz konusu olduğu için (Farsçada gönüle 'Dil' denir) buraya "Dil İskelesi" adı verilir.

Veliaht, yani padişah adayı Süleyman Gazinin en büyük düşü İstanbul'du. Kutlu ve muştulu şehir İstanbul… Sık sık İstanbul'a geçeceği günden bahsederdi. Kısmet olmadı.

Herkes bir plan yapıyordu ama en son plan, tek yerden çıkıyordu daima. Allah'ın planı bütün güçlerin, planların en üstündeydi.

Orhan Gazinin Oğlu Kaçırılıyor

1356 yılında yaşanan bir olay, Orhan Gazi için sıkıntılı, tarihçiler için ise ilginç bir vakadır. Orhan Beyin, Prenses Teodora'dan dünyaya gelen oğlu Şehzade Halil, henüz küçük bir çocuk iken Foçalı Ceneviz korsanları tarafından kaçırılarak esir edildi. Çocuk, o sırada bakıcılarıyla birlikte kayık gezintisi yapıyordu. Hiç beklenmedik bir zamanda korsanların baskınına uğrayan kayık, içindeki küçük Halil ile Foça'ya götürüldü.

Halil'i kurtarma çalışmaları üç yıl sürdü. Korsanlar hiçbir kurala, geleneğe tabi olmamanın verdiği rahatlıkla küçücük çocuğu üç yıl esir tuttular. Böylece Şehzade Halil, henüz üç dört yaşında iken Foça'da esir hayatı yaşadı.

Tabi, korsanların fidye olarak istediği yüz bin altını ödemek zordu. Orhan Gazi devlet hazinesinden bu parayı alıp ödese kimsenin diyeceği birşey olamazdı ama o, devlet hazinesini şahsi amaçları için kullanamazdı.

Bu arada, Bizans'ın Kantakuzen tarafından sürgüne gönderilen eski imparatoru Yuannis, herkesin nefretini kazanan rakibine karşı ayaklanma başlattı ve tekrar imparator oldu.

Bursa

Tahta geçer geçmez, haber göndererek dünürü Kantakuzen kadar Orhan Gaziye kendini yakın hissettiğini belirtti. Hatta bununla da kalmadı esir şehzade Halil'i Cenevizlilerin elinden kurtarma sözü verdi.

Sonunda, istenen yüz bin altının yarısını kendi ödeyerek küçük şehzadeyi kurtardı ve Orhan Gaziye teslim etti. Mart 1359…

Bu olay, eski imparator ve Orhan Gazinin dünürü Kantakuzen'den sonra yeni Bizans İmparatoru Yuannis'le de dostane ilişkilere sebep oldu. Yuannis, daha dürüst bir kraldı. Türklerin Rumeli'ye geçmelerine de karşı çıkmadı.

Üstelik o sırada henüz on yaşında bulunan kızını, korsanlardan kurtarılmasına aracılık ettiği Şehzade Halil'e vermek istediğini dile getirdi. Orhan Gazi de buna "Evet." dedi.

Orhan Gazinin Dünyaya Vedası

Daha yapacağı çok iş vardı ama yaşı 75 olmuştu Orhan Beyin. Yaşlanmıştı, buna bir de büyük oğlu, sevgili veliahdı Süleyman Gazinin genç yaşındaki vefatı eklenince, kendini daha da yaşlı hissetmeye başlamıştı.

Hayatı boyunca serhatlara doğru, kararlı adımlarla, korkmadan yürüyen Orhan Gazi, 1362'de bu defa Hakk'a yürüdü.

Bursa'da babasının türbesinin karşısına gömüldü. Bugün, ziyaretçilerle dolup taşmaktadır mütevazı türbesi.

Kadirşinas Türk milleti, Orhan Gaziyi sadece bir padişah, bir devlet adamı olarak yerleştirmedi gönlüne. Onu aynı zamanda makbul bir Allah kulu, bir evliya olarak hatırladı. Yüzyıllar boyunca ruhuna Fatihalar, Yasinler gönderdi.

Sadece Orhan Gazi değil, Bursa'nın tamamı, bu evliya padişahı sinesinde barındırması sayesinde bahtiyar bir şehir sayıldı, sürekli ziyaret edildi.

Para

İlk kez Osman Gazi döneminde kullanılan paralar Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud adına bastırılmıştı. Alâeddin Paşa'nın teklifi üzerine bundan vazgeçildi ve sonraki dönemde Orhan Gazi adına para basıldı.

"Akçe" adı verilen bu madenî değer ölçüsü, Osmanlılar'da basılan ilk paradır. Paranın bir yüzünde "Lâ ilâhe illallah Muhammeden Resulullah" yazıyordu. Çevresinde de dört halifenin adı vardı. Bu şekilde, Dünyanın en etkili değişim aracı olan para ile uğraşırken Allah'ı unutmamak gerektiği vurgulanmak istenmişti.

Öbür yüzünde ise, "Orhan bin Osman / Bursa" yazısı ile "3" rakamı bulunuyordu. Orhan Gazinin beylikteki 3. senesine işaret olarak "3" rakamı konulmuştu.

Basım tarihi olarak da 727 (Hicri) yer alıyordu ki miladi 1327'ye denk gelir.

Paranın çapı 1.8 cm, ağırlığı ise 1.6 gram civarında idi. Ayrıca, Orhan Gazi dönemine ait olduğu kuvvetle muhtemel, basım tarihleri yazılmayan, gümüşten yapılma başka paralara da rastlanmıştır.

Osmanlıda İlk Askerî Teşkilat

Osmanlı Devleti'nde ilk düzenli askerî birlikler Orhan Gazi zamanında kuruldu.

Elbette, Osman Gazi döneminde de askerî birlikler vardı ama düzenli değildi. Askerler, bir sefer için emir aldıklarında, kılıcını kuşanır, denilen yerde toplanır, atlarına atlayıp yollara düşerdi. Bu durumda bazı aksaklıklar olmuyor değildi tabi.

Bunu iyi bilen Orhan Gazi, Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil ve Vezir Alâeddin Paşa ile bir araya gelerek ilk düzenli askerî kuvvetleri kurdu.

Gelecekte Osmanlı ordusu olarak dünyaya nam salacak askerî birliklerin çekirdeği böylece oluşturuldu.

Orhan Gazi döneminde yarısı atlı olmak üzere ilk kez büyük, düzenli bir ordu kurulmuştu. Atlılara "Müsellem" denirdi. Bunlar sadece savaşçı kişiler değildi. "Timar" denilen arazide bulunurlardı. Sefere çıkmadıkları zamanlarda yaşadıkları bölgelerin asayişini sağlarlar ve üretimi denetledikleri için, ülkenin ekonomisi için "bir çeşit müfettiş" olurlardı. Yani, sadece "savaşan" insanlar değillerdi.

Vergi vermedikleri gibi günlük 1 akçe alırlardı.

Orhan Gazinin Özellikleri

Dış Görünüşü:

- Uzun boylu, iri ela gözlü, çatık kaşlı, açık pembe yüzlü idi. Burnu koç burnuna benzerdi. Yakışıklı bir erkek olarak bilinirdi. Geniş yüzünde hoş duran kısa bir sakalı vardı. Ağır, asil duruşluydu. Bursa tülbendinden beyaz bir kavuk sarardı başına.

Yöneticiliği ve Karakteri:

- Hayatını, devlet ve millet işlerinin dışındaki başka işlerle hiç doldurmadı. Babasının bütün vasiyetlerini harfiyen yerine getirdi. Otuz altı yıllık hükümdarlığında topraklarını beş buçuk misli büyüttü.
- Babasından devraldığı devleti, sağlam kurum ve kurallara bağlamak için geniş tabanlı bir danışma heyeti kurdu, istişareye önem verdi.
- Ünlü tarih kitabı "Mesalikül Ebsar" da Orhan Gazi Dönemi ile ilgili şu bilgiler verilmektedir: "Orhan Gazinin elli şehri, elliden fazla kalesi ve atlı olarak kırk bin, yaya olarak da pek çok askeri vardı. Komşu devletlerle barış içinde yaşar, onlara yardım ederdi. Sabırlıydı." (Franz Taeschner baskısı, s. 42, 1929 Leipzig).

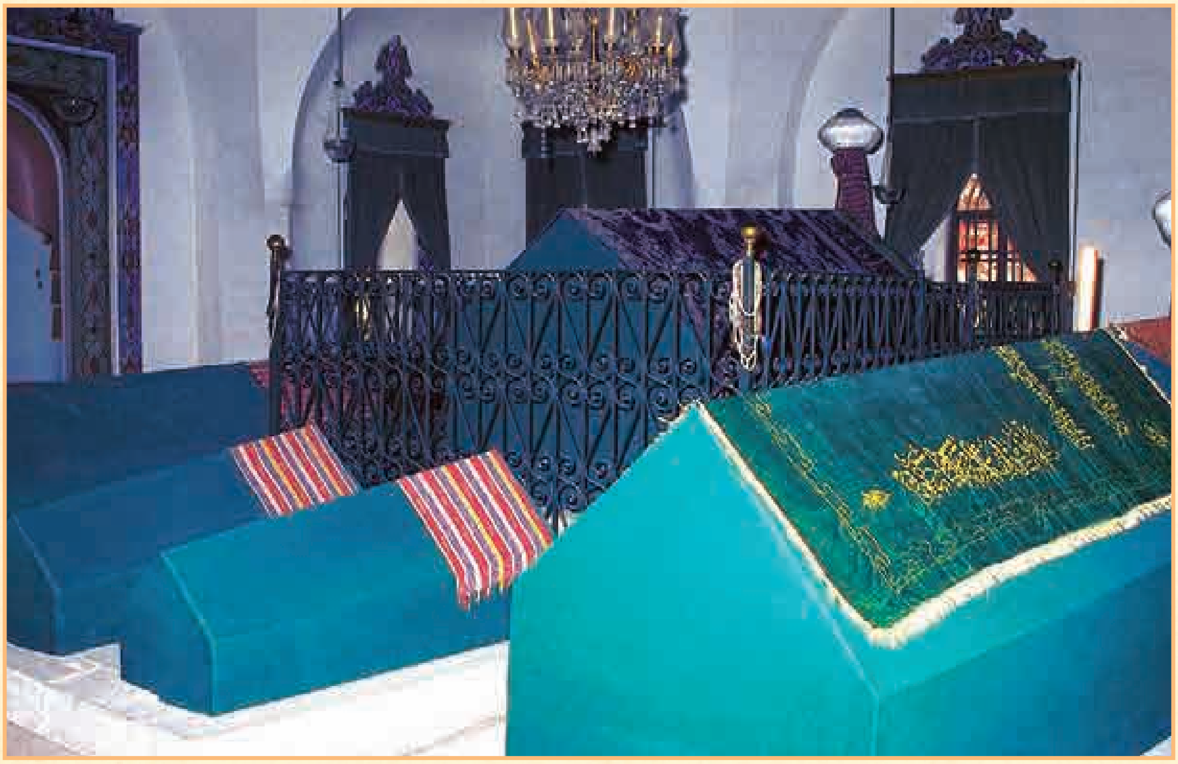

Orhan Gazi, Bizans Prensi Kaloloannis'e ok ve yay hediye ederken... *(Hünernâme, I.Cilt)*

- Sadece savaş meydanlarında faaliyet göstermedi, halkın rahatı için birçok sosyal tesis yaptırdı.
- Yaya ve atlı olarak Türk gençlerinden daimi bir ordu kurdurdu. Osmanlılarda ilk tuğra Orhan Gazi zamanında hazırlandı.
- Bizzat ilgilenerek yaptırdığı aşevlerinde kendi eliyle yemek dağıttı.
- Topraklarına kattığı halk hangi din ve milletten olursa olsun, onlara eşit davrandı, haksızlık etmedi, şefkat gösterdi. Dinine, makamına ve mensup olduğu ailesine leke sürecek hiçbir davranışta bulunmadı.

- Mükemmel bir göçmen politikası uygulayarak halklar arasındaki nüfus dengesini sağladı.
- İlmî çalışmalara öncülük etti, ilim adamlarına değer verdi. Bursa'da büyük bir medrese kurdurarak, buranın üstün özellikli yüksek öğrenim kurumu olmasını sağladı.
- Kudretli ve korkusuz bir komutan olduğu kadar ileriyi görebilen, akıllı bir devlet adamıydı. Geliştirdiği politika ve stratejilerle Osmanlı devleti çok kısa bir sürede güçlü temeller üzerinde yükseldi.
- Üstün özellikleri dolayısıyla, "Devletin temellerini Osman Gazi attı, ama kuruluşunu Orhan Gazi yaptı." diyen tarihçiler vardır.
- Bizanslılara ilk defa yardım gönderen Osmanlı hükümdarıdır.
- Koşulacak zamanı, beklenilecek zamandan ayırma konusunda ve ihtiyat ile tereddüt gösterilecek hâlleri tartmada üstüne yoktu.

Orhan Gazi Türbesi

Mehterde kös

Tekirdağ

3. Bölüm

Sultan I. Murad

Sultan I. Murad

Baba adı	:	**Orhan Gazi**
Ana adı	:	**Nilüfer Hatun**
Doğum yeri ve tarihi	:	**Bursa / 1326**
Tahta çıkışı	:	**1362**
Ölüm yeri ve tarihi	:	**Kosova / 1389**
Türbesi	:	**Bursa'da. (İç organları şehit düştüğü Kosova'daki diğer türbesinde)**
Çocukları	:	**Bayezid (Yıldırım Bayezid), Savcı, Yakup, Yahşi, Melek, Özer Hatun.**

Hüdavendigâr, Gazi Hünkâr, Şehit Sultan

I. Murad

Büyük Devletten İmparatorluğa

Hiç mağlubiyet yüzü görmeyen bir lider. Ne devlet işlerinde, ne de savaş meydanlarında...

Buna rağmen alçak gönüllü, Allah sevgisi ve korkusu ile dopdolu, kâmil bir inanmış. Adı Murad. Tarih kitaplarına geçen adı ise I. Murad…

O bir Hüdâvendigâr, yani güç sahibi bir hükümdar, bir Gazi Hünkâr… Osmanlı Sultanı… Ismarlama bir padişah… Babası Orhan Gazi gibi, çekirdekten yetişme bir hakan…

Bahtı daha doğarken açıktı onun. On bir yıldır kuşatıldığı hâlde alınamayan Bursa, onun doğduğu aylarda Osmanlı topraklarına katıldı. Murad Bey mi Bursa'ya baht getirdi, Bursa mı Orhan Gaziye, Allah bilir…

Daha çocuk yaşında iken babası, yöneticilik tecrübesi kazanması için onu Bursa Sancakbeyi yaptı. Amaç belli: Olabildiğince erkenden veliahdı, yani genç padişahı, sorumluluklara, büyük işlere hazırlamak.

Babası Orhan Gaziden sonra en önemli hocası, ustası, rehberi ağabeyi Gazi Süleyman Paşa idi. Birçok sefere onun yanı başında katıldı. Evrenos Gazi, Lala Şahin Paşa, Hacı İlbeyi, Gazi Fazıl Bey ve Ece Yakup gibi diğer namlı komutanlarla birlikte seferlere katıldı...

Savaşların sert mi sert iklimi onun yüreğini katılaştırmadı hiçbir zaman. Çünkü daha delikanlı çağında genç yaşındaki ağabeyi Süleyman Paşa'nın, ondan üç yıl sonra da babası Orhan Gazinin ölüm ateşiyle inceldi yüreği. Peşi peşine gelen bu ölümler, onu hem içinde bulunduğu hayata hem de daha sonraki "öteki" hayata mükemmel hazırladı.

Babasının tahtına oturduğunda otuz altı yaşındaydı; ama yetmiş yaşın birikim ve olgunluğunu sürüyor gibiydi.

Kayıtlara göre, tahta çıktığı günün gecesinde bir oğlu geldi dünyaya. Adını Bayezid koydular. İlerde "Yıldırım Bayezid" olarak dünyanın gördüğü en büyük komutanlardan biri olarak tarihe geçecek kutlu evlât... Bu doğum, Murad Hanın açık bahtının işaretlerinden sayıldı.

Anadolu'ya Yeni Düzen

Bir zamanlar, dünyanın en güçlü birkaç devletinden biri olan Bizans İmparatorluğu hızla küçülüyordu. O kadar ki İstanbul dışında Trakya ve Anadolu'da birkaç kasabadan başka yeri kalmamıştı.

Bunlardan biri de Ereğli idi. Ancak burası da elinden çıktı Bizans'ın. Çünkü Sultan Murad, sultanlığının ilk icraatı olarak burayı aldı. Anadolu'ya çekidüzen vermek için gerekliydi bu.

Ankara'da kurulu Ahi Birliği, Orhan Gazi döneminde Osmanlılara bağlı kaldığı hâlde şimdi birlikten ayrılmak istiyordu. Ahileri, komşu devletlerden kışkırtanlar vardı.

Çevresindeki bilge danışmanlarla ve devletin ileri gelenleriyle görüşmeler yapan Sultan Murad, babası zamanında alındıktan sonra tekrar elden çıkan Ankara üzerine yürüdü. Şehir teslim alınarak buradaki düzen yeniden sağlandı. Sadece Ankara'da değil devletin içinde de huzursuzluk vardı.

Sultan Murad, iki ağabeyi Süleyman Paşa ile Kasım Beyin vefatlarından sonra diğer kardeşleri Halil ve İbrahim Beylerin saltanat hülyasına düşmeleri yüzünden bir süredir sıkıntılıydı. Ancak Ankara'yı geri almak, Ereğli'yi topraklarına katmak Sultan Murad'ın gücünün ispatına kâfi geldi.

Anlamışlardı, güç birlikte idi ve zaman birlik zamanıydı. Böylece hem Osmanlıda hem Anadolu'daki pürüzler ortadan kaldırıldı, yeniden ferahfeza birlik rüzgârları esmeye başladı.

Yeniden Avrupa'ya Dönen Yüzler

Anadolu'da sağlanan huzur ve birlikten sonra Sultan Murad yeniden Rumeli'ye, Avrupa'ya çevirdi yüzünü.

Topraklarını genişletmek amacıyla değildi bu hareket. O, Anadolu'da uğraşırken; Malkara, Keşan ve İpsala Bizanslılar tarafından geri alınmış, halka zulüm edilmeye başlanmıştı. Topraklarını kurtarmalı, halkı tekrar rahata kavuşturmalıydı Murad Han. Ayrıca, eskiden beri Edirne'ye ilgisi vardı.

Avrupa'ya geçiş noktasında çok önemli bir şehirdi Edirne. Artık hedef belliydi: Edirne… Rumeli… Zaten sürekli tetikte bekleyen komutanlarıyla hemen yola çıktı Sultan Murad.

Edirne yolu üzerinde yer alan Çorlu ve Lüleburgaz yeniden Osmanlı yönetimine dâhil edildi. Meriç Irmağı kıyısındaki Dedeağaç ve Dimetoka da… Kırklareli de Osmanlıya "Evet." dedi.

Alınan topraklar sadece askerî başarı sonucu değildi. Başarıyı büyüten güç hangi dinden, hangi milletten olduğuna bakılmaksızın insana saygı ve sevgi temelinde yükselen huzur, hoşgörü ve güven duygusunun gönüllerde egemen olmasıydı.

Allah'ın ihsan ve adaletini kullara dosdoğru ulaştırma hamlesiydi bu.

Ve Edirne

Sultan Murad'ın, "Tîz danışma meclisi kurulsun!" emrini duyanlar, birkaç dakika içinde toplantı yerine yığıldı.

"Ruzname", yani gündem tek maddeden ibaretti: Edirne…

Karar: Lala Şahin Paşa hemen Edirne üzerine yürüyecek, sağ ve sol kanatlar (Babaeski ve Pınarhisar) diğer komutanlar tarafından emniyet altına alınarak, paşanın güvenli bir koridorda hareketi temin edilecek.

Dua ile yıkılan kale

Çatalca taraflarında Pulunya adında bir kale vardı. Kalenin askerleri zaman zaman yol keser, yolcuları soyar, zulüm ederdi. Ayrıca Rumeli'ye geçiş yolu üzerinde stratejik bir önemi olduğu için buranın alınmasını Sultan Murad özellikle istiyordu.

O sebeple bizzat yönettiği bir akın düzenledi kaleye.

Onca gayrete rağmen bir türlü kale alınamadı. Kendini çok iyi savunuyordu Pulunya Kalesi. Bir daha, bir daha denedi ama olmadı.

Halim selim bir karakter sahibi olan Sultan Murad, öfkelendi sonunda ve şöyle dedi:

"Allah yerle bir etsin bu kaleyi!" Dertlendi, dualar okudu. Daha sonra askerlerini toplayıp başka bir yere gitti Sultan Murad.

Bir ara mola için atlarından inerek ağaçlık bir yerde oturdular. Heyecanla bir haberci geldi, izin alarak Murad Hana anlatmaya başladı:

"Sultanım,alamadığımız Pulunya Kalesi vardı ya, yerle bir olmuş. Kendiliğinden yıkılıp gitmiş. Gözleriyle görenler anlattı."

"Elhamdülillah! Allah'ın lütfu bu." dedi Sultan Murad. Sonra aniden dönerek ve sesini sertleştirerek devam etti sözlerine: "Lâkin, kendiliğinden yıkılıp gitti, demeyin. Hiçbir şey kendiliğinden olmaz. Allah'ın bizlere hediyesi, fazlı bu. Tamam mı?"

Oradaki herkes "Tamam." dedi. Sonra Lala Şahin Paşa'yı kaleye göndererek durumu tamamen kontrol altına almasını emretti.

Sazlıdere mevkiinde toplanan birleşik Rum ve Bulgar ordusu ile Osmanlı askerleri önce karşı karşıya geldi sonra birbirine girdi.

Tam bir meydan savaşı yaşanıyordu şimdi.

Yok olan taraf, Rum-Bulgar tarafı oldu.

Edirne artık bir Türk ili idi. Tarih, 23 Temmuz 1363…

Zaten Bizans idaresinden hoşnut olmayan Edirne halkı, durumdan son derece memnundu. Hatta halk, bir süre önce Bizans idaresine karşı ayaklanarak çatışmaya girişmiş, şehirde günlerce kan akıtılmıştı.

Türklerin Edirne halkı üzerindeki etkisini tek kelimeyle özetlemek gerekirse, "hayranlık" denebilirdi. Gerçekten daha ilk günden Edirneli hayran kalmıştı Osmanlı uygulamalarına. Ne malına mülküne ne de namus ve geleneklerine karışılıyordu. Üstelik eski yönetime göre büyük bir güven havası esmişti şehirde.

Halk, Edirne'de bildik bilinmedik ne kadar kapı varsa kendi eliyle açarak Osmanlıya "buyurun!" diyordu.

Sultan Murad, şehrin başında Lala Şahin Paşa'yı bırakarak, kendisi Dimetoka'ya geçti. Bir süre merkez gibi kullandığı bu beldeyi kısa sürede yeni yapılarla donattı, güzelleştirdi.

Edirne Eski Camii

I. Murad Edirne'yi hiç ihmal etmedi, sık sık geldi gitti. Burası da Bursa gibi Osmanlının "taht şehri" oldu. Askerî ve sosyal yapılarla şehir olağanüstü güzelleştirildi.

Altyapı sorunları giderildi, su problemi çözüldü. Daha önce sadece stratejik bir şehir iken birkaç yıl içinde büyük ve güzel bir başkent oldu çıktı.

Osmanlı padişahları İstanbul'un fethine kadar bazen Bursa'da bazen de Edirne'de oturdular.

İlk Bizans - Osmanlı Antlaşması

Edirne'den sonra Osmanlı Devleti, adeta bir sıçrama taşına çıkmış gibi oldu. Artık daha çok çalışılacak, daha hızlı hareket edilecek, eksikler daha erken giderilecekti. Nitekim Lala Şahin Paşa, sadece Edirne'yi yönetmekle kalmadı, Eski Zağra ve Filibe'yi de Osmanlı topraklarına dâhil ediverdi.

Batı Trakya'nın fethiyle görevlendirilen Evrenos Paşa da Gümülcine'yi aldı. Bu arada, Bizans imparatorunun Venedik'te aradığı ittifak da bir sonuç vermedi.

Bizans dar bir alana sıkıştı. Sultan Murad'la anlaşarak Osmanlı egemenliği altına girmek en iyi çözüm yolu olarak görünüyordu.

Anlaşma gecikmedi. Artık Bizans, Osmanlı Devleti'nin bir parçası gibiydi. Bizanslı askerler savaşlarda bile Osmanlı ordusuna yardım edecekti.

Bizanslı yöneticiler tam değilse bile, halk yüzde yüz memnundu bu anlaşmadan. "Tekrar Bizans yönetimi altına girmek ister misiz?" diye sorulsa hiç kimsenin buna "Evet" demeyeceği kesindi. Çünkü Sultan Murad, hem askerî korumayı, hem de halkın hayat kalitesini en yüksek noktada tutuyordu.

Gibbon'a göre Sultan Murad

Bilimsel tarihçilerin öncüsü kabul edilen İngiltereli ünlü tarihçi Edward Gibbon (1737-1794), ilk Osmanlı padişahlarını ve Sultan Murad'ı şöyle anlatır:

"Orhan Gazi etrafına bir ırk toplamış, bir devlet ortaya koymuş, imparatorluğu da Sultan Murad Hüdâvendigâr kurmuştur."

(Gibbon, Ragıp Hulusi Tercümesi, s. 157.)

Edirne

Selimiye derler, Edirne derler,
Tatlı bir gariplik duygusu gelir.
Kemerler, çeşmeler, minarelerle
Bir eski eserler kamusu gelir...
Taşları kararmış bir yol ucunda
Üç Şerefeli'nin kapusu gelir.
Şu yana dönersen Eski Cami'nin
Kesilmiş, biçilmiş avlusu gelir.
Atınca üç adım daha ileri,
Bir serin kubbenin kuytusu gelir.
Dünyanın en güzel minareleri,
Ve kubbelerin en ulusu gelir:
Türk'ün Trakya'dan tapusu gelir.

Arif Nihat Asya

Devşirme Değil "Altın Beyinler" Dönemi Başlıyor

Orhan Gazi döneminde daha düzenli hâle getirilen Osmanlı ordusu, hızla gelişen yeni şartlara cevap veremez duruma gelmişti. İlk kez I. Murad devrinde, devşirilen çocuklardan bir askerî birlik kurma fikri uygulandı.

"Yeni asker" anlamında "Yeniçeri" bu teşkilat Yeniçeri Ocağı olarak adlandırıldı.

Niçin ocak denilmişti? Çünkü büyük bir devletin ordusunda oğlunu da görmek isteyen Osmanlı yönetimindeki Hristiyan ailelerden kendi istekleriyle alınan erkek çocukları, küçük yaşlardan başlayarak buralarda, yani baba evine benzeyen bu ocaklarda eğitilecekti.

"Devşirme" denilen çocuklar, önce bazı ailelerin yanlarına verilecek, burada öncelikle insani ve ahlakî değerler öğretilecekti. Belli bir kıvama gelince de bu çocuklar Yeniçeri Ocağı'na gönderilecekti. Yüzyıllar boyu sistem böyle işledi.

Aslına bakılırsa adına "devşirme" denilse de gerçekte bu, "altın beyinleri toplama" dönemi veya hareketidir. Çünkü bu çocuklar sadece asker olsunlar diye toplanmazdı. İçlerindeki "yetenek" denilen cevherlerini ortaya çıkarmaktır esas hedef. Bu çocukların kimi

I. Murad şehirlerinden bugünkü Makedonya'daki Prizren. *(Foto: N.Liman)*

asker olurken; bazıları mimar, sanatçı, bazıları yönetici, bir kısmı sadrazam yani başbakan derecesine kadar yükselmiştir. Bunların örnekleri üç, beş değil, yüzlercedir.

Hristiyan Birliği ve Sırp Sındığı

Osmanlı Avrupa topraklarında ilerledikçe, Avrupalı da doğal olarak Türklere karşı önlem alma yoluna gidiyordu.

Dindar Hristiyanlar da işin içindeydi bu defa. "Hemen bir Haçlı seferi düzenleyelim" fikri hem kilise hem de Avrupalı krallar tarafından benimsendi.

Papa V. Urban başı çekiyordu. 1364 yılında hızlı hareket eden papa; Macaristan, Bosna, Eflak, Sırbistan devlet başkanlarını bir araya getirmeyi başardı. Krallar ve komutanlar Haçlı seferi için ne gerekirse yapacaklarına dair yemin ettiler.

Hristiyan dünyası için önemli bir sorun vardı: Osmanlı yönetiminden bir hayli memnun olan özellikle Hristiyan Balkan milletleri Haçlı seferine sıcak bakmıyordu. Buna, Haçlı seferlerinin başını çeken Macarların Katolik, Balkan kavimlerinin ise Ortodoks olması eklenince sorunun boyutları kendiliğinden büyüyüverdi. Üstelik Balkan toplulukları, öteden beri Katolik Macarları hiç sevmezlerdi.

Osmanlı bayrağı altındaki Hristiyan vatandaşları Türkler aleyhine harekete geçirmek bir hayli zor görünüyordu.

Bu sorunlara rağmen Haçlı ordusu, Balkanlar'a ve Anadolu'ya doğru hızla ilerliyordu.

Avrupa'nın toplama askerleri, Edirne yakınlarına kadar inmişlerdi.

Sırp Sındığı bölgesinde beklemeye başlayan Haçlı ordusunun morali yüksekti; Türkleri yeneceklerinden emindiler çünkü. Kolay değil, bütün Avrupalı Hristiyanların destekleri ile birlikte seçme gönüllü askerlerden oluşuyordu birleşik ordu.

Görkemli düğünde gelen hediyeleri Sultan Murad ne yaptı?

Germiyanoğlu, iyi atlar ve Denizli'nin ünlü dokumalarından oluşan hediyelerle bir elçi yolladı Sultan Murad'a:

"Kızlarımdan birini oğlunuz Bayezid Beye vermek isterim. Böylece kardeşliğimiz ve birliğimiz pekişecektir." dedi.

Teklif, Murad Hana da cazip geldi. Oğlu Bayezid ile de görüşerek "Kısmetse olur." diye cevap verdi.

Derken düğün günü geldi çattı.

Komşu devlet başkanları, beyler, sancak beyleri, elçiler, ünlü komutanların da iştirakiyle üç gün, üç gece sürecek görkemli bir düğün başladı.

Bol bol hediyeler de gelmişti.

Neler yoktu ki hediyeler arasında: Develer, cins atlar, kumaşlar, altın takılar, tulum tulum özel tereyağlar, peynirler... Hele Evrenos Gazinin hediyeleri görülmeye değerdi doğrusu.

Onun hediyelerini yüz erkek ve yüz cariye ancak taşıyabiliyordu. On erkeğin elinde, içi mücevher dolu on altın tepsi... On erkeğin elinde içi para dolu on gümüş tepsi... Diğer seksenin eli de boş bırakılmamış, gümüş maşrapalar, değerli ibriklerle doldurulmuştu.

Tam bir ihtişam geçidiydi yaşanan.

Aslına bakılırsa bunca toprakların alınmasında, şehirlerin Osmanlıya katılmasında komutanlık yapmış, büyük rol oynamış, nice hazineleri Devlet-i Osmaniye'ye taşımış bir paşa için pek de şaşılacak bir durum sayılmazdı bu ihtişam, bu debdebe...

Peki, bu kadar göz kamaştırıcı hediyeyi Sultan Murad ne yaptı dersiniz?

Bugün Bulgar şehri olan Vidin, son döneme kadar Osmanlı yurdu idi. *(Fotoğraflar Emanname Arşivi)*

Osmanlıya karşı bu durumda da zafer kesin olmazsa ne zaman kesin olabilirdi ki?

Üstelik Osmanlı Komutanı Hacı İlbeyi emrindeki Türk kuvvetlerinin sayıca çok az olduğunu öğrenmişlerdi. Sayıları on bin askeri geçmezdi. Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşanın kuvvetleri de yetersizdi. Sultan Murad'ın kendisi Bursa'da olduğuna göre hemen yardıma gelmesi de zordu. Murad Hüdavendigâr Bursa'dan gelmeye kalksa bile, o gelene kadar Haçlılar, bırakın Edirne'ye girmeyi Gelibolu'ya bile inebilirlerdi.

Bir Haçlı komutanı Türk askerlerinin sayıca azlığını şöyle anlatıyordu: "Osmanlı askerleri, beyaz bir fil üstündeki siyah noktalar gibiydi..."

Osmanlılar açısından durum bir hayli zordu. On bin askerle koca Haçlı ordusunu yenmek neredeyse imkânsızdı. Ama Osmanlı ordusu için başka bir çıkar yol da görünmüyordu. Karşı koymak, sabretmek ve Allah için vuruşmak!

Hacı İlbeyi, anî bir kararla gece yarısı taarruza geçti. Şimşek hızıyla Haçlı ordugâhına baskın yaptı. O kadar şiddetli bir çatışma başladı ki kıyamet kopuyordu adeta!

Haçlı komutanlar bu baskını hiç mi hiç beklemiyordu. Bu kadar az bir kuvvetle taarruza geçmeyi hiçbir komutan göze alamazdı. Bildikleri tarih kitaplarında böyle bir şey yazmıyordu. Oysa daha dün akşama kadar durumlarından o kadar emindiler ki akşam yemeğinde bol bol içki içmişler, sarhoş olmuşlardı. Sarhoş olmayan askerlerse gece uykusunun en tatlı yerindeydi.

Büyük bir savaş başladı. Beklemediği bir anda büyük bir baskın yiyen Haçlı ordusu darmadağın oldu. Kaçabilenler de Meriç Irmağı'ndan medet umdu; ama zifirî karanlık ve soğuk sularda yapabilecekleri çok şey yoktu.

Haçlı ordusunun komutanları öylesine şaşırmıştı ki Sultan Murad'ın büyük bir orduyla gelerek baskın yaptığını sandılar. Gerçeği anladıklarında da adeta yok olmuşlardı. Macaristan Kralı ve Başkomutanı Layoş, canını kurtarabilen az sayıdaki Haçlılardandı.

Hediyelerin çoğunu, bir bölümü Hristiyan olan elçiler arasında pay etti. Onların getirdiği iyi atları da Evrenos Paşaya yolladı. Paşanın getirdiği paraların bir kısmını geri verirken kalanını alimlere, sanatçılara ve yoksullara dağıttı.

Kendine hiçbir şey bırakmadı. Sadece oğluna gelen geleneksel ev hediyelerinin ve mütevazı takıların kabulüne izin verdi.

Az konuşan çok iş yapan akıncılar

Türklerin çok eskiden beri, gürültüden nefret ettikleri ve az konuştukları bilinmektedir.

Asıl olan, az konuşup çok iş yapmaktır.

Hatta yazılı bir kural olmasa da Osmanlı ordusundaki bir askerin gerekmedikçe bir saatte on kelimeden fazla konuşması, yarenlik etmesi hata sayılır, fazladan 11. kelimeyi kullanan cezalandırılırdı.

Şikarî adındaki ünlü tarihçi "Karaman Tarihi"nde şöyle bir olay anlatılır:

"Murad Hüdavendigâr, damadı ve Karaman Beyi Sultan Alâeddin'i yenerek Akhisar'ı almıştı... Savaştan sonra şehir halkı muzaffer komutan ve askerlerine güzel sofralar kurdu. I. Murad, az öncesine kadar savaşmak zorunda kaldığı Karaman Beyi Alâeddin'i de sofraya davet ederek yemeğe oturdu. Bu arada askerlerin başlarını kaldırmadan yemek yediği ve bir saatte ancak birkaç kelam ettiği görüldü. Belli ki bu konuda sıkı tembihli idiler."

Osmanlılar üzerine ilk Haçlı seferi işte böyle başladı, böyle bitti. Türk tarihine Sırp Sındığı Zaferi olarak da geçen bu büyük savaş, aslında çok önemli dönüm noktalarından biriydi.

Bu arada savaşı haber alan Sultan Murad, ne olur ne olmaz diye Bursa'da gerekli hazırlıkları yaptı. Bu kadar büyük bir Haçlı ordusu Edirne'yi aşarak pekâlâ Bursa'ya ulaşabilirdi.

Gelibolu ve Edincik'ten gemilerle leventler getirtti. Dar bir geçitte bulunan Karabiga Kalesi alındı. Ama öğleye doğru Sırp Sındığı'ndan gelen haberle rahatladı, yüzünde gülümseme belirdi, şükretti Allah'a.

Macar Kralı Kurtuluşunun Şükrü Olarak Kilise Yaptırdı

Macar Kralı Layoş, Sırp Sındığı Savaşı'na boynunda Meryem Ana kabartması bulunan bir madalyonla katılmıştı. Çok çetin şartlar içinden geçip savaş alanından sağ olarak kurtuluşunu işte bu madalyonun uğuru saydı.

Macaristan'a dönünce, kurtuluşunun şükrü olarak Hazreti Meryem adına büyük bir kilise yaptırmaya başladı.

Sultan Murad da, Sırp Sındığı'nda yaşanan zaferin şükür nişanesi olarak Bursa ve Bilecik'te bir cami, Bursa yakınlarındaki Yenişehir'de büyük bir imaret ve tekke, medrese, kaplıca ile han inşa ettirdi.

Sırp Sındığı Savaşı'nı anlatan bir tablo.

Adriyatik Sahilleri ve Makedonya Toprakları

Kimine bir zafer, bir umut, bir serhat türküsü; kimine bir ders oldu Sırp Sındığı.

Gazi Evrenos Paşa içinse yeni bir sürat noktası…

Hızlı bir seferle Serez'i aldı. Bu, Osmanlı gayretinin Makedonya'ya ayak basması demekti. Ve Adriyatik Denizi'yle selamlaşması…

Yıllar sonra, 2000'li yıllarda Türk Cumhurbaşkanlarının dillerinden düşürmeyecekleri, "Adriyatik Denizinden Çin Seddi'ne..." diye başlayan ışıltılı hedefe ait en baştaki burcun Avrupa kökenli bir Osmanlı paşası eliyle dikilivermesi...

Gazi Evrenos Paşa, siyah damalı sevimli köpekleriyle ünlü Dalmaçya'nın güney kıyılarına kadar kısa sürede uzandı.

Yedi Yüz Yıl Öncesinin Hong Kong'u Dubrovnik

Adriyatik Denizi'nin Güney Dalmaçya kıyılarında küçük ama çok etkili bir devlet vardı. Adı: Dubrovnik Cumhuriyeti veya Raguza Cumhuriyeti...

Bu küçük cumhuriyet, Avrupa'nın belki de en önemli dış ticaret limanıydı. Bugünkü Hong Kong örneği gibiydi. Doğu ile batı mallarının buluşma, alıp-verme noktasıydı.

Her ülkeden her gün onlarca ticaret malı yüklü gemiler gelir giderdi bu limana. Etrafında ne kadar savaş da olsa gemilere kimse el sürmezdi. Böyle bir gelenek oluşmuştu. Çünkü doğu ile batı arasındaki en önemli ticaret köprüsü idi. Buradaki yüklere, ticari mallara herkesin ihtiyacı vardı.

İşte böylesine önemli bir liman Osmanlıların elindeydi artık. Savaşarak değil, anlaşarak kendine bağladı burayı Osmanlı (1365).

Dubrovnik'in uluslararası dokunulmazlık statüsüne hiç ilişilmedi. Daha da güçlendirildi. (Dubrovnik'in büyük önemi bir kere daha 1995 yılında anlaşıldı. Bu tarihte bölgedeki Müslüman topluluklara yönelik Sırp katliamı bütün acımasızlığı ile sürerken nasılsa Dubrovnik'e de bombalar isabet etti. İşte o zaman Dünya kendine geldi ve "Dünyanın değerli mirası sayılan Dubrovnik yok edilemez." denilerek iç savaş ve katliamın durması için düğmeye basıldı)

Sultan Murad'ın nezaketi

Bir fetihten sonra arabalar dolusu ganimet ve hediyeler yığılmıştı Sultan Murad'ın önüne.

Padişah, beşte birlik ganimet hissesine göz atarken altın bir tas dikkatini çekti. Güzel bir parçaydı. Ancak "iç oğlan" denen henüz delikanlılığa yeni adım atan bir saray görevlisi, el çabukluğu ile altın tası başındaki kadife takkenin içine yerleştiriverdi.

Sultan Murad'ın gözünden kaçmadı bu durum. Fakat hayatı yeni tanımaya başlayan gencin hatasını yüzüne vurmayı da nezaketine sığdıramadı.

Hazine görevlisine dönerek: "Şu ganimetler arasında bir tas vardı, ne oldu?" diye sordu.

Telaşa kapılan hazinedar, sağa sola koşuşturmaya başlayınca arkasından seslendi Sultan Murad:

"Şimdi gördüm. Sana şaka yapmak isteyen şu oğlan tası başına giymiş. Git başından al keratanın."

En uzun, en kısa Veziriazamlık görevi

Sonradan adı "Sadrazam" olarak değiştirilen "Vezir-i azam" yani Osmanlı başbakanlık makamında en uzun süre kalma rekoru Çandarlı Ali Paşa'ya aittir. Ali Paşa, I. Murad, Yıldırım Bayezid ve Fetret Devri'nde olmak üzere 19 yıl görevde kalmıştır.

Aynı görevde en kısa süre kalma rekorunun sahibi ise Zurnazen Mustafa Paşa'dır. Sadece dört saat görev yapabilmiştir.

Günümüz Dubrovnik'inden iki görünüm. *(Foto: H. Gökçe)*

Adriyatik Denizi ile birlikte Türkler, dört denizin kıyılarında dolaşır oldular. Marmara, Karadeniz, Adalar Denizi (Ege) ve Adriyatik.

Dört denizi birden elinde bulunduran, atının dört ayağını da ayrı ayrı deniz sularında durulayabilen bir süvarinin bundan sonraki hedefi artık ne olabilirdi? Elbette, Akdeniz...

Dubrovnik'in Osmanlıya bağlandığı 1365 yılında Sultan Murad, Edirne'ye yerleşme kararı aldı. Bu karardan sonra Edirne'de görülmemiş bir imar hareketi başladı. Şehir adeta yeniden inşa edildi.

Saraylar, medreseler, imaretler, camilerle, çeşmelerle donatıldı şehir. Yeni yollar açıldı, on binlerce ağaç dikildi, suyolları tamir edildi.

Trakya'da Yeni Düzen

Osmanlılar, Trakya'da adım adım ilerliyordu. Bir zamanlar Bulgar şehirleri olan bazı yerlerde şimdi Türkler geziniyordu; ama o toprakların eski sakinlerini yurtlarından atmadan, onları incitmeden… Onlarla yan yana…

Trakya'daki yeni düzen buydu. Bulgar, Bizans, Rum ve Türk iç içe, yan yana… Sonradan gelenlerin, asırlardır orada

oturan, o toprakları ekip biçenleri horlamadığı, onları küçümsemediği, elindekileri çekip almadığı; adaletle, güven ve huzur içinde yaşadıkları bir düzen.

Vergiler, tam bir hakkaniyet içinde ve adil olarak alınıyor ve kayıtlara geçiriliyordu. Yani, dileyen herkes, kimden ne kadar vergi alınmış bunu kontrol etme hakkına sahipti.

Hristiyan halk bundan memnundu. Hatta kendiliğinden din değiştirenler, Müslümanlığı seçenler az değildi. Yeni düzen yeni sıkıntılar getirmediği gibi, halkın eski sıkıntılarını da hafifletmişti.

Savaşarak Değil Anlaşarak Yaşamak Daha Kolay

Murad Hüdavendigâr ve kurmayları bunlarla uğraşırken bölgenin eski devlet başkanları, ileri gelenleri neler düşünmekte, neler yapmaktaydılar? Boş duracak değillerdi elbet.

Yıllardır bu toprakları yönetmiş, akıllı insanlardı onlar. Bir Türk fırtınası çıktı diye arkalarına bakmadan kaçıp gidecek değillerdi. Gitmediler de... Bulgar Kralı İvan Şişman bunlardan biriydi.

İvan, Osmanlı egemenliğini resmen tanımasına rağmen Türk rüzgârından çok rahatsız oluyor, çareler arıyordu.

Bulduğu çarelerden biri çok ilginçti İvan'ın. Kız kardeşi Prenses Marya'yı Sultan Murad'la evlendirecekti.

Anlaşılmıştı ki savaşarak değil anlaşarak yaşamak daha kolay, daha akılcı idi.

Nitekim kısa sürede Sultan Murad'la Prenses Marya görkemli bir törenle evlendi. Fakat bu evlilik, Sultan Murad'ın hedeflerini ve programını hiç etkilemedi.

Kız kardeşini kendi eliyle Türk tarafına veren Kral İvan Şişman, ortalığı yeniden karıştırmaya, yeni çareler

Bedesten

Osmanlı şehircilik geleneğinin değişmeyen iki öğesinden biri ulu cami, diğeri "bedesten" dir. Padişahlar, Orhan Gazi döneminden başlayarak sahip olduklara her şehre bir ulu cami, bir de bugünkü alışveriş komplekslerinin yerini tutan, güven içinde her tülü malın da muhafaza edildiği bedestenler yaptırmıştır.

İstanbul ve Şam'daki kapalıçarşılar ile günümüzün ulu camileri işte bu geleneğin zamanımıza uzanmış harika örnekleridir.

Ezberlenen Sözlük

Sultan Murad devrinin medreselerinde Arapça dersleri okutan Cemaleddin Bursavî adındaki hoca, Arapça'nın önemli sözlüklerinden birini baştan sona ezbere biliyordu.

aramaya koyuldu, Sırp kralı ile ittifak yaptı. İki kral, ordularını birleştirerek Osmanlı topraklarına doğru sefere çıktı. Ancak daha ilk adımda Samakov yakınlarında Lala Şahin Paşa kuvvetleri tarafından durdurularak darmadağın oldular.

Osmanlı askerleri şimdi Sırbistan'ın içlerine kadar uzanmıştı.

İkinci Haçlı Seferi

İlk Haçlı seferinin üzerinden tam yedi yıl geçmişti.

Yine bazı krallarla Hristiyan ruhaniler kafa kafaya vererek yeni bir Haçlı seferi düzenledi. Birincisinden daha organize, daha güçlü bir ordu hazırladılar bu defa. Birincisinde Macarlar lider durumunda iken bu defa birleşik orduya Sırplar komuta edecekti.

Balkanların barış ve şiir kenti Ohri. *(Makedonya)*
(Foto : B. Katkat)

Sonuç:

Haçlılar bir kere daha bozguna uğradılar. Sırp kralı ile veliahdı savaş meydanında öldü. Türk tarihine "Çirmen Zaferi" diye yeni bir sayfa eklendi. (26 Eylül 1371)

Artık uzunca bir süre Osmanlının Balkanlar ve Adriyatik kıyılarındaki üstünlüğünü hiçbir kral, hiçbir güç tartışamayacaktı. Zaten halk, durumdan hoşnuttu. Çünkü kendi yönetimlerinde olduğundan daha mutlu, daha güven içindeydiler.

Türbenin Bakımsızlığı Yugoslavya Başbakanını Bile Üzüyor

Tarihçi, yazar ve düşünür Münevver Ayaşlı, Bursa'daki Murad Hüdavendigâr türbesiyle ilgili ilginç bir olay anlatır:

"1942 yılında Bursa'ya ziyarete gittik. O esnada Murad Hüdavendigâr'ın türbesini de ziyaret etmek istedik. Ancak türbe pislik ve bakımsızlıktan fark edilmeyecek haldeydi. Üzülmüştük.

Tam o sırada yanımıza yaşlı bir bey geldi. Buranın eski türbedârı, görevlisi imiş. 1925 yılında türbeye kilit vurulurken onu da dışarı atmışlar. Hiç parasız görevine devam etmek istediyse de kimseye söz geçirememiş. Ama o yine sık sık buraya gelip pencereden Kur'an-ı Kerim okurmuş.

Yaşlı adam ağlayarak, Yugoslavya Başbakanı'nın Bursa ziyaretini de anlattı bize.

Yugoslavya Başkanı Stoyadinoviç, Türkiye'ye geldiğinde Bursa'yı da görmek istemiş. Zamanında bizim oralardan buralara çok gelin geldi, bakalım onların izleri hâlâ var mıdır, diye merak edermiş. Alıp götürmüşler. Ancak o Sultan Murad'ın türbesini de ziyaret etmek istemiş. Bizimkiler önce izin vermemiş ama ısrar karşısında mecbur kalmışlar.

Türbenin perişan hali Yugoslav başbakanı şaşırtmış. Büyük bir devlet adamının türbesi böyle mi olur diye, ayıplamış üstelik... 'Biz Sultan Murad'ın topraklarımızdaki yani Kosova'daki türbesine daha iyi bakıyoruz, ziyarete açık tutuyoruz.' demiş."

Günümüzde ise Bursa'daki bütün türbeler temiz ve bakımlı bir haldedir.

Kendi halklarının Osmanlı yönetimindeki memnuniyetini kabul etmekten başka bir çaresi kalmayan Bizans ve Sırp kralları, Sultan Murad'la bir kere daha masaya oturdu ve anlaşma imzaladı.

Buna göre Osmanlı yönetimine düzenli vergi ödeyecekler, karşılığında vatandaşlarıyla birlikte huzur ve güven içinde kendi topraklarında hayat süreceklerdi.

Balkanlarda Yeni Yaşama Biçimi

Topraklar el değiştiriyor, hükümdarlar değişiyor, yöneticilerin bir alayı gidiyor, yeni alayı geliyor, zaptiyeler ellerinde silahlarla nöbete koşuyor, güç yetirebildikleri yer ve kişileri ele geçiriyorlardı.

Peki, kendi halinde yaşayan kalabalık halklar, bütün bu olup bitenlerden nasıl etkileniyordu? Onların gündelik hayatına eklenen güzellikler mi vardı yeni sıkıntılar mı?

Aslında tam adı konulamasa da usul usul bir şeyler değişiyordu Balkanlarda. Yeni bir yaşama biçiminin içine kayıyordu insanlar.

İnsanlar hoşnuttu bu yenilenmeden. Öyle olmasaydı, koca koca şehirler, bir ok bile atmadan teslim bayrağı çeker miydi? "Kardinal şapkası görmektense, Müslüman sarığı görmeyi tercih ederiz." der miydi Hristiyan doğmuş, Hristiyan büyümüş milyonlarca insan?

Siyasi geleceğini düşünmüş bile olsa Bulgaristan kralı, kız kardeşi Prenses Marya ile Sultan Murad'ı kendi elleriyle bu kadar kolay mı evlendirirdi?

Nitekim 1355'te Osmanlılara esir düşen Selanik başpiskoposu Gregory Palamas, bir mektup yazarak yaşadığı serbestlik ve hoşgörüyü dünyaya duyurmuştu. (Osmanlı Tarihi, Ord. Prof. Dr. İ. H. Uzunçarşılı, c.1, s.182)

İnsanların dışı gibi içi de rahattı Balkanlardaki yeni yaşama biçiminde. Çünkü eskiden tarlasından, bahçesinden elde ettiğinin, el emeği göz nuru sanat gelirinin çoğunu kralın adamları "devlet vergisi" deyip kapıp giderdi.

Kral VI. Şarl'ın kâbusu

Fransız tarihçilerinin kitaplarında anlattıklarına göre, Sultan Murad'ın başarıları Fransa sarayında da yakından izlenmekte idi.

Kudüs'ten dönen Fransız asilzade grubuna ait Hristiyan hacıları, Sultan I. Murad hakkında edindikleri bilgileri henüz çocuk yaştaki Kral VI. Şarl'a şu sözlerle anlatırmış:

"Çok akıllı ve tedbirli bir lider. Allah'tan korkar. Esir aldıklarına karşı bile iyi davranır. Makul vergiler alır. Halkı kendisine çok bağlıdır. Ayrıca, her yerde tercümanları ve casusları vardır."

Hristiyan hacıların son söyledikleri ise ilginçtir: "Söylenenlere göre, Avusturya'nın işini bitirince Türk Padişahı Fransa'ya yönelecekmiş."

VI. Şarl, o kadar çok etkilenmişti ki sürekli Türk korkusu ile yaşamaya başladı. I. Murad öldükten sonra da aynı korkusu devam etti. Hatta uzun süredir anlaşamadığı İngiltere ile barış imzalayarak yeni bir Haçlı seferi teklifinde bulundu. Ancak delilik belirtileri görüldüğü için 1392'de yetkileri elinden alındı.

Osmanlı yönetiminde ise genelde vergiler yüzde onu geçmiyordu. Hatta pazara gelen mal satılmazsa hiçbir vergi alınmazdı. Müslüman dininin kitaplarında yazılanların dışında insanlar keyiflerine göre kurallar koymuyordu.

Evet, Balkanlar'da hayat; adalet, hoşgörü ve sevgi suyuyla yeşermiş olarak yeniden çiçekleniyordu. Duygulu, anlayışlı, Allah'tan korkan, yağmur yürekli insanlar eliyle…

Avrupa Önemli Ama Anadolu Başka

Anadolu'nun bağrından kopup gelen Murad Hüdavendigâr, Rumeli'ye, büyük ilgi duyuyordu; ama aklından çıkmıyordu Anadolu.

I. Murat şehirlerinden Niş

Osmanlının önemli sınır komşuları zaten Anadolu devletleri idi. Saruhanoğulları, Çandaroğulları, Karaman Beyliği, Eretna Devleti ve Germiyanoğulları.

Hepsi de Türk soyundan olan beyliklerden ikisiyle daha çok ilgiliydi Sultan Murad. Hamidoğulları ile Germiyanoğulları'nı da kendi devletinin içinde görmek istiyordu. Ama onlarla kesinlikle vuruşmadan, can yakmadan, kan dökmeden…

İlk adım olarak Sultan Murad, Şehzade Bayezid'ı Germiyan Beyi Süleyman Şahın kızı Devlet Hatunla evlendirdi. Göz kamaştıran bir düğün yapıldı.

Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya, Tavşanlı, Simav ve Emet'i Şehzade Bayezid Beye, dolayısıyla da Osmanlı Devleti'ne verdi.

Aslında büyük bir incelik vardı burada. Çünkü Kütahya, Germiyan Beyliği'nin başkenti idi. Böylece, bu beylik Osmanlı yönetimine girmiş gibi oluyordu.

İnceliklerle Gelen Genişleme

Düğünde yaşanan incelikler ve sürprizler bununla da bitmiyordu.

İki Türk beyi arasındaki düğün törenine diğer Türk beyliklerinin önemli temsilcileri, elçileri de gelmişti. Bunlar arasında bulunan Hamidoğulları beyinin elçisiyle görüşen Sultan Murad, Hamidoğullarına ait bazı şehirleri parayla satın almayı düşündüğünü söyledi. İstenilen şehirler Isparta, Seydişehir, Beyşehir, Akşehir, Karaağaç ve Yalvaç idi.

Bu şehirleri niçin istediğini şu sözlerle açıkladı Sultan Murad: "Hepimiz biliriz ki karındaşımız Hamidoğullarının toprakları boydan boya Karaman beyine sınırdır. Karaman beyi de kardaşımızdır amma yarının ne olacağını ancak Allah bilir. Biz bu şehirleri parasını verip alırsak Karaman Beyliği'ne karşı korumuş oluruz."

Teklif de yaklaşım da alışılmadık bir adımdı. Biraz da tuhaftı. Ama akıllıca bir teklifti. Üstelik savaş korkusu yaşamaktan daha iyiydi.

Hamidoğulları, bu ilginç teklife hemen cevap veremedi. Ancak Sultan Murad'ın öyle uzun uzadıya beklemeye tahammülü yoktu.

Bir gün ordusunu arkasına alarak Kütahya'nın ana yollarında göründü. Durumun ciddiyetini kavrayan Hamidoğulları Beyi, "Tamam Sultanım." dedi, "İstediğiniz altı şehri size satıyoruz."

İki bey, oturup altı şehrin bedelini konuştu. Sonuçta seksen bin altın karşılığında anlaşmaya varıldı. Böylece altı şehir, geniş topraklar, kimsenin burnu bile kanamadan Osmanlıya katıldı.

Sultan Murad bu defa Karamanlılarla çatışma sınırına geldi. Bunun üzerine, dünyanın en eski ama en geçerli

Osmanlı Arşivi

Osmanlılarda kağıda çok önem verilmiş ve imha edilmemiştir. Osmanlı Devleti'ne ait bütün yazışmalar (fermanlar, beratlar, defterler vs.) itina ile saklanmıştır. Bu yüzden dünyanın en büyük arşivi olarak Osmanlı devlet arşivleri gösterilir. Bu arşivlerde halen milyonlarca belge incelenmeyi beklemektedir.

Kervansaraylar

Yolcuların şehirlerarasındaki konaklama, yeme-içme, atının bakımı, gerekirse tedavisi amacıyla Karahanlılar döneminde yapımına başlanan kervansaray geleneği Osmanlı döneminde de sürmüştür. Yüzlerce yeni kervansaray yaptırılmıştır. Kervansaraylarda yolculara, üç gün boyunca bedava konaklama ve atının bakımı, imkânları sağlanır, gerekirse yeni bir at ve çamaşır temin edilirdi. Buralarda kışları musluklardan sıcak su akardı. İmkânların olağanüstü arttığı günümüzde dünyada böyle bir sistem kurabilmiş hiç bir devlet yoktur.

İlk Şehzade İsyanı

Osmanlı şehzadeleri arasında hükümdar olana karşı diğer kardeşlerin saltanat iddiası ile isyan ettikleri görülür. Savcı Beyin Sultan Murad'a karşı yaptığı isyan ise Osmanlı tarihinde bir şehzadenin hükümdarlık iddiası ile babasına karşı yaptığı ilk isyandır.

Kırkpınar'da Güreş

Sultan Murad sadece sanat ve bilime düşkün değildi. Spora da ilgisi vardı. Nitekim, Edirne'yi başkent yapınca burada "Güreşçiler Tekkesi" açtı.

Güreşçiler Tekkesi, pehlivanları çok mutlu etti. Çünkü usta güreşçilerin hocalık yaptığı bu ocakta pehlivanlar doyasıya güreş tutabiliyordu. Kış, yağmur, çamur derdi yoktu. Yazlık ve kışlık bölümleri vardı Kırkpınar'ın.

Bir zaman sonra düzenli müsabakaların, büyük güreş organizasyonlarının da yapıldığı bir spor kompleksine dönüşen Kırkpınar geleneği aynı canlılığıyla günümüze kadar gelmiş, Kel Aliço, Koca Yusuf, Hergeleci İbrahim, Çolak Mümin, Kurtdereli Mehmet gibi efsane güreşçilerin namları sürüp gitmiştir.

Cumhuriyet döneminde ise Kırkpınar'a yakın bir bölgede, Edirne Sarayiçi mevkiinde bu geleneksel pehlivanlık şölenine aynı adla devam edildi.

Çoğu tarihçi modern olimpiyatların başlangıcı olarak 1900 yılını kabul ederler. Bu yönüyle Kırkpınar güreşleri, olimpiyatlardan daha eski bir spor organizasyonudur.

Peki, Kırkpınar efsanesinin kökleri nereye kadar uzanıyor?

Bu konuda iki ayrı hikaye anlatılır: Birincisine göre, Osmanlı ordusunun Rumeli'ye geçişleri sırasında burada kırk yiğit şehit olmuş.

Onların düştüğü yerde nasılsa birden kırkpınar fışkırıvermiş. Zamanla da buranın adı "Kırkpınar" olmuş.

İkinci hikayeye göre ise, Sultan Murad'ın askerleri Rumeli'ye doğru at sürerken dinlenmek için burada konaklar. Bir ara kırk yiğit güreşe tutuşur. Diğer eşleşenler, güreşi bitirdiği halde iki yiğit bir türlü yenişememiştir. İkisi de güreşi bırakmak niyetinde olmamış, kimse de onları ayırmaya kıyamamıştır. Aradan saatler geçmiş, gün batmış, gün doğmuş. Sonunda öyle yorulmuşlar, öyle yorulmuşlar ki er meydanında birbirine sarılarak ruhlarını teslim etmişler.

Aradan yıllar geçmiş, seneler önce güreşe tutuşan yiğitlerin yolları bir kere daha düşmüş buraya. "İki arkadaşımızın kabirlerini ziyaret edelim." diyerek o gün güreşe tutuştukları bölgeye varmışlar. Bir de ne görsünler, arkadaşlarının yattığı yerde gürül gürül bir pınar akmıyor mu? Buraya "Kırkların Pınarı" demişler. Zamanla bu isim "Kırkpınar" olmuş. Ve arkadaşlarının anısını yâd etmek amacıyla her yıl burada toplanarak güreş tutmayı gelenek haline getirmişler. Zamanla bu gelenek geniş çaplı organizasyonlara dönüşmüş, günümüze kadar aynı heyecanla gelmiş.

Kendi de usta bir güreşçi olan Sultan Abdülaziz, Kırkpınar için en çok gayret gösteren padişah olarak tarihe geçmiştir.

çözüm yollarından birini devreye soktu Sultan Murad. Kızı Nefise Melek Hatunu Karamanoğlu Beyi Alâeddin Ali ile evlendirdi.

Böylece, sorun hiç değilse bir süreliğine kestirmeden ve güzellikler içinde çözüldü.

Şimdi yüzünü tekrar Rumeli'ye, Balkanlara ve Avrupa'nın içlerine doğru çevirebilirdi Sultan Murad Hüdavendigâr.

Kırklar Baba, Kırk Kilise ve Kırklareli

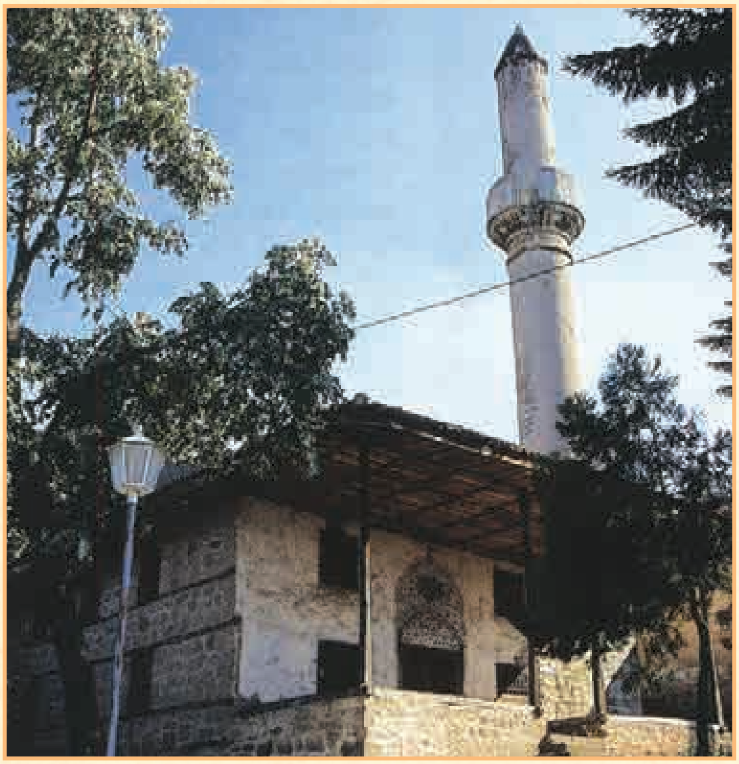
Bugünkü Kırklareli yakınlarında Saranta, bir başka adıyla "Heraklea" denilen çok şirin ve büyük bir kasaba vardı. Üzüm bağları, kirazları, armutları, hele peynirleri pek ünlüydü. Bizans saraylarına, İstanbul'a kervanlarla taşınırdı buranın ürünleri. Saranta'yı istiyordu Sultan Murad.

Timurtaş Paşa'yı yolladı buraya. Ama kolay değildi Saranta'yı koruyan kaleyi ele geçirmek. Kale kumandanı, Osmanlı askerlerine karşı yiğitçe savaşıyordu.

Kırk seçme adamını yanına çağırdı Timurtaş Paşa. İpler ve merdivenlerle gece yarısı kalenin kulelerine tırmanmalarını emretti. Karanlıkta kuleleri bir bir ele geçirdi Türk askerleri. Kalenin Osmanlılılara geçmek üzere olduğunu anlayan kale kumandanı, mahzene inerek barut fıçılarını ateşledi.

15. yüzyılda Edirne Sarayı

I. Murad'ın şehirlerinden Vidin'de bugün terkedilmiş bir cami
ve ondan daha yalnız kapısı...

Müthiş bir patlamayla yer yerinden oynadı.

Tabi, kuleyle birlikte kırk Osmanlı eri de parçalanarak şehit oldu.

Olayı an be an uzaktan izleyen Timurtaş Paşa, dondu kaldı heyecandan. Ama patlamayla açılan büyük gedikler sayesinde şehri teslim alması kolay oldu.

Bu bölgenin adı da önceleri "Kırklar Baba" olarak anıldı. Daha sonra "Kırk kişi, kırk şehit" anlamına gelen "Kırk Kimesne" denildi. Bu ad, sonraları anlaşılamayan bir biçimde "Kırk Kilise" olarak söylenir oldu.

1924 yılında ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi, buranın adını "Kırklareli" yaparak il statüsü verdi. 1960 yılında, kırk kişilik şehitlik yeniden düzenlendi, bir anıt yapıldı.

Akıl Dolu Yönetim Örnekleri

Osmanlı orduları yöneldikleri her yerden ses getiriyordu, toprak getiriyordu, karşılığında güven ve huzur vererek…

Bir saatleri bile boş geçmiyordu tecrübeli komutanların. Sürekli ufukları kovalıyorlardı.

Bu arada Balkanların önemli şehirlerinden Manastır, Ohri,

İşkodra, Akçahisar Osmanlı illerine dâhil edilirken ilk kez Bosna'ya da ayak basıldı.

Türkler, Kuzey Arnavutluk'ta hızla ilerliyordu, ancak Sultan Murad, danışma meclisinde "Kuzey Arnavutluk boylarında daha ileri gitmemiz doğru değil." dedi. Meclistekiler şaşırmıştı bu sözlere. Murad Hüdavendigâr, "Hatta son girdiğimiz bazı şehirleri hiç almamalıydık!" deyince büsbütün afalladılar.

"Venedik devletinden son aldığımız İşkodra ile çevresindeki kaleleri geri vermeliyiz." sözünü padişahın ağzından duyduklarında ise kulaklarına inanamadılar.

Olacak şey değildi bu! Fethedilen bir şehri ve kaleleri geri vermek, duyulmuş değildi.

Sultan Murad, ağır ama etkili bir ses tonuyla tekrar konuşmaya başlayınca danışma meclisi, çıt çıkarmadan kulak verdi sultana:

"Arkadaşlarım, hocalarım, gazilerim, değerli büyüklerim" diye söze giren Sultan Murad konuyu şöyle açıkladı: "Son aldığımız toprakların Venedik'e ait olduğunu hepimiz biliyoruz ama onların bizden daha güçlü silahlara sahip olduğundan haberimiz var mıdır? Eğri otursak bile doğru konuşalım. Evet, biz de çok güçlüyüz ama yedi düvelle savaşamayız.

Herkesi kendimize düşman edemeyiz. Ayrıca merkezimizden bir hayli uzaklaşmış bulunuyoruz. Çok açıldık. Oturdum dün gece uzun uzun düşündüm. Şimdi de sizlerle isti-

Bulgaristan

Padişah I. Murad'ı ağaç altında dinlenirken gösteren bir minyatür

Kırklareli ve Kırklar Şehitliği

şare ederim. Venedik'in elindeki gemiler bizde yoktur. Ayrıca yardım dilese, yardımına koşacak devletler vardır yanıbaşında. Demem o ki Venediklilerle iyi geçinelim. İşkodra'yı da, çevresindeki kaleleri de geri verelim onlara. Ne dersiniz?"

Önce bir sessizlik oldu. Sonra tek tek söz alan bazı meclis üyeleri padişahın haklı olduklarını dile getirdiler. Diğerleri de görüşlere katıldıklarını belli ettiler.

Ertesi gün Venedik Cumhuriyeti'ne giden Osmanlı elçisi kararı bildirdi. İşkodra geri verildi.

Sultan Murad bununla da kalmadı, Venedik-Macar Savaşı'nda beş bin usta okçusunu göndererek Venedik'e önemli bir destek sağladı. Böylece Sultan Murad, akıl dolu bir manevra ile eşiğine geldikleri bir tehlikeyi atlattı.

Baba İle Oğul Karşı Karşıya

Kaderin cilvesi, her şey aynı güzellikle gitmeyecekti anlaşılan.

Hiç ummadığı bir zamanda başka büyük bir tehlikeyle burun buruna geldi Sultan Murad.

Şehzade Savcı Beyin bir ke-

nara çekilerek babasına isyan bayrağı açtığı duyuldu. Böyle bir ihtimal her devlette mümkündü ama Sultan Murad yine de çok şaşırdı. Şaşırdı ve üzüldü. "Demek oğlum ile karşı karşıya gelmek de varmış kaderimde." diye mırıldandı, sakalını sıvazlarken.

Yaptığı araştırmada oğlunu komşu devletlerden bazılarının özellikle de Bizanslıların kışkırttığını öğrendi. Bu isyanı daha ilk adımda önlemek istedi ama başaramadı Sultan Murad. Çatışma kaçınılmazdı.

Şehzade Savcı Bey, genç ve pek tecrübesizdi. Kulağına fısıldananları, yüreğinden ve mantığından gelen seslere tercih ediyordu.

Sonunda korkulan oldu ve baba ile oğul arasında kan döküldü. Dökülen kanın büyük bölümü genç Şehzade Savcı Beye aitti.

Oğlunun kaybına en çok üzülen ise yine Sultan Murad'dan başkası değildi. Kor gibi yanmıştı baba yüreği.

O gün; oğul kanını, babası da sicim gibi gözyaşlarını akıttı. Ancak Osmanlı devletindeki ilk isyan girişimi, ilk fitne büyümeden yok edilmişti.

Kısa bir süre için gözünü kendi evine çeviren Osmanlı Devleti, yeniden Balkanları, Rumeli'yi ve Anadolu'yu düşünmeye, oralara yönelik yeni hareketler yapmaya koyuldu.

Plevne, Lofça, Deliorman, Dobruca... Osmanlı topraklarına eklenirken gözler Macaristan'a çevrildi.

Macaristan'la karşı karşıya gelmek kaçınılmaz görünüyordu, çünkü Katolik Macarlar, Türkleri hiç sevmiyor, gelişmelerini tehlikeli buluyordu. Türklerin Ortodoks Hristiyanlarının çoğunlukta olduğu Balkanları kendileri aleyhine kışkırttıklarını düşünüyordu.

Bunun yanında, din ve yaşama hürriyetine değer veren, saygılı davranan Osmanlı adaleti Balkanlarda hayranlık uyandırmaya devam ediyordu.

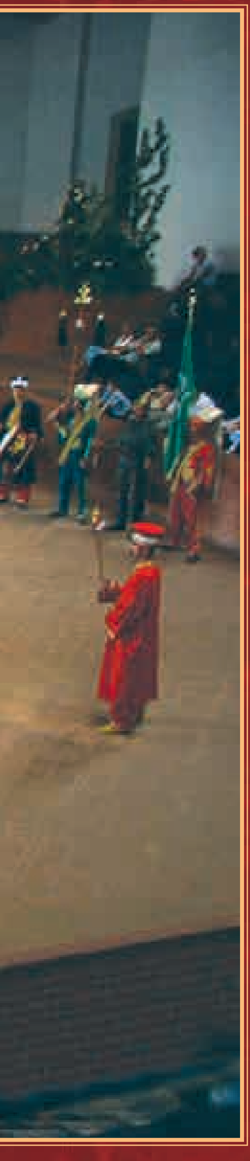
Osmanlıda "Eşraf"ın rolü

Osmanlı döneminde yargı çok hızlı çalışır, hemen sonuca gidilirdi. Peki, Türkiye'nin on katı büyüklükteki bir coğrafyada, yargı nasıl bu kadar hızlı işliyordu?

1) Bugünkü kadar kalabalık değildi yerleşim bölgeleri.
2) Çok gerekmedikçe halk, kadıya gitmez, sorunlarını kendi aralarında hallederdi. Her konuda kadıya gitmek ayıp sayılırdı.
3) Küçük anlaşmazlıklar, "Eşraf" denilen şehrin ileri gelenleri, bilgin ve saygı değer kişiler tarafından çözülürdü. Eşrafın verdiği kararlara herkes uyardı. Eşraf da toplumsal sorumluluğunun bilincinde olurdu.

Mehter

Savaşlarda askeri, barışta halkı coşturan mehter, Mozart gibi batılı büyük bestecilerin de ilham kaynağı olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin askerî müziği mehterin kökleri, Hun İmparatorluğu'na kadar uzanır. Pek çok tarihçiye göre mehter "dünyanın bilinen en eski orkestrası" olarak kabul edilir.

Osman Gazi döneminde basit bir askerî müzik ekibi olarak görülen mehter, mükemmel bir ses ve gösteri grubuna dönüşmüştür zaman içinde.

Mehterin aynı makamdan birçok parçayı peşi peşine söylemesine "nevbet vurma" denir ve genellikle "Vakt-i sürur u safâ ile mehterbaşı, hey hey!" diye başlardı.

"Mehterhane" de denilen mehter takımı, barış zamanının önemli günlerinde çember haline gelerek coştururdu seyredenleri. Kendine özgü çalımlı yürüyüş içinde ortaya koydukları gösteri amaçlı müzik cümbüşü, bugün de hemen herkesin ilgisini çekmektedir.

İnsan ruhunun derinliğe inen bir duygu ile mahşeri hatırlatan görkemli ve ciddi bir ürperti... Dosta güven ve cesaret, düşmana korku ve eziklik verir mehteran sesleri.

Yeniçeri askerlerinin bir parçasıdır mehter ve mehterhane. O yüzden olsa gerek Padişah II. Mahmud, 1826'da Yeniçeriyi kaldırırken bu askerî müziği de tamamen susturdu. 1914'te yeniden kurulan mehter, 1935 yılında bir kere daha tozlu depolara gönderildi.

1952 yılında İstanbul'un fethinin 500. yıl kutlamaları öncesinde yeniden gündeme gelen mehter takımı, tarih araştırmacısı İbrahim Hakkı Konyalı'nın gayretiyle bir kere daha meydana çıkarıldı. İstanbul'daki Askeri Müze'ye bağlı mehter, o günden günümüze, gösterilerini haftanın beş günü sürdürmektedir.

Tabii, özel kuruluşların oluşturduğu mehter takımları da millî günlerin aranan bir coşkusu, alışkanlığıdır.

Tam teşekküllü bir mehter takımında kös, davul, nakkare, halile, çengân, nefir, boru gibi çalgılar yer alır ve takım elemanlarının sayısı "kat" ile ölçülür. Dokuz kat büyüklük idealdir ve ortalama kırk kişilik bir ekibi ifade eder.

Mehter müziği ve çalgılarının bir bölümü Avrupa'da da ilgi uyandırdığı için bu enstrümanlar batı müziğine dâhil edilmiş, mehterden esinlenerek besteler yapılmıştır.

Bizans İmparatorunu I. Murad Tayin Ediyor

1379 Temmuzunda Venedikliler, Bizans eski imparatoru İoannis ve oğlu Manuel'i kaçırdılar. İmparator ve oğlu Osmanlılara sığındı. İoannis I. Murad'dan yardım diliyordu. Kendisini yeniden imparator yapmasını istedi padişahtan. Karşılığında her sene otuz bin duka altın vereceğini söyledi. Ayrıca padişahın istediği zaman kullanması için on iki bin kişilik askerî kuvvet göndereceğine söz verdi.

I. Murad İoannis'i tekrar imparator yaptırdı. Osmanlılar bulundukları coğrafyada denge unsuru olmuşlardı artık.

Kırklar Şehitliği'nin ön cephesi

15 yüzyılda Kırklareli'ni anlatan gravür

Karadeniz'e Doğru

Anadolu'daki hassas dengeler, Sultan Murad'ı Balkanlara yöneltirken ilk fırsatta tekrar Anadolu'ya dönmeye zorluyordu. Bir çeşit mekik hareketi yapıyordu tecrübeli padişah.

Nitekim Germiyanoğulları ile Hamidoğullarından sonra Candaroğulları da Osmanlı egemenliğini kabul etti. Yine kimsenin burnu kanamadan, bir damla kan dökülmeden…

Nasıl mı? Yine en eski ve en bilinen yolla… Yani evliliklerle… Üstelik bir değil, bir dizi evlilikle…

Rumeli seferlerinin dâhi komutanı Gazi Süleyman Paşanın kızı ve Sultan Murad'ın yeğeni Sultan Hatun, Candaroğlu Süleyman Paşa ile evlenirken Sultan Hatunun ablası ise Can-

daroğlunun babası ile nikâhlanmıştı. İşte bu bir dizi evlenmeler, Osmanlı Devleti ile Candaroğulları Beyliği'nin arasının iyice yakınlaşmasına yol açtı.

Candaroğulları'nın toprakları Osmanlı Devleti'nin kuzeydoğu sınırındaydı. Sinop, Kastamonu, Eflani gibi şehirleri de içine alan bu topraklar Karadeniz'e doğru açılıyordu. Böylece Osmanlı esintisi, yeni yakınlaşmalar, yeni akrabalıkların da desteği ile Karadeniz kıyılarına dayanmıştı.

Eski Sinop'u anlatan bir gravür

Kiraya verilen Osmanlı ordusu

Hayatın ve halkın gerçeklerini sürekli göz önünde bulunduran Osmanlı sultanları, ekonomik güçlenmeye çok önem verirdi.

Onlara göre, güçsüz ve mutsuz insanlar, başarısız bir devlet yönetiminin sonucuydu.

Osmanlıdaki sürekli atak halinde bulunmanın, savaşlara gitmenin bir nedeni de ekonomiye katkı sağlamaktı. Bunun içindir ki Osmanlı askerî birlikleri yeri geldiğinde Balkanlar'da bulunan bazı prenslere geçici süreyle kiraya verilirdi.

Yani, 20. yüzyıldaki paralı askerlik sisteminin ilk uygulayıcısı Sultan Murad olmuştur.

(Osmanlı Tar. Ord.Prof.Dr. İ. H. Uzunçarş ılı, c.1, s. 177)

Sultan Murad'ın Avcılığı

Neşrî Tarihi'nde Sultan Murad için şunlar yazılıdır: "Atası gibi hayır sahibi idi. Bütün bir ömrünü gazaya sarfetmişti. Osmanoğullarında Sultan Murad'ın ettiği gazayı hiçbir padişah etmemiştir. Dahi avı gayet sever idi. Çok sayıda av köpeği vardı. Doğanları yine öyle idi."

Karamanlılar Problemi

Sık sık yaşandığı gibi, iyi giden işler yanında ters giden olaylar atbaşı seyrediyordu. Anadolu beylikleriyle mükemmel ilişkiler yürüten Sultan Murad, Karamanlılarla problemler yaşamaya devam ediyordu.

Aslında Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Sultan Murad'ın damadıydı. Bu akrabalık bağı iki devleti yakınlaştırmaya yetmiyordu. Osmanlıların hem Avrupa ve Balkanlarda büyük başarılar elde etmesi hem de Anadolu'daki Türk beylerine istediği gibi söz geçirmesi Karamanlıların gizli kıskançlığına neden teşkil ettiği gibi bu güçten korkmalarına da sebep oluyordu.

Osmanlıya karşı gereksiz bir çekingenlik ve kuşku duyuyorken güney komşusu Mısır Memlûk Devleti'nden de açıkça korkuyordu Karaman beyleri. Çünkü Memlûklular ile Sultan Murad'ın arası çok iyiydi.

İki büyük gücün arasında ezilip yok olma korkusu Karamanoğlu beylerini yiyip bitirmekteydi. Bu sebeple Osmanlı Devleti aleyhine faaliyetlere destek veriyor, Haçlı güçleri ile dirsek temasını eksik etmiyordu.

15. yüzyılda Karaman

Osmanlıların elinde bulunan Beyşehir'e Karamanlıların saldırması fitili ateşleyen hareket oldu. Sultan Murad, yetmiş bin kişilik orduyla Karamanlıların üzerine yürüdü derhal. Konya yakınlarında talihsiz ama büyük bir vuruşma başladı.

Osmanlı kuvvetleri, Karaman ordusunu perişan etti. Karamanlı Alâeddin Ali Bey, Konya Kalesi'ne sığınarak canını kurtardı.

Kızı Nefise Melek Hatun, Sultan Murad'dan, kocası Alâeddin Ali'nin bağışlanmasını istedi, "Babacığım o küçüklük yaptı, siz büyüklüğünüzü gösterin." diye yalvardı.

Gerçekten yaramaz, bir çocuk gibiydi Alâeddin Ali Bey. Yufka yürekli biri olan Sultan Murad kızını kırmadı ve damadını affetti. Çünkü hocalarından zaferin zekatının affetmek olduğunu öğrenmişti.

Beylerbeylik

Osmanlı kuruluş döneminde bir tane beylerbeyi bulunurdu. Beylerbeyi bütün ordu işlerinden sorumlu idi. Orhan Gazi zamanında beylerbeyi, ordu kumandanı olan oğlu Süleyman Paşa idi. Onun ölümünden sonra beylerbeylik görevine Lala Şahin Paşa getirildi.

Rumeli'de yapılan fetihler üzerine hem Anadolu'nun hem de Rumeli'nin bir beylerbeyi tarafından yönetilmesinin zorluğu ortaya çıktı. Bunun üzerine beylerbeylik, Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği olmak üzere ikiye ayrıldı. Rumeli beylerbeyliği I. Murad; Anadolu beylerbeyliği ise Yıldırım Bayezid zamanında kurulmuştur.

Protokolde Rumeli beylerbeyi Anadolu beylerbeyinden üstündü. Rumeli beylerbeyliğinin merkezi Manastır; Anadolu beylerbeyliğinin merkezi ise Kütahya sancağıdır. Daha sonraki yıllarda beylerbeyi sayısı artmış, ancak yetkileri sınırlandırılmıştır. Bu dönemde beylerbeyi eyalet valisi gibi çalışmıştır.

Beylerbeyi yönetimi altındaki eyaletlerde askerî davaları çözümlemek, eyalette asayiş ve güvenliği sağlamakla görevli idi. Savaş zamanlarında eyalette bulunan tımarlı sipahiler ile orduya katılırdı.

Ali Bey kayınpederinin bu inceliğine karşı onun elini öptü, bir kere daha özür diledi. Artık, ne doğuda ne batıda, ne Anadolu'da ne Avrupa'da kimse Osmanlının gücünü tartışamayacaktı.

Bir güneş gibi hem parlıyor hem çevresini ışıl ışıl aydınlatıyordu Osmanlılar, artık tartışmasız bir devlet boyutuna yükselmişlerdi. Buna rağmen, Avrupa'dan gelen haberlere göre Osmanlı üzerine yeni bir Haçlı seferi hazırlanmakta idi.

Osmanlıların Karamanlılar ile uğraşması en çok Sırp Kralı Lazar Grebliyanoviç'i sevindirmişti. Çünkü Bosna Kralı Tvartko ile birleşerek oluşturduğu seksen bin kişilik birlikleriyle Niş yakınlarındaki Ploşnik'te Osmanlı ordusunu yenmeyi başarmıştı.

Ağır bir yenilgi almıştı Kula Şahin Paşa komutasındaki Osmanlı Ordusu. Askerlerin yarıdan fazlası şehit edilmişti.

İşte Osmanlıya karşı elde edilmiş bu zafer Avrupa'yı ayağa kaldırdı. "Yeni bir Haçlı seferinin tam zamanıdır" diyenlerin sayısı artmaya başladı. Kısa sürede Hırvat, Sırp, Leh (Polonya), Macar, Arnavut, Dobruca, Ulah, Eflak (Romen) ve Bulgar orduları bir araya geldi. İtalya da gerektiğinde yardıma koşacağı sözünü verdi.

Sultan I. Murat bu Haçlı ittifakına karşı Anadolu beyliklerinden yardım istedi. Beylikler Osmanlıları Haçlılar karşısında yalnız bırakmadılar. Candaroğulları, Germiyanoğulları, Saruhanoğulları, Menteşeoğulları, Aydınoğulları, Hamidoğulları yardımcı kuvvetler gönderdiler. Beylikler kendi aralarındaki bütün rekabeti unutarak Haçlılara karşı tek yumruk olmuşlardı.

Bir Haçlı askeri

Haçlılar ilk defa yüz bini aşan bir ordu gücüne erişiyorlardı. Türk ordusu ise altmış bin kadardı. Hızlı istihbarat kanallarına sahip Sultan Murad da boş duracak değildi. İlk iş olarak Bulgar Kralının ittifaktan ayrılmasını sağladı. Üzerine düzenlenen askerî harekât sonunda Kral Şişman yenildi. Bununla da kalmadı Osmanlının görevli valisi haline getirildi. Böylece Haçlı ordusuna ilk darbe vurulmuştu. Ancak yine de bazı Bulgar gönüllüleri ayrı yollardan giderek Haçlı birliklerine katıldı.

I. Kosova Zaferi

Avrupalı birlikler, Kosova Ovası'nda Osmanlı ordusu ile karşı karşıya geldi. Tarih, 20 Haziran 1389...

Osmanlı askerlerinin bulunduğu tarafa doğru esen sert rüzgâr orduya zor anlar yaşatabilirdi. Sultan Murad bunun farkındaydı ve Allah'a dua ediyordu, rüzgâr dursun diye. Zaten bu durumda duadan başka yapabileceği ne vardı ki?

Sabaha karşı başlayan yağmur hem rüzgârı durdurmuş hem de toz toprağı yatıştırmıştı. Bir kere daha şükür secdesine gitti Sultan Murad.

Yağmurun ardından oldukça şiddetli bir savaş başladı.

Birleşik Avrupa veya Haçlı ordusu ile bizzat Sultan Murad'ın komuta ettiği Osmanlı ordusu kıyasıya savaşıyordu.

Sultan Murad ortaya, oğullarından Şehzade Bayezid sağ tarafa, Yakup Bey ise sol cenaha komuta ediyordu.

Başlarda, zırhlı Sırp atlıları, zayıf olduğunu fark ettikleri Osmanlı ordusunun sol yanına yüklendi. Bu kanat, müthiş ataklara dayanamayarak adeta çöktü. Haçlılar üstünlüğü ele geçirmeye, Sultan Murad'ın bulunduğu merkeze doğru yaklaşmaya başladı.

Sol kanadın çöktüğünü gören Şehzade Bayezid, olağanüstü bir süratle sol tarafa doğru bindirme yaptı. Bunu o kadar hızlı gerçekleştirdi ki daha önce layık görülen "Yıldırım" lâkabı o günden sonra isminin ayrılmaz ön adı oldu, "Yıldırım Bayezid" denildi. Elindeki demir topuzla birliğinin en önünde çarpışan Yıldırım Bayezid'in göğüs göğüse mücadelesi Osmanlı ordusuna büyük moral oldu. Bu arada, toparlanan Yakup Bey de karşı hücuma geçmişti.

Haçlıların başkumandanı Lasar'ın damadı Vuk Brankoviç, on iki bin kişilik ordusuyla savaş alanından kaçtı. Bosna Kralı Tvartko da bir süre sonra kurtuluşu kaçmakta buldu.

Bu kaçmalardan sonra savaş, Osmanlıların kesin zaferiyle sona erdi. Haçlı başkumandanı Lasar başta olmak üzere birçok Haçlı komutanı esir edildi.

Yüz altmış bin askeri ve onu aşkın devleti bir araya getiren bu büyük savaş sadece sekiz saat sürmüştü.

14 Mart 1366 tarihli
I. Murad tuğralı
vakıflarla ilgili ferman
(Topkapı Sarayı Arşivi)

1. Kosova Zaferi, Sırp Sındığı'ndan sonra Osmanlının o zamana kadar Avrupa'da kazandığı en büyük zafer olarak tarihe geçti.

Sultan Murad Şehit Ediliyor

Osmanlılar sadece büyük bir zafer kazanmamıştı, Balkanlar'da beş yüz yıldan fazla sürecek Osmanlı egemenliğinin, Türk hareketinin sağlam temellerini atmıştı.

Ne var ki her büyük zaferin bir bedeli vardı ve bu defa bedel, zaferin mimarı tarafından ödenecekti. I. Murad Hüdavendigâr, katıldığı hiçbir savaşı kaybetmemiş o mükemmel komutan ve devlet başkanı savaş bittikten sonra ama yine savaş meydanında, bir hile sonucu şehit edildi.

Henüz savaşın sıcaklığı geçmeden, Sırp asilzadelerinden olduğunu söylenen Miloş Kobiloviç adlı biri, "Ben Müslümanlığı seçtim, Padişahım Sultan Murad'ı görmek istiyorum, elini öpeceğim." diyerek sultan otağına girmek istedi.

Konuşmaları çadırından işiten Sultan Murad, "Bırakın gelsin!" diye seslendi muhafızlarına.

Miloş çadıra girer girmez, önce yere kapandı sonra çizmesinde gizlediği hançeri aniden çıkararak Sultan Murad'ın göğsüne sapladı (Bir başka görüşe göre, Sultan Murad, sa-

15. yüzyılda Anadolu ve Balkanlar

vaştan sonra, gazileri kontrol ederken, o sırada yerde yatan yine Sırplı Miloş tarafından hançerlenerek şehitlik şerbetini içti).

Hançeri göğsüne yer yemez hemen can vermedi Sultan Murad. Bir süre daha yaşadı, oğulları Yıldırım Bayezid ve Yakup Beyin kollarında vasiyetini yaptı. Bu arada sürekli kelime-i şehadet getiriyordu. Yakın komutanlarından, silah ve dava arkadaşlarından helâllik diledi. Ve "veli padişah" diye bilinen, deha sahibi, "doğuştan hükümdar" bu büyük devlet adamı dilinde Allah nidalarıyla Allah'a yürüdü.

Vefat ettiğinde 63 yaşında idi. 27 yıl padişahlık yapmıştı. Zaten, savaş başlarken kıldığı namazdan sonra Allah'a yönelerek şehitlik için, içten yakarışlarla dua ettiğini işitmişti yakın silah arkadaşları. Duası kabul oluyordu Sultan Murad'ın.

İlginçtir ki ilim ve sanat ehli kişilere özel bir değer veren Sultan Murad'ın şehit edildiği aynı tarihte devrinin dünyaca ünlü iki büyük ismi de vefat etti. Bunlardan biri, manevî dünyanın kutuplarından kabul edilen ve bugün de milyonlarca inançlı insanın gönül tahtında oturan Semerkandlı Bahaeddin Nakşibendî, diğeri de doğunun en büyür şairlerinden İranlı Hafız idi.

İki Türbeli Sultan Murad

Osmanlı komutanları ilk şoku kısa sürede atlattı. Sultan Murad'ın iç organları çıkarılarak Kosova Ovası'na gömüldü.

Daha sonra buraya güzel bir türbe dikildi. Bu türbeye "Meşhed-i Hüdavendigâr" ismi verildi. Burası Balkan Müslümanlarının o günden bugüne kutsal bir ziyaret yeri olageldi, büyük padişah, o gün bugün dualarla, Fatihalarla, Yasinlerle anıldı. Çünkü o, savaş meydanında şehit edilmiş ilk ve tek padişahtı. Kendini herkese sevdirmiş bir devlet başkanıydı.

Şehit padişahın aziz cenazesi Bursa'ya getirildi. Çekirge mevkiinde yaptırılan türbeye gömüldü. Bugün bile bu türbenin çevresinin çiçeklerle, özellikle de kan kırmızısı çiçeklerle donatılmasına özen gösteriliyor.

I. Murad'ın kabul edilen duası

Osmanlı ordusu Kosova'ya ulaştığında hava sıcak ve rüzgârlı idi. Ancak gece bastırır bastırmaz etrafı sis kapladı. Göz gözü görmez olmuş, atlar bile huysuzlaşmıştı. Üstelik rüzgâr da hızını arttırmıştı.

Durmadan dualar ediyordu I. Murad. Gecenin yarısı geride kaldığı halde hâlâ ayakta idi ve sık sık secdeye kapanarak dua etmeyi sürdürüyordu. Yakın adamlarını çadırlarına yollamış, yalnız kalmıştı. Yenilediği abdest ile "Hacet namazı"na durdu. Yüzünü secdeden kaldırmadan şöyle yakarmaya başladı Yüce Mevlâya: "Ya Râb, niyetimiz senin malumundur. Niçin buralara geldiğimizi bilirsin.

Mal mülk edinme gibi, şöhret kazanma gibi bir niyetimiz olmadığını bilirsin Rabbim. Düşmana, tabî afetlere, korkaklığa ezdirme bizi. Bir yağmur ver bize, toza toprağa bulanmayalım Rabbim. Şimdiye kadar bütün dualarımı kabul ettiğin gibi bunu da kabul et Allah'ım. Çünkü senden başka dilenecek bir kapımız yoktur, kapından bizleri boş çevirme, boş çevirme Rabbim."

Beni bu meydanda bulunan - bulunmayan bütün Müslümanlara kurban et Allah'ım.Canımı al ama bizi muzaffer eyle! Beni gazi kıldın, şimdi de şehit eyle Rabbim… Rabbim… Rabbim…"

Günün ilk ışıklarıyla birlikte, Sultan Murad'ın dualarının kabul olacağı müjdesinin işaretleri belirdi. Önce rüzgâr durdu ve yoğun sis bulutu kalktı. Ardından güzel bir yağmur başladı.Akşama doğru ise Gazi Sultan Murad Han, önce muzaffer, sonra şehit oldu.

Sultan Murad'ın Kosova'daki Türbesi

Sultan Murad'ın Özellikleri

Dış Görünüşü:

- Orta boylu, yuvarlak yüzlü, şahin bakışlıydı. Burnu babasınınki gibi koç burnuna benzerdi.
- Boynu uzun, parmakları kalındı.
- Oldukça sade giyinirdi. Yeşil ve kırmızı zeminli ama beyazların daha çok öne çıktığı kumaşlardan hoşlanırdı.

Karakteri ve Padişahlığı:

- 27 yıllık padişahlığında 37 önemli savaş yapılmış, bu savaşlarda yenilgi yüzü görmemiş, girdiği her savaşı galip bitirmişti.
- Dindar ve hayır sahibi olarak ün kazanmıştı. Allah korkusuyla yaşar, şahsi iç derinliğe önem verirdi.
- Osmanlıları pek sevmediğini dile getirmekten çekinmeyen Rumen tarihçi Jorga bile Sultan Murad'ı "cömert, âlicenap ve Hristiyanlara karşı sadece galip gelmeyi değil, onların kalplerini kazanmayı da bilen, anlayışlı, hoşgörülü, efendi" olarak anlatır (Frances s. 81).

Sultan Murad'ın Bursa'daki Türbesi

- Rum tarihçisi Atinalı Halkondil, Sultan Murad için şunları söyler: "Az konuşur ama konuştuğu zaman güzel şeyler söyler. Hayırlı bir hükümdar, yorulmaz bir avcı ve kibar bir şövalye..."
- Din ve millet farkına bakmadan topraklarındaki herkese ilgi gösterir, adaletli davranırdı.
- Planlamaya çok önem verirdi. Tedbirli idi.
- Her türlü sıkıntılı anlarında bile soğukkanlı davranır, telaşlanmazdı.
- Her işini sıkı tutar, engeller karşısında gevşemezdi.
- Olağanüstü çalışkan, gayretli, enerjik ve sert bir yapısı vardı.
- Teslim olan düşmanlarına karşı yumuşak davranırdı. Merhametliydi.
- Gerektiğinde cezalandırmaktan da ödüllendirmekten de çekinmezdi.
- Hizmetinde ve yakınında bulunanlar ona ölümüne bağlı kalırdı.
- Verdiği sözü ne pahasına olursa olsun yerine getirirdi.
- Kapısına gelenleri eli boş göndermezdi.
- Az konuşurdu ama hitabet gücü yüksekti. Etkili nutukları vardı.
- Savaştan önceki nutukları askerleri coştururdu. Kelimeleri iyi seçer, dinleyenleri kendine inandırırdı.

- Danışmaya önem verirdi. Geniş bir danışma meclisi kurmuştu. İstişaresiz iş yapmazdı.
- Yaptığı işlerde ölçülü davranırdı. En tehlikeli anlarda bile soğukkanlılığını muhafaza ederdi.
- Kendi düşüncelerinden farklı düşünenleri dikkatlice dinlerdi. Yerine göre, bazı düşüncelerin kendi düşüncesinden daha isabetli olduğuna inandığında uygulamaktan çekinmezdi.
- Eleştirilere hoşgörü ile bakardı, gerekirse fikrinden vazgeçerdi.
- Teşkilatçı bir hükümdar olduğu için devlet yönetimine idarî, askerî ve malî yönden birçok yeni düzenleme getirmişti.
- Osmanlı Devleti'nin imparatorluk haline gelmesi ve denizcilik dâhil her alanda komşularıyla boy ölçüşür güce erişmesi onun döneminde olmuştu.

Sultan Murad'ın Bursa'daki türbesinin içeriden görünüşü

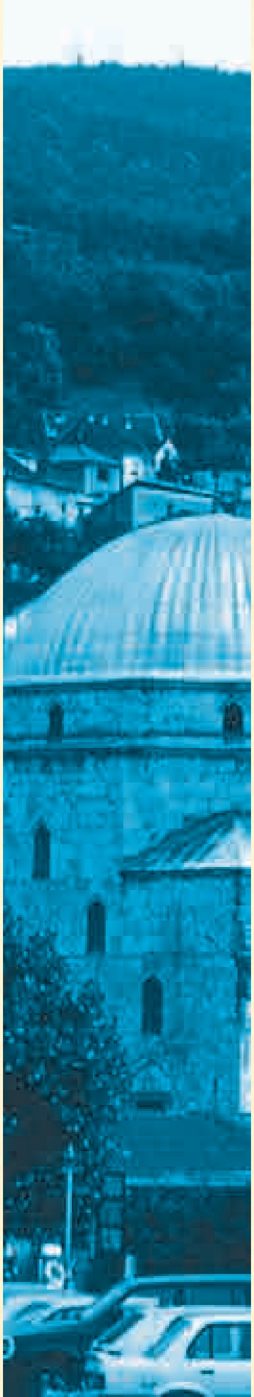
Bursa'da Murad Hüdavendigâr Camii'nin cephesi

Edirne

4. Bölüm

Sultan Yıldırım Bayezid

Sultan Yıldırım Bayezid

Baba adı	: I. Murad (Hüdavendigar)
Ana adı	: Gülçiçek Hatun
Doğum yeri ve tarihi	: Bursa / 1360
Tahta çıkışı	: 1389
Ölüm yeri ve tarihi	: Akşehir / 8 Mart 1403
Türbesi	: Bursa'da.
Çocukları	: Süleyman, Ertuğrul, İsa, Mustafa, Musa, Mehmet (I.Mehmet), Hundî, İbrahim, Kasım, Yusuf, Uruz Hatun, Musa (babası hayattayken vefat etmiştir)

Büyük Aksiyon Adamı
Muhteşem Başlangıç Hüzünlü Son

Yıldırım Bayezid

Dünya Liderlerinin Özendiği
Devlet Başkanı

Bayezid; dört erkek ve iki kız babası olan Sultan Murad'ın büyük oğluydu.

Zeki ve hareketli… Bursa'nın olgunlaştıran, yetiştiren ortamında saraylarda, savaş alanlarında geçen genç şehzade yıllarından sonra gelen sultanlık…

Çağının her alanda en iyisi kabul edilen âlim ve ustaların eğitiminden geçen bir padişah adayı… İşte, kısaca I. Bayezid…

Önce veliahd şehzade, sonra sefere çıktığı aylarda babası Sultan Murad'ın padişah vekili oldu.

Daha sonrasını dünya biliyor: Birçok devlet başkanının, çok sayıda komutanın özendiği, model kabul ettiği bir lider…

Stratejik Bir Evlilik

Hamidoğlu Beyliği'ne ait bir kısım toprakları altın karşılığı satın alan Sultan Murad, Germiyan Beyliği'nin bir kısım toprağını da oğlu Şehzade Bayezid'i Germiyan beyinin kızı Devlet Hatunla evlendirerek çeyiz olarak almıştı.

Yıldırım Bayezid'in Kosova'da tahta oturuşu (Hünername).

Görüşmelere göre, gelin çeyizi olarak, Germiyan beyinin elinde bulunan Kütahya, Tavşanlı, Emet (Eğriboz) ve Simav Osmanlılara verilecekti.

Gelin almaya giden Osmanlı heyetine bir grup asker de katıldı ki çeyiz olarak verilen toprakları teslim alsınlar.

Strateji tarafı ağır basan bu evlilikten hem Osmanlı hem de Germiyan beyi çok memnundu.

O sıralarda yirmi yaşında olan I. Bayezid ile Devlet Hatun arasında uzun süre hafızalardan çıkmayacak parlak bir düğün yapıldı. Beylere yakışan görkemli, anlamlı bir düğün...

Germiyan Beyliğinden çeyiz olarak gelen toprakların yönetimi düğünden sonra I. Bayezid'e verildi. Kütahya valisi olarak tayin edilmek demekti bu. Böylece genç şehzade, gelinle birlikte ilk devlet görevini de almıştı.

Bu olaydan bir yıl sonra da "Yıldırım" unvanı verilecekti. Tabi, hak ettiği için...

Kütahya - Emet - Çavdarhisar köyünde bir köprü ve Jüpiter Tapınağı *(Charles Texier)*

Bizans'ın kışkırtmasıyla Sultan Murad'ın karşısına çıkan Karamanoğulları ile yapılan vuruşmada sol kanat komutanlığı Bayezid'e verildi. Savaşın Osmanlı lehine sonuçlanmasında Bayezid'in son derece hızlı manevraları, "Yıldırım gibi" süratli davranışları etkili oldu. Ve o gün ona "Yıldırım" denildi. Adı Yıldırım Bayezid'e çıktı.

Kosova'da Bir "Yıldırım"

Ünlü I. Kosova Meydan Savaşı, Yıldırım Bayezid için hayatının en önemli dönüm noktalarından biri oldu.

Hem şehzade, hem Kütahya valisi ve aynı zamanda Germiyan sancakbeyi olarak katıldı Kosova seferine. Yanında kardeşi Yakup Bey ve başka namlı komutanlar da vardı.

Yıldırım, yirmi dokuz yaşındaydı o sıralar.

Savaş alanı yerleşme planına göre, Sultan Murad Osmanlı ordusunun merkezinde, Yıldırım Bayezid de sağ kanatta yer alıyordu.

Bu zorlu vuruşmada Yıldırım Bayezid kendi kanadına mükemmel kumanda ettiği gibi, çok sıkışık bir anda sol kanadın da imdadına yıldırım gibi yetişmiş, muhtemel bir bozgunu önlemişti. O günkü kahramanlığı savaş alanındaki dost ve düşman bütün askerin takdirini toplamıştı.

Boşuna "Yıldırım" denilmediğini göstermişti bir kere daha.

Yıldırım Tahtta

I. Murad Hüdavendigâr, Kosova'da şehit edilince, daha orada Yıldırım Bayezid yeni hükümdar ilan edildi.

Böylece, yirmi dokuz yaşında iken IV. Osmanlı padişahı ilan edilen Bayezid, hiç vakit kaydetmeden devlet yönetimini eline aldı.

Osmanlı ordusunda ilk ateşli silahlar

Osmanlı ordusu, Avrupa'dan elli yıl sonra ateşli silahları kullanmaya başladı. Çünkü bu silahlar pratik değildi ve yay'a göre hem çok büyük hem çok ağırdı. Böyle bir tüfek hazırlanıp ateş edilene kadar iyi bir okçu yirmi ok savurabilirdi.

Almanya ve İngiltere'de yapılan ilk tüfekleri inceleyen Osmanlı mühendisleri, bu silahları biraz daha küçültüp, daha pratik hale getirince Ankara Meydan Savaşı'nda denediler.

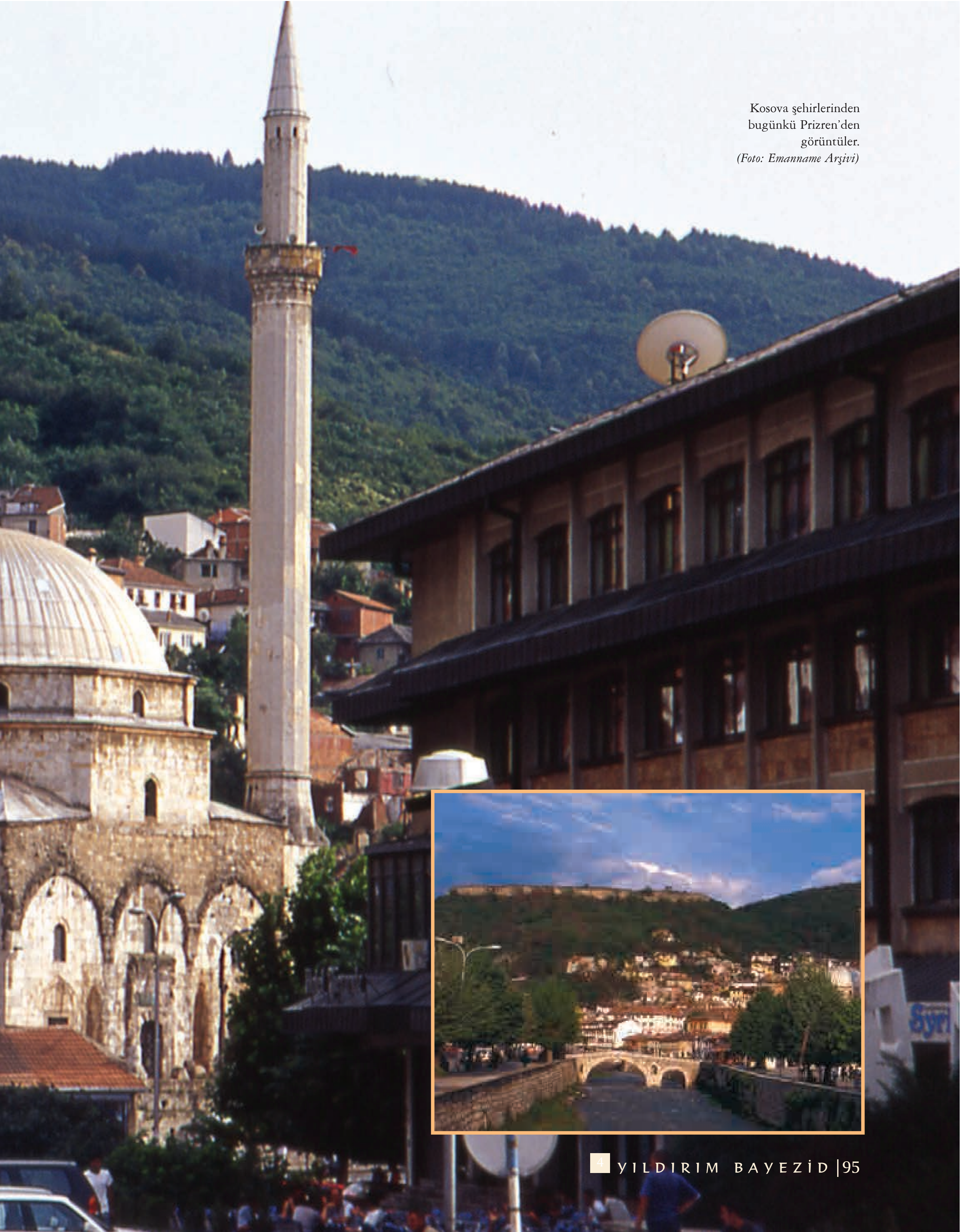
Bazı rivayetler, tüfekten önce topun kullanıldığı yönündedir.

Zaman içinde ateşli silah ve top yapımında Osmanlı o kadar ilerledi ki savaş alanlarında kurduğu seyyar atölyelerde bile top imalatı yapabiliyordu.

Nitekim, Arnavutluk'un bir bölümü buradaki dağların eteğinde dökülen toplarla alınmıştır.

Kosova şehirlerinden bugünkü Prizren'den görüntüler.
(Foto: Emanname Arşivi)

Bugünkü Bosna Hersek'ten değişik görüntüler.

İlk iş olarak, bozulma sinyalleri veren Rumeli'deki dengelerin yeniden yerine oturtulması için harekete geçti genç sultan.

Bu arada Kral Lazar Kosova'da hayatını kaybedince Sırbistan karışmıştı. Ancak Yıldırım Bayezid bundan yararlanmak istemedi.

Ölen kralın oğullarını yanına çağırdı:

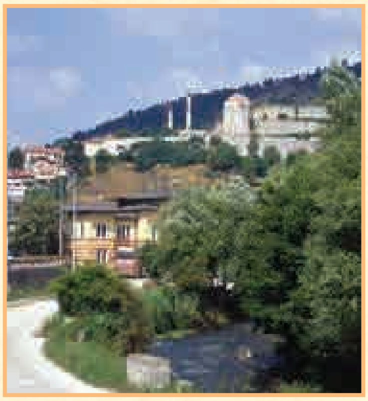
"Savaş, savaş meydanlarında olur. Yeteri kadar birbirimizle savaştık. Hepimizin kayıpları var. Şimdi barış ve yardımlaşma vaktidir." dedi.

Bu yaklaşım genç Sırp veliahdların hoşuna gitti. Bunun üzerine Bayezid, onlarla bir anlaşma imzaladı. Kendi kontrolünde olan Sırbistan topraklarının çoğunu Lazar'in büyük oğlu Stefan'a vererek onu kral ilan etti.

Anlaşma gereği Sırplar, Osmanlıya vergi ödemeye başladı.

Ayrıca, padişah ne zaman talep ederse Osmanlı emrine yirmi bin asker göndereceklerdi.

Yıldırım'ın bu antlaşmayı yapması ona Anadolu'da daha rahat hareket ortamı sağlayacaktı. Çünkü Rumeli tarafından gelebilecek tehlikeler bir süreliğine önlenmişti.

Akıncılar Bosna'da

Kosova zaferi, ardından Sırplarla yapılan anlaşma, Yıldırım Bayezid'in önündeki engelleri kaldırmıştı. Şimdi yeni hedeflere doğru yelken açma zamanıydı.

Osmanlı akıncılarının bir başka kolu, Kuzey Bulgaristan'dan sonra Vidin'e uğrayarak ve Tuna Nehri'ni geçerek Eflâk içlerine vardı.

Paşa Yiğit Bey de Bosna'ya ve Macaristan'ın güney bölgesine doğru yol aldı. Zaman içinde buralara Anadolu'dan gelen Türk aileler yerleştirildi.

Böylece yerel halkla Anadolu insanı birbirini tanıdı, kaynaştı, evlilikler yapıldı, akrabalıklar, eskimez dostluklar kuruldu.

Yeniden Anadolu

Anadolu'da birlik arayışı Osmanlı için bitmeyen bir idealdi.

Ancak bir türlü istenilen noktaya gelinemiyordu.

Çünkü Anadolu'daki diğer Türk beylerinin bazıları kendilerini Selçuklu Türklerinin mirasçısı veya uzantısı sayıyordu. Bu sebepten dolayı, Osmanlının tek başına büyümesini, kendilerinden daha hızlı, daha düzenli yükselmesini hazmedemiyor, içlerine sindiremiyorlardı.

Anadolu birliğini kemiren kurt bu idi. Kendini aşamamak, bencillik, kuşku duymak, güvensizlik, "küçük olsun benim olsun" sığlığı…

Bursa'da bir Osmanlı Kitabesi

Daha da kötüsü bu durumdan kurtulmak için başvurdukları adres genelde kendileri dışındaki, din ve kan bağı olmayan milletlerdi. Oysa Balkan ve Avrupalı krallar da dara düştükçe çareyi Osmanlıda arıyorlardı. Beylikler arasındaki evlilikler bile işe yaramıyordu çoğu defa.

Anadolu, beyliklerin kendi içinde mücadele ettikleri bir hâl almıştı.

Son zamanlarda Kadı Burhaneddin, en çok can sıkan Anadolu beyi idi. Ama bu defa Yıldırım Bayezid hiddetlenmişti. Sabır kâr etmiyordu çünkü. Aldı ordusunu ve hızla Anadolu'ya daldı.

İhtişam ve kudret sahibi bir Osmanlı padişahının ani seferi hemen etkisini gösterdi ve Anadolu beylerinin çoğu, aman dileyerek Yıldırım Bayezid'in yanında olduklarını ifade ettiler.

Aydınoğulları, Menteşeoğulları, Germiyanoğulları, Saruhanoğulları üzerine seferler yapıldı. Bu arada Saruhanoğlu paniğe kapılarak Sinop'a kaçtı, Candaroğlu'na sığındı. Yıldırım Bayezid'in işini daha da kolaylaştırdı bu durum. Hiçbir çatışma olmadan, bir burun bile kanamadan İzmir, Denizli, Manisa, Aydın, Muğla ve Uşak Osmanlı topraklarına katıldı.

Böylece ilk defa Osmanlının önü Akdeniz'e açıldı. Ama yine de Anadolu birliği adına içi rahat değildi Yıldırım Bayezid'in. Anadolu her an tekrar karışmaya müsait hâldeydi.

Ve Yeniden Birlik

Osmanlının bu hızlı yürüyüşü deniz filosu olan beyleri de etkiledi ve donanmalarıyla Yıldırım'ın ordusuna geçtiler.

Bir anda birkaç kat büyüyüverdi Osmanlı deniz kuvvetleri. Gelibolu da donanmanın üssü oldu.

Üstelik tek damla kan dökülmeden gerçekleşti bunca başarı.

Yıldırım halkın ayağına gidiyor

Dördüncü Osmanlı Sultanı Yıldırım Han, herkese karşı adaletli davranmayı esas edinmişti. Tabi, bu durumdan çok memnundu halk da. Herkes bilirdi ki başları sıkışsa Yıldırım Bayezid vardı.

Mısırlı ünlü doktor İbn-ül Şakir Efendiden aldıkları şu bilgileri aktarır:

"Sultan Yıldırım, sarayda olduğu her gün halkın arasında dolaşırdı. Bazen yüksekçe bir yere çıkarak halka kendini gösterir, soru ve dertlerini dinlerdi halkının. İnsanların hangi dinden, hangi milletten olduğuna bakmazdı. En çok dikkat gösterdiği konu da adalet idi. Bir haksızlık şikayeti alırsa hemen olayın üstüne giderdi."

Ganimetlerini satın alan padişah

Konya alındığında harman vakti idi. Evlerine kapanan halkın aklı tarlada bıraktığı buğday ve arpadaydı. Yıldırım'ın hakhukuk konusunda ne kadar titiz olduğunu bilemedikleri için endişeliydiler.

"Sahiplerinin izni olmadan ve bedelini ödemeden tek buğday tanesi alanın ben de kellesini alırım." diye buyruk salmıştı Bayezid. Halk hangi milletten olursa olsun hep böyle yapardı zaten.

Bunun yanında, süvarilerin atları ve yük hayvanlarının yemesi için buğday, arpa gerekiyordu.

Halka şu haber gönderildi:

"Tarlada ve şurada burada malı kalmış kimselerden bunları satmak isteyen her kim olursa bize gelsin. İhtiyacımız olan malları bedelini ödeyerek alacağız."

Aynı rahatlık içinde Isparta, Burdur ve Antalya da (o zamanki adıyla Teke) Osmanlı topraklarının bir parçası hâline getirildi.

Anadolu beyleri bir kere daha Osmanlının ve Yıldırım Bayezid'in gücü karşısında boyun büküyorlardı.

Bu arada, Anadolu'nun önemli şehirlerinden Konya da Osmanlı topraklarına katıldı.

Şehirleri uzun yıllar başkentlik yapmış Konya halkı, diğerlerine göre biraz daha mağrurdu. Bunu dikkate alan Bayezid, buranın komutanı Sarı Timurtaş Paşa'ya "Konyalıya karşı biraz daha hassas olasuz!" talimatını vermişti.

Candaroğulları, Karamanlılar ve Kadı Burhaneddin Anadolu'da bir süre daha pürüz olsalar da sonunda Osmanlının, "Didişme değil birleşme zamanıdır." çağrısına uydular.

Antalya ve lahitleri gösteren bir gravür. *(Luigy Mayer)*

Çanakkale Boğazı'nın Eski bir gravürü *(Rouargue)*

Aslında o beyliklerin başındakiler de birlikten, beraberlikten yana olacak kadar basiret sahibi liderlerdi. Ne Bayezid ne de diğer Anadolu beyleri kan dökülmesini istiyordu. Ama bazen çevreden gelen kışkırtmaların, bazen egolarının kurbanı olmaktan kurtaramıyorlardı yakalarını.

Doğru hedefler seçememenin yanlış çığlığı… Dünya kurulalı beri değişmeyen hep aynı insanî zaaflar, beşerî açmazlar, şahsî açlıklar, dar bakışlar, karartılmış ufuklar, çınara karşı çimen hizasında hesaplaşmalar…

Denizlere Yelken Yelkenlere Rüzgâr

Anadolu beylikleri, Balkanlar, Bizans, ölümler, doğumlar, başkaldırılar, yeniden başlamalar…

Derken bir konunun geri bırakıldığını anladı Yıldırım Bayezid. Üç denizin ortasında bir yeni imparatorluk olarak denizcilikte ilerleyememek büyük eksiklikti.

Bunun için ilk olarak, Gelibolu'da büyük bir liman ve tersane yapılmasını emretti. Bir anda Gelibolu denizcilik yatırımlarının büyük bir inşaat alanı oldu.

Zaten denizci beylerin Osmanlıya katılmasıyla deniz kuvvetleri önemli bir güç haline gelmişti.

Kısa sürede savaş gemileri yapıldı, denizcilik eğitimine ağırlık verildi. Ve leventler denizlere yelken açtı. Çok yönlü beslenen bir rüzgâr yelkenleri doldurdu.

Bunun sonunda altmış parçalık Osmanlı donanması Ege adalarını yoklamaya başladı bir bir.

Cenevizlilere ait Sakız Adası ve Venediklilerin elindeki Eğriboz adasını leventler vurmaya başladı.

İlerde kurulacak muhteşem Osmanlı donanmasının ilk işaretleriydi bunlar. Osmanlı, Çanakkale Boğazı ve çevresinin hâkimi olmaya başlamıştı. Gelecekte Akdeniz'de, Kızıldeniz'de, Karadeniz'de yüzecek balık, gök mavilikleri içinde kanat çırpacak martı Osmanlı leventlerinden sorulacaktı.

Olanlar sadece askerî bir anlam ifade etmiyordu. Ticarî faaliyetler yönüyle de yeni gelişmelere, yeni düzenlemelere başlanmıştı.

Gözünü uzak ufuklara diktiği her hâlinden belliydi Yıldırım Bayezid'in.

Bizans Yollarında

Yıldırım'ın Anadolu'da beylerle uğraşmasını fırsat bilen Bizans'ın yaşlı İmparatoru V. İoannis Paleologos, koltuğuna Yıldırım Bayezid sayesinde oturduğunu unutarak Osmanlıya yönelik hazırlıklara girişti, surları tamire başladı, güçlendirdi. Bunun için gerekli taşları, eskimiş kiliselerin duvarlarını sökerek temin etmekten de çekinmedi.

Kadı, Bayezid'in şahitliğini niçin kabul etmedi?

Yıldırım Bayezid'in bir meseleden dolayı mahkemeye giderek şahitlik yapması istenmişti. Ne var ki Bursa Kadısı Molla Fenari, Yıldırım'ı şahit yerinde görünce "Şahitlik yapamazsın yüce Padişahım!" dedi.

Şahitliğinin reddedilmesi Yıldırım'ı şaşkına çevirdi. Ancak Molla Fenari niçin reddettiğini açıklayınca Yıldırım boynunu bükerek mahkemeyi terk etti. İstese onu derhal görevinden alabilirdi ama hiçbir Osmanlı padişahı yapmazdı bunu.

Peki, Bayezid'in şahitliğini niçin kabul etmemişti Kadı?

Kadı'ya göre Yıldırım Bayezid, arada bir de olsa namazlarını camiye gitmeden sarayında kılıyor, cemaati terk ediyordu. Bir padişah için bu, ciddiyetsizlik anlamına geliyordu. Dolayısıyla yalan söylemesi ihtimal dahilindeydi. O yüzden şahitliği makbul sayılmazdı. Molla Fenari, Yıldırım'ın yüzüne karşı söyledi bunu.

Hatasını kabul eden Bayezid, bir süre sonra sarayın yanına bir cami yaptırarak, vakit namazlarını aksatmadan cemaatle kılmaya başladı.

Yaşlı kral, bir yandan da Yıldırım'dan utanıyor ve çekiniyordu. O yüzden tamir ettiği anlaşılmasın diye surları süsledi.

Ancak iyi habercilere sahip Bayezid'in durumdan haberdar olması gecikmedi. Zaten kralın oğlu II. Manuel, Bayezid'in yanında misafir veya bir çeşit rehin olarak kalıyordu.

Bayezid, İmparator İoannis'e "Tamir ettirdiğin surları derhal yık, yoksa gelir ben onları başına yıkarım." anlamında bir kesin uyarı yolladı. Kral, çok korktu, yaptırdığı surları hemen yıktırdı. Ve birkaç ay içinde öldü.

Halkın Beklentilerini Karşılamak Önemlidir

Bizans İmparatoru İoannis'in tahtına aday iki oğlu vardı. Andronikos ve II. Manuel. Her ikisi de ayrı ayrı Yıldırım Bayezid'e başvurarak Bizans tahtına oturmak konusunda yardımlarını istediler.

Yıldırım Bayezid külliyesinde yer alan hastane *(Foto: S. Gülen)*

Bir süredir bölgedeki güç dengelerini elinde tutan hükümdar olarak Bayezid, Bizans tahtına oturacak kişi veya kişiler üzerinde bir hayli etkiliydi. Andronikos ve Manuel konusunda da bir tercih yapmak durumunda ve o güçte idi. Ancak bu tercih ve gücü rast gele kullanmak veya kişisel öncelikleriyle hareket etmek istemiyordu.

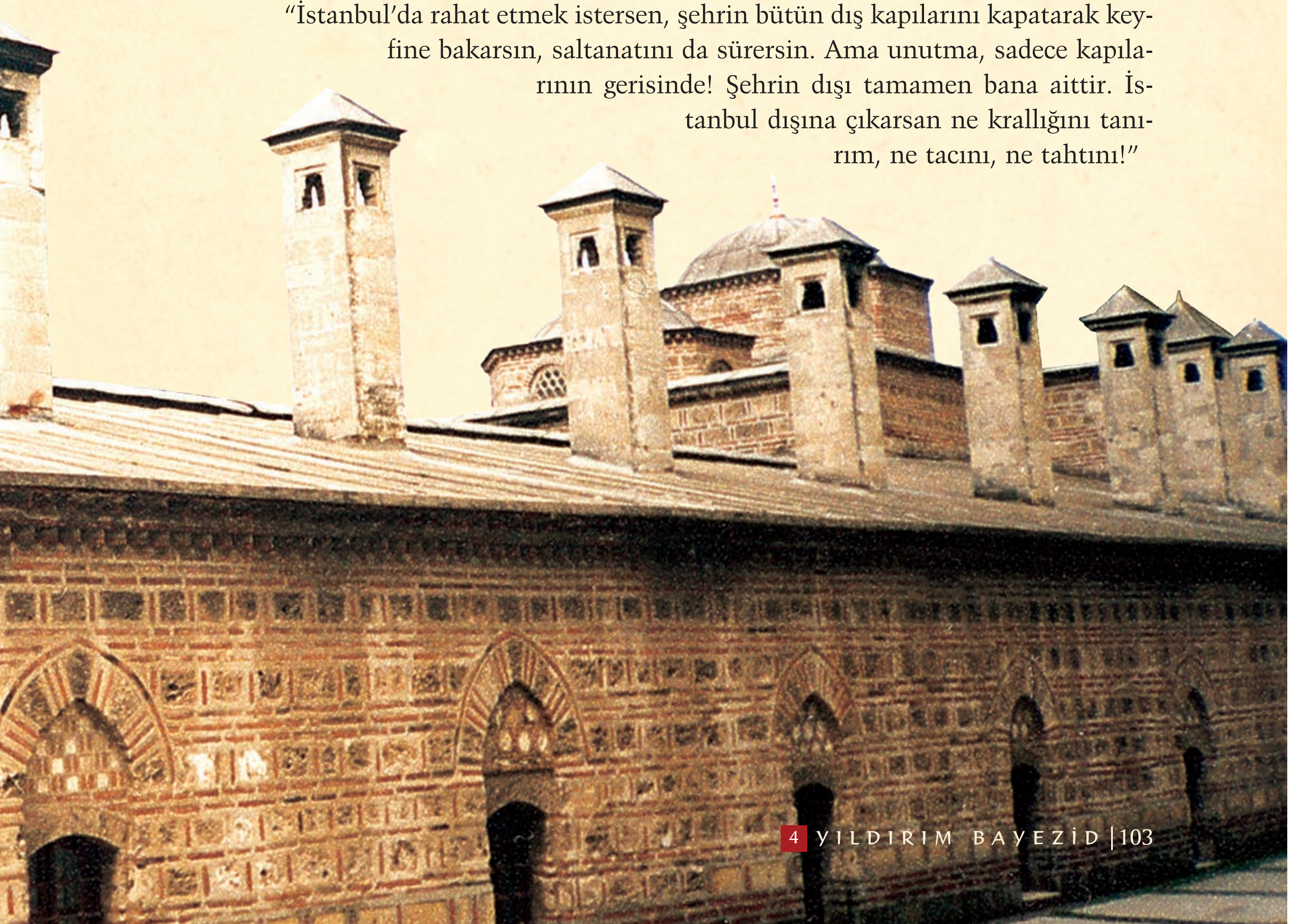
İstanbul'a hemen gizli bir ekip gönderdi Yıldırım. "Tez elden araştırıp gelin." dedi. "Bizans halkı bu kardeşlerden hangisini başında kral olarak görmek ister?"

Araştırmasını tamamlayan ekip, Yıldırım Bayezid'e, halkın neredeyse tamamının Manuel'i kral olarak görmek istediğini bildirdi. Manuel'in iyi eğitim almış, ciddi ve dindar bir Hristiyan olarak sevildiğini anlattılar.

Bayezid de tercihini Manuel'den yana kullandı ve kral olana kadar destek kararı aldı. Ancak bir gün, kralın hem oğlu hem saltanat ortağı olan Manuel, Yıldırım'ın yanından gizlice ayrılarak derhal İstanbul'un yolunu tuttu. Aldığı destekle tahta çıkarak yeni Bizans imparatoru olduğunu ilan etti.

İzin almadan kendini imparator ilan etmesine öfkelenen Yıldırım Bayezid, İstanbul'a gönderdiği elçisiyle Manuel'e şu zehir zemberek mesajı yolladı:

"İstanbul'da rahat etmek istersen, şehrin bütün dış kapılarını kapatarak keyfine bakarsın, saltanatını da sürersin. Ama unutma, sadece kapılarının gerisinde! Şehrin dışı tamamen bana aittir. İstanbul dışına çıkarsan ne krallığını tanırım, ne tacını, ne tahtını!"

Bununla da kalmadı Yıldırım, şu isteklerini de sıraladı: "İstanbul'da bir Türk mahallesi kur, bir de cami yaptır. Ayrıca bir Türk mahkemesi tesis et, ben de kadı göndereyim. Tabi, daha önce senden aldığım vergileri de arttıracağımı bilesin!"

Talimatları alınca bilgili, akıllı ve ciddi bir Hristiyan olan II. Manuel ürktü ürkmesine ama güvendiği Avrupalı krallar vardı. Onun için Yıldırım Hanın isteklerini ciddiye almadı.

Bunun üzerine Yıldırım, vakit geçirmeden İstanbul'a doğru ordusunu sefere çıkardı. İstanbul kuşatıldı. Yıl, 1391…

O zamana kadar defalarca kuşatılmak istenmişti bu büyülü, bu güzel şehir. Asırlar önce Hunlar, Göktürkler, Peçenekler, Hazarlar, Anadolu Selçukluları, Büyük Selçuklular, Uzlar harekete geçmişlerdi İstanbul'u almak için. Bir Türk kavmi olan Avarlar da iki kere kuşatmıştı burayı.

Yani, Bayezid bir Türk olarak ilk değildi İstanbul surlarına dayanan. Ayrıca Müslüman Araplar da birkaç kez kuşatmıştı İstanbul'u.

Türklerin eline geçmeden önceki İstanbul Boğazı'nı gösteren tarihî bir gravür

Devşirme Yöntemi Nasıl Başladı?

Devşirme, bir Osmanlı buluşudur. Ülke dışındaki altın beyinleri, güçlü kolları, usta elleri ve tabi askeri enerjiyi kendi topraklarında toplama hareketidir.

"Devşirme" ihtiyaca göre, fethedilen yerlerde Hristiyan toplumun, sekiz - yirmi yaş arasındaki erkek çocukları içinden seçmeler yaparak Osmanlı topraklarına getirilerek uygulanırdı.

Devşirme Müslümanlardan yapılmazdı. Ancak Fatih zamanında kendi istekleri ile Müslüman olan Boşnakların çok ısrar etmeleri üzerine saray hizmetleri için bir miktar Müslüman da devşirilmiştir.

Genelde devşirme için Arnavut, Rum, Bulgar, Sırp ve Hırvat çocukları tercih edilirdi. Türk çocukları ile Acem (İranlı), Rus, Gürcü, Yahudi, Çingene ve Ermeni çocukları devşirilmezdi. (Ermeni çocuklarından çok az bir miktarı devşirilmiştir.)

İşinin ehli insanlar tarafından, araştırmaya dayalı olarak yapılırdı seçmeler.

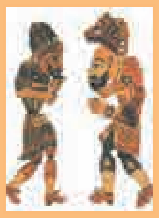
Hasta, özürlü, anasız - babasız çocuklar, bir evin tek oğlu olan çocuklar, çoban, kethüda, hamal çocukları devşirilmezdi. Kel, köse çocuklar, evli olanlar, belirli bir mesleği olanlar, belirli bir işte çalışanlar ile çok uzun veya çok kısa boylular da devşirilmezdi. Uzun boylular sadece özel hizmetler için devşirilirlerdi.

Ankara Savaşından sonra başlanan devşirme yöntemi uzun yıllar, Osmanlıya büyük faydalar sağlamıştır. Evlatlarını Osmanlı gibi bir imparatorluğun gölgesinde yaşatmak isteyen Hristiyan aileler çocuklarını devşirme seçtirmek için can atarlardı. Çünkü Avrupa'da köylü olarak doğan çocuk, köylü olarak büyür, köylü olarak ölürdü. Oysa Osmanlılarda devşirmeler padişahlık dışında bütün mevkilere yükselebilirdi.

Devşirmelerin önemli bir bölümü orduda görev yaparken bir kısmı da devlet idaresinde, sanat kollarında hizmet verecek şekilde yetiştirilirdi.

Sokullu gibi sadrazamlar, Mimar Sinan gibi dünya çapında üstadlar bu yolla kazanılmıştır.

Hacivat ile Karagöz'ün ilk seyri

Gölge oyununun en önemli, en bilinen iki kişisi Hacivat ile Karagöz'dür. Bu kişilerin Yıldırım Bayezid zamanında Ulu Cami inşaatında birlikte çalıştıkları söylenir. Mizah ve perde sanatımızın bu unutulmaz iki tipi için bugün Bursa'da hoş bir anıt dikilidir. Yunanlılar, Hacivat ve Karagöz'ün kendi kültürlerine ait olduğunu ileri sürmektedir.

İstanbul Abluka Altında

Kuşatma, hem imparator II. Manuel hem de İstanbul halkı için yeni sıkıntılara yol açtı.

Yıldırım Bayezid İstanbul surlarını yıkacak kuşatma toplarına sahip değildi. Bu yüzden şehri ablukaya alarak giriş çıkışları yasakladı. İstanbul aç kalmıştı. Bunaldılar…

Halk, ekmek pişirecek odunu bile bulmakta zorlanıyordu. Bazı eskimiş ahşap evleri yıkıp odun olarak kullananlar vardı.

Manuel'in çok güvendiği dış yardımlar gecikiyordu. Çünkü o sırada, Macar Kralı Sigismund, topraklarına toprak katmak için Bulgaristan yollarına düşmüştü.

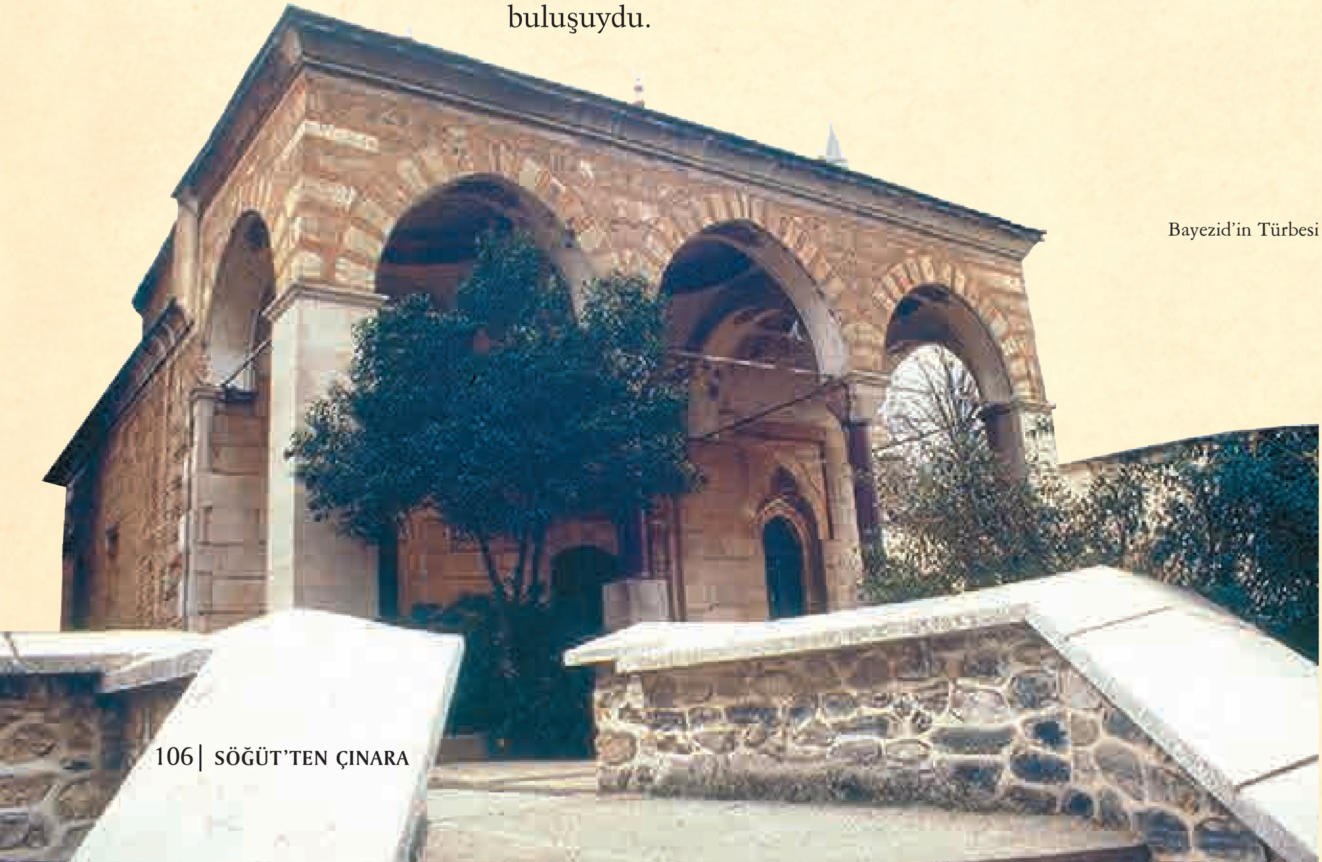
Sonunda İmparator Manuel, Yıldırım Bayezid'in bütün şartlarını kabul ettiğini bildirdi.

Böylece, İstanbul ablukası kaldırıldı. Ama Yıldırım Bayezid, İstanbul'u uzaktan gözetleyecek, şehre giriş çıkışları kontrol edecek özel bir ekibi boğazın öbür yakasında faaliyete geçirdi.

Yedi Ay Sürdü

İstanbul'a uygulanan ilk Osmanlı kuşatması yedi ay kadar sürmüştü. Ama yukarıdaki ağır şartların kabulüyle başlayan abluka ise yıllarca devam etti.

Abluka fikri, Yıldırım Bayezid ve ekibinin son derece akıllı bir buluşuydu.

Bayezid'in Türbesi

1422 yılındaki tahmini İstanbul'u gösteren bir gravür *(I. Tinney)*

Böylece Yıldırım, ordusunu yok yere yıpratmazken, Bizanslıları içten içe ve yavaş yavaş çökertiyordu.

Yine 1399 yılında, Karadeniz'e açılan önemli yerleşim bölgesi Şile de Osmanlılar tarafından savaş yapılmadan alındı.

Bu arada dâhiyane yönetim ve stratejik davranış örneklerinden birini daha Silivri'de sergiledi Yıldırım.

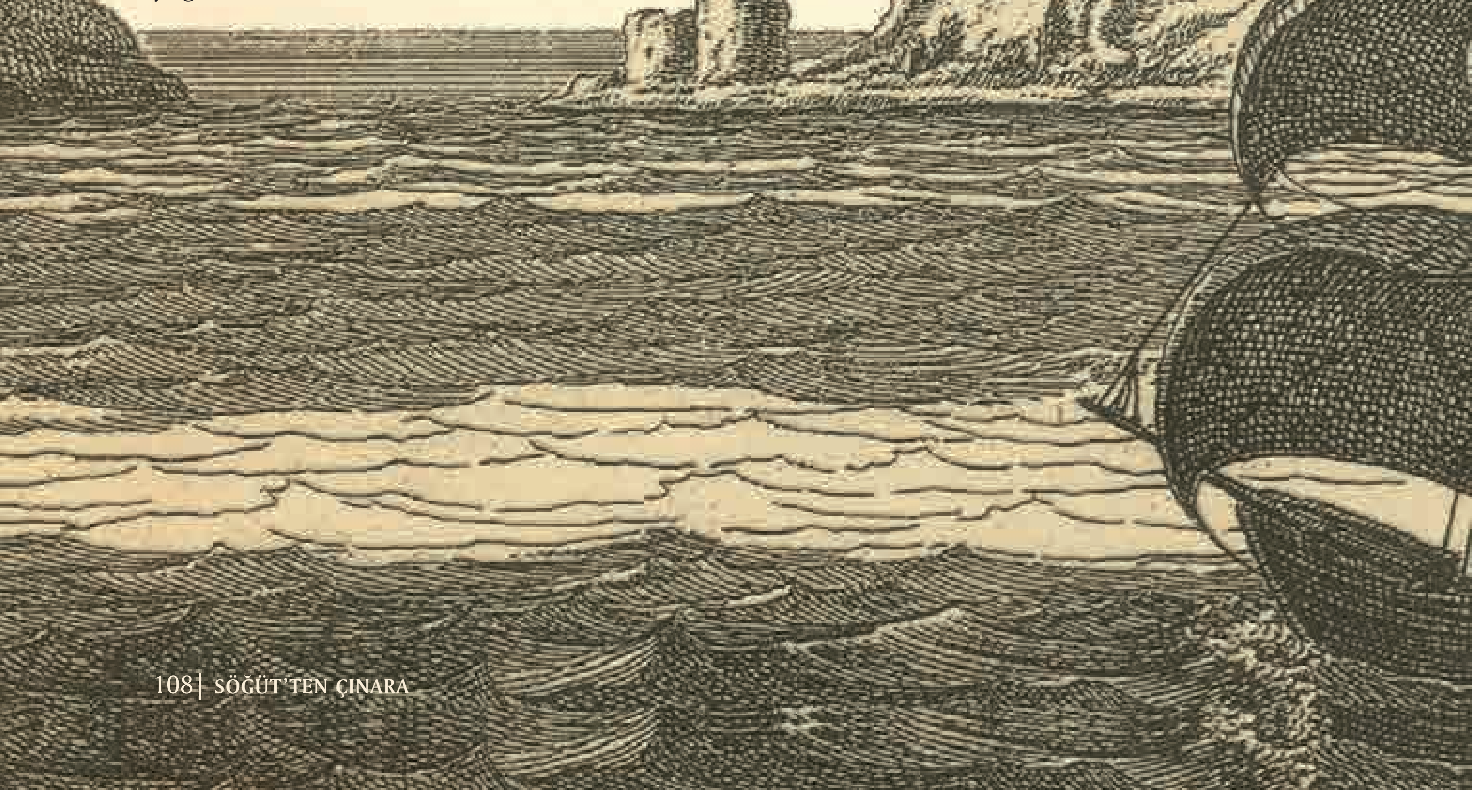
1392 yılında ele geçirilmişti Silivri. Ancak burayı kendi elinde tutmayı uygun bulmadı Bayezid. Bu şehri, Bizans Kralı II. Manuel'in yeğeni ve en büyük rakibi yani, Kral IV. Andronicus'un oğlu VII. İoannis'e verdi. Böylece Bizans tahtına göz dikmiş saltanatın iki ezeli rakibini birbirine düşürmüş oldu.

Yıldırım Romanya'da

Bu arada Balkanlarda beklenmeyen bir gelişme yaşandı.

Türklerin Eflak dedikleri Güney Romanya'nın başında Mirçe denilen bir prens bulunmaktaydı. Mirçe, Balkanlar'da sevilen bir liderdi.

Biraz da bu özelliğine güvenen Prens Mirçe, Yıldırım Bayezid'in Anadolu'da bulunduğu bir kış esnasında Osmanlıların elinde bulunan Silistre'ye saldırdı. Hatta daha da ileriye Karınabat Ovası'na kadar giderek bölgede yaşayan Müslümanları katletti, mallarını yağmaladı.

Yıldırım, bir kere daha yine yıldırım gibi hareket ederek Anadolu'dan Balkanlara yöneldi, hiç yenilmeyen ordusunun başında Tuna'yı bir solukta geçti.

Osmanlı askerleri, Tuna'yı geçer geçmez, Arkuş Ovası'nda yapılan savaşın içinde buldu kendini. Vuruşma başladı.

1420'lerde temsilî İstanbul Boğazı

Yıldırım Bayezid camisi, türbesi ve hastahanesi

Bugünkü Romanya'nın başkenti Bükreş'ten bir görünüş

Yıldırım'ın askerleri için Romenleri yenmek zor olmadı. Romen Prensi Mirçe ve yakın adamları tutsak edildi.

Güney Romanya, Osmanlı topraklarına bağlandı.

Zaferden sonra Yıldırım Bayezid'in yanında Bursa'ya getirilen Prens Mirçe, bir süre konuk olarak Osmanlı Devleti'nde kaldı. Daha sonra, Vlad adında bir bey ile birlikte Güney Romanya Beyi olarak tayin edildi.

Mirçe ilerleyen dönemlerde de Osmanlılara verdiği sözleri tutmamış ve Macarlarla ittifak kurarak Osmanlılara saldırmıştır. Yine Niğbolu Savaşı'nda Haçlı ittifakına katılmıştır.

Macarlara ait Banat (Temeşvar) eyaleti, o dönemin Boğdan'ı, bugünün Moldovyası, Erdel Beyliği de artık Osmanlı toprakları olarak anılıyor olmuştur.

Hey Gidi Tuna

Osmanlının Eflâk topraklarında beş asır sürecek egemenliği bu tarihte başlamış oldu.

Bir Osmanlı hükümdarının ünlü Tuna Nehri'ni ilk geçişiydi bu ve nice şanlı geçişin başlangıcıydı. Yüzyıllar sürecek Osmanlı - Tuna buluşmasının yüksek perdedeki ilk sevdalı şarkısı.

Hey gidi Tuna...

1878 yılına kadar dört yüz seksen yedi yıl boyunca hiç susmadan devam etti bu Rumeli şarkıları.

Bir dönem geldi; şarkılar, türküler sustu. Ama iliklere işleyen anıların hiç sonu gelmedi. Dostluk, kardeşlik ve sevdaların da…

Osmanlı döneminin Boğdan'ı bugünün Moldova'sı...

Hilâlin ışığı Orta Avrupa'da... Türkler, Hun İmparatoru Attila'dan asırlar sonra Osmanlı askerleri olarak ilk defa Orta Avrupa'ya doğru yürüyordu, uygun ve kararlı adımlarla.

Yıldırım Bayezid, beylerine: "Durmayasuz, yürüyesüz!" diyerek askerlerinin Avrupa'da ilerlemelerini emretmişti.

Akıncılar, Macaristan'ın bereketli topraklarında… Akıncılar, Bosna taraflarında… Akıncılar, adım adım Avusturya'ya doğru… Akıncılar, Almanya sınırında… Başlarındaki hükümdar gibi akıncılar da yıldırım misali… Hızlı, kıvrak ve atak…

Hilâlin sevimli gölgesi, Orta Avrupa topraklarında gümüş rengi, zarif izler bırakıyordu artık.

Şimdi Viyana'ya çıkan yollarda Osmanlının simli, sırmalı, pırıl pırıl sancağı dalgalanıyordu.

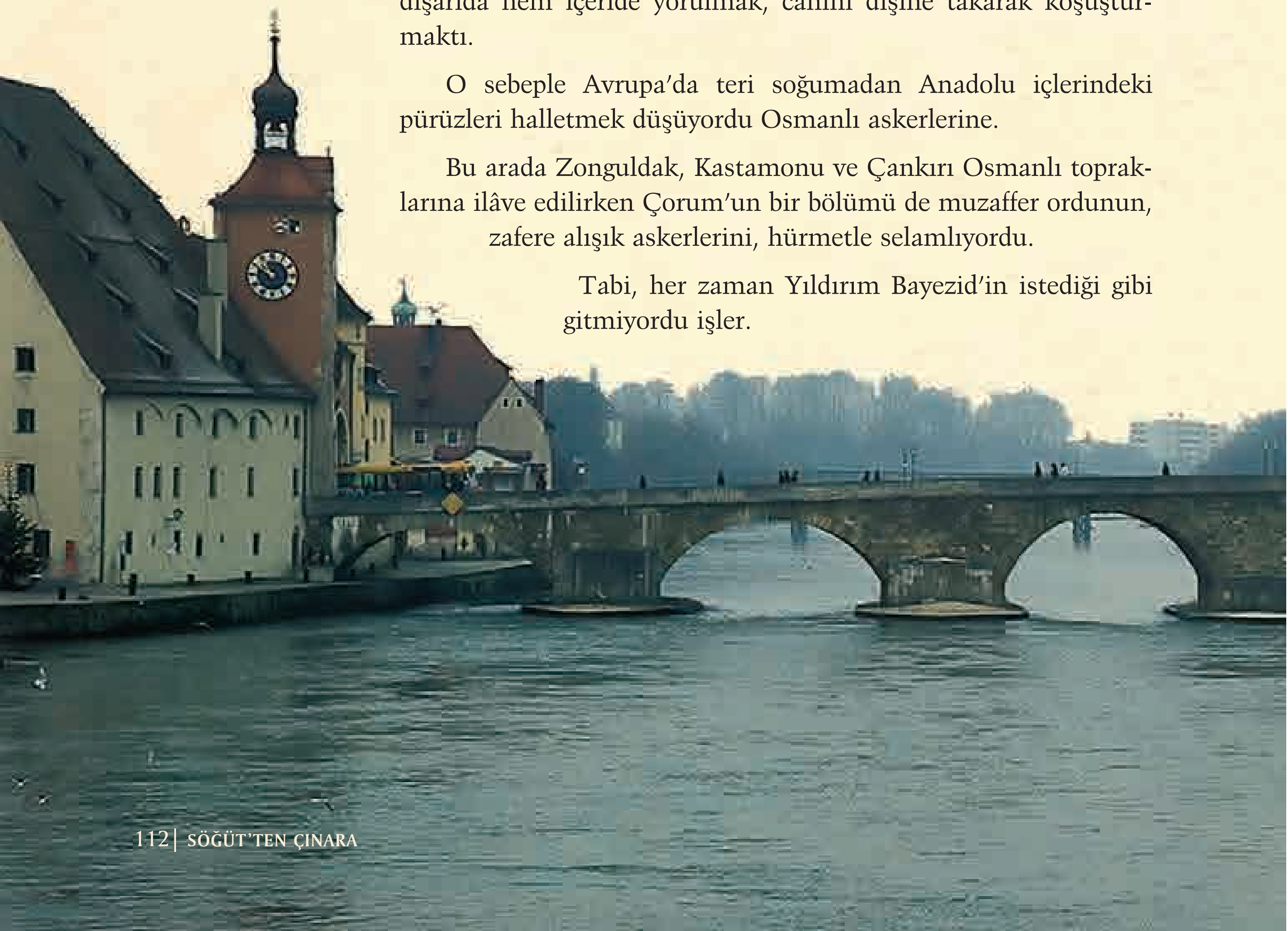
İnanmış yüreklerin güçlü omuzlarında.

Ancak Osmanlının değişmeyecek gibi görünen kaderi hem dışarıda hem içeride yorulmak, canını dişine takarak koşuşturmaktı.

O sebeple Avrupa'da teri soğumadan Anadolu içlerindeki pürüzleri halletmek düşüyordu Osmanlı askerlerine.

Bu arada Zonguldak, Kastamonu ve Çankırı Osmanlı topraklarına ilâve edilirken Çorum'un bir bölümü de muzaffer ordunun, zafere alışık askerlerini, hürmetle selamlıyordu.

Tabi, her zaman Yıldırım Bayezid'in istediği gibi gitmiyordu işler.

Osmanlı tarihinin ayrılmaz bir parçası olan Tuna Nehri.

Nitekim büyük oğlu Ertuğrul'un kumandasındaki Osmanlı ordusu, Kadı Burhaneddin kuvvetlerine Kastamonu yakınlarındaki Kırkdilim bölgesinde yenildi. Ertuğrul Bey, savaş meydanında hayatını kaybetti.

Bu sonuç, hem iki Türk devletinin arasını iyice açtı hem de küçük de olsa Osmanlı egemenliğine gölge düşürdü .

Tabi, Anadolu birliği de yara aldı.

Yeniden Balkanlar

Ordusunun bir yenilgisiyle yolunu değiştirecek hükümdarlardan değildi Yıldırım Bayezid. Nitekim Macar Kralı Sigismund ile süregelen mücadelesini yarım bırakmadı.

Yıldırım'ın Eflâk Voyvodası olarak tayin ettiği Romen Prensi Mirçe'yi de yanında götürerek Niğbolu'yu geri alan Sigismund, şimdi de gözünü Bulgaristan'a dikmişti. Ama Türklere yenilerek memleketine kaçtı.

Bir kere daha anlaşıldı ki Yıldırım'la tek başına baş etmek Avrupalı hiçbir devletin işi değildi. Mutlaka birleşmek gerekiyordu.

Birleşmek ve yeni bir Haçlı ordusu toplamak! Bununla da sonuç alınamayacağını biliyorlardı; ama Avrupalı Hristiyanlar için bir çözüm gibi geliyordu Haçlı seferleri. Özellikle de Bulgar Kralı Şişman için…

Osmanlıya karşı giriştiği savaş sonrasında esir alınan, ama daha sonra Bayezid tarafından affedilerek Osmanlının Bulgaristan valisi unvanıyla toprak-

larına geri gönderilen Şişman, fırsatını buldukça, Haçlı ordusu fikrini fitillemekten, Türkler aleyhine gizli faaliyet yapmaktan geri durmuyordu.

Macar kralının artık Osmanlı toprağı kabul edilen Bulgaristan üzerinde hak iddia etmesini de hesaba katan Bayezid, oğlu Süleyman Çelebi'yi Bulgaristan'ı fethe gönderdi. Bütün Bulgar şehirleri üç ay süren bir sefer sonucu Osmanlı haritasına dâhil edildi. Böylece fiilen olduğu kadar hukuken de Bulgar Krallığı sona erdi.

Selanik ve Üsküp Osmanlı Oluyor

Bulgaristan sorununu halleden Yıldırım Bayezid, Balkanlardaki yürüyüşüne hız verdi. Bunun sonucunda 1394 baharında Selanik, Teselya, Yenişehir Türk illerine katıldı.

Bir başka kol da Arnavutluk'ta ilerleyerek Akçahisar, Avlonya, Berat, Kesriye merkezlerini aldı.

Osmanlının barış teklifini geri çevirerek savaşı tercih eden Arnavutluk kralı yenildi ve tutsak edildi.

Venedikliler "Maddi bedelini ödeyelim de İşkodra'yı bize bırakın." deyince buraya dokunulmadı.

Bu durumda Osmanlı güçleri, Arnavutluk ve Karadağ ile Adriyatik ve İyon Denizlerinden Otranto Boğazı'nın kıyılarına kadar uzanan şeritte kontrol çemberi kurmayı başardı.

Bir süre sonra Arnavutluk'un bir bölümü ile Makedonya'nın önemli şehri Üsküp ve Vardar da kesin olarak Osmanlı topraklarına katıldı. Burada çok uzun yıllar sürecek "Türk Üsküp" rüzgârı esmeye başladı.

Bir zamanlar Zonguldak (Jean Baptiste Henri Durand-Brager)

Ayrıca Arnavutluk bölgesindeki Osmanlı başarıları, Türkleri Napoli Krallığı ile karşı karşıya getirdi. Napoli, Venedik'ten çok korktuğu için Osmanlı ile anlaşmak zorundaydı. Zaten Yıldırım da Napoli Krallığı ile iyi geçinmekten yanaydı.

Çünkü Osmanlının henüz Ege Denizi'nde, Yunan sahilinde ve Anadolu kıyısında bir adası bile yoktu.

Bir Yanda İstanbul Öbür Yanda Timur

Sonu gelmeyen tarihî sürprizlerin, tarihî cilvelerin insanlık kaderi üzerindeki tecellisi, yaptırımı sürüyordu.

Ne zaman batıda hareketlerini hızlandırsa, Anadolu'da bir problemle karşılaşan Osmanlı padişahlarının talihi bu defa da değişmedi. Ancak bir farkla! Problem yine aynıydı ama bu kez doğunun epeyce uzağından kopup geliyordu. Anadolu'dan değil, ta Orta Asya'dan... Türklerin ana vatanından...

Timur'du bu tehlikenin adı ve "Geliyorum!" diye altı bin kilometre öteden avaz avaz bağırıyordu.

Timur'u seferde gösteren eski bir minyatür

Üsküp'te Osmanlılardan kalma postahanenin girişi

Üsküp'teki Davutpaşa Hamamı

Kaybolan Şehir

Üsküp ki Yıldırım Bayezid Han diyârıdır
Evlâd-ı fâtihâna onun yâdigârıdır.
Fîrûze kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve ruhiyle bizdi o.
Üsküp ki Şar Dağı'nda devamıydı Bursa'nın.
Bir lale bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.
Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir.
Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.

Yahya Kemal Beyatlı

"Türk Üsküp"

Tarihin en büyük hükümdarlarından biri olarak gösterilen Timur

14. yüzyılın sonlarında dünya üzerinde biri doğuda diğeri batıda olmak üzere iki büyük Türk devleti vardı. Batıdakine Osmanlı İmparatorluğu, doğuda hüküm sürene de Doğu Türk Hakanlığı denmekteydi. Batıda hükümdar Yıldırım Bayezid, doğuda ise Timur idi.

Timur, birkaç imparatorluğu ve çok sayıda devleti yıkarak Asya'da amansız bir kasırga gibi esiyordu. İyi bir komutan, hırslı bir lider olduğu kadar ilim ve sanata düşkünlüğü de dillere destan olmuştu. Bu yönüyle Yıldırım'a, çok ama çok benziyordu. Zaten sonuçta ikisi de aynı kandan geliyordu.

Timur'la ilgili bilgileri aldıkça canı sıkılıyordu Yıldırım Bayezid'in.

Zira doğuda Anadolu beyleriyle, batıda Avrupalı krallarla sürekli mücadele hâlindeydi. Buna bazen aile içi sorunlar da eklenince dayanmak zorlaşıyordu.

Velhâsıl, büyük manevralar yaparken, yorulduğunda sırtını dayayacak güvenli bir yeri yoktu Yıldırım'ın.

Devlet adamları, savaş hazırlığı yapar da niçin "barış hazırlığı" yapmaz?

Oysa barış gibi güzel bir olay için savaştan daha çok hazırlanmak, istek duymak gerekir. Üstelik barışa hazırlanmak daha az masraflıydı.

Yıldırım Bayezid de böyle düşündü bu defa.

Rumeli'de, Balkanlar'da, Avrupa'da ne kadar kral, prens varsa toplantıya çağırdı. Düşüncesi onlarla barışı konuşmak, en insanî tavrı sergilemekti.

Serez'de buluştular.

Ancak bu toplantı Yıldırım'ın umduğu uzlaşmayı sağlayamadı.

Prensler kendi aralarında ateşli bir tartışmaya girdi. Yıldırım, kendi huzurunda olan ve devlet protokol geleneklerine uymayan bu sert tartışmalardan o kadar rahatsız oldu ki hepsini idam ettirmeyi bile aklından geçirdi. Bunun öfkeyle düşünülmüş bir şey olduğunu bilen veziri Çandarlı Ali Paşa, Yıldırım'ı yumuşattı.

Durumdan sonra haberdar olan ve canlarını son anda kurtardıklarını anlayan prensler, Yıldırım'dan intikam almak için yemin ettiler.

İlk hazırlıklara girişen Bizans İmparatoru VII. İoannis Paleologos oldu. İstanbul'a döner dönmez savunmasını güçlendirmenin yollarını aradı. Yıldırım'a verdiği sözleri unuttu.

Tabi, Yıldırım Bayezid de hiç vakit kaybetmeden karşı atağa geçti. Yıllardır uyguladığı ablukadan vazgeçerek - İstanbul'un yeniden kuşatılmasını emretti.

Ancak güçlü İstanbul surlarını aşamadı Yeniçeri askerleri. Birkaç kere tekrarlansa da sonuç değişmedi ve Osmanlı askerleri geri çekildi. Yaklaşan kış mevsimi de zaten elini kolunu bağlıyordu ordunun.

İstanbul bir kere daha güzel kafesinde, Bizans'ın elinde kaldı.

Tekrar Haçlı Seferi ve Niğbolu Zaferi

Bulgaristan Krallığının tamamen ortadan kaldırılması ve Macar Kralı Sigismund'un Osmanlı karşısında aldığı ağır yenilgiden sonra Avrupa'da tanıdık sesler yeniden yükselmeye başladı:

"Türklerle tek başımıza başa çıkamayız. Birleşelim, büyük bir Haçlı ordusu hazırlayalım. Bu defa mutlaka kazanırız!"

Hemen Papaya giderek onun desteğini aldılar.

Bu seferin lideri I. Sigismund olacaktı.

Fakat Haçlı seferi çağrısı her kilisede yankılandığı halde beklenen ilgiyi görmedi. Savaşa katılmak için pek az insan gönüllü yazılıyordu. Buna fena halde canı sıkılan Papa, Fransa'ya başvurarak bu sefere destek vermesini istedi. Ayrıca Avusturya ve Venedik kiliselerinde Haçlı seferine katılmaya teşvik eden yeni vaazlar verdirtti.

Halkın bu defaki Haçlı seferlerine soğuk durmasının bir nedeni de Yıldırım Bayezid'in İstanbul'u ikinci kere kuşattığı haberinin Avrupa'da kulaktan kulağa duyulmasıydı. Türklerden gözü korkmuştu yeni asker adaylarının.

İlginç bir taktik

Uzun yıllar Yıldırım'ın yanında kalan Eflâk Beyi Mirçe ile Osmanlı askerleri çarpışıyordu. Eflâklılar Osmanlılara göre bir hayli kalabalık ve güçlü görünüyordu. Vuruşmanın daha ilk gününde büyük kayıplar vermişti Türk ordusu.

Zorlu bir gün akşama dönmüş, karanlık çökmüştü savaş alanına.

Yıldırım Bayezid'in namlı kumandanlarından Çandarlı Ali Paşa, durumun kendileri aleyhine geliştiğini görünce şöyle bir taktik uyguladı:

Hz. Muhammed'in (Sallallahu aleyhi vesellem.) asırlar önce Mekke fethine giderken yaptırdığı gibi, pek çok meşale yaktırarak savaş alanını gündüze çevirdi. Ne kadar şehit cenazesi varsa hepsini toplattı. Vuruşma yerinde hiç asker cenazesi bıraktırmadı. Ve sabah erkenden orayı terk etti.

Osmanlı askerlerinin gittiğini gören Mirçe, çarpışma yerine adam gönderdi. Her tarafın öldürülmüş Osmanlı askeriyle dolu olacağını umuyorlardı. Ama şaşakaldılar. Verdikleri bilgiye Mirçe inanmadı, kendisi de bakmaya geldi. Gördü ki savaş alanında sadece kendi ölüleri var. Dehşete düştü.

"Osmanlılara sonradan büyük bir destek gelmiş. Etrafın ışıl ışıl olması da bundanmış" diye düşünerek hızla oradan uzaklaştı.

Daha sonra Yıldırım Bayezid'in anlaşma teklifini mecburen kabul etti, vergisini yollamaya başladı.

Papa, kilise, ateşli vaazlar derken sonuçta hedefe ulaşıldı. Sefere Macaristan, Almanya İmparatorluğu, İngiltere, Fransa Krallığı, Lehistan, Eflak Prensliği, Rodos ve Töton Şövalyeleri, Kastilya, Aragon ve Papalık katılıyordu. Ayrıca, İtalya'daki küçük şehir devletleri, Norveç ve İskoçya Krallıkları da seçme birlikleriyle bu sefere iştirak edecekti. Bizans ise, zaten Osmanlı ile savaş halinde olduğu için hazır kıt'a demekti.

Türklerle anlaşması bulunan Venedik, istemeye istemeye katılacaktı bu sefere. Aslında ticarî anlamda Türklerden çok faydalar temin ediyorlardı, ama Papa'ya karşı koyamazlardı.

Avrupalı Hristiyan dindarlar Haçlı seferi için hatırı sayılır miktarda para da toplamışlardı. Fransa bu fona katkıda bulunabilmek için başka devletlerden borç bile almıştı. Avrupa birleşik Haçlı ordusunun hazırlığı iki yıl sürmüştü.

Hristiyanların büyük harp meclisi, I. Sigismund'un başkanlığında Buda'da (Bugünkü Budapeşte) toplanarak savaşın ana hatlarını, stratejileri tartıştı.

O dönemde dünyanın en büyük iki devletinden biri kabul edilen Osmanlı ile birleşik Avrupa askerleri savaşmak için gün saymaya başladılar.

Alman ve Fransız askerlerinden oluşan başka bir kol da Eflak Voyvodası'nın güçleriyle birleşti. Daha sonra Macar kralının komuta ettiği kuvvetlerle bir araya gelerek Niğbolu Kalesi önüne ulaştı.

Bir zamanlar Eflak

Unutulmaz I. Haçlı Seferi'ne benzerlikler gösteren olaylar vardı. Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'ın yerinde Yıldırım Bayezid bulunuyordu şimdi. Haçlı ordusu geçtiği yerlerdeki Hristiyan halka bile iyi davranmıyor, ellerinde ne varsa gasp ediyordu.

Bu arada Macar Kralı Sigismund Niğbolu'ya gelirken Vidin, Raco ve Orsova şehirlerinin üzerine yürüyerek buradaki Müslüman halkı diğerlerinden ayırıp kılıçtan geçirdi.

Niğbolu Meydan Savaşı adıyla tarihteki yerini almaya hazırlanan bu savaş, on binlerce insanın ölmesine, binlerce ocağın sönmesine yol açacaktı.

Osmanlı Devleti içinse bu savaş, bir ölüm kalım mücadelesiydi belki de.

Bugün Bulgaristan sınırları içinde bir tarım şehri olan ve denize kıyısı bulunan Niğbolu (Nikepol), o zamanlar küçük bir yerleşim merkezi idi.

Niğbolu Kalesi'nin önündeki ova, o gün sabahtan itibaren baharın bildik ot ve çimen kokusundan uzak, kan ve kin kokmaya başlamıştı.

"Bu defa iş tamam." diyordu Avrupalı askerler. Ve ekliyorlardı: " Kudüs ve Filistin'e kadar gideceğiz!" Yani asırlardır düşlerini kurdukları "Arz-ı Mukaddes'e"... Savaşa iyice Haçlı ruhu katabilmek için bazı birliklerin sancaklarına Hazreti Meryem'in resmi işlenmişti.

Çok gösterişli birlikler kuran Fransızlar, Bursa ve Kudüs'te resmigeçit yapmayı planlıyordu.

Onlara göre Yıldırım Bayezid karşılarına çıkacak güçte değildi. Hatta korkarak Mısır'da Memlûk Sultanı'na sığınmıştı Bayezid. İlginçtir, Fransız Mareşali Boucicault, Türklerin savaş meydanına geldiğini söyleyen askerlerinin kulaklarını kestirmişti.

Evet, Yıldırım Bayezid, ordusuyla birlikte Niğbolu'ya ulaşamamıştı henüz. Ama Edirne'den yola çıkarak savaş alanına yaklaşmıştı.

"Yemininizi iade ediyorum"

"Osmanlılar karşısında gök çökse mızraklarımızla tutarız." diyen Haçlı orduları Niğbolu'ya gelirken kendilerinden pek emindi. "Anadolu'yu rahat geçeriz, Suriye'nin güzel bağlarında dinleniriz, sonra ver elini Kudüs!" diyorlardı.

Sonuçta Haçlılar yenilince başlarındaki komutanlar, asiller, prensler de dâhil on binlerce tutsak Niğbolu Ovası'nı doldurdu. Bunlardan üç yüz prens ve şövalye Bursa'ya getirildi.

Salıverilme bedeli olarak belli paralar istendi.

Kendi ülkelerinin önde gelenleri olan bu asilzâdelere çok iyi davranılıyordu. Buna rağmen: "Bizi serbest bırakın... Ülkelerimize dönersek bir daha asla size karşı silah çekmeyeceğiz." diye yeminler ediyorlardı.

Bir süre sonra, para ve hediyelerle Fransa kralı adına gelen bir heyet, başta Korkusuz Jan olmak üzere esirlerin serbest kalmasını sağladı.

Artık ülkelerine özgürce geri dönebileceklerdi.

Yıldırım Bayezid, asilzadeleri toplayarak tercüman aracılığıyla son bir konuşma yaptı:

"Hepinizin ülkelerinde önemli insanlar olduğunuzu biliyorum. O yüzden burada size üst düzey misafir muamelesi yaptık. Şimdi dönüyorsunuz. Güle güle gidin. Ancak vurgulamak istediğim çok önemli bir şey var. Lütfen dikkatli dinleyiniz."

Prens ve şövalyeler meraklanmış, kulaklarıyla birlikte gözlerini de açmışlardı.

Şöyle devam etti padişah:

Niğbolu Kalesi'nin Komutanı Doğan Bey, bir yandan Bayezid ve ordusunu beklerken, kuşatılan Niğbolu Kalesi'ni savunmak için büyük bir savunmaya girişmişti. Haçlı güçleri, çok kalabalık ve donanımlı idiler. Saldırıların biri bitmeden diğeri başlıyordu. Yine de dayanıyordu Doğan Bey.

Bu arada Haçlı ordusunda ikilik baş gösterdi. Henüz başlamayan meydan savaşında ilk hücum şerefini Macarlara kaptırmak istemeyen Fransız asilzadesi ve başkomutanı Korkusuz Jan, Sigismund'u dinlemek niyetinde değildi.

Yıldırım'ın Niğbolu'ya gelmekte geç kalması Haçlı komutanları ve askerlerini iyice gevşetmişti. İçlerinde Yıldırım'ın korktuğu için savaş alanına hiç gelmeyeceğini iddia edenler bile vardı. O yüzden kendilerini eğlenceye, içkiye vermeye başladılar, birbirlerine ziyafet yarışına girdiler.

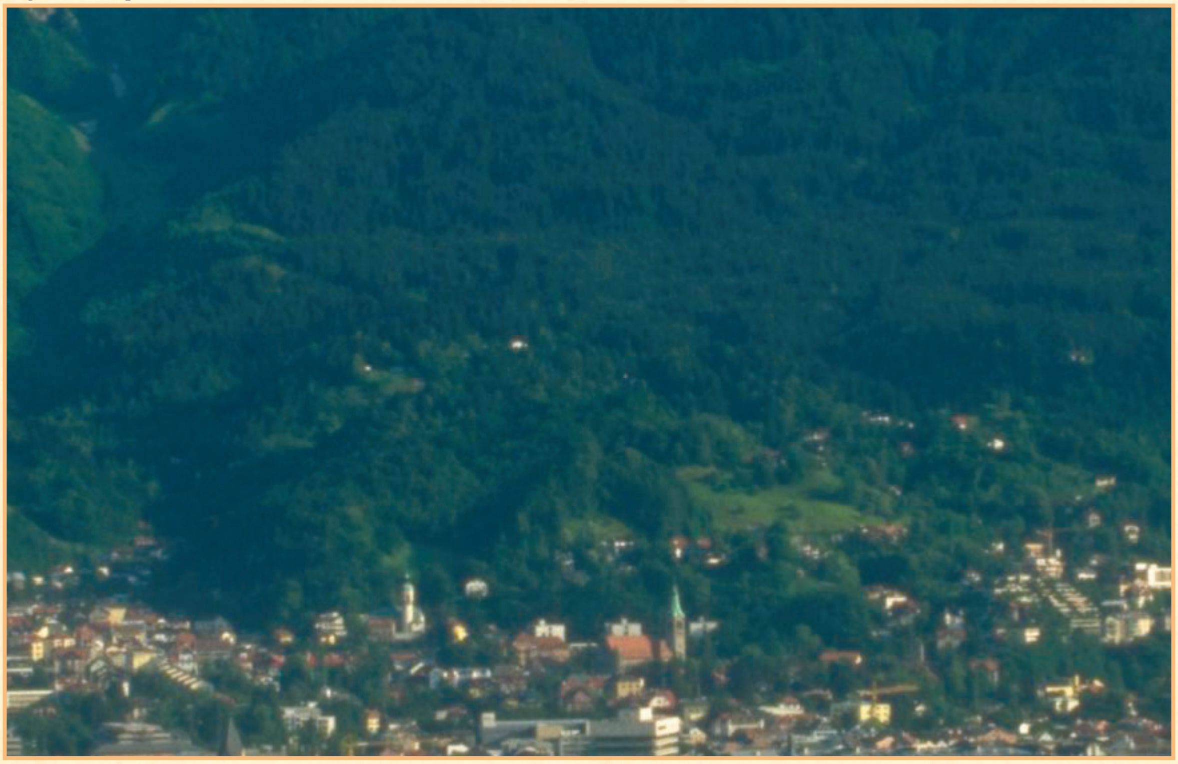
Hâlbuki o arada, Yıldırım Bayezid Niğbolu'ya gizlice ulaşmış; surların altında, muhteşem beyaz atının üzerinde, kale komutanı Doğan Beyle bizzat görüşüyordu.

İlk Hamle Fransızlardan

Büyük bir tarrakayla başladı Niğbolu Meydan Savaşı.

İlk büyük hücumu Fransız askerleri başlattı.

Niğbolu (Nikepol)

Onları Macarlar ve diğerleri takip etti.

Artçı birlikler hariç, yüz otuz bin kişilik Haçlı ordusu ile yetmiş bin askerden oluşan Osmanlı ordusu birbirine girmişti. Yıldırım, çok iyi eğitilmiş yirmi bin askerini Şıpka geçidinde yedek güç olarak bırakmıştı.

Tarih, 25 Eylül 1396...

Yer gök haykırışlar, savaş naraları ve mehter marşıyla inliyordu.

Osmanlı ordusunun düzeni şöyle idi: En önde hafif piyade sınıfı... Başlarında Saruca Paşa... Onun arkasında, solda Şehzade Süleyman Çelebi kumandasındaki Rumeli askerleri. Sağda Şehzade Mustafa Çelebi ve Anadolu Beylerbeyi Kara Timurtaş Paşa kumandasındaki Anadolu askerleri... Tabi, ortada Yeniçeriler... Ayrıca sağ ve sol kanatlarda Tımarlı Sipahiler, en geride yedek atlı birlikleri ve Yeniçeri bırakılmıştı.

Osmanlı ordularını imha etme şerefinin kendilerine ait olmasını arzulayan Fransız süvarileri saldırıya geçti. Merkezde bulunan Azap denilen yaya kuvvetlerine yüklendiler. Azapların pek çoğu şehit düştü. Ardından Yeniçeriler şehitler vermeye başladılar. Osmanlı merkez kuvvetleri bir miktar geri çekildi.

Fransızlar bu geri çekilmeden dolayı iyice cesaretlenerek saldırmaya devam ettiler. Osmanlı ordusu iki yana dağılıyordu. Fransızlar çok erken bir zafer kazandıklarını sanarak ilerlerken Macar Kralı Sigismund ise onları durdurmak için çabalıyordu. Fransız ordusunun tam da galip geldiğini sandığı bir anda Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu pusudan çıkmaya başladı. Fransızlar hilâl taktiğine göre çember içine alınmışlardı. Sigismund, Türklerin bu ünlü taktiğini daha önceden yaşadığı için Fransızların kuşatılmak üzere olduğunu anlamış, ama geç kalmıştı.

Fransızların imha edilmesinin ardından bu kez Haçlıların üzerine gidildi.

Haçlı kuvvetleri telaşlandılar. Kaçmaya başladılar.

"Duydum ki çoğunuz bir daha bize karşı savaşmayacağına yeminler etmiş, söz vermiş. Yeminizi ve sözünüzü iade ediyorum sizlere. Bizimle istediğiniz zaman savaşabilirsiniz. İstediğinizi de yardıma çağırabilirsiniz. Er meydanında hatır gönül olmaz. Nerede, nasıl isterseniz bizi karşınızda bulabilirsiniz."

2005 yılında Niğbolu denince...

Niğbolu, günümüzde Bulgaristan sınırları içinde sakin ama anılarla dolu, kendi halinde bir kasaba...

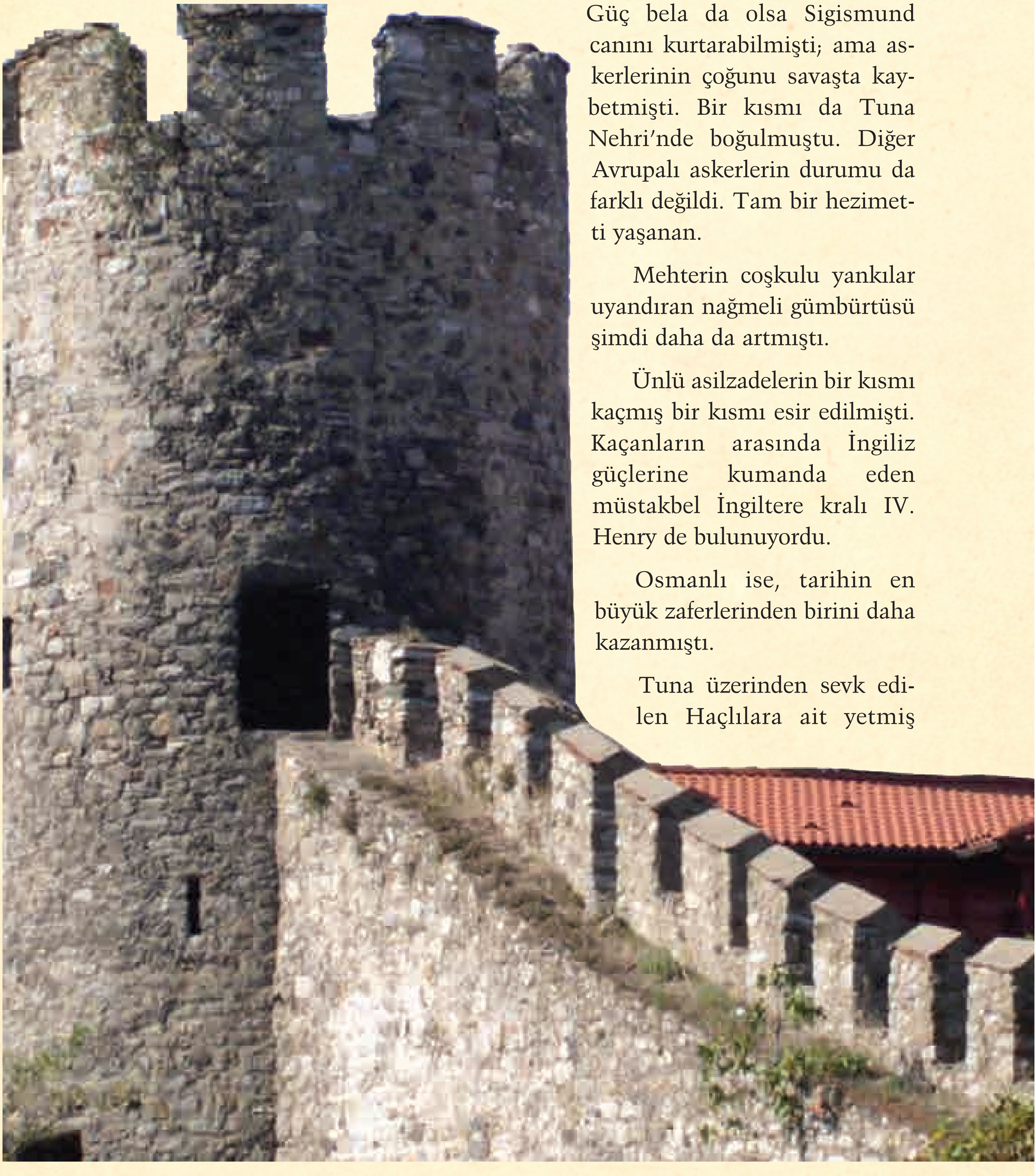
Yıldırım Hanın "Bre Doğan" diye komutanına seslendiği o ünlü kalenin yerinde şimdi yeller esiyor. Niğbolu ve çevresi 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti toprakları değildi artık.

Ancak Niğbolu, 2004 yıllarında bile adeta zamana ayak direterek Osmanlı - Türk kimliğini korumayı başardı. 6 bin civarında bir nüfusu bulunan Niğbolu'da yer isimlerinin çoğu hâlâ Türkçe. Kaynak, Helvacı, Karacapınar, Zincirli, Kirpibaba gibi bölgelere rastlamak hiç zor değil.

Zaten halkın yüzde 70 kadarı Osmanlı soyundan gelen ailelerden oluşuyor. Evliya Çelebi'nin yazdığına göre, bir zamanlar 33 cami bulunan Niğbolu'da şimdilerde 3 cami ibadete açık.

İşin düşündürücü yanı, bir "Osmanlı toprağı" olan bu bölgeyi ziyaret eden Türkiyeli sayısının pek az oluşu... "Kahraman Komutan Doğan'ın kalesi ve Niğbolu şimdi ne durumda?" diye kimse merak etmiyor mu acaba?

Yıldırım, oğullarıyla birlikte savaşı mükemmel yönetiyor, ayrıca en önde bizzat mücadele ediyordu.

Güç bela da olsa Sigismund canını kurtarabilmişti; ama askerlerinin çoğunu savaşta kaybetmişti. Bir kısmı da Tuna Nehri'nde boğulmuştu. Diğer Avrupalı askerlerin durumu da farklı değildi. Tam bir hezimetti yaşanan.

Mehterin coşkulu yankılar uyandıran nağmeli gümbürtüsü şimdi daha da artmıştı.

Ünlü asilzadelerin bir kısmı kaçmış bir kısmı esir edilmişti. Kaçanların arasında İngiliz güçlerine kumanda eden müstakbel İngiltere kralı IV. Henry de bulunuyordu.

Osmanlı ise, tarihin en büyük zaferlerinden birini daha kazanmıştı.

Tuna üzerinden sevk edilen Haçlılara ait yetmiş

büyük gemi dolusu erzak ve savaş malzemesi Osmanlıların eline geçti. Bazı önemli esirler Bursa'ya getirildi, bazıları da Anadolu beylerine hediye olarak gönderildi.

Askerlerinin yarısını, yani altmış bin kadarını kaybeden Haçlı ordusu perişan, şaşkın ve bitikti.

Niğbolu Zaferi'nden sonra, Abbasi Halifesi, Yıldırım Bayezid'e "Sultan-ı İklim-i Rum" (Anadolu'nun sultanı) unvanını resmen verdi.

Anadolu Hisarı'nın Temeli Atılıyor

Niğbolu'dan sonra rahatlayan Yıldırım Bayezid, tekrar İstanbul'u düşünmeye başladı. Bir yolunu bulup İstanbul'u almak ve Hz. Peygamberin muştusuna nail olmak istiyordu.

Anadolu Hisarı'nın bugünkü görüntüsü

Niğbolu savaşı bir kere daha gösterdi ki Hristiyan dünyası gerektiğinde birleşebiliyor, bir hedefe yönelebiliyor, birbirinin yardımına koşabiliyordu. Bu olay üzerine için İstanbul planlarını Bizans'a dışarıdan çok yönlü yardım gelebileceği ihtimaline göre yapmaya başladı Bayezid. Bunun için İstanbul Boğazı'nın en dar yerinde bir kale yapımına girişti.

Anadolu Hisarı denilen ve bugün de dimdik ayakta duran kale inşaatı kısa sürede inşa edildi. Üç metre yüksekliğinde bir kayanın üzerinde kurulan kalenin genişliği de yüksekliği de 20 metre idi. Duvarların kalınlığı ise 1,5 metre… Yedi kulesi vardı.

Bir ara elden çıkan Şile'nin yeniden alınması yanında, Anadolu Hisarı'nın hızla tamamlanması, Yıldırım'ın hem moralini hem de İstanbul'a girme azmini yükseltmişti.

Bu arada, oldum olası gözleri kamaştıran bir güzelliğe sahip İstanbul silueti, Anadolu Hisarı ile yeni bir boyut, farklı bir anlam kazanmıştı.

Bütün savaş hazırlıklarını tamamlamasına rağmen Yıldırım, hâlâ kan dökülmesinden yana değildi. Bu sebeple bir kez daha haber gönderdi Bizans İmparatoru Manuel'e:

"Şehri birlikte yönetelim, kapılarını bize aç, kan dökülmesin!" dedi.

Manuel, Avrupa ile Rusya'dan yeni aldığı gemi ve para yardımının da verdiği güçle teklifi reddetti. Hristiyan dünyasının büyük vaatlerini de hesap ediyordu.

Anadolu Hisarı'nı gösteren eski bir kartpostal

Bre Doğan, Bre Doğan!..

Üstündeki giysilere bakıldığında kim olduğu, anlaşılmayacak süvari, beyaz atını deli gibi sürüyordu.

Etraf zifiri karanlıktı.

Niğbolu Kalesi'nin burçları zar zor seçiliyordu.

Gecenin sessizliğinde gür bir ses, kalenin arka duvarlarında sert yankılar yapmaya başladı:

"Bre Doğan! Bre Doğan!"

Kendine seslenildiğini anlamıştı kale kumandanı Doğan Bey. Ayaktaydı zaten, günlerdir doğru dürüst uyumuyordu. Hemen burçlara seğirtti. Sese doğru baktı olanca dikkatiyle. Doğru mu görüyordu? Beyaz atın üzerindeki bu adam Yıldırım Bayezid olabilir miydi? Evet, evet, tâ kendisiydi. Ama ölümün derya olup aktığı bu vadide bir padişah kaleye tek başına nasıl gelirdi?

Her saniye vurulma ihtimali vardı.

"Buyurun Hünkârım, buyurun!"

"Ne kılarsın bre Doğan, halin nicedir.

Bir yandan heyecanını yatıştırırken bir yandan da durumu anlatmaya başladı Doğan Bey.

Padişah, ordusuyla birlikte Niğbolu'ya iki - üç saatlik mesafeye kadar gelmişti. Haçlıların son durumunu, kuşatma altındaki Doğan Beyin kaleyi daha ne kadar savunabileceğini öğrenmeden savaş alanına girmek istememişti.

Bunun için bir keşif kolu çıkarmıştı çıkarmasına ama onları bekleyecek sabrı bulamıyordu kendisinde.

Her tehlikeyi göze alarak, hem etrafı kolaçan etmeye hem kalenin durumuna bakmaya kendisi gelmişti Bayezid. Haçlı ordusunun arasından tek başına geçerek kaleye ulaşmak, sonra da geri gelmek cesaretten öte delilik gibi bir şeydi ama... Yıldırım Bayezid idi, aklına koyduğunu mutlaka yapardı.

Diğer komutanlara da bir şey demedi ki onu niyetinden döndürmesinler.

Şimdi, Doğan Beyin anlattıklarını can kulağıyla dinlemekteydi Yıldırım Han...

Kalenin durumu ve erzakı iyi idi. Ancak dışarıdaki Haçlı kuvvetleri kuşatmayı her geçen gün daraltıyordu. Kendi askerleri Osmanlı ordusunun her an geleceğine inanıyordu ama birleşik Avrupalı kumandanlar "Yıldırım korktu gelemez." demekteydiler.

"Kaleyi bir gün daha muhafaza et, gerisi Allah kerim" dedi Bayezid. "Sakın ola kaleyi teslim etmeyesin Doğan!"

"Hiç merak buyurmayınız saadetlû Hünkârım! Ne bir günü! Bir ay kimse alamaz bu kaleyi Allah'ın izniyle."

Padişah, duymak istediklerini duymuştu. Huzurla geri çevirdi ak atını ve geldiği gibi süratle karanlığa karıştı.

Birinin kaledekilerle konuştuğunu son anda fark etmişti Haçlı devriyeleri. Hemen beyaz atın peşine düştüler ama yetişmeleri mümkün değildi.

Çünkü sadece lâkabı "Yıldırım" değildi onun, yıldırımın kendisiydi adeta...

Cesareti ise inanılmaz ölçülerdeydi...

Bunun üzerine İstanbul kuşatması başladı.

Ancak Osmanlıda donanma gücü pek gelişmediği için bu kuşatma yeterince cevap vermiyordu amaca. Denizden tam bir kuşatma yapılamamıştı. Orduda ünlü İstanbul surlarını yıkacak güçte toplar da yoktu üstelik.

İstanbul'a yakın bazı yerleşim merkezleri ise hâlâ Bizans'a bağlıydı. Onların da alınması gerekirdi.

Bütün bunları üst üste, alt alta koyan Yıldırım Bayezid, derin düşüncelere dalıyor; bitirici hareket emrini vermekte tereddüt geçiriyordu.

Yoksa şimdilik vaz mı geçmeliydi İstanbul rüyasından?

Üstelik Manuel, şehri bütünüyle teslim etmeye yanaşmasa da yeni bir anlaşmaya sıcak baktığı mesajlarını veriyordu.

Meselâ, Bizans imparatorlarının Osmanlılar tarafından tayin edilmesini kabul ediyordu Manuel. Az bir kazanım değildi bu.

Her sene Osmanlılara verilen vergi artırılacak, İstanbul'daki Müslümanların aralarındaki davalara bakmak için Müslüman kadı atanacaktı. Ayrıca imam tayin edilecekti.

Silivri'ye kadar olan yerler Osmanlılara terk edilecekti.

İstanbul kuşatmasını kaldırmayı uygun buldu Bayezid.

Roma

Bunun karşılığında İstanbul yönetiminde önemli haklar elde edilmişti. Yönetim konusunda her yetki neredeyse Yıldırım'a geçmişti. Sembolik bir imparator haline gelmişti Manuel.

Zaten yıllardır Türk mahallesi, Türk camisi, Türk mahkemesi, Türk askerî birliği vardı Konstantinopolis'in, yani İstanbul'un yanı başında.

Roma Yollarında Osmanlı

İtalyanların elinde bulunan Mora Yarımadası Yıldırım Bayezid için önemliydi. Yunanistan ve Atina da…

Roma ve Atina, yüzyıllar boyu doğu ve batıdaki bütün hükümdarların rüyalarını süslemiş, emellerini renklendirmiş dünyanın en önemli şehirlerindendi. Belli ki Yıldırım Bayezid'in de düşlerindeydi bu iki güzide şehir.

O sıralarda Yunanistan iç sorunlarla çalkalanıyordu. Kimse başlarında bulunan yöneticilerden memnun değildi. "Türkler gelip bizi yönetse daha iyi." diyen Yunanlı sayısı bir hayli fazlaydı.

Her şey Osmanlılar lehine idi Atina'da ve bir süre sonra bu şehir Osmanlı topraklarına katıldı.

Atina'dan sonra Osmanlıda yüzler İtalya'ya döndü.

Yakup Bey ile Evrenos Gazinin ortaklaşa komuta ettiği elli bin kişilik ordu Mora'ya doğru yola çıktı.

Mora Despotu, Türk paşalara direnmedi. Yıllık vergi vermeyi kabul etti. Argos Kalesi'nin de alınmasından sonra Osmanlı askerleri Güney Mora'ya kadar olan toprakları Türk toprağı haline getirdi.

Yıldırım Bayezid, Firuz Bey, Evrenos Bey ve Paşa Yiğit gibi ünlü komutanlarla Avrupa yollarında çetin mücadeleler veriyor ve yüzünün akıyla çıkıyordu hepsinden. Ama bu arada, Anadolu'da Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, tekrar ucuz kahramanlıklar peşine düşerek Osmanlının meşguliyetinden yararlanmak istiyordu. Ankara'yı işgal etmişti. Ona göre, neredeyse tek beden olmuş Avrupa'ya karşı Osmanlının başarı şansı hiç yoktu. Niğbolu'da yok olup gidecekti Osmanlı akıncıları. Anadolu'ya el atmaları imkânsızdı artık.

Bayezid, eniştesi olduğu halde sürekli çıbanbaşılık yapan Karamanoğlu Alâeddin Ali Beye bu defa iyi bir ders vermek istiyordu. Konya Ovası'nda şiddetli bir savaşa girişti. Alâeddin Bey, yenileceğini anlayınca Konya Kalesi'ne sığındı. Yıldırım peşini bırakmadı. Konya halkı zaten öteden beri Osmanlı yönetimini istiyordu, o sebeple Osmanlıya arka çıktı.

11 gün süren kuşatmadan sonra Konya Kalesi teslim oldu. Bu defa affedilmedi Alâeddin Ali Bey.

Karaman Beyliği'nin başkenti Karaman ile Niğde ve -Aksaray gibi şehirler Osmanlıya katıldı. Halk bu durumdan memnun kaldı. Yıl, 1397...

Ancak Yıldırım yine huzurlu değildi. Çünkü Kadı Burhaneddin sıkıntı çıkarmaya devam ediyordu.

Korkusuz Jan'a Padişah nasihatı

Haçlı orduları Niğbolu'da hiç de beklemedikleri bir bozguna uğramışlardı. Haçlı ordusunda yeralan pek çok şövalye ve asil esir düşmüştü. Esirler arasında Fransız ordusunun komutanı Kont de Never (Korkusuz Jan) da bulunuyordu. Henüz 22 yaşında idi. Bayezid Jan'ı serbest bırakmadan önce huzuruna alıp şunları söyledi:

- "Jan, memleketinizde büyük bir bey olduğunuzu biliyorum. Henüz çok gençsin, gelecekte bu mağlubiyet lekesini silmek için benimle savaşmaya gelirsiniz. Bundan korkum olsaydı ülkeme sefer düzenlememeniz için size yemin ettirirdim. Ne zaman gelirseniz beni ve askerlerimi karşınızda bulacaksınız."

Karadeniz Fırtınası Kadı Burhanettin ve Bir Kaval Sesi

Bayezid'in bu defaki hedefi Karadeniz idi.

Bir hareketle Samsun, Kelkit, Tirebolu ve Çarşamba, Osmanlı topraklarına ilâve edildi.

Küçük Anadolu beylikleri olan Kubadoğlu, Taceddinoğulları ile Taşanoğulları Osmanlı egemenliğine boyun eğdi.

Artık bu noktadan sonrası Trabzon Rum İmparatorluğu idi.

Karadeniz'de bunlar olurken Anadolu'da Kadı Burhaneddin, Akkoyunlu Beyi tarafından öldürüldü.

Kadı Burhaneddin'in ortadan kaldırılmasıyla Anadolu birlik ve huzurunu tehdit eden bir engel yok oldu.

Kadı Burhaneddin'in oğulları daha makul, daha akıllı idiler. Ellerindeki şehirleri Yıldırım'a teslim ettiler. Bir zamanlar yakıp yıktıkları Sivas başta olmak üzere Kayseri, Tokat, Kırşehir Osmanlı şehirlerine katıldı böylece.

Yıldırım Bayezid şimdi daha rahattı ama yıllar önce oğlu Ertuğrul'u Kadı Burhaneddin'le yapılan çarpışmada kaybedişini hatırlamıştı birden.

Timur'un askerleri tarafından yakılıp yıkılan Sivas'ın biraz dışına atmıştı canını. İçini bir hüzün kapladı. Kırlara vurdu kendini.

Tek başına gezinirken, hüzünlü bir kaval sesi duydu. Bir çoban içli içli üflüyordu ka-

Yunanistan

valına. Duygulandı. Kulak kesildi, bir ağacın arkasına çömelerek görünmeden dinlemeye başladı, sessizce. Aradan epey zaman geçti, aklından da bir sürü hatıra… Gözünde birikmiş yaşları elinin tersiyle sildikten sonra ayağa kalktı. Çobana doğru yürüdü.

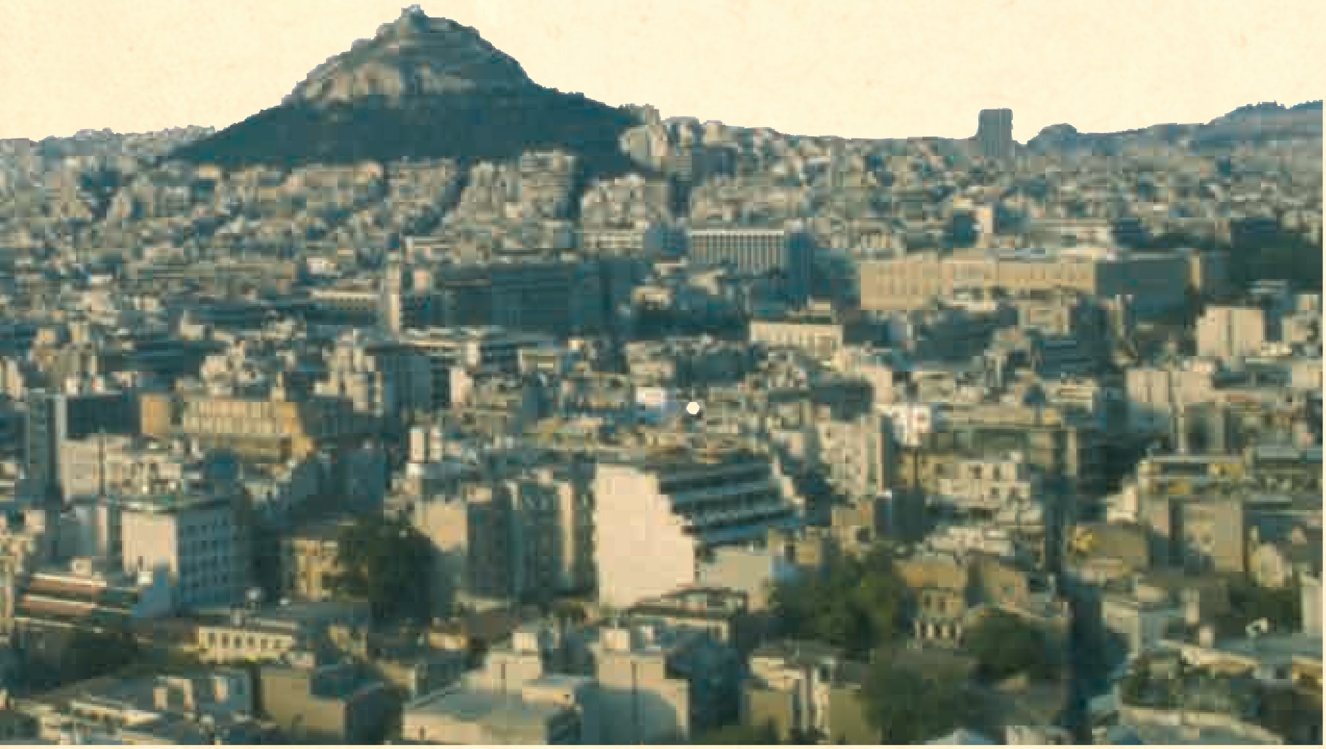
"Çal çoban, çal!" dedi iç yakan bir sesle. "Ama senin ne Ertuğrul gibi bir oğlun gitti, ne de Sivas gibi bir şehrin yıkıldı."

Osmanlı Sınırları Fırat'a Doğru Uzuyor

Bir zamanlar Kadı Burhaneddin'in elindeki Malatya'yı topraklarına katmak isteyen Yıldırım Bayezid, Mısır Memlûk Devleti'nin sert itirazı ile karşılaştı. Memlûk sultanına göre, Malatya hâlâ kendi toprağı idi ve Kadı Burhaneddin'in mirası sayılamazdı.

Bunun üzerine Yıldırım, Malatya üzerine yürümek zorunda kaldı. Şehri kuşattı ve etrafındaki hendekleri doldurdu. Malatya zorlanmadan zapt edildi.

Dulkadir Beyliği'nin başkenti Elbistan da Osmanlıya katıldı. Dulkadir Beyliği de bağlı olduğu Memlûklulardan ayrılarak Osmanlı Devleti'ne dâhil oldu. Bu arada Kâhta, Besni, Darende, Divriği de alındı; Maraş vergiye bağlandı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları Fırat Nehri'ne dayandı.

Anadolu'nun siyasî birliğinin, manevi huzurunun tamamlanması anlamına geliyordu bu. Büyük, özlenen bir mutluluktu Yıldırım Bayezid için.

Bu mutlulukla yeniden ezelî emeli İstanbul'a yöneldi.

Konstantinopolis dördüncü defa kuşatıldı. Ama bu defaki kuşatma daha öncekilere pek benzemiyordu. İşi daha sıkı tutuyordu Yıldırım. Şehrin düşmesi an meselesiydi.

Ancak… Kul hesap yaparken, kader gülümsüyordu.

Tarihin en talihsiz zaman dilimlerinden birinin ayak sesleri yaklaşıyordu Osmanlı topraklarına doğru.

Üstelik usulca değil, gümbür gümbür…

Aslında Bayezid için beklenmeyen bir olay değildi. Bekliyordu, hazırlanıyordu.

Yine de, Orta Asya'dan büyük bir uğultuyla kopup gelen Türk soylu Timur fırtınasının Anadolu'ya ulaştığı haberini alınca Bayezid'in yüzü asıldı, omuzları düştü.

Bu durumda İstanbul kuşatmasını kaldırmaktan başka çıkar yol yoktu. Anadolu'da asrın yangını başlamak üzereydi çünkü. Bu kuşatma Yıldırım'ın son İstanbul kuşatması oldu.

Tarihte Karaman

İki Büyük Türk Devleti İki Büyük Türk Hakanı Karşı Karşıya

Osmanlı Devleti ve Yıldırım Bayezid aldığı topraklarla bir çekim gücü, sığınılacak bir kale, bir güvenli liman, dev bir şemsiye idi artık…

Tahtı ellerinden alınan Balkan kralları, gücü tükenen Anadolu beyleri, başlarındakilerden bunalan halk, şehirlerini kaybeden valiler, prensler hep Osmanlıda, Yıldırım Bayezid'in yanında alıyordu soluğu. Çünkü onlara kol kanat geren bir Osmanlı vardı.

Doğunun ötesinde, Orta Asya'da hükümdarlık yapan Timur'un devleti ve Timur da aynı durumdaydı. Asya'nın Yıldırım Bayezid'i, Osmanlısı da onlardı.

Dünyanın iki ucunda iki Türk hakan, koca toprakları, milyonlarca insanı başarıyla yönetiyordu.

Ne var ki aradaki çıkarcı kötü insanlar, bu iki büyük hakanı birbirine düşürmek için her yolu deniyor, fitne kazanını ha bire kaynatıyordu.

Sonunda iki büyük güç arasında bir savaş kaçınılmaz oldu.

Fitne kazanının ateşi Anadolu'yu sarmıştı. Daha Anadolu'ya girerken birçok şehri basıp almış, yakmıştı Timur.

Semerkand doğumlu Timur veya bir ayağının sakat olmasından dolayı Türklerin verdiği adla "Aksak Timur", gerçekte Ankara savaşından iki yıl önce girmişti Anadolu topraklarına.

15 Eylül 1400'de Malatya'yı işgal etmişti önce. Ama 4.000 kişilik kuvvetle bile Osmanlının mükemmel bir savunma yaptığını görünce, daha fazla ilerlemeyi sakıncalı bulmuştu. Türkistan'dan daha fazla dinç asker getirmek gerektiğine inandığından bir iki yıl beklemeyi uygun görmüştü.

İki yıl sonra...

Anadolu'dan önce Şam'da konaklamış, burada ünlü

Timur'a tatlı dille isyan eden Amasya...

Timur'un birlikleri, Amasya'nın kapısına dayandı.

"Ya şehri teslim edersiniz ya da yıkıp yakarız." dediler.

Amasya teslim olmadı. Çok hiddetlenen Timur "Neyinize güveniyorsunuz ki?" dedi. Cevap alamayınca da şu teklifi yaptı:

"Duyduğuma göre burası şehzadeler şehri imiş. İyi alimler varmış. Benim bilginlerim onları imtihan edecek, kazanırsanız şehriniz kurtulacak, kaybederseniz vay halinize!"

Amasya alimlerine on soru sordu Timur'un bilginleri.

Amasya'da İlyas Çelebi derler bir saray hocası vardı, tek başına bütün soruları doğru cevapladı.

Böylece Amasya büyük bir tehlikeden kurtuldu. Behçet Kemal Çağlar, bir şiirinde şöyle anlatır olayı:

Ey kızdığı her şehri harabeye çevirmiş

Timur'a tatlı dille isyan eden Amasya!

Ey, iki adımda bir boy atan medresede

Cümle halkını ehli irfan eden Amasya!.."

İslam Âlimi İbni Haldun'la karşılaşmış, hayranlığını gizleyememiş, ona değerli hediyeler vermişti.

Timur'un içindeki çılgın rüzgârlar onu rahat bırakmadığı için ordusuyla birlikte Bağdat'a, Mardin'e, Tebriz'e uzandı. Kışı Karabağ'da geçirdikten sonra Anadolu'ya giriş yaptı.

Kara Yusuf Bahane Oluyor

"Kara Yusuf" adında bir Türkistanlı, Timur'un elinden kaçarak Anadolu'ya gelmişti.

Timur, ölü veya diri Kara Yusuf'un kendine teslim edilmesini isteyen bir mektup gönderdi Yıldırım'a. Şu cevabı yolladı Yıldırım Bayezid:

"Kara Yusuf, topraklarıma evvelce gelip gitmiştir. Şimdi yoktur. Lakin tekrar gelirse misafirperverliğimiz ve törelerimiz onu başkalarına teslim etmememizi emreder. Bize sığınacak bir mülteci, bizim korumamız altındadır. Ancak Kara Yusuf'a bundan başka bir yardım yapmayacağımızı bilmenizi isterim."

Bu cevaptan tatmin olmadı Timur. Daha önce getirmediği Orta Asya'da bulunan güçlü birliklerinin Anadolu'ya sevki için emir verdi.

Önceleri Yumuşaktı İlişkiler

Anlatılanlara bakılırsa Timur, Yıldırım Bayezid'le düzenli şekilde mektuplaşıyor, Anadolu'ya gelmeyi hele Osmanlı ile vuruşmayı hiç düşünmüyordu. İki Türk hakanı arasında yumuşak bir mektup diyalogu sürmekteydi. Zaten Timur'un aklında Çin İmparatorluğu'nu ele geçirmek vardı. Böylece atalarının ruhunu hoşnut edeceğine inanıyordu.

Fırat Nehri

Timur'un oğulları, komutanları da uygun bulmuyordu Anadolu seferini. Özellikle Avrupa topraklarındaki Osmanlı başarıları ta Orta Asya şehirlerine kadar duyulmuş, bir efsane gibi anlatılır olmuştu. Timur'un çevresi de, halkı da kan kardeşliği adına Osmanlının batı seferlerindeki, Haçlı ordularına karşı koymadaki üstünlüğünden gurur duyuyordu.

İşin ilginç yanı, Timur'un komutanları arasında da "Bayezid ile savaşmayalım." diyenler az değildi. Ama kader ağlarını bir kere daha örüyordu.

Vicdanını ve yakın çevresini rahatlatmak için olsa gerek Timur, Yıldırım Hana, maddeleri arasında kendisine tâbi (bağlı) olmasını da isteyen zor bir anlaşma teklif etti. Yıldırım'ın buna yanaşmayacağını çok iyi biliyordu; ama savaş sorumluluğunu birazcık olsun karşı tarafa yıkmaktı niyeti.

Tabi, anlaşma maddelerini görünce çılgına döndü Bayezid ve hakaret dolu bir mektupla teklifi reddetti. Bütün bunlara karşı ihtiyatlı olunmasını tavsiye eden Veziriazam Ali Paşaya Sultan Beyazid "Şerefimiz ve karşı koyacak kuvvetimiz vardır; kimseye tâbi olamayız ve istiklalsiz yaşayamayız!" dedi.

Ankara Savaşı Gurur Savaşı

Beklenen oldu. İki büyük Türk ordusu savaşmak için Ankara'da Çubuk Ovası'nda bir araya geldi. Tarih, 28 Temmuz 1402... Vuruşma daha başında şiddetli başladı. Her iki taraf da çok iyi savaşçılardan oluşuyordu. İki taraf da hem Türk hem de Müslüman'dı.

Timur'un ordusunun daha kalabalık olduğu belliydi. Ama sadece sayıca değildi üstünlüğü. Timur Hanın askerî sevk ve idaredeki yüksek yeteneği hemen ortaya çıkmıştı...

Bugünkü Malatya

Tabi, Yıldırım'ın da ustalık ve cesaretine diyecek yoktu. Üstelik Çubuk Ovası'na sürdüğü ordu, o zamana kadar Anadolu'nun gördüğü en güçlü, en kalabalık askerî gücü idi.

Tarih ve savaş otoritelerinin ortak görüşüne göre, Yıldırım'ın çok ağır bir dille yazdığı mektuplar Timur'u baştan çıkarmış, onu gereğinden çok daha fazla saldırgan yapmıştı.

Anadolu'nun gelmiş geçmiş en büyük savaşlarından biriydi Ankara'da yapılan vuruşma.

Yaklaşık iki yüz elli bin asker vardı Çubuk Ovası'nda. Bunun yüz altmış bini Timur'un askeriydi. Otuz iki tane de fil bulunuyordu Timur birliklerinde.

Osmanlı ordusu seksen-yüz bin civarındaydı. Timur'un bu kadar kalabalık bir askerî güçle geleceği tahmin edilememişti nedense.

"Şami Tarihi"nde kaydedildiğine göre, o gece sabaha kadar uyumamıştı Timur. İbadet ve dualarla Allah'tan zafer dilemişti (Şami, s. 254 ve tercümesi s. 303).

Dünyanın en büyük, en güçlü iki ordusu savaşıyordu şimdi. Tarihçilere göre, o dönem için Timur İmparatorluğu birinci, Osmanlı İmparatorluğu ise dünyanın ikinci büyük devletiydi. Timur Han ve Yıldırım Bayezid da tarihin şahit olduğu en büyük iki devlet adamlarındandı. Aynı zamanda en büyük kumandanlardan...

Ankara'dan bir görünüş *(P.de Tournefort)*

Her iki taraf da birbirine gönülsüz, isteksiz saldırıyor gibiydi. Çünkü savaş alanındaki herkes, vuran da vurulmak istenen de hem din hem kan kardeşiydi.

Savaşın ilk gününde üstünlük Yıldırım'ın tarafındaydı. Her zaman olduğu gibi çok hızlı hareket etmiş, askerlerini Timur'un gerisine kadar sarkıtmıştı. Ancak bitirici hamle için aynı sürati gösteremedi.

Timur, endişeye kapılmış, yavaş yavaş korkmaya bile başlamıştı. Ama daha sonra işler birden değişti. Yıldırım Bayezid'in talihsizliği başladı. Çünkü Kara Tatar askerlerinden bir bölümü, Timur tarafından kandırılmışlardı. Kara Tatarlar önlerinde bulunan Rumeli askerlerini ok atışına tutarak arkadan vurdular. İki ateş arasında kalan Osmanlı ordusunun sol kolu, bu ihanet neticesinde geri çekilmeye mecbur kalmıştı.

Osmanlı ordusunun merkezine yapılan hücumlara Yeniçeriler çok büyük bir direniş gösterdiler.

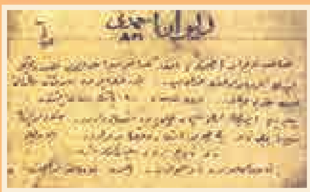
Osmanlı ordusunun sağ kolu ilk önceleri başarı kazanıp, Timur'un ordusunu geri püskürtmüştü. Takviye alan Timur kuvvetleri, tekrar saldırmışlar; ancak yine başarısız olmuşlardı. Tam bu esnada Anadolu beyliklerinden gelen askerler saf değiştirerek, Timur'un tarafına geçtiler. Sağ kol da geri çekilmeye başladı.

Ordunun iki kolunun da mağlup olması üzerine devlet adamları Bayezid'e geri çekilme teklif ettiler. Padişah bu teklifi reddetti. Ordusu geri çekilirken dahi kendisi kahramanca vuruşmayı sürdürdü. Hatta yenilgisi anlaşıldığında bile yanındaki az bir kuvvetle yiğitçe çarpışmaya devam ediyordu.

Yıldırım, kaçmayı aklından bile geçirmedi. Savaş alanında vuruşarak ruhunu teslim etmeyi, her türlü seçeneğe tercih ediyordu.

Ancak kadere karşı savaşılmıyordu ki…

Yıldırım Bayezid etrafındaki çok az kuvvetle sonuna kadar mücadeleye devam etti. Etrafındaki önemli devlet

Divan şiirinin kurucusu Ahmedî...

Kütahya'da henüz sancakbeyi iken Bayezid, Ahmedî derler bir bilge kişiyi kendine arkadaş seçmişti.

Ahmedî, döneminin en iyi şiir ustası sayılırdı.

Mısır'da iyi bir eğitim almıştı. Hem dinî ilimlerde hem de geometri ve tıp alanlarında derin bilgisi vardı. Resim ve hat sanatında bile eserler veriyordu.

Timur, Anadolu'ya girdiğinde onun şöhretini duymuş, ne yapıp etmiş Ahmedî'yi yanında kalmaya ikna etmişti. Ama durumdan memnun değildi büyük şair. Nitekim Timur'la Orta Asya'ya gitmeyi reddetti.

Edirne'de Osmanlı sarayından gelen teklifi uygun buldu ve buraya yerleşti. Kendini ilme ve edebiyata verdi. Eser üstüne eserler kaleme aldı.

Divan şiirinin ilk temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Ahmedî, Türkçe kaleme alınan ilk Osmanlı tarih kitabının da yazarıdır.

Eski destan ve Türk masallarını derleyen ilk edebiyatçı da odur.

Türk kültürüne büyük hizmetleri geçmiş bu "kitap adam", 75 yaşında iken 1413 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur.

adamları ve şehzadeler kaçmaya başladılar. Sırp despotunun kuvvetleri de kaçmışlardı. Padişah yerinde duruyordu. Umeradan Minnet Beyin "Kaçalım hünkârım" sözüne "Savaş meydanından kaçmaktansa şerefle ölmeyi tercih ederim" demişti. Ancak aldığı bir gürz darbesiyle atından düşerek yakalandı. "Ben Osmanlı padişahı Bayezid'im, beni hükümdarınıza götürün!" dedi. Askerler, onu Timur'un yanına götürdüler.

Neredeyse çocukluğundan beri ömrü savaş alanlarında geçmiş, Avrupa'dan Anadolu'nun uç noktalarına kadar at sürmüş, şehirler almış, krallıklar devirmiş Yıldırım Bayezid, alın yazısına boyun eğmişti. Bayezid'le birlikte oğulları Şehzade Mustafa, Şehzade Musa, Sarı Timurtaş ve Firuz Paşa da esirler arasındaydı.

Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te Timur heykeli

Timur'un kendi vasiyeti üzerine Gür-i Emir Türbesi'nde Emir Külâl Hazretlerinin ayak ucundaki kabri. (Emir Külâl, Emir Sultan'ın babasıdır.)

Yıldırım Bayezid'in Tutsaklığı

Akşamdan yatsıya dönüldüğü saatlerde Osmanlı padişahını Timur'un huzuruna çıkardılar.

Timur tarafından umduğundan daha iyi karşılandı Yıldırım Bayezid. Yanına oturttu. İsteklerini sordu. Zaten Timur, kesin galibiyeti elde ettikten sonra tamamen yok edici biçimde Osmanlı ordusunun peşine düşmeyerek kendinden beklenen bir asalet örneği vermişti.

İki büyük Türk hakanı karşılıklı kısa cümlelerle konuştu. Bayezid, oğullarının akıbetini merak ediyordu. - Timur emir vererek Şehzade Mustafa ile Musa'yı arayıp buldurarak Yıldırım'ın yanına getirtti.

Yıldırım, bu olayları savaşın ve kaderin normal sonuçları olarak kabul etti. Ancak Timur'a: "Bir ricam var" dedi. "Anadolu'dan çekilirken hiçbir askerini bırakma. Anadolu nüfusu kırılmasın. Hristiyan dünyası karşısında bu nüfus önemli bir settir. Bir düşün."

Timur düşündü ve Yıldırım'a hak verdi, ricasını kabul etti.

Yıldırım'ın oğullarından Mehmet Çelebi, babasını kurtarmak için akıl almaz bir işe girişti o sırada. Yanındaki birkaç askeriyle Timur'un karargâhına kadar sokulmayı başardı. Çadırdan çadıra tünel kazarak Yıldırım'ın esir tutulduğu otağa kadar geldi. Ancak son anda durum anlaşıldığından amacına ulaşamadı.

Timur, ömründe daha önce hiç yenilgi yüzü görmeyen Yıldırım Bayezid'i yanından ayırmıyor, hangi şehre gitse bir arkadaşı gibi onu yanında götürüyordu. Ona esir muamelesi yapmıyordu ama Timur'un yanında çanta gibi taşınmak, Yıldırım'a ölümden beter geliyordu. Çünkü yaradılıştan onurlu biriydi. Büyük bir üzüntü ve yıkılmışlık yaşıyordu Osmanlı padişahı..

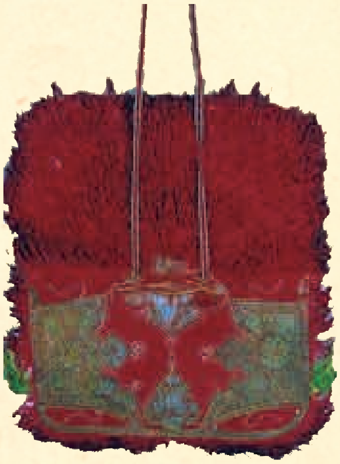
"Fetih" nedir?

Arapça kökenli olan "Fetih"in kelime anlamı açmaktır. Fatih de "açan" demektir. Bu açıdan bakılınca fethedilen topraklar "alınan" değil; medeniyete, yeniliğe, güvenliğe "açılan" topraklar anlamına gelir. Zaten Osmanlı dönemindeki uygulamalar da bunu gösterir.

Kadı Maaşı

Osmanlılarda davalara kadılar bakardı. Kadı bir din görevlisi değil, bir hâkim görevinde idi. Kadılar aynı zamanda bulundukları kazaları yöneten mülkî amirlerdi. Kadılar davalı ve davacıya eşit muamele ederdi. Makam, zenginlik, din farkı gözetilmeden uygulanan bu eşitlik Osmanlıların uzun süre ayakta kalmasını sağladı.

Kadılar ilk zamanlarda herhangi bir maaş almazlardı. Yıldırım Bayezid zamanında kadılara ilk defa maaş bağlanmıştır.

Üstelik hastalanmıştı. Timur, en iyi hekimlerini onu tedavi etmek için görevlendirdi. Fakat içten içe ve psikolojik olarak çöken Yıldırım'a hiçbir ilaç çare olmuyordu.

3 Mart 1403 tarihinde, 43 yaşında ruhunu teslim etti. Yıldırım Bayezid'in cenazesi önce Akşehir'e gömüldü. Bir süre sonra da oğlu Musa Çelebi'nin beraberinde Bursa'ya gönderildi. Timur, bir jest yaparak Yıldırım'ın cenazesi ile birlikte Bursa ve çevresini Musa Çelebi'ye geri verdi.

Bursa'ya getirilen Yıldırım'ın aziz naaşı, gözyaşının sel olup aktığı büyük ve buruk bir törenle toprağa verildi. Daha sonra da oğlu Süleyman Şah tarafından bir türbe yapıldı buraya.

Yıldırım Bayezid'e duyulan sevgi ve hayranlığın bir anıtı olan Bursa'daki türbe, vefalı insanlarımız tarafından bir mabet hürmetiyle o günden bugüne ziyaret edildi durdu. Yıldırım Hanın hatırası hayırla, minnetle ve dua ile hâlâ yâd ediliyor, edilecek.

Yıldırım Bayezid'in Türbesi

Adı Emir Seyyit Sultan

Gerçek adı Muhammed Şemseddin bin Ali idi…

Buhara'dan gelmişti Bursa'ya. Mekke'yi, Medine'yi dolaştıktan sonra buraya yerleşmişti, 1389 yılında. Yanında birkaç gönül adamı derviş vardı.

Kendi yaptıkları çömlekleri satarak kimseye muhtaç olmadan geçimlerini sağlamakta idiler. İbadetlerinde titiz idiler.

Bir zaman sonra, başta Yıldırım Bayezid olmak üzere tüm Bursa'nın sevgi ve saygı duyduğu kişiler haline geldiler.

Muhammed Şemseddin'e halk "Emir Sultan" adını taktı.

Henüz yirmi bir yaşındaki bu ermiş kişinin hikâyesini bilmeyen kalmadı. Hac için Mekke'ye gitmiş, orada gördüğü bir rüya üzerine Bursa'ya yerleşmeye karar vermişti. Peygamber soyundan geldiği ve manevi sırlara eriştiği biliniyordu.

Devrinin en ünlü ermiş kulu olarak tanınıyor, ona "Kerametler Sultanı" da deniliyordu. Bayezid'le ilgili bir kerameti herkesin dilinde idi:

Bayezid onca gayretine rağmen Balkan topraklarında Niğbolu Kalesi'ni bir türlü alamıyordu.

Kale kapısı, kapı değil, âdeta çelikten duvardı. Bir sabah birden kapının ardına kadar açıldığını gördü. Kapıyı açan birinin yüzünü son anda fark etmişti Bayezid. Kaleyi ele geçirince herkesi tek tek sorguya çekmişti, yüzünü gördüğü kaleyi açan o kişiyi bulabilmek için. Ama bulamamıştı.

Bayezid, uzun Balkan seferinden döndüğünde karşılayanlar arasında Emir Sultan da vardı.

Padişah, Emir Sultan'ı görünce dondu kaldı. Balkanlar'da kale kapısını açan oydu.

Padişah'ın hürmet ve sevgisi bir kat daha arttı Emir Sultan'a. Ve kızı Hundi Hatun'u Emir Sultan'la evlendirdi.

Emir Sultan sadece sarayın değil bütün Bursa'nın hocası, ermişi, yol göstericisi olmuştu.

Ne var ki Emir Sultan'ın bunca gücü Ankara Savaşı'nı engellemeye yetmedi. Tâ, Ankara'ya giderek kayınpederini bu anlamsız savaştan vazgeçirmek istedi ama Yıldırım Bayezid çok kararlıydı. "Allah sizden razı olsun. Buralara kadar geldiniz ama Bursa'ya dönünüz Emirim." diyor, başka bir şey demiyordu Bayezid.

Savaşın, Osmanlının yenilgisi, Anadolu'nun felaketiyle sonuçlanacağını, kalp gözüyle görmüştü Emir Sultan. Ama kader de hükmünü yerine getirecekti besbelli.

Sonunda olanlar oldu, Timur'un askerleri Bursa'ya kadar geldi. İşte bu noktada bir kere daha kerametini gösterdi Buharalı Emir. Manevi gücünü kullanarak Timur'un önce Bursa'dan sonra Anadolu'dan gerisin geri gitmesini sağladı.

1429'da etrafı kasıp kavuran veba salgını Emir Sultan Hazretlerini de fâni dünyadan kopardı. Cenaze namazını o sıralarda Bursa'da bulunan Hacı Bayram Velî kıldırmıştır.

İnanmış gönüller, o zamandan beri ona gönül bağıyla bağlanmayı, onun ahlâkıyla ahlâklanmayı hatta rüyada onu görmeyi zafer, bereket, hizmet yolunda başarı müjdesi saymaktadır.

Ankara Savaşı Kime Ne Kazandırdı Ne Kaybettirdi?

1402 yılında, iki yüz elli bin askeri karşı karşıya getiren Ankara Meydan Savaşı, o günden bu güne kadar iki Müslüman devlet arasında meydana gelen çarpışmaların en büyüğü, en talihsizidir.

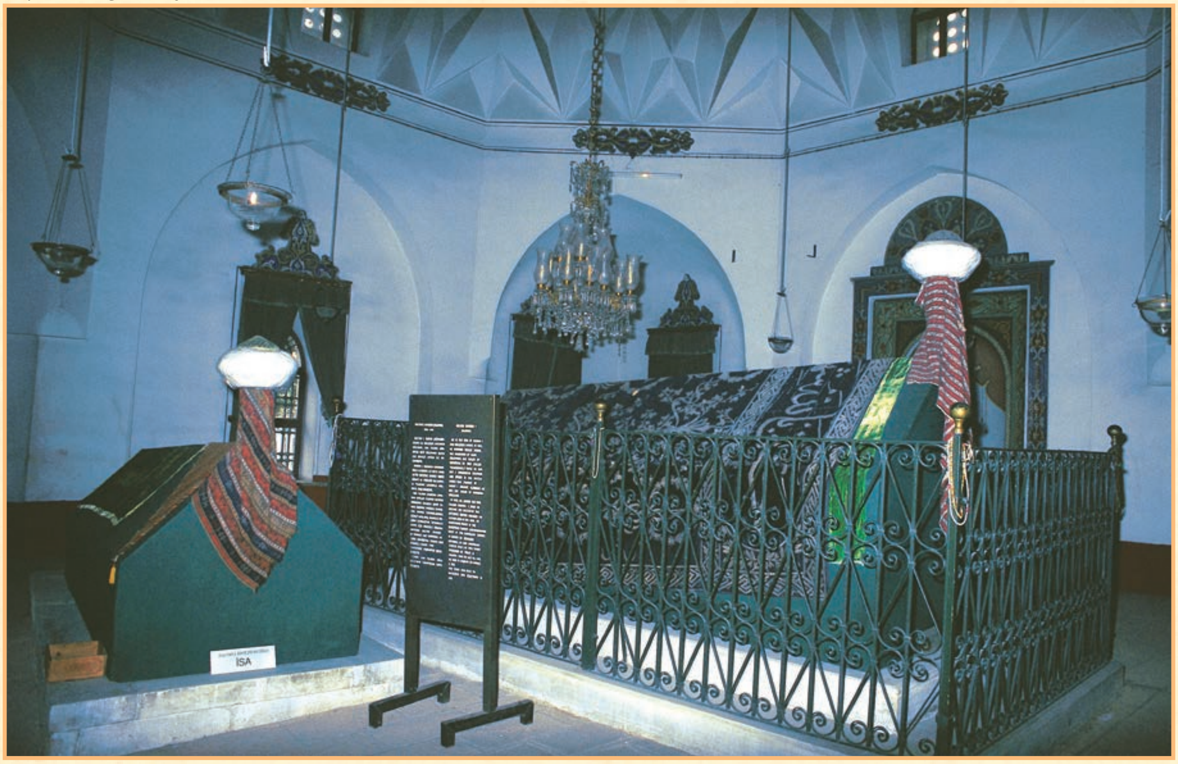
Ancak altı yüzyılı aşkın süredir bu soruya cevap aranıyor: "Ankara Savaşı'nda kim ne kazandı, ne kaybetti?"

En büyük kaybı İslâm Dünyası yaşamıştır kuşkusuz. Çünkü Müslümanlığın tanınması, ihtiyacı olan yeni kitlelere, yeni iklimlere ulaşması yarım yüzyıl gecikmiştir.

Osmanlıyı tökezleten, Anadolu birliğini sarsan bu savaş galip taraf Timur'a ne kazandırmıştır peki? Buna "kocaman bir hiç!" demek mümkündür.

Timur bu savaşla Müslüman ülkeler arasında büyük itibar kaybetti. Ayrıca, ordusu hem askerî hem psikolojik bakımdan yıpranarak ciddi zarar gördü. Nitekim Ankara Savaşı'ndan bir kaç yıl sonra Timur vefat etti, devleti de aynı Osmanlılar gibi kardeş kavgalarıyla sarsıldı.

Bayezid ve oğlu İsa Çelebi'nin kabirleri

Timur, Ankara Savaşı'nı kazanarak tatmin olsa bile, önce iç dünyasındaki fırtınalara daha sonra da aile içi kavgalara yenik düştü, devleti yıkılma sürecine girdi.

Yıldırım Bayezid'in Özellikleri

Dış Görünüşü:

- Aydınlık, beyaz yüzlü, ince kaşlı, gösterişli bir adamdı Yıldırım Bayezid.
- Ortadan biraz daha uzun boyluydu. Etine dolgun denilen iri kemikli yapıdaydı.
- Kalın sayılmayacak bıyıkları ve gür bir sakalı vardı.

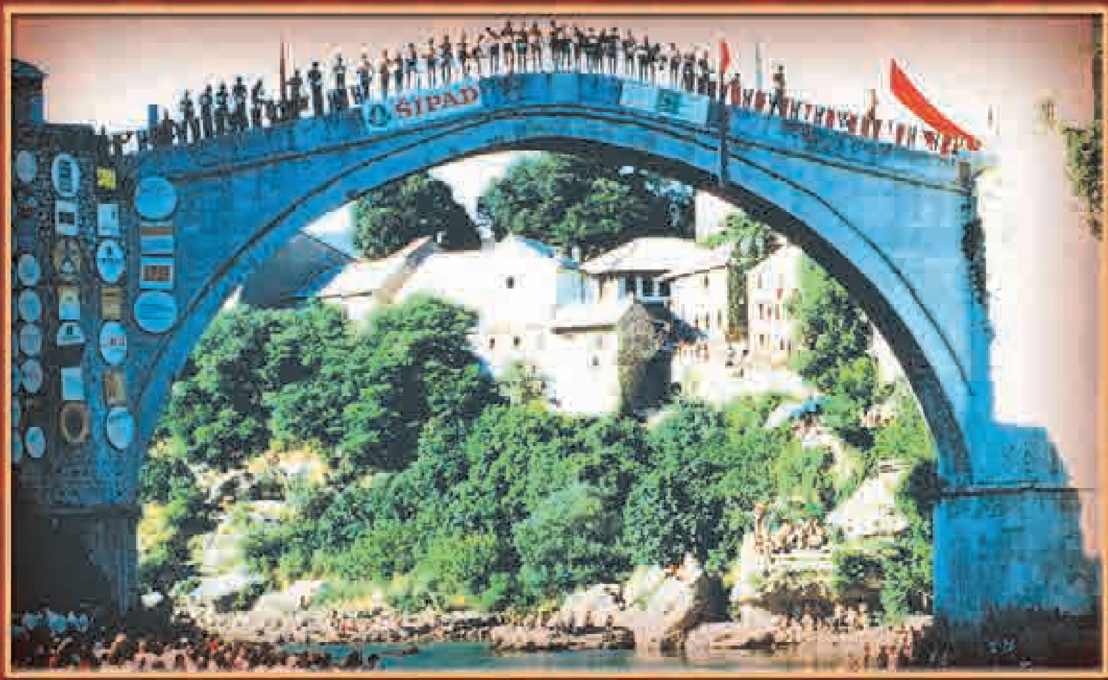
Karakter ve Lider Olarak Yıldırım:

- Dünyanın gördüğü en büyük devlet adamı ve komutanlarından biri olarak tarihe geçti.
- Olağanüstü gayretli bir padişah idi. Doğu ve batı arasında adeta mekik dokudu.
- Avrupa ile diyalog ve Anadolu'da birlik konusunda önemli ilerleme kaydetti.

Yıldırım Bayezid

- Çelik bir iradesi, cesur bir karakteri ve kendine yüksek bir güven duygusu vardı.
- Osmanlı topraklarında tam bir disiplin ve sağlam bir düzen kurdu.
- Bağımsız hukuk anlayışına ve hakseverliğe çok önem veriyordu.
- Hangi milletten ve hangi konuda olursa olsun "bilen insana" saygı gösteriyordu.
- Çevresinde hem sevgi hem de korku rüzgârı estiriyordu.
- Alıngan bir ruh hâli vardı. Aceleci yaradılışta idi.

Kayıt ve arşiv

Osmanlının 2000'li yıllarda şaşırtan başarısı...

Tarihçilere göre, dünyada hiçbir devlet kayıt tutma ve arşiv konusunda Osmanlı kadar başarılı olamaz.

Osmanlıda padişah sarayına her gün giren tuzun, soğanın, mürekkebin; gerektiğinde kullanılan taşın, kiremitin; fakir halka bedava dağıtılan odunların bile ayrıntılı biçimde kaydı tutulur, üstelik bu bilgiler asırlar boyu arşivlerde saklanırdı.

Son yıllarda bunun çok ilginç bir örneği yaşandı.

Mimar Sinan'ın öğrencilerinden Mimar Hayreddin tarafından Bosna Hersek'te yapılan ve UNESCO tarafından "insanlığın meydana getirdiği şaheserler" arasında yer alan ünlü Mostar Köprüsü, 1993'teki iç savaş sırasında Hırvatlar tarafından bombalanarak yerle bir edilmişti.

Türkiye'nin öncülük ettiği bir kampanya ile köprünün yeniden yapımına başlandığında bir sorunla karşılaşıldı.

Köprü eskisinin aynısı yapılacaktı ama dört yüz yıl önce kullanılan o kocaman ve sağlam taşlar 2000 yılında nereden bulunacaktı? Köprüden patlama ile birlikte nehre düşen sağlam taşlar çıkartıldı. Ancak bu taşlar yeterli değildi.

Bir tarihçi şu fikri attı ortaya: "Osmanlı her şeyi kayda alırdı. Arşivlerden bu köprüde kullanılan taşların nereden çıkarıldığı yazılıdır."

Buna pek inanan çıkmadı. Çünkü aradan dört asır geçmiş, Osmanlı imparatorluğu darmadağın olmuş, arşivlerin bir bölümü hurda kağıt olarak satılmıştı. Ama denenecek başka bir yol olmadığı için arşivler taranmaya başlandı.

Hayret!

Aranan arşiv evrakı bulundu ve taşların yeri tespit edildi.

Gidildi topraklar açıldı ve dört yüz yıl öncesinin benzer taşları çıkarılarak köprü inşaatına taşındı.

Bundan haberdar olan dünya, Osmanlının bu kayıt-arşiv başarısını ayakta alkışladı.

İzmir

Ulu Cami'nin Açılışında Bir "Baba"

Bursa Ulu Cami'nin açılış günü gelip çatmıştı. Bir Cuma günü açılış için herkes caminin avlusundaydı.

Yıldırım Han, damadı Emir Sultan'a dönerek caminin kapısını onun açmasını ve ilk namazı kıldırmasını rica etti.

Ancak Emir Sultan uygun bulmadı.

"Bursa'da benden değerli insanlar var." dedi. "Mesela, Ebu Hamideddin-i Aksarayî hazretleri… Bu şeref onun olmalıdır."

Şaşıran Bayezid sordu:

"Kimdir bu zât?"

"Muhakkak duymuşsunuzdur. Uludağ'a yakın yerdeki çarşıda ekmek çıkarır, 'Somuncu Baba' derler bir ermiş kişidir."

Somuncu Baba da şaşırmıştı, Emir Sultan'a dönerek "N'ettin Emirim?" dedi. Kalabalık da şaşkındı gördüklerinden.

Namazdan sonra herkes Somuncu Baba'nın elini öpmek için sıraya girdi. Anlatılanlara göre, Baba aynı anda üç-dört kapıda da görülmüştü.

Bu olaydan hoşlanmayan Somuncu Baba, fırıncılığı bırakarak, bir çilehaneye çekildi. Daha sonra, Hacı Bayram Veli'yi de yanına aldı ve Bursa'yı terk etti. Hacca gittiği, dönüşünde Darende ilçesine yerleştiği ve 1413 yılında orada vefat ettiği duyuldu.

Çilehânesi, Ulu caminin yapımında çalışanlara ekmek yetiştirdiği küçücük fırın, ekmek kürekleri Uludağ'ın eteklerindeki mütevazi evde ziyaretçilere bugün de açıktır.

Yirmi Kubbeli Bursa Ulu Cami

Niğbolu gibi çok önemli bir savaşı kazanınca Yıldırım tam yirmi cami yaptırmayı düşündü. Damadı Emir Sultan, bunun gereksiz olduğunu onun yerine Bursa'ya yirmi kubbeli büyük bir cami yaptırmanın daha uygun düşeceğini belirtti. Padişah bir şey demedi.

Ertesi gün tekrar huzura çıkan Emir Sultan, bir rüya gördüğünü ve rüyasında ulu bir kişinin yaptırılacak yirmi kubbeli caminin yerini işaret ettiğini söyledi.

"Haydi o yere gidelim." diyen padişah, damadının tarif ettiği "Kalealtı" denen yere varınca çok şaşırdı. Çünkü daha dün kupkuru olan bu yer bu sabah yemyeşil çimenle dolmuştu.

Bunun üzerine padişah, yirmi kubbeli Ulu Cami'nin yapımına derhal başlanılmasını emretti. Cami dört yıldan daha kısa süre içinde tamamlandı.

XIV. yüzyıl Osmanlı mimarisinin en güzel örneği, kare şeklindeki Ulu Cami, on iki ayak üzerine oturur. Çivi ve tutkal kullanılmadan kündekâri sanatı ile yapılan minber, abanoz ağacındandır. Bunun üzerinde yer alan kıvrık dal görünümündeki oyma süslemeler, türünün az bulunur örneklerindendir.

Minber karşısındaki müezzin yeri de oldukça güzeldir.

1399'da tamamlanan, altı yüzyılı aşkın Türkiye'nin en gözde camilerinden olan Bursa Ulu Cami, yorgunluktan, depremlerden ve savaşların içinde kalmaktan kurtaramamıştır kendini. Defalarca tamir görür. 1855 depreminde on yedi kubbesi çöker ve Sultan Abdülmecid tarafından bu kubbeler yeniden yaptırılır. Ayrıca hat sanatının en güzel örnekleriyle süslenir. Özellikle bir metre yüksekliğindeki "Vav" harfi görülmeye değerdir…

Ulu Caminin diğer özellikleri ise:

- Osmanlı döneminde yapılan ilk "Cami-i Kebir" yani ilk büyük camidir.
- İçinde şadırvan olan ilk camidir. Şadırvanın tespih taneleri gibi otuz üç musluğu vardır.
- Caminin içi hat sanatları müzesi gibidir. kırk bir hattat tarafından on üç ayrı yazı karakteri ile yazılmış çok değerli, bazısı duvara nakşedilmiş yüz doksan iki tablo bulunmaktadır. (Ancak bugün tablo sayısı yüz otuz ikiye düşmüştür.)

Ulucami

5. Bölüm

Sultan I. Mehmed (Çelebi)

Sultan I. Mehmed (Çelebi)

Baba adı	: **Yıldırım Bayezid**
Ana adı	: **Devlet Hatun**
Doğum yeri ve tarihi	: **Bursa / 1379**
Tahta çıkışı	: **1413**
Ölüm yeri ve tarihi	: **Edirne / 1421**
Türbesi	: **Bursa'da.**
Çocukları	: **Murad (II. Murad), Kasım, Mahmud, Yusuf, Ahmed, Fatma, Selçuk Hatun, Hatice, Hafsa, Sultan Hatun, Mustafa.**

Osmanlıyı Uçurumun Kenarından Çeviren "Fakir Babası" Padişah

I. Mehmed (Çelebi)

"Fetret Devri" Onun Becerisiyle Çok Kısa Sürdü

Yıldırım Bayezid gibi sert bir padişahın kadife karakterli oğlu, sabır sembolü bir Osmanlı padişahı… Üstelik çok akıllı…

Ankara Savaşı'ndan sonra beklenmedik biçimde uçurumun kenarına yaklaşan Osmanlı Devleti'ni adeta yeniden kuran, güçlü yönetici olduğu kadar "planlamacı" bir hükümdar…

Aynı dönemin diğer veliahdlarına da "Çelebi" deniyordu ama ona özellikle kibarlığından dolayı Çelebi Mehmed adı verilmişti.

İlk padişahlar gibi o da Bursa'da dünyaya geldi. Bütün eğitimini de bu şehirde aldı. Babası tarafından gerçekten mükemmel bir devlet adamı olarak yetiştirildi. Devlet adamlığı yanında çok genç yaşlarda üstün komutanlık özellikleri de gelişti.

İlk Görevle Gelen Başarı

Sivas-Kayseri civarında hüküm süren Eratna Devleti'ni yıkarak yeni bir devlet kuran, Kadı Burhaneddin Anadolu'da sık sık baş ağrıtıyordu. Son zamanlarda Amasya'ya da göz koymuştu.

Babası Yıldırım Bayezid, ilk ciddi görev olarak I. Mehmed'i Amasya üzerine gönderdi. Emrinde otuz bin kişilik bir kuvvet vardı.

O kadar ihtişamla Amasya'ya girdi ki Kadı Burhaneddin karşısına çıkma cesareti gösteremedi.

Bu başarıdan çok mutlu olan Bayezid, oğlunu Amasya sancak beyliğine, yani Amasya valiliğine tayin etti.

Ankara Savaşı'nda Çelebi Mehmed

Şehzade Mehmed Ankara Savaşı'nda önemli bir görevdeydi. Osmanlı ordusunun ihtiyat (yedek) kuvvetleri komutanı o idi.

Savaşın kaybedileceğini anlayınca emrindeki bin kadar askerle geri çekildi. Önü kesilince başka bir savaşa tutuştu ama onları yendi. Baktı ki yollar tehlike dolu, Bolu tarafına kaydı.

Bolu'da, Ankara Savaşı'nın kesin sonucunun, kendi tahminine göre olduğunu öğrendi, çok üzüldü. Hemen başkent Bursa'ya dönüp muhtemel Timur saldırısına karşı hazırlık yapmayı düşündü. Yanındaki tecrübeli kişiler, bunun tehlikeli olduğunu hatırlatınca onları dinledi.

Amasya

Tam o sırada, Amasya'dan gelen bir heyet Şehzade Mehmed'i kendi şehirlerine davet etti. Oysa Timur Amasya'yı da kontrolüne almış, yanındaki beylerden Kara Devletşah'ı buraya vali tayin etmişti. Ancak Kara Devletşah'ın etrafı çapulcu askerlerle doluydu. Halk bunlardan oldukça şikâyetçiydi.

Amasya'nın etkin kişileri Şehzade Mehmed'e gelerek:

"Bugün sizin gününüzdür beyim, halk yolunuzu gözler. Çünkü halk perişandır. Timur'un çapulcuları yedi bitirdi güzelim şehri." dediler.

Bunun üzerine Şehzade Mehmed, birliklerini alarak Amasya'ya doğru yola çıktı.

Amasya'nın girişinde Kara Devletşah'la tutuştuğu savaşta, Timur'un valisi perişan oldu, öldürüldü. Çelebi Mehmed 1403'te Amasya'ya girdi.

Öte yandan, Ankara Savaşı'ndan Yıldırım Bayezid'in yenik çıkması, Osmanlı Devleti ile arası olmayan Anadolu beylerini oldukça sevindirmişti.

Sevindirmekle de kalmamış, harekete geçirmişti. Bazı beyler, fırsattan yararlanarak birkaç Osmanlı şehrine sahip olmuştu.

Bu şehirleri tekrar Osmanlıya bağlamak görevi şehzadelere düştü. Amasya'dan başka Tokat, Sivas gibi şehirlerde Osmanlı egemenliği yeniden sağlandı.

Yeni başarılarının verdiği cesaretle Şehzade Mehmed, kardeşi Musa Çelebi ile daha farklı ve çılgınca sayılabilecek yeni bir işi kafasına koydu.

Evet, ancak çılgınların göze alabileceği bir girişim olacaktı bu.

Önce Casuslar

Bu operasyon herkesten gizli planlanıyordu. Önce casuslarını devreye soktu Şehzade Mehmed. Yıldırım Bayezid'in yarı tutsak, yarı konuk olduğu Kütahya'ya gitti. Usta ve yiğit casuslar, aldıkları bilgiler doğrultusunda derhal hazırlıklara giriştiler.

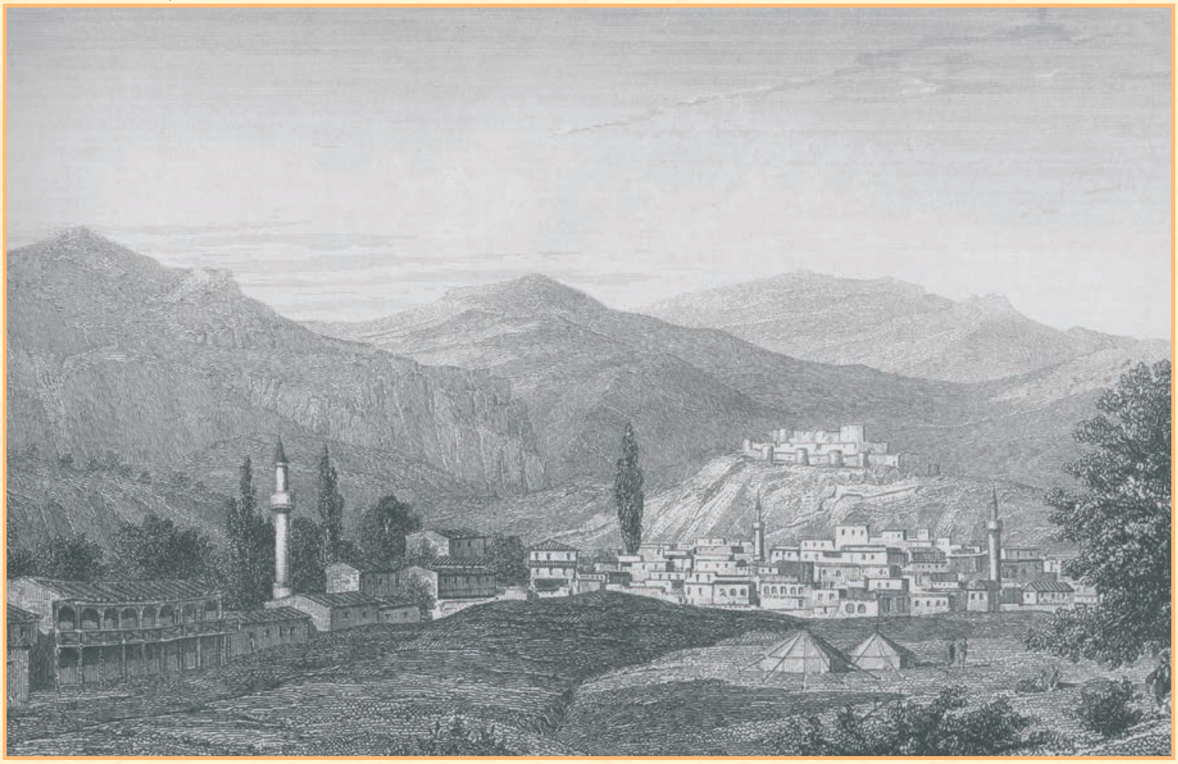
Daha sonra, Bayezid'in bulunduğu çadırı tespit ettiler ve hızlı bir şekilde oraya doğru tünel kazmaya başladılar. Şehzade Mehmed, bizzat yürütüyordu operasyonu ve kendisi de kazma sallıyordu. Ama tamamlanmasına yakın tünelden çıkarak, tedbir örneği verdi.

Tüneldekiler, tam padişah otağına yaklaşmışlardı ki Timur'un adamları olayın farkına vardı.

Ordugâhta fırtınalar esti, yer yerinden oynadı. Şehzadenin bu cesareti herkesi hem şaşırttı hem hayran bıraktı. Şaşkınlıkları geçer geçmez şehzadenin üzerine çullandılar.

Askerler, fedaileri yakaladı.

Bir zamanlar Kütahya (Charles Texier)

Olayı, Kütahya'dan uzakta bir yerde haber alan Timur'u en çok kızdıran, tünel kazılması değil, Bayezid'in veziri Firuz Paşa ile birlikte giyinik olarak hazır beklemeleri oldu. "Demek her şeyi Padişah Yıldırım Bayezid biliyordu, belki tünel işini hazırlayan kendisiydi. Peki, niçin bunlardan bizim haberimiz olmadı? Uyuduk mu?" diyerek etrafına dehşet saçtı, öfkeden küplere bindi.

Tabi, tepkisi de aynı sertlikte oldu. Kendi yakın korumalarına ve Yıldırım'a gözdağı vermek için Firuz Paşa'yı öldürttü.

Osmanlı ve Anadolu üzerine yeniden ince ince düşünmeye başladı Timur.

Yıldırım'ın Oğlunu Çağırıyor

En doğru yolun Çelebi Mehmed ile görüşmek olduğu kanaatine varan Timur, onu yanına çağırdı. Davetteki ciddiyetini göstermek için Yıldırım Bayezid'in kendi el yazısıyla oğluna bir mektup yazmasını da sağladı. Bununla da kalmadı, bir elçi göndererek can güvenliği konusunda garanti verdi.

Şehzade Mehmed, babasının yanına gitmeyi kabul etti, yola çıktı.

Timur'un garantisine rağmen iki üç kere yolu kesildi. Vuruşmak zorunda kaldıysa da hepsinden galip ayrıldı.

Anladı ki iddia ettiği gibi yollara ve yanındaki adamlara tam sahip değildi Timur. Ülkede görülmemiş bir başıbozukluk baş gösteriyordu.

Yanında bulunan hocası Sofu Bayezid'i kıymetli hediyelerle Timur'a göndererek Anadolu'nun bu acıklı hâlini anlatmasını istedi. Kendisi de Amasya'ya geri döndü.

Timur Şehzade Mehmed'in hocası ve elçisi Sofu Bayezid'i dikkatle dinledi. Anadolu'nun kontrolsüzlüğünü bir de kendisi araştırdı ve yönetimindeki yetersizliğini anladı.

Timur'un, gerçekleri böyle olduğu gibi kabul ederek, hakkaniyet ölçüleri içinde karar vermesinde "Pîrim" dedi-

Ankara Savaşı'ndan Alınacak Dört Altın Ders:

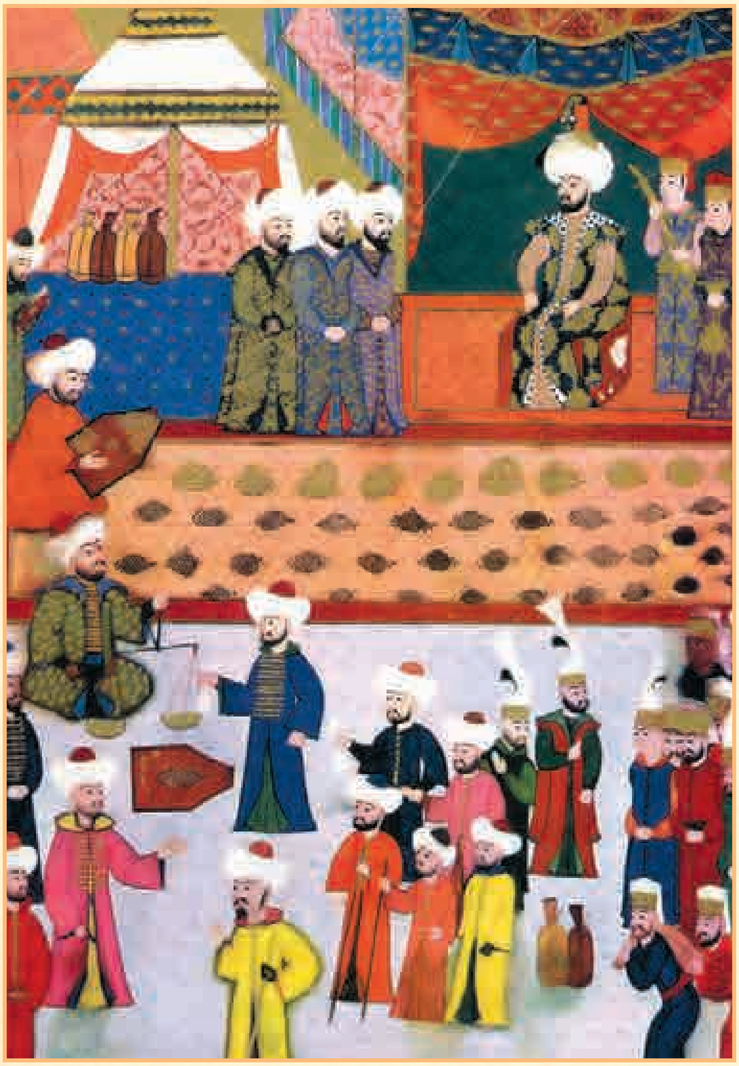
1) Bir hükümdar kendine gereğinden fazla güvenmemeli.
2) Bir hükümdar rakibini veya düşmanını küçümsememeli, tahrik edici şekilde aşağılamamalı.
3) Bir hükümdar hatadan zamanında dönmeyi bilmeli, istişare sonuçlarına uymalı.
4) Bir hükümdar uzun ömürlü devlet olabilmenin yolunun sadece güçten geçmediğini bilmeli. Akıl ve adalet de mutlaka gerekir. Timur'un kısa sürede çıktığı zirveden aynı hızla inmesinin nedenini de burada aramak gerekir.

24 savaşta 50 yara...

Kendinden önceki padişahlar gibi, bütün savaşlarda elinde kılıç en önde vuruştu Çelebi Mehmed. Katıldığı 24 savaşta 40 - 50 yara aldığına dair kayıtlar vardır.

Onun hep önde vuruşması, askerin psikolojisini çok olumlu etkilemiş, adeta kanını tutuşturmuştur .

I. Mehmed'in ilk sefer sebebiyle askere bahşiş dağıtması

ği ve yanından eksik etmediği hocası, danışmanı Ebubekir Tağbadî'nin önemli rolü olduğu bazı tarih kitaplarında yer almaktadır.

Timur, tek çıkar yolu, Anadolu'da ele geçirdiği şehirlerin yönetimini Şehzade Mehmed'e vermekte buldu. Orta Asya geleneklerine uygun olarak, Şehzade'ye kırmızı damgalı "berat" ve hükümdarlık işareti niyetine de taç, kemer ve hırka yolladı.

Şartların normal gelişmesi durumunda padişah olması muhtemel Mehmed Çelebi, bir yönüyle düşmanı sayılabilecek bir hükümdar eliyle böylece tahta oturtulmuş oldu. Osmanlı, Bizans'ta olduğu gibi bunu sıkça başka devlet yönetimlerinde de kendisi uygulardı. Kader bu defa, tersine işlemişti.

Şehzade Mehmed de Timur'un egemenliğini resmen kabul ettiğini gösteren bir berat yolladı. Ayrıca yeni çıkarılan paralara onun da adını eklettirdi.

Osmanlı Devleti'nin durumunu bir hayli düzelten, aksaklıkları düzene koyan Çelebi Mehmed, bu arada Dulkadiroğlu beyinin kızı Emine Hatunla dünya evine girdi.

Osmanlı, düştüğü yerden doğruluyordu yeni baştan.

Timur Anadolu'yu Dolaşıyor

Timur, savaştan sonra sekiz gün daha Ankara'da kaldı. Ağustos sıcakları iyice bastırıyordu. Ama ona daha fazla sıcak gerekiyor olmalıydı ki 5 Ağustos'ta Güneydoğu'ya doğru yola çıktı.

Yaşı yetmişe dayanan ihtiyar kurt, daha sonra batıya, Kütahya'ya yöneldi. Çok sevdiği Kütahya'da, bir ay kaldı.

Bursa'dan getirttiği esirler arasında Yıldırım'ın kızları ve ailesi de vardı. Hatta Yıldırım'ın damadı, ünlü âlim ve ermiş kişi Emir Mehmed Buharî, Molla Fenarî, Şemseddin Cezerî gibi değerli kişiler de bulunuyordu. Timur, onlarla yakından ilgilendi, kıymetli hediyeler verdi, hürmet gösterdi, sohbetler yaptı.

Osmanlı dışındaki Anadolu beyleri ile iyi geçinen Timur, onların gelip biat etmelerini ödüllendirdi. Onlara şehirler, topraklar, hediyeler dağıttı.

Kütahya'dan sonra Denizli'ye, oradan Aydın'a indi. Otuz gün de Efes'te (Selçuk) kaldıktan sonra Tire'ye geldi. Burada gördüğü bir kaya çok hoşuna gitti ve üzerine Yıldırım Bayezid'e karşı kazandığı zaferi anlatan bir kitabe yazdırdı. Kendine göre, zaferini taşlara geçirmişti.

Timur bu arada İzmir Kalesi'ni Süleyman Çelebi'nin de desteğiyle Rodos şövalyelerinin elinden aldı. Şövalyeler İzmir'i on beş gün savunduysa da yenilmekten kurtulamadı. Böylece, uğrunda Gazi Umur Bey gibi nicelerinin şehit olduğu İzmir, Türklerin eline geçti.

Kadifekale'den İzmir'in görünüşü

Bu olaydan sonra Süleyman Çelebi, Timur'un atadığı Osmanlı padişahı olarak etrafa hükmetmeye başladı.

Bizans da, ağır hediyeler ve vergiler ödeyerek Timur'a tâbi olduğunu belirtti.

Çelebi Mehmed'in Kardeşleri

Yıldırım Bayezid'in Çelebi Mehmed'in dışında hayatta olan altı oğlu daha vardı. Yani, Şehzade Mehmed, yedi erkek çocuklu bir padişah ailesinin ferdiydi. Bunların isimleri yaş sırasına göre şöyle idi: Süleyman, Mustafa, İsa, Mehmed, Musa, çocuk yaştaki Kasım ile Yusuf.

Peki, nasıl oldu da Çelebi Mehmed Bey diğer erkek kardeşlerinin arasından sıyrılarak sarsılan bir imparatorluğu sırtladı?

Şehzade Kasım ile Yusuf erkeklerin en küçükleri olduğu için Ankara Meydan Savaşı'na götürülmeyerek Bursa'da bırakılmıştı.

Üç şehzade yani Mehmed, Süleyman ve İsa ise, Ankara Savaşı'nın kötü gidişatına bakarak savaş alanından uzaklaşmak zorunda kalmışlardı.

Birinci şehzade durumundaki veliahd Süleyman Bey, Çubuk Ovası'ndan batıya doğru çekilmeyi uygun bulmuştu. Beraberinde Rumeli atlı askerlerinin büyük bir bölümü vardı. Ayrıca yanında Veziriazam Çandarlızade Ali Paşa, Yeniçeri Ağası Hasan Ağa, karısı, subaşısı İne Bey ve Murad Paşa bulunuyordu.

Timur; birinci veliahd, Şehzade Süleyman Çelebi'yi yakalatmak için peşine askerler salmıştı. Süleyman Çelebi, askerî yönden başarılı bir geri çekilmeyle Bursa'ya gelmişti. Ancak burada kalması başka tehlikeleri davet edebilirdi. Bu sebeple küçük kardeşi Kasım ve kız kardeşi Fatma Sultan'ı da alarak Rumeli'ye geçti.

Süleyman Çelebi'nin Bursa'dan ayrılmasından hemen sonra Timur'un askerleri Bursa'ya girdi. Şehri yağmaladılar ve Osmanlı sarayına girerek kıymetli gördükleri ne varsa el koydular.

Yetmiş yedi yıllık taht şehri ve çeyrek asırdır Anadolu'nun en büyük kenti olan Bursa harap oldu. Timur'un veziri Şerafettin Ali Semnânî, Osmanlı hazine dairesine girdi ve çok değerli eşyayı bir deftere geçirerek Timur'a gönderdi. Aldıkları arasında Osmanlı arşivi de vardı. Arşivde birçok değerli belge ve bir eşi daha olmayan kitaplar da bulunuyordu. Daha sonra Timur'un bu kitapları ne yaptığı günümüzde de tartışılmaktadır.

Timur'a sadece hazine gönderilmedi. Kıymetli ve önemli esirler de yollandı.

Diğer bir Veliahd İsa Çelebi ise, Ankara Savaşı sonrasında Balıkesir tarafına çekildi. Daha sonra da Bursa'ya geldi.

Şehzade Mustafa ile Musa ise, Ankara Savaşı'nın hemen sonrasında Timur'un izniyle babaları Yıldırım Bayezid'in yanına getirilmişti.

Yaş itibariyle şehzadelerin en küçüğü olan Kasım Bey ise ağabeyi Süleyman Bey tarafından Bizans İmparatorluğu'na teminat olarak bırakıldı. Genç şehzade uzun yıllar Bizans'ta kaldı. 1417 yılında çıkan veba salgınında gurbette hayatını kaybetti ve İstanbul'a gömüldü.

Veliahd Mustafa ise Timur'un emriyle Orta Asya'ya götürüldü.

Kendisinden uzun yıllar haber alınamayan Şehzade Mustafa, bir oyunun kurbanı olmaktan kendini kurtaramadı. Timurîler'in elinde bir tutsak gibi senelerce alıkonuldu.

Türkistan'da yaşayan Mustafa, Osmanlının sıkışık bir döneminde hükümdar adayı olarak ortaya sürülecek ve bir kısım devlet adamı tarafından talihsiz bir benzetmeyle "Düzmece Mustafa" adıyla tarih sahnesinde rol alacaktı.

Şehzadeler Birbirine Düşüyor

Yaşananlar, büyük bir yıkımın çatırtı seslerini andırıyordu.

Evet, imparatorluk seviyesine çoktan gelmiş Osmanlı Devleti'nde tahtın geçici de olsa boş kalması bir felaket çığlığı gibiydi.

İsa Çelebi ve Musa Çelebi'nin hayalî portreleri

Surre Alayı

Savaş meydanlarında, görüşme masalarında olduğu kadar hayır işlerinde de mükemmel bir padişahtı Sultan Çelebi Mehmed.

Başta Kâbe ile onun bulunduğu şehir Mekke olmak üzere, Medine ve diğer kutsal topraklara her türlü yardımı yapardı. Buraların sadece imarı ve güzelleştirmesiyle değil halkıyla da ilgilenir, fakirlere yardımlarda bulunurdu.

Bu konuda bir ilki başlatan padişahtı Çelebi Sultan.

Ünlü Türk tarihçisi Aşıkpaşazâde'de yazıldığına göre, "Surre" adı verilen "Osmanlı hac konvoyu", her yıl hac mevsimine yetişecek şekilde yola çıkar ve Kâbe örtüsü, Kâbe'nin bakımıyla ilgili gerekli eşya ve ihtiyaca yetecek kadar para, kumaş, malzeme taşırdı.

İlk "Surre Alayı", Kemal Reis tarafından deniz yoluyla götürülmüştür. Sultan Çelebi'nin oğlu II. Murad da, Mekke ve Medine'deki ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere 3.500 düka altın yollardı.

Bu miktar daha sonra, 14 bin altına çıkarılmıştır.

Tarihe duraklama veya kargaşa dönemi anlamında "Fetret Devri" olarak geçen ve on bir yıl süren bu dönem, zamanın geriye doğru sarılması özelliği gösterir.

Yani, 1300'lü yıllarda olduğu gibi her şeye sıfırdan başlama, yeniden Anadolu'da birlik, Rumeli'de dirlik arayışları…

Timur'un elleri, Osman Gazinin Anadolu'da bin bir özenle, gayretle, ihlasla kurduğu devletin boğazını sıkmakla meşgul… Bir türlü birleşemeyen Anadolu beyleri de, Osmanlının zora düşmesini fırsat bilerek ucuz ganimetler peşinde…

Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid'in gerek komutanları, gerekse yerine geçecek oğulları ise darmadağınıktı. Musa Çelebi, Timur'un ordugâhında, Süleyman Çelebi Rumeli'de, Mehmed ve İsa Çelebi Bursa'da Timur'un valisi konumunda, onun emrinde. Ama daha yürek yakıcı durum ise, Şehzade Mustafa Çelebi'de olduğu gibi, Osmanlı Devleti'ni Timur'un dümen suyunda şehzade sayısınca parçalara bölme uğraşlarıydı.

Yıldırım Vefat Ediyor Varisleri Birbirine Giriyor

Timur, anî bir kararla veliahdlardan Süleyman'a, Mehmed'e, Musa'ya ve İsa'ya Yıldırım Bayezid'in taht varisleri olarak tek tek taç giydirdi. Böylece kardeşler arasında yıkıcı bir rekabet başlatmış oldu.

Bursa'da bir Osmanlı çeşmesi

İşte bu günlerde Yıldırım Bayezid'in vefat ettiği haberi yayıldı.

Akşehir'de son nefesini vermişti koca hünkâr ve tarih 8 Mart 1403 idi.

Timur'un yanında bir buçuk yıl kadar süren acı, sıkıntı ve kahır dolu günlere daha fazla dayanamadı ve kırk üç yaşında gözlerini dünyaya yumdu Yıldırım Bayezid. Yedi ay, altı gün Timur'un yanında Anadolu'da o şehir senin bu şehir benim dolaştırılmak onurlu yüreğine, lider kişiliğine çok ağır bir darbe indirmişti.

Gerçi Timur ona tam bir padişah saygısı göstermişti ama yanında dolaştırmaktan da vazgeçmemişti.

Yıldırım'ın ölümü üzerine en çok üzülenlerden, hatta ağlayanlardan birinin de Timur olduğunu yazan tarih kitapları vardır. Bu kitaplara göre Timur, Bayezid'in "Gıyabî cenaze namazı"nı kıldırmıştır.

Aslında ilginç bir tezattır bu.

1403'ün Mart ayında, yani Ankara Savaşı'ndan sekiz ay sonra Timur Anadolu'dan ayrıldı.

Bazı tarihçilere göre, hayatının en önemli hatası Anadolu'yu istila etmesi, en büyük hayali ise Çin'i almaktı. Çin seferi için büyük hazırlıklar yaptı. Ancak sefere başlanacağı günlerden az önce, 18 Şubat 1405'te, yatağında ruhunu Allah'a teslim etti. Yerine önce torunu Sultan Halil Mirza, daha sonra da dördüncü oğlu Şahruh Mirza oturdu.

Timur bunca acı hırsına, doludizgin gitmesine rağmen uzun süreli bir devlet kuramadı. Kendisinin ölümünden sonra Timurîler Devleti tökezleme dönemine girdi, yüz yıl kadar sonra da tamamen tarih sahnesinden silindi.

Mavi Boncuk Dönemi

Yıldırım Bayezid'in vefatı üzerine Timur, Şehzade Musa Çelebi'ye biraz daha önem vermeye başlamıştı. Zaten diğer kardeşleri gibi ona da zamanında taç giydirmişti.

Evrenos Gazi

Evrenos Gazi, Karesioğulları Beyliği'nin ileri gelenlerinden biri idi. Orhan Gazi zamanında Karesioğullarının Osmanlıya bağlanmasıyla Osmanlı hizmetine geçmiştir.

Sultan Murad zamanında Serez'de akıncı kumandanı olarak görev yapmıştır. Hacı İlbey ile birlikte Rumeli topraklarının savunmasında büyük rol oynamıştır. Akıncıların başında Makedonya üzerine yaptığı akınlarla çok önemli şehir ve kasabalar fethetmiştir. Arnavutluk üzerine seferler yaptıktan sonra Hacca gitmiş, döner dönmez I. Kosova Savaşı'na katılmıştır. Üstün askerî tecrübeleri Osmanlıların bu savaşı kazanmasında etkili olmuştur. Yıldırım Bayezid zamanında Arnavutluk akınlarında, Niğbolu Savaşı'nda ve Eflak seferinde bulunmuştur. Fetret döneminde Çelebi Mehmed'i desteklemiştir. Kasım 1417'de vefat etmiş; Vardar'daki türbesine defnedilmiştir. Oğulları akıncı kumandanlığı görevine uzun yıllar devam etmişlerdir.

Kör - Topal...

Yıldırım'ın acı esirlik günlerinde Timur ile sık sık sohbet ettiği bilinmektedir. Bu sohbetlerden birinde Timur'un Yıldırım'a söylediği şu sözler oldukça ilginçtir: "Dünyanın Allah yanında sandığımız kadar önemi yoktur, Yıldırım Bey.

Eğer Allah katında dünyanın bir kıymeti olsaydı benim gibi ayağı aksak bir adam ile senin gibi bir gözü sakat bir hükümdara bu dünyayı pay etmezdi. Bu dünyayı kör-topala değil de boyu posu yerinde adamlara verirdi."

Musa Çelebi, Timur'un desteğini alınca, babasının Akşehir'deki cenazesini ve Timur Hanın değerli hediyelerini alarak Bursa'ya gitti. Önce babası Yıldırım'ın cenazesini yeni yerine defnetti. Halkın görülmemiş ilgisi ve sel olan gözyaşlarıyla…

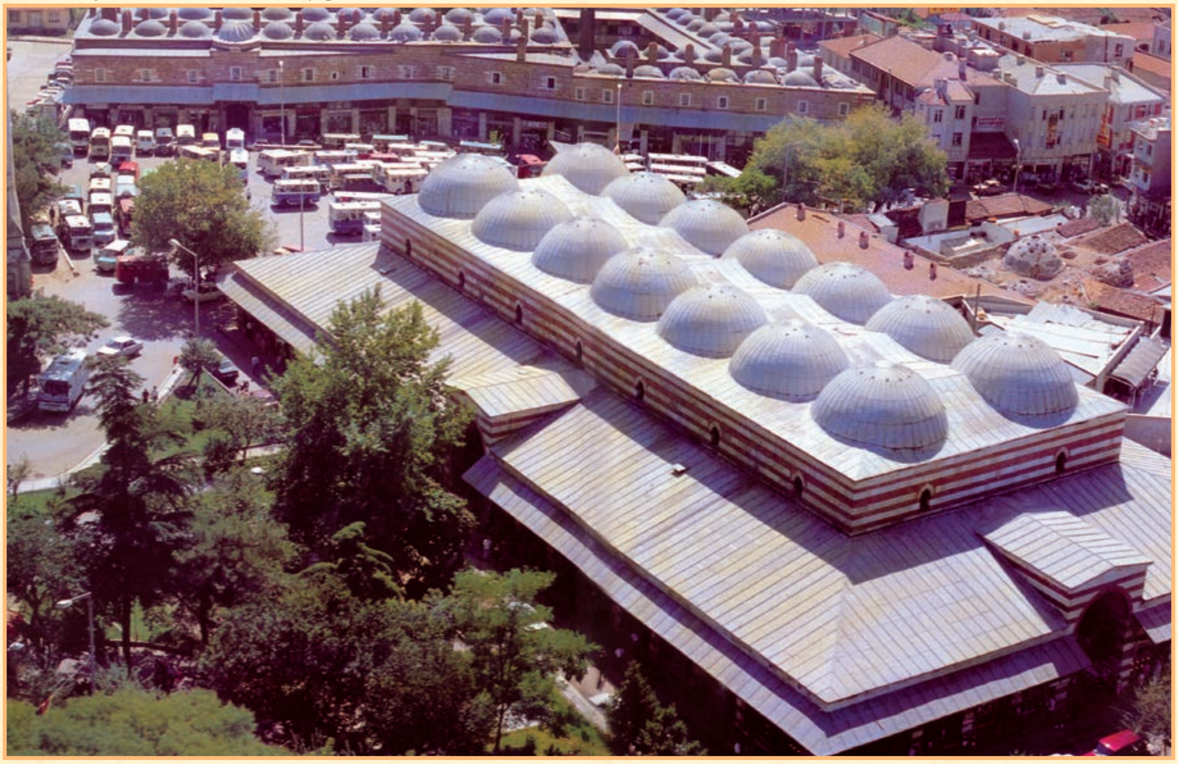
O sırada, Timur'un mavi boncuk dağıttığı bir başka şehzade ve taht ortağı olan İsa Çelebi, Bursa dışına çıkmıştı. Bursa'daki büyük kargaşayı haber alınca, derhal ağabeyi Süleyman Çelebi ile temas kurdu. Şehzade Süleyman, yanına küçük bir ordu katarak İsa Çelebi'yi Bursa'ya geri gönderdi. "Timur'un kontrolündeki Musa Çelebi'den taht şehri Bursa'yı kurtar!" dedi.

İsa Çelebi tam Bursa'ya girecekken bu defa Mehmed Çelebi ile karşılaştı. Çünkü Şehzade Mehmed de Bursa'ya hâkim olmak istiyordu. İki kardeş Ulubat'ta meydan savaşına girişti. İsa yenildi.

Kurtuluşu abisi Süleyman Çelebi'nin yanına, Edirne'ye gitmekte buldu İsa Bey. Ancak en büyük destekçisi, babasının da en iyi kumandanlarından olan Sarı Timurtaş Paşa'yı Ulubat'taki savaşta kaybetmişti.

İsa Çelebi'nin yenilmesi Süleyman Çelebi'nin de Şehzade Mehmed karşısında kaybetmesi anlamına geliyordu. Çünkü öteden beri kardeşi İsa ile birlikte hareket ediyor ve Şehzade Mehmed'e ters düşüyordu.

Edirne'de Çelebi Mehmet tarafından yaptırılan bedesten

Üst üste yenilmek Süleyman Çelebi'yi olumsuz etkilemiş, kardeşi Mehmed Çelebi'ye karşı kin besler hale getirmişti. Bencillik ve gurur şeytanî duygularla kol kola vermiş benliğini sarmıştı Süleyman Çelebi'nin.

Zaten fitne ateşi cayır cayırdı Osmanlı topraklarında.

Süleyman Çelebi, Kastamonu'ya giderek burada hüküm süren, akrabası İsfendiyar Beye sığındı. Yanında yine İsa Çelebi vardı. Sonra üçü kafa kafaya vererek Ankara'yı ele geçirme planı yaptılar.

Karşılarında Mehmed Çelebi'yi buldular ve Gerede'de yapılan meydan savaşını yine Süleyman Çelebi kaybetti.

Bundan birkaç ay sonra Mehmed Çelebi'nin Amasya'da olmasını fırsat bilen İsa Çelebi, bir kere daha Bursa'yı ele geçirmeye kalktı ama yine mağlup oldu. Bu defa önce Aydınoğlu Cüneyt Beye, orada dikiş tutturamayınca da Karamanoğullarına sığınarak kendini kurtardı.

Ancak ardı ardına gelen yenilgiler İsa Çelebi'yi nedense yıldırmadı.

Bursa'nın üzerine tekrar yürümek için hazırlandı, Eskişehir'e gitti. Fakat burada yakalanarak öldürüldü.

Böylece, taht mücadelesi yapan dört kardeş, üçe indi. Şimdi Süleyman, Mehmed ve Musa Çelebi kardeşler vardı saltanat yarışında.

Kastamonu

Kardeşlerin Kıyasıya Yarışı ve Slovenya'ya Kadar Gidiş

Süleyman Çelebi, Mehmed Çelebi'nin gücünü anlayınca Anadolu'ya geçerek Bursa'yı ele geçirdi. Mehmed Çelebi Amasya'ya kaçmak zorunda kaldı. Süleyman Çelebi, ardından Ankara'yı da ele geçirdi. Mehmed Çelebi Anadolu'da diğer kardeşlerine göre biraz daha güçlü idi ama Rumeli'ye abisi Süleyman Çelebi egemendi. Ordusu iyi eğitilmiş, seçkin askerlerden oluşuyordu.

Onun bu gücünü bilen Mehmed Çelebi, abisi ile anlaşma yapmayı düşündü. Bunun için önce Musa Çelebi ile görüşerek onu yanına çekmeyi başardı. Bu anlaşmaya göre Musa Çelebi, abisi Süleyman Çelebi'yi yenerse Rumeli ona bırakılacak ama Mehmed Çelebi'ye bağlı kalacaktı.

Bunun üzerine Musa Çelebi, Rumeli'ye doğru yola çıktı.

Bunu haber alan Süleyman Çelebi de durumunu güçlendirmek için yeni girişimlerde bulundu. Bu arada Bursa ve Ankara'yı kontrolüne almış, komutanı Evrenos Bey de Karamanoğlu'nu sindirmişti.

Slovenya

Süleyman Çelebi, Gelibolu'da muazzam bir kale yaptırdı, Avrupa'ya akınlar düzenledi. 1408 yılının Ekim başlarında Osmanlı akıncıları, bugünkü Slovenya'ya kadar gitti, Moettling'i aldı.

Mehmed Çelebi ise abisi Süleyman Beye göre daha sakin davranıyor, hırs göstermiyordu. Ama boş durduğu da yoktu.

Musa Çelebi de o sırada Tuna boylarında at koşturuyordu. Ne de olsa bütün kardeşler, Yıldırım Bayezid'in eğitiminden geçmiş, aynı okulda yetişmiş usta komutanlardı.

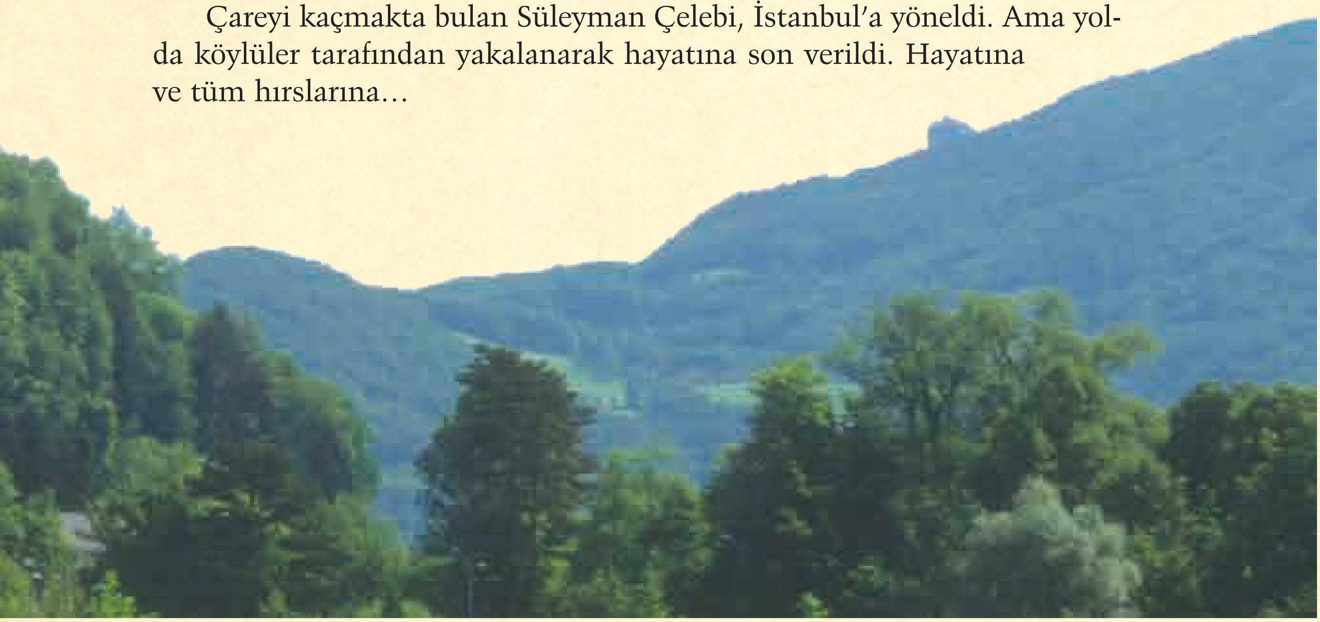
Romanya'ya doğru o kadar hızlı ilerliyordu ki Musa Çelebi, aynı bölgede varlık gösterisinde bulunan kardeşi Süleyman Çelebi ile çatışmak zorunda kaldı. Kardeşler arasındaki bu çatışmayı Musa Çelebi kaybetti.

Bu arada Mehmed Çelebi, Anadolu'da kontrolü eline geçirmiş, diğer beyleri kendine bağlamıştı. Onun bu başarısı Süleyman Çelebi'nin komutanları arasında huzursuzluğa yol açtı. "Bir memlekette iki baş olmaz, ya sen ya Mehmed Çelebi" demeye başladılar. Zaten halk arasında Süleyman Çelebi zevkine düşkün, keyif adamı olarak biliniyordu. Giderek, Süleyman Çelebi'yi terk edenlerin sayısı arttı.

Özellikle Veziriazam Çandarlızade Ali Paşanın vefat etmesiyle Süleyman Çelebi'nin işleri iyice bozuldu. (Çandarlızade Ali Paşa Osmanlı tarihinin en uzun ömürlü veziriazamıdır [başbakan]. On dokuz yılı aşkın bir süre üç padişaha veziriazamlık yapmıştır.)

Süleyman Çelebi'nin giderek gözden düştüğünü fark eden Musa Çelebi, ağabeyinin üzerine yürüdü. Bunu ciddiye almadı Süleyman. Kardeşini küçümsüyor, hatta alay ediyordu. Küçümsenmekten iyice tahrik olan Musa Çelebi, doğru Edirne üzerine at sürdü ve şehri aldı.

Çareyi kaçmakta bulan Süleyman Çelebi, İstanbul'a yöneldi. Ama yolda köylüler tarafından yakalanarak hayatına son verildi. Hayatına ve tüm hırslarına…

Osmanlı tahtı için mücadele eden kardeş sayısı sadece iki kişiydi artık. Bir taht uğruna mücadele eden iki kardeş, iki şehzade, iki veliahd, iki azim veya hırs…

Mehmed Çelebi Tek Başına Osmanlı Tahtında

Bir tuhaf oldu genç Veliahd Musa Çelebi.

Edirne'yi ele geçiren Musa Çelebi, ağabeyi Mehmed Çelebi ile yaptığı anlaşmayı hatırlamadı bile. Edirne'de hükümdarlığını ilan etti. Oysa Rumeli'ye Mehmed Çelebi'nin desteği ile geçmiş ve ona bağlı kalacağına dair anlaşma imzalamıştı.

Damadı olduğu Eflak Prensi Mirçe'nin de çok ciddi yardımını alınca ordusunu bir hayli güçlendiren Musa Çelebi'nin kendine güveni aşırı artmış, Çatalca gibi birkaç şehri kısa sürede ele geçirmişti.

Hızını alamadı ve İstanbul'u da kuşattı Musa Çelebi.

Babasının tamamlayamadığı işi yapacak, Yıldırım Bayezid'in ruhunu şâd ederken herkesin takdirini kazanacaktı. Ancak çok zordu İstanbul'u almak. Sadece güç yetmezdi.

Edirne Eski Cami

Bizans imparatoru ise, Mehmed Çelebi ile anlaşırsa Musa Çelebi'ye karşı koyabileceğini iyi biliyordu. Onu büyük bir nezaketle İstanbul'a davet etti.

Mehmed Çelebi'nin İstanbul'u ziyareti üç gün, üç gece süren coşkulu eğlencelerle kutlandı.

Bizans İmparatoru Manuel Paleologos ve Osmanlı hükümdarı işbirliği konusunda anlaştı.

Bizans imparatorunu resmen ziyaret eden ilk Osmanlı hükümdarı (Orhan Gazi Bizans imparatoru ile İstanbul'da değil, Üsküdar'da görüşmüştü) olan Mehmed Çelebi de memnundu anlaşmadan.

Ne var ki talih, Musa Çelebi'ye gülümsemeye devam ediyordu. 24 yaşındaydı, çok gençti, ataktı.

İstanbul dönüşünde Çatalca'da, az sayıda askeri ile kıstırdığı ağabeyi Mehmed'i yendi.

Mehmed Çelebi yaralı olmasına rağmen bir miktar adamıyla İstanbul'a geri dönmeyi başardı.

Musa Çelebi'nin bu hareketi Anadolu beyleri arasında hoş karşılanmadı. Musa Çelebi kazanmak için her yolu deniyor, çok sert davranıyordu etrafındakilere. Önemli mevkilere getirdiği insanlar da kendi gibiydi, sevilmiyordu.

Mehmed Çelebi'de tam tersi bir durum vardı. Daha anlayışlı, daha hoşgörülü ve ileri görüşlü yanları, tanıyanların takdirini topluyordu. Bu gerçeği anlayan eski komutanlar, akıncı beylerinin gönlü ve desteği Mehmed Çelebi'ye kaymıştı.

Bunları öğrenen Musa Çelebi, geleceğinin pek parlak olmadığını sezmeye başladı. Zaten İstanbul kuşatması da iyi gitmiyordu. Sonunda kaldırdı İstanbul kuşatmasını. Buradaki askerî gücünü toplayarak bir kere daha Mehmed Çelebi'nin üzerine yürüdü. İki kardeş arasındaki savaşı yine Musa Çelebi kazandı.

Kardeşine karşı bir savaş daha kaybetmesine rağmen Mehmed Çelebi yılmadı, yoluna devam etti. Kendini destekleyenler artıyordu çünkü. Yeniden otuz bin kişilik bir

Osmanlılarda insana saygı ve adalet

Taşköprülü Mehmet Kemalettin Efendi, "Tarih-i Sâf" adlı eserinde şu olayı nakleder:

Bursa'daki 20 kubbeli ünlü ulu caminin yapımına başlanırken arsanın ortasındaki küçük bir evin, parası verilerek satın alınması gerekiyordu. Ama evin sahibi Hristiyan kadın bir türlü evi satmıyordu.

Tabi, cami için bile bir vatandaşın özel mülküne bir şey yapılamazdı.

Cami, ortasında bu ev olduğu halde ibadete açıldı.

Kadın bir-iki yıl sonra öldü. Mirasçıları evi sattı. Ev yıkılarak caminin ortasında güzel bir şadırvan yapıldı.

Bugün, caminin ortasındaki bu güzel şadırvan, sadece farklı bir mimari hoşluk değil, adaletin ve insana saygının sembolü olarak şırıl şırıl su akıtmaya devam ediyor.

Edirne'de Kum Hamamı

ordu hazırladı. Rumeli'ye Musa Çelebi'nin üzerine yürüdü. Edirne önlerine geldi.

Edirne halkı iki kardeşten hangisini tutacağını bilemedi. Tarafsız kalmayı tercih etti.

Musa Çelebi'nin bazı komutanları, halk gibi düşünmediğinden Mehmed Çelebi'nin saflarına katıldı. Sırp birlikleri de Mehmed Çelebi'nin ordusuna iştirak edince Musa Çelebi'nin işi bir hayli zorlaştı.

Şimdi, iki padişah adayı teke düşecek, kim kazanırsa Osmanlının rakipsiz tek hükümdarı olacaktı.

Bu sebeple, Samakov yakınlarındaki Çamurlu Derbend Savaşı, kıyasıya bir mücadelenin ve Osmanlı padişahının belirlendiği yerin adı oldu.

Mehmed Çelebi savaştan galip çıktı. Osmanlı Devleti'nin yani Rumeli ve Anadolu'nun tek hükümdarı, padişahı belli olmuştu.

Tarih, 5 Temmuz 1413. Tekrar gereksiz kavgalara meydan vermemesi için Musa Çelebi idam edildi.

Böylece, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ankara Meydan Savaşı'ndaki yenilgiyle başlayan kargaşa dönemi de diyebileceğimiz "Fetret Devri" son bulmuştu.

Fedakârlıkların sevdaya dâhil olduğu, manevî duygularla bezenmiş gayretler güzel meyvesini vermişti...

Osmanlı Devleti ikinci defa ve yeniden kurulmuştu adeta.

Bu denli korkunç iç çatışmalara sahne olan Osmanlı topraklarındaki kargaşa ve belirsizliğin on bir yılda ortadan kaldırılması, güçlü bir diplomat yanı bulunan Mehmed Çelebi'nin olağanüstü başarısı olarak kabul edilmekle birlikte, esasen devlet temellerinin sağlamlığı ile de açıklanmalıdır. Zaten eski ve yeni tarihçiler, iç savaşlardan sadece on yıl sonra Osmanlının yeniden imparatorluk düzeyine gelmesini adeta hayretler içinde kalarak anlatmaktadır.

Aklın Gerektirdiği Orta Yol

Musa Çelebi'nin öldürüldüğünü ve Mehmed Çelebi'nin tek başına tahta oturduğunu öğrenen Timur'un oğlu Sultan Şahruh, bir mektup göndererek Çelebi Mehmed'i adeta azarlamıştır.

Ülke gerçeklerini her şeyin önünde tutacak kadar olgun ve hoşgörülü olan Çelebi Mehmed, bunu gurur meselesi yapmamış, alttan alan ve durumu uzun uzun açıklayan bir mektupla cevap vermiştir.

Babası Bayezid gibi, hemen sert tepki vermemiş, aklın gerektirdiği orta yolu seçmiş, ortaya çıkması muhtemel bir büyük meseleyi daha başında halletmişti.

On bir yıl süren Timur'un istilası, kardeş kavgaları ve talihsiz iç çatışmalarla Osmanlı güç kaybetmiş, yerinde saymış, hatta geriye gitmiştir.

ŞEYHÎ

Hastalanmıştı Çelebi Sultan Mehmed.

Ankara'daydı ve ülkenin tanınmış bütün doktorları buraya çağrılmıştı ama sonuç iç açıcı değildi. Genç yaşına rağmen hergün biraz daha eriyordu koca Sultan.

Derken şöyle bir haber geldi: "Germiyan Beyi II. Yakup'un yanında müthiş bir hekim varmış, ölüye bile nefes verirmiş."

Bunun üzerine II. Yakup Beyden bu özel doktorunu Ankara'ya göndermesi istendi.

Kütahya'da yaşayan ve şiirleriyle de ünlü "Şeyhî" lâkablı Yusuf Sinan, Ankara'ya geldi, padişahı muayene etti.

Ünlü hekime göre, hastalık tamamen psikolojik tabanlıydı. Ve sevindirici bir olay olursa veya sultana beklediği çok güzel bir haber verilirse iyileşmesi mümkündü.

Ertesi gün, bir haberci geldi saraya.

Uzun süredir alınamayan bir kalenin artık Osmanlıların olduğu müjdesini verdi.

Bu haber, öylesine sevindirdi ki Çelebi Mehmed'i, ayağa kalktı, yüzü güldü, neşelendi.

"Hiçbir şikayetim kalmadı erenler." dedi.

Hastalığı tam teşhis eden Kütahyalı hekim Şeyhîye, ustalığından dolayı büyük hediyeler verildi.

Ankara

Bir zamanlar İzmir

Osmanlının zayıflamasından yararlanmak isteyenlerin başında bazı Anadolu beyleri özellikle de Karamanoğlu geliyordu. Bursa'yı ele geçirmeye, Yıldırım Bayezid'in türbesini açarak kemiklerini yakmaya kalktılar.

Bu arada önemli bir noktanın altını çizmek gerekir:

Ankara felaketinden sonra, fırsatı ganimet bilerek Osmanlı topraklarına saldıran devletler arasında Avrupa kıtasından bir tek Hristiyan devlet yoktu. Çünkü Osmanlı yönetiminin mükemmelliğine öylesine inanmışlardı ki onun yerine daha iyisinin geleceğine ihtimal vermiyorlardı.

Yaşadıkları acı deneyimlerle öğrenmişlerdi bu gerçeği. Ve en zor günde bağlı oldukları Osmanlıya vefa göstererek dolaylı teşekkürlerini sundular.

Tekrar Güzelim Barış ve Huzur Günleri

Kolay değildi…

Taht kavgalarının, iç karışıklığın sona ermesi, on bir yıllık kötü bir dönemin sonuna gelinmesiyle bitmiyordu iş.

Bu topraklarda yaşayan insanların, ülkenin tamamının geliştirilmeye, refaha ihtiyacı vardı. Hem de vakit kaybetmeden…

Bütün bunları düşünen Sultan Çelebi Mehmed, öteden beri savaştığı devletlerle barış yapmanın uygun olacağına inanıyordu.

Bu sebeple, tahta geçişini kutlamak için gelen elçilere çok iyi davrandı.

Musa Çelebi zamanında Karadeniz ve Marmara kıyıları ile Selanik çevresinde aldığı yerleri Bizans İmparatoru Manuel Paleologos'a geri verdi. Ayrıca yeni anlaşmalar imzaladı.

Yeni Bir Başlangıç Olarak İzmir

Fırtına gibi estiği günlerde Süleyman Çelebi, Timur'un önemli desteği ile İzmir'i de ele geçirmişti. Ancak başarılarını sürdüremeyince Aydınoğlu Cüneyd Bey, burayı almayı başardı.

Osmanlının yeniden toparlanmasına sevinmiş görünen Cüneyt Bey, Çelebi Mehmed'e tâbi olmayı kendi geleceği açısından daha uygun buldu.

Ancak çıkara dayalı bir yakınlaşmaydı bu. Cüneyt Bey, her fırsatta Osmanlıdan bir şeyler koparmanın hesaplarını yapıyordu. Bununla da kalmıyor, Çelebi Mehmed aleyhindeki bazı faaliyetlere el altından destek veriyordu.

Çelebi Sultan Mehmed, buna bir son vermek ve hem İzmir hem de Cüneyt Bey işini kökünden halletmek istiyordu. Bu amaçla, ordusuna İzmir'i kuşatma emri verdi.

1414 yılındaki İzmir kuşatması on gün sürdü. Cüneyt Bey teslim oldu. Yaptıklarından pişmanlık duyduğunu dile getirerek bağışlanma talebinde bulundu.

Çelebi Mehmed, affetti Cüneyt Beyi. Bir de jest yaptı, onu Niğbolu Sancakbeyliği görevine tayin etti.

Genelde bir Osmanlı devlet idaresi geleneği idi bu uygulama. İçine düştüğü durum ne olursa olsun kral, bey ve önemli komutanlara eski konumlarına uygun davranmak, saygı göstermek, iltifat etmek…

İzmir kuşatması sürerken Osmanlı Devletinin ortaya koyduğu güç kadar, çevresine verdiği insanlık dersi, hukuka dayalı uygulamalar, adalet ve fazilet temeline dayalı

Yeşil Medrese

Çelebi Mehmed zamanında Bursa'da yaptırılan Yeşil Medrese devrin çok önemli üniversitelerinden biri olarak kabul edilir. Bu üniversitede Hacı Bayram Veli de müderrislik (öğretim görevlisi) yapmıştır.

1419 tarihli bir vakfiyede bu medresenin müderrislerine günlük 20 akçe maaş ile ayda yarım ton buğday ve yarım ton arpa verildiği kayıtlıdır.

Günümüzde Yeşil Medrese Türk - İslam Eserleri Müzesi olarak hizmet vermektedir.

Mangır ve Kaime

Mangır günümüzde sanki para yerine kullanılan argo bir tabir gibi anlaşılmaktadır. Oysa Osmanlıların ilk paraları arasında yer alan bakır paralara mangır denilmektedir. Günümüze kadar sadece I. Murat'ın mangırları ulaşabilmiştir.

Halk arasında gayme şeklinde söylenen ve para anlamında kullanılan kaime de argo değildir. Osmanlılarda kağıt paralara kaime denilirdi.

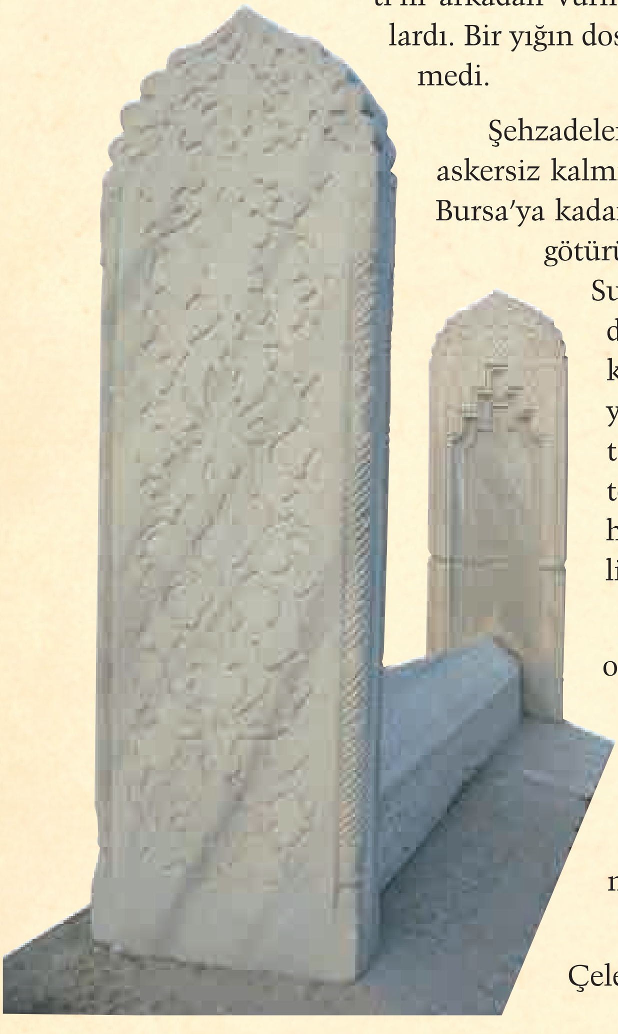
davranışlar bölgedeki Hristiyan toplumları da derinden etkiledi. Nitekim Midilli, Foça ve Sakız adalarında bulunan Ceneviz kolonilerinin elçileri, Osmanlıya tâbi olmak istediklerini dile getirdiler. Vergi vermeleri karşılığında bağlılıkları kabul edildi.

Bu arada Türk asıllı Menteşe Beyliği de aynı yolu izleyerek Osmanlıya tâbi oldu. Menteşe Beyi İlyas, 1415 yılında bastırdığı paralara, Osmanlı padişahının da adını koydurdu.

Bir süre sonra Teke Beyliği de kendi isteği ile Osmanlıya bağlandı. Böylece, çevrede hem Türk beyler, hem Hristiyan güçler arasında, İzmir'in alınmasıyla başlayan önemli bir açılım, bir genişleme oldu.

Karaman'ın Oyunu

Karamanoğlu Mehmet Beyin Kabri

Neredeyse kuruluşundan beri Osmanlıya problem oluyordu Karamanoğulları Beyliği. En sıkışık zamanlarda Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmaya çalışıyorlar, oyun içinde oyun oynuyorlardı. Bir yığın dostluk ve barış girişimleri, evlilik bağları kâr etmedi.

Şehzadelerin birbirleriyle mücadelesi sırasında Anadolu askersiz kalmıştı. Bu dönemde Karamanoğlu Mehmed Bey Bursa'ya kadar gelmiş, şehri yağmalamıştı. İşi daha da ileri götürüp Yıldırım Bayezid'in kabrine saldırmışlardı. Sultan Çelebi Mehmed, ortadan tamamen kaldırılma sırasının Karamanoğullarına geldiğine kanaat getirdi. 1414 güzünün başında, Germiyan ve Candaroğulları beyliklerinin askerî desteğini de alarak Orta Anadolu'ya, Karaman topraklarına doğru yola çıktı. İlk etapta, Akşehir ve Seydişehir hiç vuruşmaya girmeden teslim oldu. Ve Konya kuşatıldı.

Her iki devletin başında isimleri Mehmed olan hükümdarlar vardı. Üstelik Karamanoğlu II. Mehmed, Çelebi Sultan Mehmed'in halasının oğluydu.

Ortacahî denilen yerde şiddetli bir savaşa tutuşuldu. Karamanlılar yenildi ama Osmanlı ordusu da önemli kayıplar verdi.

Kış aylarına yaklaşıldığını dikkate alan Çelebi Mehmed, fazla kan dökülmeden barış yap-

manın daha doğru olacağını düşündü. Konya kuşatmasını kaldırdı. Ne var ki yenilgiye rağmen Karamanoğlu II. Mehmed Bey, yine rahat durmuyor, saldırgan politikasını sürdürüyordu. Kaybettiği Seydişehir ve Akşehir'e bir fırsatını bulur bulmaz saldırı düzenledi. Bunu duyunca inanası gelmedi Sultan Çelebi Mehmed'in.

Baharın ilk haftalarında bir kere daha Karamanoğlu'nun üzerine yürüdü Çelebi Mehmed. Savaşta Karamanoğlu Mehmed Bey bir kere daha yenildi. Bu defa oğlu Mustafa ile birlikte esir alınarak Osmanlı sultanının huzuruna getirildi.

Sultan Çelebi Mehmed, adaşı Karamanoğlu Mehmed'e:

"Karamanoğlu, senden bir kere daha Allah adına söz vermeni istiyorum. İnsanlara zulüm etmeyeceksin! Tamam mı?" dedi.

Başını öne eğen II. Mehmed, "Emir Sultanındır. Tamam, söz veriyorum!" dedi.

Bu söze ve yemine pek güvenmediği için bir de anlaşma imzalattı Çelebi Mehmed.

Anlaşmaya göre, Mehmed Çelebi'nin aldığı yerler; Kırşehir, Akşehir de dâhil Osmanlılarda kalacak, ayrıca Sultan Mehmed ne zaman talep ederse Karamanoğlu padişaha asker verecekti. Tereddüt etmeden anlaşmaya imza koyan II. Mehmed, saldırganlık huyundan vazgeçmiyordu. Zaten, anlaşmayı imzaladığı gün, yanındaki bir dostuna şöyle dediği duyuldu: " Bilmiş ol ki Osmanoğulları ile düşmanlığımız kıyamete kadar sürecektir!"

Yeniden Avrupa
Bosna ve Moldovya

Anadolu'da bunlar olup biterken; Sultan Çelebi Mehmed, bir noktaya çakılıp kalmıyor, bir gözünü, bir kulağını ve yüreğinin yarısını Avrupa'ya, Balkanlar'a uzatıyordu.

Bu arada Hristiyan dünyası ile iyi geçinmeye de özen gösteriyordu. Ama herkes onun kadar hassas değildi huzur içinde, hoşgörüyle yaşama konusunda. Nitekim Avrupa'da Hristiyanlar arasında hızla yayılan "Bogomil Mezhebi" taraftarları, Katolikler tarafından zulme uğruyordu. Hırvatistan Kralı Hrvoie de Katolik mezhebine girmeye zorlanınca meseleyi çözme işi Osmanlıya, Çelebi Mehmed'e düştü.

Çünkü Hrvoie, Çelebi Sultan Mehmed'den resmen yardım istemişti.

Yardım çağrısına ilgisiz kalamayan Osmanlı padişahı, akıncı beylerinden Evrenoszade İshak Beyi, sefer için Bosna'ya yolladı.

İshak Bey, Sava Nehri yoluyla Hırvatistan'a gir-

di. Bosna'yı zaptetmek isteyen Macar Kralı Sigismund tarafından durdurulmak istenince, Doboj denilen bölgede çatışma başladı.

Sigismund fena halde yenildi. Ordusu dağıldı.

Bosnasaray (Saraybosna) Osmanlı egemenliğine girdi.

Bu arada İshak Bey, tam Temeşvar'a yönelmişken şehit düştü.

Uzun yıllar Osmanlı saraylarında özel konuk olarak kalan ve kızını Yıldırım Bayezid'in oğlu Şehzade Musa ile evlendiren Eflak Voyvodası Mirçe, bir türlü Türkleri sevememişti. Macaristan Kralı Sigismund'dan yardım alarak Osmanlı himayesinden çıkmak, ödediği vergilerden kurtulmak istiyordu.

Balkanları ele geçirmek hayaliyle yıllardır yanıp tutuşan Sigismund da Mirçe'yi kullanarak Osmanlılara karşı güçlenmeyi hesaplamaktaydı.

Bu ilişkileri, casusları aracılığıyla öğrenen Çelebi Sultan, önlem alma yollarını araştırmaya başladı. Çünkü seyirci kalınamayacak bir tehlike geliyordu üzerine.

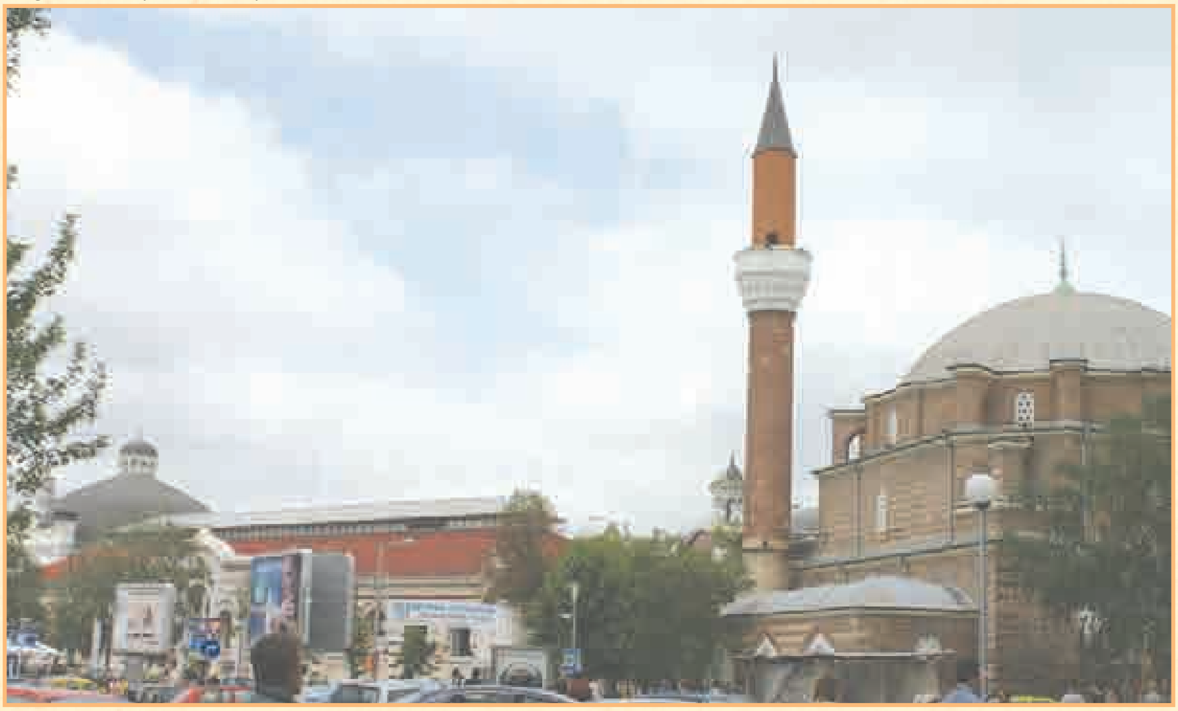
Çelebi'nin yolunu gözlediği fırsat, 1416 yılında ayağına geldi.

Mirçe'nin akrabalarından Dan, Eflak Voyvodası olmak istiyordu ve önündeki tek engel Mirçe idi. Mirçe'ye söz geçirebilecek tek güç de Osmanlı padişahı...

Doğru Sultan Çelebi'nin yolunu tuttu Dan.

Çelebi Mehmed, Dan'a yardım edeceğini söyledi.

Bulgaristan - Sofya *(Foto: Z.Meydan)*

Ama Macar kralı durumdan haberdar oldu. "Mirçe sizin has adamınızdır, akrabanızdır. Yıllarca yanınızda kaldı, size vergi ödüyor. Dan'a değil Mirçe'ye yardım etmelisiniz." teklifinde bulundu.

İşler iyice karışmaya, birbirine girmeye başlamıştı.

Mirçe'nin daha önce Musa Çelebi'ye yardım etmesinden dolayı Sigismund'un teklifini geri çeviren Çelebi Mehmed, sefer hazırlıklarına girişti. Candar ve Karaman beyliklerine haber salarak asker göndermelerini istedi. Derhâl yola çıktı. Tuna'yı bir solukta geçerek Eflak'a (Romanya) vardı.

Sigismund da bunu tahmin ettiği için Stefan Losonz komutasındaki askerî birliğini Eflak'ta bekletmeye başladı. Mirçe'nin askerleri de aynı yerde Osmanlı ordusunun yolunu gözlüyordu.

Osmanlıların desteklediği Dan, Macarların desteklediği Mirçe'yi zorlanmadan mağlup etti.

Tabi, kazanılan sadece savaş değildi. Bugün Romanya ile Bulgaristan sınırlarının geçiş noktasında önemli bir gümrük kapısı olan ve Balkanlara açılan her Türkün yolunun düştüğü Yerköy (Şimdiki adı Giorgiu) ve Turnu da Osmanlının eline geçti.

Böylece Türkler, Bükreş'e altmış kilometre kadar yaklaşmış oldu.

Çelebi Sultan yoluna devam etti, Dobruca'ya uzandı.

Hırvatistan

Mirçe, korkmaya başladı ve hiç savaşa girmeden her türlü anlaşmaya razı olduğunu bildirdi.

Yapılan anlaşma ile Mirçe yılda üç bin duka altını vermeyi kabul etti. Ayrıca, oğlu, Osmanlı sarayında süresiz rehin olarak kalacaktı. Yıl, 1417…

Böylece, bugün Moldovya dediğimiz topraklara iyice yaklaştı Türkler. Bir süre sonra da Moldovya, o günkü adıyla Basarabya Türklerin kontrolüne geçti.

Dinyester Irmağı'nın Karadeniz'e döküldüğü koyun güneyindeki Cetatea Alba (Türkler Akkirman der) kuşatıldı.

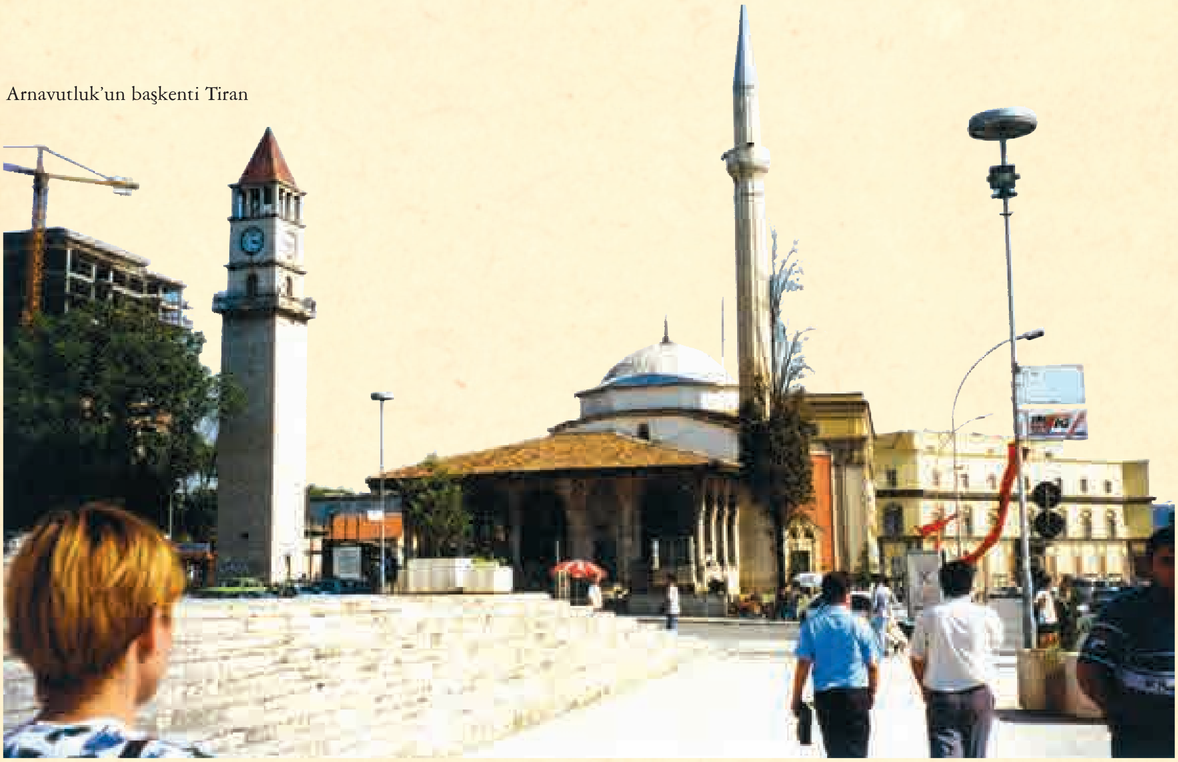
Bu arada hayli ihtiyarlayan Mirçe öldü. Yerine geçen oğlu Mihail, çok kuşkucu, sık panikleyen biriydi. Osmanlıya vergi vermeyeceğini açıkladı ve Osmanlı askerlerine saldırı düzenledi; ama öldürülmekten kurtulamadı. Çelebi Mehmed, onun yerine kardeşi II. Aleksandru'yu Eflak voyvodası ilân etti.

Bu sırada, Arnavutluk, Macaristan ve Transilvanya (Erdel) üzerine birkaç sefer daha düzenledi Osmanlı askerleri.

Arnavutluk'ta bulunan Kroya (Bizim tarihimizde Akçahisar), Braşov (Bugün Romanya sınırları içindedir) gibi dönemin önemli yerleşim noktaları da Osmanlı topraklarına katıldı.

1420 yılına gelindiğinde Balkanlar ve Adriyatik'teki etkisi doruk noktaya çıkan Osmanlı Devleti, bölgenin tüm siyasî dengelerini eline geçirmiş oldu.

Arnavutluk'un başkenti Tiran

"Osmanlı" adı sadece bir devleti ifade etmiyordu şimdi. Askerî güçten, insanlığa, şehirciliğe, kültüre, bilime, Allah yolunda olmaya kadar birçok güzelliğin iyiliklerle tomurcuklanmanın, iç güzelliklerin çiçekli adıydı Osmanlı.

Öteden beri usta savaşçılıklarıyla ünlü Arnavutlar ve diğer güçler artık Osmanlı ile baş etmekte aciz durumdaydı. Bunu kendileri de kabullendiği için Osmanlı Devleti'ne ciddi vergiler ödüyorlardı. Karşılığında huzur ve güven içinde yaşıyorlardı.

Venedik'le İlk Deniz Savaşı

Osmanlı amirali Çalı Beyin, Padişah Çelebi Mehmed'den talimat alarak, otuz kadırga ile Venediklilere ait Siklad (Kiklad) Adaları diye geçen Andros, Paros, Naksos, Milos'u ve Eğriboz Adasını vurması önemli bir olaydır.

Aslında, Osmanlı-Venedik ilişkileri öteden beri hep iyi gidiyordu; ama Venedikliler korsanlık yapmaya başlamış, deniz güvenliğini sarsar olmuşlardı.

Çalı Beyin adaları vurması üzerine, Venedikli Amiral Pietro Loredano, Türkler üzerine karşı saldırıya geçti. 1416 Mayısında Osmanlı tarihinin ilk açık deniz savaşı başladı.

Venedikliler, Osmanlı güçlerine göre denizde daha iyi savaşıyorlardı. Amiral Çalı Bey şehit edildi, Türk donanması bozulmaya başladı.

Ancak Amiral Pietro da iki yerinden yaralanmıştı. Savaş durdu.

İki taraf da ciddi kayıp vermişti. Bizans imparatorunun aracılığı ile barış sağlandı. 1417'de Venedik'e Osmanlı elçisi gönderildi. Çünkü Osmanlı politikasına göre, uluslararası ticaret de barış da çok önemliydi.

Çekirdek model

Ünlü Türk romancısı Kemal Tahir Osmanlının kuruluşu ile ilgili şu tespiti yapıyor:

"Dünyada kurulmuş imparatorlukların en kabadayısı yüz elli - iki yüz yılda paramparça olduğu hâlde, Osmanlı İmparatorluğu'nun neden altı yüz yıl sürdüğünü hiç düşünmüyor musunuz? Bütün imparatorluklardan gereken tarih dersini almış ve buna göre bir çekirdek model kurmuştur da ondan."

Yeniçeri teşkilatı Bektaşi ağırlıklı mıdır?

Horasan'ın manevî önderlerinden olan Hacı Bektaş-ı Veli, duası ve etkisi tartışılmayacak önemli bir İslam büyüğüdür. Yeniçeri teşkilatına manevi olarak büyük destekler vermiş, dualarda bulunmuştur. Dolayısıyla, Yeniçeri içinde etkin bir kişiliktir.

Eldeki bilgiler ve kısıtlı tarihi kayıtlar onun dinini yaşayan tam bir Müslüman olduğunu göstermektedir. Yani, İslam dışı bir hayatı, yönlendirmesi, hedefi söz konusu olamaz.

Amiral Pietro ertesi sene tekrar Çanakkale Boğazı'na saldırdıysa da Bizans'ın arabuluculuğu ile yeniden barış yapıldı.

Ve Yine Anadolu Yolları

Geçmiş dönemlerde sıkça yaşandığı gibi, Osmanlı hükümdarları, ne zaman Avrupa içlerine uzansa, oralarda yeni yerleri topraklarına katsa, farklı toplumlara adalet ve sevgiyi götürse mutlaka aklı Anadolu'da kalıyor, kulakları her an gelebilecek kötü haberde oluyordu. Çünkü dar düşünceli ve kendini aşamamış Anadolu beyleri, Osmanlının hayatî önemi olan meşguliyetinden yararlanmaya çalışıyorlardı. Daha önce yaptıkları anlaşmaları çiğneyerek ve sözlerinden dönerek artık Osmanlı şehirleri kabul edilen bölgelere saldırılar düzenleyip, halkın huzurunu kaçırıyorlardı.

Kader, aynı programı uyguluyordu bu defa da.

Osmanlılar öncelikle Ankara Savaşı, sonra şehzadeler çekişmesi ve Avrupa çıkarmasıyla bir hayli sıkışık dönemler yaşıyorlardı. Osmanlı Devleti'nin bu durumundan yararlanan Karamanoğulları ve Candaroğulları, birçok kez Osmanlı topraklarına saldırdılar. Bazı şehirleri de ele geçirmeyi başardılar ve halkın elinde ne varsa yağmaladılar.

Sık sık kendi aralarında da boğuşan bu Anadolu beylerinin hüküm sürdüğü topraklarda huzur ve güveni sağlamak, sonunda yine Osmanlı padişahlarına düşüyordu. Zira işler karışıp, içinden çıkılamaz olunca; gidilecek tek kapı, kuyusunu kazmaya çalıştıkları Osmanlıdan başkası olmuyordu.

Ne hikmetse onlarca defa benzer olaylar yaşanmış yine de ders alınmamıştı.

Şehirlerin her yıl el değiştirmesinden bıkıp usanmıştı halk. Yaşanan mağduriyet ne Müslüman ne Hristiyan tanıyordu. Sıkıntıları, huzursuzlukları ortaktı.

Mehmed Çelebi Samsun'da

Sultan Çelebi Mehmed, Kastamonu, Safranbolu, Tosya, Çankırı ve Sinop'a sefer düzenleyerek buraları yeniden düzene soktu.

Sonra Samsun'a yöneldi.

Kubadoğlu Cüneyt Bey, daha önce kendi toprağı olan Samsun'u geri almayı başardıysa da Candaroğlu İskender Bey, şehri işgal ederek, oğlu Hızır'a bırakmıştı.

Padişah Çelebi Mehmed, Samsun'a Şehzade Murad'ın hocası Biçeroğlu Hamza Beyi öncü kuvvet olarak gönderdi.

Venedik

Samsun halkının yarısı Hristiyan, yarısı Müslüman idi.

1398'de Osmanlı topraklarına katılmıştı.

Biçeroğlu Hamza Bey, Samsun'da Ceneviz kolonisi olan bölgeye yöneldi ilk anda. Halk baktı ki savaşmak zor, şehri ateşe verdikten sonra, gemilere çekildi.

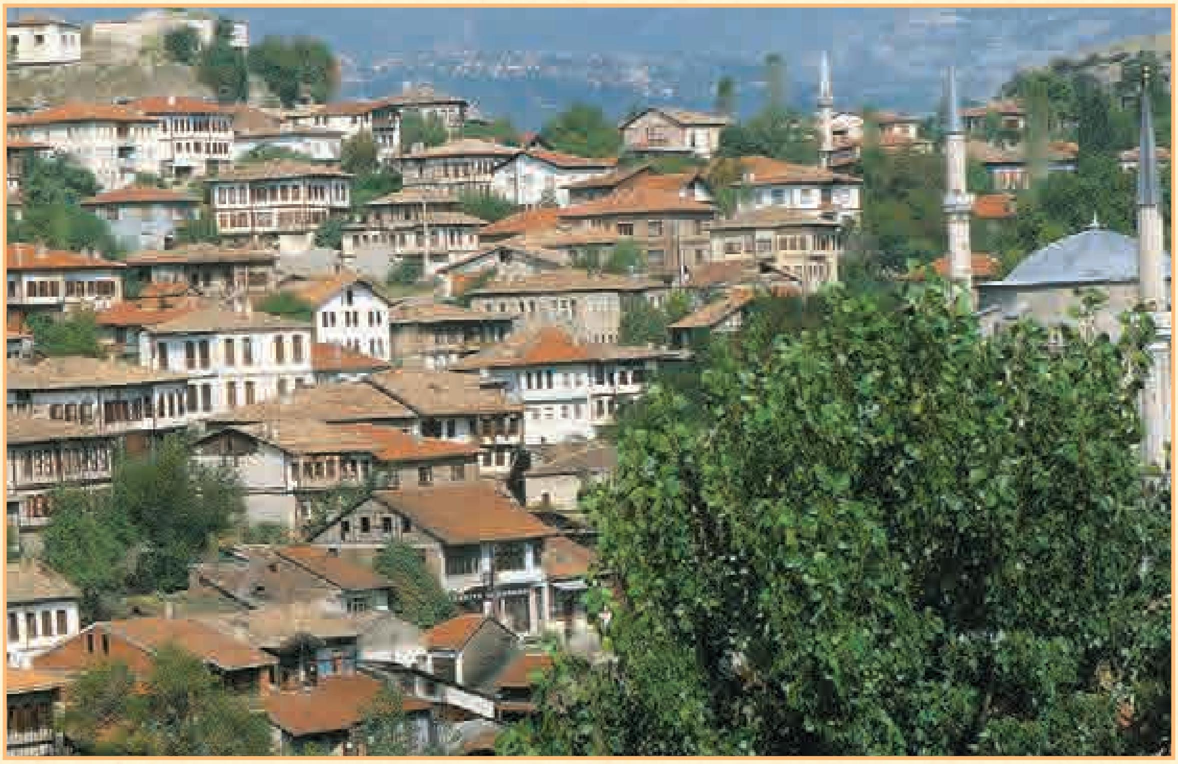
Hamza Bey, zorlanmadan Samsun'un Hristiyan tarafını ele geçirdi. Daha sonra gelen Çelebi Mehmed de, Müslümanların oturduğu diğer yarısını Osmanlı topraklarına kattı.

Babası İskender'in hediyesi olarak Samsun'u ele geçiren Hızır Bey, Osmanlı kuvvetlerine karşı koyabilecek biri değildi. Bu yüzden savaşa bile kalkışmadan şehri Çelebi Mehmed'e teslim etti.

Çıkarılan yangınlarla harap olan Samsun, ikiye bölünmenin de sonucu ticarî önemini yitirmeye başlamıştı.

Ancak yine de limanıyla önemli ticarî merkezlerden biriydi ve Çelebi Mehmed'in Samsun'a çıkışı, çevrede güven ortamı oluşturdu.

Safranbolu

Şeyh Bedrettin Olayı

Sadece Çelebi Mehmed döneminin değil, yüzyılların en çarpıcı gelişmelerinden biridir Şeyh Bedrettin olayıdır. Bu isyan, Çelebi Mehmed'i uğraştıran ikinci iç hadise olmuştur.

Edirne taraflarındaki Simavna Kalesi'nin Kadısı İsrail'in oğlu olan Bedrettin, babasının da gayretiyle iyi bir eğitim almıştı. Bursa, Konya, Suriye, Kahire ve Tebriz gibi ilmin geliştiği şehirlerde, iyi hocaların okullarına devam etmiş, Timur'un âlimlerini münazarada yenmişti. Ancak İslam düşüncesine uymayan yeni fikirleri vardı ve bunları yaymaya, hatta bunlara dayalı yeni bir devlet kurmaya çalışıyordu.

İlk önceleri Musa Çelebi'nin sevgisini kazanmış, onun tarafından kazaskerliğe (baş kadılığa) getirilmişti. Musa Çelebi'nin ölümüyle ve Mehmed Çelebi'nin padişah olmasıyla boşta kalan Şeyh Bedrettin, sapıklık sayılacak fikirleriyle şimşekleri üzerine çeker olmuştu. Tabii, Türk düşmanları tarafından gizliden gizliye destekleniyordu.

Sultan Çelebi Mehmed, sadece fikirleriyle değil devleti hedef alan yıkıcı faaliyetleriyle de "tehlikeli adam" hâline gelen Bedrettin'i yakından izlettirdi. Şeyh Bedrettin özellikle göçebe halk üzerinde etki kurmaya çalışıyordu ve her türlü nizama karşı çıkıyordu. Eski bir din adamı, bir baş kadı olmasının da avantajıyla kitleleri peşinden sürükleme kabiliyeti vardı.

Ama Anadolu'da pek fazla tutunamayacağını anlayınca Edirne'ye geldi.

Çelebi Mehmed, istese onu bir anda yok edebilirdi ama bu onu kahraman yapar, fikirlerine de ilgiyi arttırırdı. O sebeple İznik'te oturmaya mecbur etti. Ama Bedrettin, kendi hâlinde oturacak insanlardan değildi.

Ortalığı karıştırmaya başladı.

Canını garantiye almak için de İsfendiyar Beye sığındı. Ancak İsfendiyar ona yüz vermedi. Şeyh Bedrettin gizlice Sinop'a gitti. Sinop'tan yine gizlice bir gemiye binerek Rumeli'ye geçti.

Karaman'ın "Koynu"...

Bir rivayete göre Karamanoğlu Mehmed Bey Osmanlılara bağlılık yemini ederken elini kalbinin üstüne koymuş ve "Bu can bu tende olduğu müddetçe ben Osmanlılara sadık kalacağım." demiştir. Çelebi Mehmed'in huzurundan ayrılınca da koynundaki güvercini çıkartıp, kafasını koparmış ve bu defa bir kere daha "Yemin burada bitti." diye tekrarlamıştır. Karamanoğlu Mehmed Bey koynunda sakladığı güvercinin üzerine yemin ettiğini ve kuşun ölümüyle yemininin sona erdiğini belirtmiştir. Bundan dolayı da Osmanlı toplumunda "Karamanın koynu, sonra çıkar oyunu" sözünün ortaya çıktığı söylenir.

Şeyh Bedrettin'i anlatan temsili bir resim

Baktı ki Müslümanlardan gerekli desteği göremiyor; bu defa Eflak Voyvodasından yardım istedi. Eflak Voyvodası yardım etti. Bedrettin; Zağra, Silistre ve Dobruca'da dolaşmaya, taraftar toplamaya başladı.

Sonra Deliorman bölgesine yerleşmeye karar verdi. Buradaki taraftarlarının yoğunluğu onu yüreklendiriyordu.

İslamî ilimler konusunda çok iyi bir eğitim alan Şeyh Bedrettin, bu bilgileri kendi sapık düşüncelerine alet edebilmek için akla hayale gelmedik biçimde yorumluyor, şeytanî zekâsıyla halkın kafasını karıştırıyor, etrafa isyan tohumları ekiyor, düzen karşıtı fikirleri körüklüyor, insanların başkaldırı duygularını tahrik ediyordu.

Tabi, ayrı ayrı milletlere ve farklı dinlere mensup, eğitim düzeyi düşük insanların da bulunduğu Osmanlı toplumu için son derece tehlikeli bir akımdı bu.

Bedrettin'e göre; "toplum yapısı kökten değişmeli, mülkiyet ortadan kaldırılmalı, mallar ve toprak ortak değer olarak eşit bölüşülmeli, müşterek kullanılmalıydı. Dinler arasında da hiç fark olmamalıydı. Ayrıca, haram - helal kavramları olmamalıydı. Bu konuda herkesin serbest yorum hakkı olmalıydı."

Tarihin her döneminde olduğu gibi böylesi kontrolsüz ve düzen dışı fikirler taraftar buluyordu. Özellikle eğitimsiz kişiler ve fakir halk kitlelerini etkiliyordu Şeyh Bedrettin.

I. Mehmed'in yapımını tamamladığı Edirne'deki Eski Camii

O yüzden taraftar sayısı artıyordu.

Taraftarlarını kendisine bir gün ilahî bir işaret geleceğine ve o işaretten sonra harekete geçerek kendi sözde "özgür" devletlerini kuracaklarına inandırmıştı. Ona göre, Osmanlı Devleti'ni yıkmak an meselesiydi.

Kendine göre bir teşkilatlanmaya giden Bedrettin, Deliorman'ı merkez yapmış, müritlerinden Börklüce Mustafa'yı Urla Yarımadası'nda, Yahudi dönmesi Torlak Kemal'i de Manisa bölgesinde halk yığınlarını kışkırtmakla görevlendirmişti.

Her İsyan Önce Kendi Başını Yer

Beklenen isyanın ilk meşalesini Şeyh Bedrettin'in sağ kolu "Dede Sultan" Börklüce Mustafa, beş bin kişiyle yaktı.

Sakız Adasının Hristiyan reisi de ona destek veriyordu.

İsyancılar, ilk heyecanla İzmir Sancakbeyi İskender'in üzerine yürüdü ve onu öldürdü. Saruhan Sancakbeyi Ali Bey ise öldürülmekten son anda kurtuldu.

Durumun ciddiyeti üzerine Sultan Çelebi Mehmed, Amasya Sancakbeyi olan büyük oğlu Şehzade Murad (Geleceğin padişahı II. Murad) ile Veziriazam Bayezid Paşa'yı Ege'ye gönderdi.

Moldova / Kişinev

Bir iki gün içinde darmadağın edildi asiler.

Yakalanan Börklüce Mustafa hemen mahkemeye çıkarıldı. Sapık görüşlerinde ısrar edince idamına karar verildi.

Şehzade Murad ile Bayezid Paşa, zaman kaybetmeden Torlak Kemal'in üzerine yürüdü. O da, üç bin kişi ile Manisa yakınlarında isyan bayrağı çekmişti.

Torlak ve adamları yakalandı. Tabi, aynı şekilde idam edildiler. Şeyh Bedrettin'e gelmişti sıra. Onun, Musa Çelebi'den arta kalan, mevkilerini kaybetmiş, kuyruk acısı olan eski komutanlarla, başıbozuk askerlerden oluşan bir hayli kalabalık taraftarı ve müridi vardı.

Bayezid Paşa, Şeyh Bedrettin'i zorlanmadan yakaladı.

Taraftarları, sanıldığı kadar sahip çıkmadı Bedrettin'e.

Şeyhle bir düşman gibi konuşmadı Sultan Mehmed Çelebi. Uzun uzun dinledi onu. Daha sonra bilginler heyeti kurdurarak, Bedrettin'i onların sorguya çekmesini ve buna göre yargılanmasını istedi.

Heyet, günlerce sorguladı ve sabırla dinledi Bedrettin'i. Sonuçta şunu sordular:

– Bizim yerimizde sen olsan Bedrettin'i ne yapardın?

– İdam ederdim, diye cevap verdi Şeyh Bedrettin.

Mahkeme böylece bitmiş oldu. Kendi cezasını kendi söyledi Şeyh Bedrettin.

Söylediği ceza bugünkü Makedonya sınırları içinde kalan Serez'de, bir pazarda, dükkânlardan birinin önünde kendisine tatbik edildi.

Bir İsyandan Öbür İsyana

Mustafa Çelebi veya tarihe geçen ismiyle "Düzmece Mustafa"...

Daha önce de geçtiği gibi, Yıldırım Hanın oğullarından Mustafa Çelebi, Ankara Savaşı'nda esir düşmüştü. Timur'un Özbekistan'a götürdüğü tek veliahd da o oldu.

Aradan yıllar geçtiği hâlde, Mustafa'dan hiçbir haber alınamadı. Hatta hayatta olup olmadığı bile anlaşılmadı.

Ancak çıkageldi günün birinde. Ama topraklarına, saraya uğramadı. Geldiğini kardeşi Mehmed Sultan'a bildirme gereği bile duymadı.

Gitti, Karaman toprağına attı postu. Daha sonra Rumeli'ye geçti.

Yavaş yavaş niyeti anlaşılıyordu Mustafa Çelebi'nin. Niyeti, Osmanlı tahtına oturmaktı.

Her zaman olduğu gibi, bir bozguncunun bir bozguncu destekçisi çıkıyordu. Yine öyle oldu. Hem de iki yerden destek görmeye başladı.

Mevlid Geleneği

Ankara Savaşı'ndan sonra başlayan şehzadeler çatışması olanca hızıyla sürüyordu.

Ama Bursa'da çok farklı bir konuda insanlar birbiriyle tartışıyordu. Bir vâizin dinî bir konudaki konuşması yol açmıştı bu tartışmalara.

Vâiz, Kur'an-ı Kerim'in Bakara Suresinin sonlarında yer alan "Biz onun (Allah'ın) peygamberlerinden hiç birini diğerlerinden ayırmayız, hepsine inanırız." anlamındaki ayeti açıklarken, aslında peygamber olarak Hazreti Muhammed (Sallallahu aleyhi vesellem.) ile Hazreti İsa arasında fark olmadığını söylemişti.

Aynı surede "O peygamberlerden bazısını bazısına üstün kıldık" âyeti de bulunuyordu. Bu ayete göre, Son Peygamber Hz. Muhammed (Sallallahu aleyhi vesellem.), peygamberlerin en üstünü idi.

Ancak vâiz efendi, bu fikirde değildi ve ısrarla peygamberler arasında üstünlük olamayacağını savunuyordu.

Uzadıkça uzuyordu tartışma.

O kadar ki Mısır ve Halep'ten konuyla ilgili fetvalar getirtildi ve Hz. Muhammed'in (Sallallahu aleyhi vesellem.) Allah'ın en sevdiği peygamberi olduğu sonucuna varıldı.

Tartışmalar sona ermişti ama etkisi hâlâ sürüyordu. Süleyman Çelebi çok etkilenmişti tartışmalardan. Kendisi, Yıldırım Bayezid'ın divan imamı iken Bursa Ulu Camii imamlığına getirilmişti.

"Bütün peygamberler büyüktür, muhteremdir ama Hazreti Muhammed (Sallallahu aleyhi vesellem.), en son ve en yüce peygamberdir. Onun ayağının tozuna kurban olayım ben." di-yordu. Duygularını dile getiren bir "Nât" veya "Mesnevi" tarzında bir şiir yazmaya koyuldu.

O sırada 60 - 65 yaşlarındaydı Süleyman Çelebi.

Böylece "Vesilet-ün Necat" (Kurtuluş Yolu Vesilesi) adında, daha sonraları "Mevlid" (Doğuş) olarak bilinecek ölümsüz eser ortaya çıktı.

15. yüzyıldan günümüze kadar, 600 yıla yakın bir zamandır her Müslümanın huşu ve aşkla dinlediği, dinlettirdiği ve okuduğu Mevlid'in yazarı Süleyman Çelebi'den sonra da çok mevlidler yazıldı ama hiç biri onun kadar sevilmedi, benimsenmedi, tutulmadı.

Çünkü Süleyman Çelebi'nin mevlidinde sadece aşk ve ihlas yoktu. Aynı zamanda anlaşılır, duru bir Türkçe de vardı.

Peygamberler Peygamberi, Sultanlar Sultanı Hazreti Muhammed Mustafa'ya (Sallallahu aleyhi vesellem.) Türk insanının derin sevgi, saygı ve aşkını dile getirir bu Mevlid. 480 beyitten ve dokuz bölümden oluşur.

Mevlid yazarı Süleyman Çelebi, 1422 yılında Bursa'da vefat etti. Çekirge'ye giden yolda Yoğurtlu Baba Tekkesi önündeki sırtta güzel bir türbesi vardır. Süleyman Çelebi'nin Osmanlının manevi mimarlarından Şeyh Edebali'nin torununun oğlu olduğunu da belirtelim.

Bursa, Mevlid, Peygamber aşkı ve Süleyman Çelebi…

Bu dörtlü Türkiye'yi ve Anadolu Müslümanlığını anlatan mükemmel bir buluşmadır. Asırların ve devirlerin törpülemediği bir buluşma, bir harika sentez.

Aydınoğlu Cüneyt Bey, Sultan Mehmed Çelebi'nin onca nimetini, onun tarafından Niğbolu Sancakbeyi tayin edilişini unutarak el altından Mustafa Çelebi'ye yardımcı oluyordu. İkinci destek de Eflak Voyvodası'ndan geliyordu Mustafa Çelebi'ye ve etrafına adam toplamaya koyulmuştu.

Başa geçmek uğruna yapılan kardeş kavgalarının ülke için ne kötü sonuçlar doğurduğunu herkesten daha iyi biliyordu Sultan Mehmed Çelebi. Ülke on bir yıl boyunca neler çekmişti kahredici kardeş boğuşmalarından. O yüzden hiç vakit kaybetmeden harekete geçmeliydi.

Fesat büyümemeliydi.

Çelebi Mehmed, hızla Rumeli'ye geçti. Selanik yakınlarında kıstırdığı Mustafa Çelebi'nin kuvvetlerini darmadağın etti.

Mustafa ile destekçisi Aydınoğlu Cüneyt Bey kaçmayı başardı.

Çelebi Mustafa, Selanik valisine sığındı.

Sultan Mehmed Çelebi'nin "Bozguncuyu bana teslim etmelisin!" uyarısına karşın, "Bana sığınmış birini veremem." dedi Selanik valisi.

Benzer bir cevabı Bizans İmparatoru II. Manuel de verdi. Ama bir farkla:

I. Mehmed'in türbesinin içi (Ressam: Osman Hamdi)

"Sultanım, size söz veriyorum." dedi, "Siz hayatta olduğunuz sürece Osmanlı tahtına birinin ortak olmasına göz yummam. Mustafa Çelebi'yi de Cüneyt Beyi de senin malûmatın dışında bir yere bırakmam."

Manuel'in bu yaklaşımına saygı duydu Çelebi Mehmed.

"Senin kardeşinin ve otuz üç kişilik kadrosunun bakımı için yılda üç yüz bin altın gerekli. Bunu Osmanlı ödesin." teklifini de kabul etti.

Daha sıkı gözetim için Mustafa Çelebi ve maiyeti Limni adasına gönderildi.

Bir kısım tarihçiler "Düzmece Mustafa" adıyla anılan Mustafa Çelebi'nin Yıldırım'ın öz oğlu olmadığını ileri sürmüştür. Ama onun Bayezid'in öz oğlu olduğu konusunda söz birliği vardır.

Büyümesi muhtemel bir kargaşayı en iyi biçimde ve zamanında halleden Sultan Mehmed Çelebi'nin yüzü gülüyordu.

Bu olaydan sonra Eflak Voyvodası'nın hiç gülmedi yüzü. Osmanlıya ihanetinin bedelini ağır ödedi. Canını kurtardı ama ülkesi baştan başa Osmanlı askerinin eline geçti.

Bizans İle Güzel Günler

Bazen kötülüklerden beklenmedik iyilikler çıkıyor.

Mustafa Çelebi olayı da Osmanlı Devleti için öyle oldu. Bizans İmparatoru ile Mehmed Çelebi arasındaki dostluğun daha da gelişmesine yol açtı.

Sultan Çelebi Mehmed, resmen İstanbul'u ziyaret etti.

İstanbul'un girişinde karşılandı Osmanlı Padişahı, değerli hediyeler sunuldu.

II. Manuel ile Mehmed Çelebi, Beşiktaş'ta baş başa saatlerce görüştü.

Bu arada, ilginç bir iddiayı kaydeder Bizanslı eski tarihçiler: Güya, bazı üst düzey Bizans yöneticileri, "Bu Türk sultanları bizi hep uğraştırdı. İlk defa bir padişah buralara geliyor. Kralımıza hakaret etti filan, diye tutuklayalım Çelebi Mehmed'i" demişler.

Bizans Kralı II. Manuel: "Böyle bir şey bana ve krallığıma yakışmaz. Aramız ebediyen bozulur." diyerek bu tuhaf, tehlikeli ve çirkin teklifi geri çevirmiş.

Bununla da kalmayarak, II. Manuel, belki de çevresine insanlık ve protokol dersi verircesine padişahı uğurlamak için Üsküdar'a, yani Osmanlı topraklarına kadar geldi. Kadırgada bir süre daha devam eden devlet başkanlarının görüşmeleri her iki hükümdarı da memnun etti, rahatlattı.

Üsküdar'da kurulu "Otağ-ı Hümayun" da padişah bir süre dinlenirken Bizans imparatoru da görkemli kayığına binerek Üsküdar'dan Beşiktaş'a ulaştı.

Yanlış anlaşılmayla başlayan savaş

1416 Mayısında Osmanlı ve Venedik donanmaları Gelibolu'da karşı karşıya gelmişlerdi. Venedikliler, Osmanlılardan bir saldırı gelmedikçe saldırıya geçmeme kararı almışlardı. Venedikliler İstanbul'dan gelmekte olan bir gemiyi Türk gemisi sanmışlar ve şüphelendikleri bu gemiye saldırmışlardır. Türk donanması da o gemiyi Türk gemisi sanmış ve kurtarmak için Venediklilere saldırmışlardır. Oysa gemi bir Midilli gemisidir ve İstanbul'dan Midilli adasına gitmektedir. Bu yanlış anlaşılmayla başlayan savaş Osmanlıların mağlubiyeti ile sona ermiştir.

Komşu iki hükümdarın bu buluşmadan hoşnut kaldıklarını gösteren güzel hatıralar birikti geride.

Sultan Çelebi Mehmed'in Hayata Vedası

Ankara Savaşı'nın tozu dumanı içinde Osmanlının elinden çıkan Kartal, Pendik, Gebze, Darıca ve Hereke yeniden alındı. Kara Timurtaş Paşazade Umur Bey, buraların alınmasıyla görevlendirilmişti ve işini mükemmel biçimde tamamladı.

Ne var ki bu hareket "Yeni bir İstanbul kuşatması mı?" düşüncesiyle Bizanslıları bir hayli telaşlandırdı.

Mehmed Çelebi, vakit geçirmeden Bizans imparatoruna şu mesajı gönderdi:

"Kesinlikle bir İstanbul kuşatması düşünmüyorum. Yapmak istediğimiz, sadece Ankara savaşında bizden alınan toprakları geri kazanmaktır. Muhterem pederimin mirasını korumuş olacağım böylece. Majestelerini temin ederim ki ben padişah kaldığım sürece İstanbul kuşatılmayacaktır."

Osmanlı elçisinin getirdiği bu teminatın Bizans'ta bayram havası estirdiğini söylemeye herhâlde gerek yoktur.

Çelebi Sultan, ilkbaharın başlarında önce Gelibolu'ya geçti. Oradan da Edirne'ye…

Bunu haber alan Bizans imparatoru yeniden bir telaşa girdi; ama bu defa oldukça ince bir üslûpla niyetini anlamak istedi padişahın. II. Manuel'in Mehmed Çelebi'ye yolladığı elçinin getirdiği mesaj şöyle idi:

"Kudretli Padişah Sultan Çelebi dostum, seyahat haberlerinizi alıyorum ve seyahatinizin son derece güzel geçtiğini öğrenmek beni pek mutlu ediyor."

Çelebi Mehmed'den de benzer bir üslûpla yürek serinleten bir cevap geldi.

Evet, ince politikalar, mükemmel dostluk görüntüleri, örnek komşuluk ilişkileri ve insanlık dersleri…

Bu güzel günler böyle sürüp gitmiyor.

Çelebi Mehmed, Edirne'ye ulaştığında bir gün atla avlanırken kaçmakta olan bir yaban domuzuna mızrak attığı esnada felç geçirdi. Baygın bir hâlde attan düştü. Tabipler, kulaktan kulağa fısıldadı hastalığı:

"Padişahımız felç oldu. Allah şifasını versin ama…"

Aması belli. Sayılı günler çabuk tükeniyordu. Padişah, son demlerini yaşadığını hissediyordu artık.

Çelebi Mehmed son emirlerinden birini veriyor: "Tiz, büyük oğlum Murad'ı Bursa'ya getirin, derhâl tahta geçsin!"

Bugün Bulgaristan sınırında kalan Deliorman'da bir Osmanlı izi...

Murad Bey, o sırada Amasya'da sancakbeyi idi ve henüz 17 yaşını sürüyordu.

Padişahın buyruğuyla Elvan Bey ve ekibi, Amasya'ya doğru dörtnala at sürdü.

Mehmed Çelebi, Bizans imparatorunun, elinde bulunan Mustafa Çelebi'yi kullanarak taht kavgası başlatmasından korkuyordu.

Ancak Elvan Bey, henüz Amasya'ya ulaşamadan, Mehmed Çelebi gözlerini yumdu hayata.

Hayata ve hayata dair her şeye, herkese…

O, hayatın bileğini bükmüştü; onun sırtını da ecel yere yapıştırdı. Tarih, 4 Mayıs 1421…

Çelebi Mehmed'in vefat haberi kırk bir gün gizlendi, kimselere açıklanmadı. Çünkü şehzade Murad'ın salimen tahta geçip oturması beklenmekte idi.

O yıllarda, şehzade Murad'a haberin ulaşması, onun tahta oturması kısa sürede olacak işlerden değildi.

Bir gecikmeyi, bir zamanlama hatasını, bir yanlış anlaşılmayı, bir karışıklığı, hele kardeşler arası bir taht kavgasını daha kaldıracak mecali yoktu Osmanlı Devleti'nin. Zaten yakın geçmişte, zor atlatılan bir kargaşa dönemi, bir "Fetret Devri" vardı, acıları henüz soğumayan.

Derken, beklenen haber geldi: " Şehzade Murad, salimen tahta oturmuştur."

Bunun üzerine Sultan Çelebi Mehmed'in vefat haberi açıklandı.

Tabi, büyük bir acı ve ahlar vahlar…

Çok gençti padişah. 32 yaşındaydı.

Tam rahat nefes alacağı, terini soğutacağı günlerdi.

Çocuk denecek yaştan beri savaş ve kargaşadan başka bir şey görmemişti ki…

Bir iki gün içinde, Sultan Çelebi Mehmed'in cenazesi Bursa'ya getirilerek, Yeşil Türbe'ye defnedildi.

Hüzün ve yeni padişahın tahta geçme sevinci aynı gönüllerde tüllendi…

Hıçkırıklarla, tebessüm aynı yüzlere geldi gitti, geldi gitti.

Sultan Çelebi Mehmed'in Özellikleri

Dış Görünüşü:

* Fetret Devrini sona erdirdikten itibaren yedi yıl 8 ay 20 gün Osmanlı tahtında kalan Sultan Çelebi Mehmed, uzun boylu, büyük dedesi Osman Gazi gibi uzun kollu bir adamdı.
* Beyaz tenli, aydınlık yüzlü, çatık kaşlıydı.
* Yuvarlak yüzüne, sık sakalı ve bıyığı yakışırdı.
* Bedeninde girdiği 24 savaştan kalma 40 - 50 kadar savaş yarası vardı.
* Sade ama uyumlu giyinir, temizliğe çok önem verirdi.

Karakteri ve Devlet Adamlığı:

* Ankara Savaşı'ndan sonra felâketin kıyısına gelen Osmanlı Devleti'ni yaptığı olağanüstü gayret, planlı çalışma ve stratejik faaliyetlerle âdeta ikinci kez kuran padişah odur.
* Son derece akıllı bir liderdi. Soğukkanlıydı ve analitik düşünme yeteneği gelişmişti.
* Her zaman tehlikelere karşı tedbirli hareket ederdi. Tehlikenin büyümesini engelleyecek seri kararlar alırdı.
* Daima verdiği söze sadık kalırdı. Ahde vefasızlık gösterdiği görülmemişti.
* Alacağı kararları etrafıyla görüştükten sonra uygulardı. Devlet işlerinde dengeli hareket ederdi.
* Her zaman, herkese karşı nazik idi. Yüksek ahlâk sahibi, sözüne sadık bir hükümdardı.
* Fakirlere yardım etmeyi özellikle severdi. Aş evlerinde bizzat kendisinin yemek dağıtması ünlüdür.
* İlim peşindeki hocalara ve talebelere de düşkündü. Sık sık onları ziyaret eder, hediyeler dağıtırdı.

Bursa da Yeşil Camii'nin içten görünüşü

* Mekke ve Medine'ye "Surre" yani "Hac alayı" gönderme geleneğini ilk başlatan da Çelebi Mehmed'dir. Böylece Osmanlı Devleti'nin imkânları ve gücü, kendi sınırlarının dışındaki Dünya Müslümanlarının hizmetine cömertçe sunulmuştur.

* Bursa ve Edirne'de yaptırdığı cami, medrese ve imaretler, hem fonksiyon hem de estetik açıdan birer sanat harikasıdır. Özellikle çinileriyle meşhur Bursa'daki Yeşil Cami günümüzde de yerli yabancı ziyaretçilerin ilgi odağıdır.

* Yeşil Cami, Yeşil Türbe ve Sultaniye Medresesinden oluşan külliye Osmanlı mimarisinin özgün yapılarındandır. Temelleri Süleyman Çelebi döneminde atılan ve Edirne'nin ilk ulu camii olan Eski Cami'yi tamamlatmıştır. Amasya'da şehzadeliği sırasında ölen oğlu Kasım Çelebi için Şehzade Türbesini yaptırmıştır.

* Mehmed Çelebi, bir yangın yerinde bulduğu Osmanlı Devleti'ni oğlu II. Murad'a teslim ederken sapasağlam hâle getirmişti.

* Başarılı, yetenekli, devlet adamlarını sürekli korur ve kollardı. Başarısında kabiliyetli bir ekiple çalışmasının büyük etkisi olmuştur.

* Avcılığa son derece meraklı idi. Dönemin tarihçileri avcılıkta çok yetenekli olduğundan bahsederler.

* Eşi Selçuk Hatun, Çelebi Mehmed'in ölümünden sonra uzun yıllar Bursa'da yaşamış, yeğeni Fatih Sultan Mehmed'den ve II. Bayezid'dan "ulu hala" olarak büyük saygı görmüştür. ◆

Edirne'de Taşlık Su Maksemi

Yeşil Cami ve

Yeşil Türbe...

İlk Osmanlı padişahlarının en gözde şehriydi Bursa.

İlk beş padişah da Bursa'nın etrafında doğmuş, hükümdarlık yapmış ve bu inci şehre gömülmüştü.

Tabi, en güzel sanat eserleri, camiler, türbeler, sosyal tesisler, bedestenler de burada inşa edilmişti.

Hele Çelebi Mehmed için yaptırılan Yeşil Cami ile Yeşil Türbe…

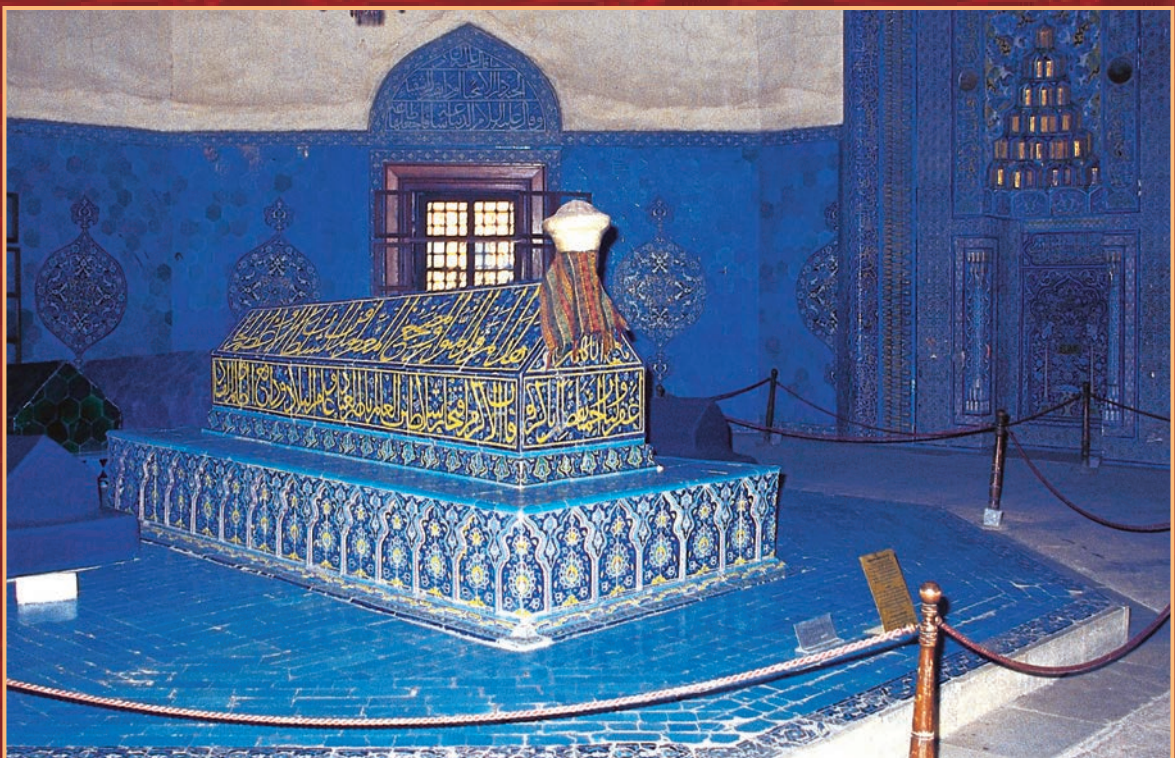
Hacı İvaz Paşa'nın inşa ettirdiği Yeşil Cami, daha içeri girer girmez göze çarpan çini süslemeleriyle ünlüdür. Çiniler yerden üç metre yüksekliğe kadar mavi ve yeşil çiçeklerle bezenmiştir.

Mavi zemin üzerine yazılan hatlar ise başka bir güzellik ve değer katar camiye.

1421 yılında yine Mehmed Çelebi için yaptırılan Yeşil Türbe ise sekiz köşeli bir nadide eserdir. Çadıra benzetilen kubbesi türbeye farklı bir görünüm kazandırır.

Çini ve birbirinden hoş çiçekli duvar süslemeleriyle göz alıcı bir güzelliğe sahip bu türbe, yeşil ve firuze renklerinin kullanımının en güzel örneklerindendir.

Çelebi Mehmed ve çocuklarının kabirleri vardır bu cânım Yeşil Türbe’nin içinde.

Yeşil Türbe’nin içi

Kırk Bir Gün Saklanan Ölüm Haberi

Başarılarının ve gençliğinin baharındaydı henüz…

1421 yılının bahar aylarıydı, 32 yaşındaki genç padişah ağır hasta yatıyordu…

Çelebi Mehmed'in rahatsızlığı Gelibolu yoluyla geldiği Edirne'de ortaya çıkmıştı. Rahatsızlığının hızlı seyri, genç padişahın ölüme doğru yürüdüğünün işareti gibiydi.

Son bir gayretle vezirlerini yatağının yanına çağırdı. Çandarlızade İbrahim, Bayezid ve Hacı İvaz Bey heyecan ve üzüntüyle padişahlarının konuşmasını bekliyordu. Uzun bir sessizlikten sonra Çelebi Sultan, ağır ağır başladı konuşmaya:

Beylerim "Allah bilir ama galiba bize ahiret yolu göründü. Tîz oğlum Murad'a haber uçurun! Murad'ım gelmeden ölürsem memleket yine toz duman olur, insanlar birbiriyle tokuşur… O gecikir, ben de Rabbime kavuşursam vefatımı sakın ola duyurmayın. Haydi durmayın, Murad'ı tîz alın Bursa'ya götürün, tahta çıkarın can yiğitlerim."

En hızlı at kullananlardan Elvan Bey, küçük bir ekip oluşturarak hemen yola koyuldu.

Padişah, endişe duymakta haklıydı. Çünkü Ankara yenilgisinin olumsuz etkilerinden, şehzadeler mücadelesinden henüz yeni kurtulmuştu Devlet-i Osmaniye. Kendi ölümüyle başlayacak yeni bir taht kavgasını, iç karışıklığı kaldıramazdı.

O yüzden, tahtta bir saatlik bile boşluk olmadan Şehzade Murad'ın oraya oturması gerekiyordu. Bizans'ın elinde bekletilen, Timur'un desteklediği Şehzade Çelebi Mustafa, tahta oturmaya kalkarsa memlekette kızılca kıyamet kopardı yeniden.

Osmanlı Devletini yok etmek isteyen ve pusuda bekleyen o kadar fazla güç vardı ki…

Amasya'ya doğru yola çıkan Elvan Bey, henüz yolun yarısında iken, Çelebi Mehmed ruhunu teslim etti.

Onun emrine uyarak bu acı haber gizlendi. Padişah yaşıyormuş gibi sürdürüldü bütün devlet işleri.

İnandırıcı olsun diye, yeni bir ferman bile yayınlandı. Fermanda "Karamanoğlu üzerine yeni bir sefer vardır. Anadolu erleri tez elden Biga'da toplansın!" deniliyordu.

Edirne'deki sarayda günlük işler de padişah odasındaymış gibi yürüyordu. Ama günler geçtikçe etraftan kuşkulananlar oldu. Çünkü hastalığı biliniyordu.

Asker de yavaş yavaş huzursuzlanıyordu. Durumu idare etmek zorlaşıyordu iyice.

Sonunda iki saray hekimi şöyle bir çare buldu:

Cesedin iç organları alınarak padişahın odasına gömüldü. Ceset mumyalandı. Yüzüne makyaj yapılarak normal giysileri giydirildi... Bahçeden görülecek bir odada, koltuğa oturtuldu. Arkada gizlenen iki görevli, padişahın geniş kaftanından ellerini sokarak padişahın başını ve kollarını arada bir oynatmaya başladı.

Padişah konuşuyor sanıyordu bahçeden bakanlar.

Kuşkuları dağıtmaya, askeri yatıştırmaya yetti bu.

Böylece Çelebi Mehmed'in ölümü kırk bir gün başarıyla gizlendi. O sırada sarayda misafir olarak bulunan Bizans elçisi bile durumu anlamadı.

Murad Hanın Bursa'ya gelerek salimen tahta oturduğu müjdesi ulaşınca da padişahın ölüm haberi açıklandı.

Daha sonra cenaze Edirne'den alınarak Bursa'ya götürüldü ve Yeşil Türbe'ye defnedildi.

Böylece, ortaya çıkmak üzere olan kriz, aklın ve tekniğin yardımıyla daha başında önlenmiş oldu.

I. Mehmed'in cenazesinin gizlenmesi

İzmir

6. Bölüm

Sultan II. Murad

Sultan II. Murad

Baba adı	:	**Çelebi Mehmed**
Ana adı	:	**Emine Hatun**
Doğum yeri ve tarihi	:	**Amasya / 1404**
Tahta çıkışı	:	**1421**
Ölüm yeri ve tarihi	:	**Edirne / 1451**
Türbesi	:	**Bursa'da.**
Çocukları	:	**Alâeddin Ali, Mehmed (Fatih Sultan), Ahmed, Ahmed (babası hayattayken vefat etmiştir), Hasan, Orhan, Hatice, Fatma**

Sanat Düşkünü Şair ve Seçkin Bir Padişah

II. Murad Han

On Yedi Yaşında Hükümdar Oldu
Ama Devlet İdaresinde Hata Yapmadı

Amasya'da doğdu. Çocukluğunun ilk yıllarını da burada geçirdi. Dedelerinin hikâyelerini dinleyerek büyüdü. En çok da, dedesi Yıldırım Bayezid'in ilginçliklerle başlayan, hüzünle biten, ama başarılarla dolu hikâyelerini...

Babası Çelebi Mehmed'le ilk sefere çıktığında altı yaşındaydı.

Amasya'dan Bursa'ya gitmişlerdi. Güzel, aydınlık bir bahar sabahıydı. Toprak ve çimen kokuyordu ortalık.

Babasının yüzü gülmeye başlamıştı.

Hocalarından: "Ülkemiz huzura kavuşuyor, Çelebi Sultan duruma hâkim oluyor." sözlerini işitiyordu. Bir de şunu söylüyorlardı: "Senin baban Mehmed Çelebi, çok yaman adam. Büyüyünce sen de onun gibi olacaksın inşallah!"

"Dedemler de öyle imiş. Hani anlatmıştınız ya..." diyordu küçük şehzade Murad.

II. Murad'ın tahta çıkışı

Bütün hocalarını çok severdi Murad. Ama İbni Arapşah'ın ayrı bir yeri vardı. Özellikle tarih bilgisi mükemmel bir âlim kişiydi o.

On İki Yaşında Beylerbeyi Oldu

Osmanlı Devleti'nin on bir yıl kadar süren iç mücadele, kargaşa veya "Fetret Devri" geride kalmıştı artık. Mehmed Çelebi, duruma iyice hâkim olmuş, tek başına tahta oturmuştu.

Bir yandan ülkenin düzenini sağlamlaştırırken, bir yandan da sağlam adamları önemli görevlere yerleştiriyordu Çelebi Sultan, henüz yirmi beş yaşındaydı; ama kader ona öyle bir hayat sunmuştu ki sıkıştırılmış yüz yıllık ömre bedeldi. O yüzden olsa gerek, kendini yüz yaşında hissettiği anlar olurdu.

Bazen de, kendi ruhundaki alışkanlıkla karşısındakinin yaşını ikiyle çarpardı. Oğlu Şehzade Murad'a da, o on iki yaşındayken. "Seni yirmi dört yaşında görüyorum Murad!" diyordu.

Bir sabah erkenden çağırdı Murad'ı. "Seni Rum ve Danişmendiye (Orta Anadolu) beylerbeyi yaptım." dedi.

Çocukluğunun geçtiği Amasya'ya bu kez beylerbeyi olarak geri dönmüştü.

Murad o sırada on iki yaşındaydı. Yani, babasının hesabına göre yirmi dört yaşında...

On iki yaşındaki oğlunu vali yapan babanın, yirmi bir yaşındaki torunu Fatih Sultan Mehmed de efsaneler şehri İstanbul'u alacaktı, otuz yedi yıl sonra.

On iki yaşında valilik kazanmış bir hükümdarın, yirmi bir yaşında büyük bir fetih gerçekleştirecek oğlu olmasından daha normal ne olabilirdi ki?

Tabi, on iki yaşındaki bir valinin elli iki yaşında deneyimli mi deneyimli bir yardımcısı, akıl hocası vardı. Adı, Lala Yörgüç Bey idi.

Amasya Beylerbeyi o sıralar bölge valiliği konumundaydı. Amasya'dan başka Sivas, Tokat ve Çorum da Murad Beye bağlanmıştı.

Amasya bölgesindeki dengeleri yerine koymakla uğraşan Murad Bey-Yörgüç Bey ikilisi yeni bir emirle Ege'ye yöneldi. Çünkü Padişah Çelebi Mehmed, Şeyh Bedrettin olayında sağ kol olarak çalışan Börklüce Mustafa'nın ele geçirilmesi görevini genç veliahda vermişti.

Derhâl Ege bölgesine yönelen Şehzade Murad'ın yanında gerçek kumandan olarak Bayezid Paşa vardı.

Börklüce ve adamları, Amasya askerlerine karşı koyamadı, darmadağın oldu.

Ege'de haberler iyi idi, ama Amasya'daki kısa süreli boşluğu değerlendirmek isteyen bazı küçük Anadolu beyleri, kargaşa çıkarıp ve bazı yerleşim bölgelerini ele geçirdiler. Osmanlının kaybettiği şehirlerden biri de Samsun idi.

Ancak iki yıl sonra Osmanlılar tarafından geri alınabildi Samsun.

Tahtta On Yedi Yaşında Bir Padişah

Babasının ölüm döşeğinde olduğunun anlaşılması ve Şehzade Mehmed Hanın ısrarlı teklifi üzerine Bursa'ya davet edildiğinde on yedi yaşındaydı Şehzade Mehmed.

Ne var ki Murad Bey, Bursa'ya ulaşamadan padişah dünyaya veda etti.

Padişahın ölmeden önceki vasiyeti gereği, Murad Beyi derhâl tahta çıkardılar. Yıl, 1421... O zamana kadar tahta çıkan en genç şehzade idi.

Çok genç yaşta birinin Osmanlı tahtına oturması, bazı komşu devletleri heveslendirdi. Osmanlı Devleti'nin zayıflayacağını düşünüyorlardı.

Heveslenenlerden biri de Şehzade Mustafa Çelebi idi. "Düzmece Mustafa" da denilen ve Bizans imparatorunun kontrolünde bulunan Mustafa'nın kafasında zaten Osmanlı tahtına oturmak fikri vardı ta öteden beri.

Anadolu beylerinin bitmek tükenmek bilmeyen ihtirasları yeniden öne çıkmıştı.

Germiyanoğlu Yakup Bey ile Karamanoğulları bu konuda tetikte bekliyordu. Daha sonraları Menteşeoğlu da ayaklandı. Aydınoğlu ve Saruhanoğlu da bazı Osmanlı topraklarını ele geçirdiler. İsfendiyar Bey de bu arada boş durmadı, Çankırı ve Tosya'ya hâkim oldu.

Miskinler Tekkesi

Osmanlılar döneminde Miskinler Tekkesi çok önemli bir sosyal görev üstlenmişti. Sanılanın aksine bu tekkelerde tembel insanlar değil, cüzzam hastaları kalırdı. Bulaşıcı ve öldürücü bir hastalık olan cüzzamın toplumda yayılmaması için ilk kez II. Murad zamanında Edirne'de miskinler tekkesi açılmıştır.

Bu tekkede kalan hastaların ömürlerinin sonuna kadar insanca yaşamaları sağlanırdı.

Aynı dönemde başka ülkelerde cüzzam hastaları ya yakılarak ya da uçurumdan denize atılarak öldürülürlerdi. Veyahutta ıssız bir adaya terk edilirlerdi.

Miskinler tekkesi Osmanlılarda insan sevgisinin, şefkat ve merhametin en güzel misallerinden biri sayılır.

Onlara göre gün, Osmanlıdan toprak koparma günüydü. Nasılsa tecrübeli padişah yerin altına girmiş, yerine geçen on yedi yaşındaki yeni hükümdar da pek acemi idi. 1403'teki çözülmeyi hatırlatan gelişmeler oluyordu.

Osmanlı Devleti genç yaşta ve aniden kaybettiği padişahının ölüm şokunu henüz atamamıştı üzerinden.

Düzmece Mustafa'ya Gün Doğdu

Bütün eski defterler yeniden açılıyor, Osmanlının parçalanması için gerekli hesap kitaplar yeni baştan ele alınıyordu.

Akla gelen ilk koz da Mustafa Çelebi idi. Osmanlının içinden atılmış bu paslı hançer yeniden bu devletin içine sokulacak, birikmiş intikamlar alınacaktı.

İlk hamleyi Bizans yaptı. Düzmece Mustafa ile masaya oturarak önüne şu anlaşmayı koydu:

Çelebi Mustafa serbest kalacak, Bizans ve bazı Anadolu beylerinin de desteğiyle Osmanlı tahtına oturacak. Tahta oturunca, bu emeklerin karşılığı olarak Teselya'yı, Bulgaristan kıyılarını ve Gelibolu'yu Bizans'a verecekti.

Güya Yıldırım Bayezid'in hatırasına saygı gösteren bazı Anadolu beyleri Bayezid'in bu asi oğlunun yanında yer alıyordu ama hesapları Bizans imparatorunun hesabıyla aynıydı.

Anadolu beyleri ve Bizans durmadan tahrik ediyorlardı Çelebi Mustafa'yı. "Padişahlık kesinlikle senin hakkın. Sonuna kadar seninleyiz, emrindeyiz, git tahta otur." türünden lâflar fısıldıyorlardı kulağına.

Böylece tava gelmişken, üstelik dört koldan askerî destek bulmuşken, emrine bunca usta kumandanlar verilmişken durur mu Mustafa?

Hemen Gelibolu'ya akın düzenledi. Halk, babasına hürmeten Mustafa'ya boyun eğdi; ama kale kumandanı Şahmelik Bey, devletine bağlıydı, teslim etmedi kalesini. Mustafa Çelebi, kale kuşatmasını eski beylerden Cüneyd Beye bırakarak ordusuyla Edirne'ye yürüdü.

Durumun ciddiyetini kavrayan Sultan II. Murad, derhâl danışma meclisini topladı.

Alınan karara göre, Veziriazam Bayezid Paşa'yı amcasının üzerine yolladı.

Bayezid Paşa, Bizans engellemesine rağmen Rumeli'ye geçti, Edirne'ye ulaştı. Orada bulunan Osmanlı askerlerini etrafına topladı.

Ancak ilginç bir durum ortaya çıktı.

"Biz, Sultan Yıldırım Bayezid'in oğlu Çelebi Mustafa'ya karşı savaşmayız." diyordu askerler. Bayezid Paşanın, Mustafa'nın düzmece olduğunu söylemesi durumu değiştirmiyordu.

Güç bela toplanan askerlerle çıktığı Sazlıdere'deki vuruşmanın daha başında etrafı boşalıverdi Bayezid Paşanın. Askerler, Mustafa Çelebi'nin saflarına geçti.

Baktı ki Bayezid Paşa, başka çare yok, Çelebi Mustafa'nın padişahlığını kabul ettiğini açıkladı. Ancak yine idam edilmekten kurtulamadı. Çelebi Mustafa, Cüneyd Beyin kışkırtmasına kapılarak, babasının adını taşıyan ve babasının da komutanlığını yapmış bu tecrübeli paşanın hayatına son verdi.

Önündeki engeli kaldıran Mustafa Çelebi, zorlanmadan Edirne'ye girdi.

Daha sonra Rumeli'de Gelibolu gibi birçok yer Mustafa Çelebi'nin kontrolüne geçti. Böylece, II. Murad'ın hükümdarlığı Rumeli'de etkisini yitirirken, gelecek için tehlike sinyalleri artmaya başladı.

Yeniden İç Çatışma

Bayezid Paşa'dan sonra, Çandarlızade İbrahim Paşayı veziriazam yaptı II. Murad.

Paşalığı kadar diplomat yönü de güçlüydü Çandarlızade'nin.

İşe, Bizans imparatoruyla görüşerek başladı. Ancak sonuç alamadı.

Mustafa Çelebi de etki alanını genişletiyordu. Gelibolu'da demirlenmiş olarak duran Osmanlı donanması da kendi tarafına geçmişti. Bizans kralına elçi gönderdi. "İç mücadelemizde taraf tutmazsanız, işler yoluna girdiğinde size Gelibolu'yu teslim edeceğim." dedi. Bu teklif olumlu karşılandı.

Böylelikle, Çanakkale Boğazı'ndan sonra İstanbul Boğazı da Çelebi Mustafa'nın kontrolüne geçiyordu.

Boğazları elinde tutmanın güçlü donanma sayesinde mümkün olacağını anlayan Çelebi Mustafa, yeni gemi yaptırma konusunda Cenevizlilerle anlaştı.

Böylece, ailenin iki ferdi büyük bir savaş için olanca

Son kıta

Osmanlı İmparatorluğu, dünya tarihinde son keşfedilen kıtadır.

William Dalryumple

Kepaze

Bu kelimenin ok atma çalışmaları sırasında kullanılan antrenman yayı anlamına geldiğini biliyor muydunuz? Kullanıla kullanıla rezil olduğu için bu yaya "Kepaze" denirdi.

"Kadın Egemen"

Osmanlı "kadın egemen" bir yapıya mı sahipti, kadının yok sayıldığı bir toplum muydu? Elbette ikisi de değil! Osmanlı kadını; kendine değer verilen, toplumda ilgi ve saygı gören bir sosyal statüye sahipti. 14. yüzyılda Anadolu'dan geçen Alman Papaz Shwayger, abartarak da olsa bakın ne diyor: "Türkler dünyayı, kadınlar da onları yönetmektedir. Osmanlıda çok eşlilik olmadığı gibi boşanma da yok gibidir."

hızıyla hazırlanıyordu. Hem askerî, hem de diplomatik yönden… Ancak bu yarışta II. Murad daha avantajlı görünüyordu.

Çünkü II. Murad vuruşma için hazırlıklar yaparken bir yandan da bazı Anadolu beylerini yanına çekmeye çalışıyordu.

Nitekim, çıkarcı ve iki yüzlü karakteriyle tanınan Aydınoğlu Cüneyd Beye beylik ve valilik vaat edince hemen onu yanına çekti, Cüneyd Bey de Mustafa Çelebi'yi unutuverdi.

II. Murad, diplomatik yönden üçüncü hamleyi, bugün "dezenformasyon" (bilgi çarpıtma) denilen türden bir propagandayla yaptı ve Mustafa Çelebi'nin ülkenin bazı topraklarını Bizans'a verdiği haberini yaydı.

Tabi bunca yoğun faaliyetlerin sonunda Mustafa Çelebi çözüldü, ordusu dağıldı ve bozgun görüntüleri verdi. Ordusunu bırakarak Gelibolu'ya doğru geri çekildi.

O sırada Mustafa Çelebi'nin beklemediği bir olumsuz gelişme daha oldu. Daha önce kendisinin anlaşma yaptığı, gemi siparişi verdiği Cenevizliler, bu defa II. Murad'ın safında yer aldı ve II. Murad'ın askerlerini gemilerle Gelibolu yakasına taşıdı.

İstanbul

Mustafa Çelebi, dün kendisine bağlılık yemini edenlerin, bugün kendisini terk ettiğini anladı. Ama geç kalmıştı. Eflâk'a kaçmayı denedi; fakat yolda yakalandı. Edirne'ye, daha birkaç ay önce coşkuyla karşılandığı şehre bir tutsak gibi getirildi .

Devlete baş kaldırdığı, memleket huzurunu bozduğu, toplum düzenini alt üst ettiği göz önünde tutularak yargılandığı mahkemeden sonra idam cezasına çarptırıldı.

Buna, "Bir düzmeceden kurtulduk." diye bütün Osmanlı toprakları sevindi (Mart 1422).

İstanbul Kuşatmasında Altıncı Deneme

II. Murad şimdi rahatlamıştı.

Yüreğinde amca acısı olsa da iç meseleleri halletmek rahatlık getirmişti II. Murad ve ülkesine.

Bu arada Bizans imparatorunun tekrarlanan ikiyüzlü politikası oldukça canını sıkmıştı. Kardeşi kardeşe düşürmesi ve aksine söz verdiği hâlde Mustafa Çelebi'yi kışkırtarak üzerine salması, kolay kabullenilir bir durum değildi.

Bizans kralına iyi bir ders vermek gerekiyordu. Kral hak etmişti bunu.

İstanbul, altıncı kez askerî kuşatma altına alındı.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun bu efsunlu rüya şehri, yeniden kuşatıldı. İlk defa kuşatmaya donanma da katıldı. Bu durum Osmanlı deniz kuvvetlerinin geçen zaman içinde çok geliştiğini de göstermekte idi.

Yüksek tekerlekli kuleler ve toplar vardı kuşatma ordusunda. Ancak bu topların İstanbul'un ünlü surlarını yıkmaya yetmeyeceğini biliyorlardı; ama görüntüsü ve verdiği moral yüksekti.

Otuz bin kişilik bir orduyla gelinmişti İstanbul önlerine.

Takvimler, 20 Haziran 1422 diyordu.

Bizans imparatoru anlaşma için heyet gönderdi ise de padişah anlaşmayı reddetti. Kuşatma elli gün kadar sürdü. Yılların düşü gerçekleşmedi. Sonuç almaya bir delikanlı ömrü kadar zaman gerekiyordu.

Bu kuşatmada İstanbul'un alınması için nelerin eksik olduğu daha iyi anlaşılmıştı. Önemli notlar alındı, eksikler belirlendi, şehir çok daha iyi analiz edildi.

Ama bir mesele vardı ki bütün İstanbul hesaplarını altüst ediyor, heyecanları gölgeliyordu.

Anadolu'da bitip tükenmek bilmeyen o bildik kara isyanlar, minik ama çirkin hesaplar, ilkel egoların öne çıkması…

Edirne'de II. Murad zamanında yapılan Darül Hadis Camii

Bir Mustafa Daha

Bizans Kralı II. Manuel, o çok bilinen numaralarından birini daha gösterdi ve yine Osmanlı sarayına, hem de II. Murad'ın on üç yaşındaki kardeşine el attı.

Sembolik olarak Hamidili (bugünkü Isparta) sancakbeyi olan Şehzade Mustafa'yı yakın takibe alan Manuel, elçileri aracılığıyla önce genç şehzadenin veziri İlyas Beyi satın aldı. Ardından da ne yapıp edip Şehzade Mustafa'nın kafasına girdi ve "Ağabeyin Murad senin hakkını yiyor, senin önün kapalı, ona ya şimdi baş kaldırırsın ya da yok olur gidersin. Sultan Murad'a karşı çıkarsan bütün gücümle Bizans olarak ben arkandayım, haydi göreyim seni!" dedi.

Henüz on üç yaşında olan Şehzade Mustafa, vezirinin de ısrarı ile kandı bu sözlere.

Bizans askerleriyle destekli yeni askerî birlik oluşturuldu. Birlikte öteden beri Osmanlıya rakip olan Karaman ve Germiyan Beylikleri de önemli yer tutuyordu.

Şehzade Mustafa'nın birlikleri Bursa'yı kuşattı.

Bunun üzerine II. Murad, Mihaloğlu komutasında Bursa'ya asker sevk etti.

Mustafa'nın askerleri yenildi. Şehzade Mustafa da İstanbul'a gelerek Bizans'a sığındı. Ancak Manuel, onu yanında tutmayarak İznik'e yolladı.

II. Murad için durum ciddi idi. Bizans'tan başka bazı Anadolu beyleri de karşısına geçmişti. Rumeli'de Eflâk beyi Osmanlı topraklarına saldırmış; Macaristan ve Venedik, II. Murad'a diş biler hale gelmişti.

Üstelik İznik'ten kötü haberler geliyordu. Şehir halkı genç Şehzade Mustafa'yı tutmaya başlamıştı.

II. Murad, öyle her gürültüye pabuç bırakacak bir hükümdar değildi. Derhâl Edirne'den Bursa'ya hareket etti .

Bursa'yı garantiye aldıktan sonra hızla İznik'e yöneldi. Bunu haber alan Mustafa'nın askerlerinin bir bölümü, bastıran soğuk havaların da etkisiyle dağılıverdi. Halk tekrar II. Murad'a yaklaştı.

Osmanlı İmparatorluğu

"Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu, insanlık tarihinin en büyük ve en şaşırtıcı olaylarındandır."

Fernand Grenard

İki Yüz Bin Kişilik Yürüyüş

Türk ordusu, genelde iki yüz bin kişilik büyük bir konvoy olmasına rağmen akıllarla durgunluk verecek bir disiplin içinde hareket ederdi. Hangi ayda günde kaç kilometre yol alınacağı, nerde konaklanacağı, oralarda nasıl yemek yeneceği, nasıl ibadet edileceği tüm ayrıntılarıyla programlanırdı. Bugünkü imkânlarla bile iki yüz bin kişiyi aynı düzen içinde İstanbul'dan kaldırıp Avusturya'ya yürütmek neredeyse imkânsızdır.

Beylerbeyi

Osmanlı Devleti idari yapısı içinde eyaletler en önemli bölümü oluştururdu. Eyaletlerin başında "Beylerbeyi" denilen yöneticiler vardı. Beylerbeylik en yüksek görevlerdendi Osmanlı Devleti içinde. Beylerbeyi bugünkü vali ve belediye başkanının yetkilerine sahipti. Sadece yargıya karışmayan Beylerbeyi bölgenin en yüksek askerî otoritesi konumundaydı.

Şehzade'nin dağılmayan askerleriyle İznik önlerinde şiddetli bir çatışma başladı.

İznik II. Murad tarafından tamamen ele geçirildi. Mustafa ve yakın adamları tek tek yakalandı. Böylece kısa aralıklarla yaşanan "Mustafa Vakaları" halledilmiş, Osmanlının iç sıkıntıları bir süreliğine de olsa çözülmüştü.

Yeniden Anadolu Egemenliği

"Mustafalar" meselesi çıkınca Candaroğlu İsfendiyar Bey bu durumu fırsat bildi ve - Çelebi Mehmed zamanında kendi oğlu Kasım'a verilen topraklara saldırdı.

Kasım'ın babasına karşı Osmanlılardan yardım isteği üzerine sefere çıkan ordu, Gerede yakınlarında İsfendiyar Beyin ordusunu mağlup etti.

İsfendiyar Beyin barış isteği üzerine yapılan antlaşma ile Kasım Beye ait topraklar geri verilecek, Osmanlıların işgal ettikleri Kastamonu ve Küre, İsfendiyar Beye geri iade edilecekti. Küre'de çıkartılan bakır madeninin gelirinin büyük kısmı Osmanlılara verilecekti. Ayrıca Candaroğulları gerekli hallerde Osmanlılara asker göndereceklerdi.

Yaşlı İsfendiyar Bey, kızı Hatice Sultan'ın padişahla evlenmesini istemiş ve düğünleri Devrekâni'de yapılmıştır.

Böylece genç padişah hem evlenmiş hem de Anadolu'nun büyük bir beyi ile akrabalık kurmuştur.

Bir zamanlar Aydın

Osmanlı padişahı bu defa yönünü baş kışkırtıcılardan Karamanoğlu Mehmed Beye çevirdi. Bu sırada, başına geleceklerden habersiz Akdeniz'de Antalya'yı kuşatmakla meşguldü Mehmed Bey.

Osmanlı askerleri henüz Antalya'ya ulaşmadan, Mehmed Bey savaş alanında öldü. Kaleden atılan bir gülle Karamanoğlu beyinin sonunu getirmişti.

Bu olaydan sonra iç işlerinin karışması Karamanoğlu Beyliği'nin iyice zayıflamasına yol açtı. II. Murad duruma müdahale etti ve İbrahim Beyin tahta çıkmasını sağladı. Onunla bir anlaşma yaparak, ellerindeki Isparta ve çevresiyle birlikte Karamanoğullarının Osmanlı Devleti'ne bağlanmasını temin etti.

O hızla geriye dönen II. Murad, Aydın ve Menteşe beyliklerini ortadan kaldırdı. Ancak sürekli ikiyüzlü politika izleyen Aydınoğlu Cüneyd Bey, bir süre daha uğraştırdı. Yaşı yetmiş olmuştu, ama yeni dolaplar çeviriyordu. Salihli'de Osmanlı güçleriyle savaşa tutuştu ve ağır bir yenilgi aldı. Yine de savaş meydanından kaçmadı.

Ne var ki cesaretin mukadderata tesiri yoktu. Yakalanarak hayatına ve tüm dolaplarına son verildi.

Böylece İzmir Beyliği de kesin olarak Osmanlı sınırlarına dâhil edildi.

Germiyanoğlu Yakup Beyden Örnek Tavır

Bu arada ilginç bir olay oldu. Geçmişte sık sık Osmanlı padişahları ile çatışan, Osmanlı aleyhine faaliyetlerde bulunan Germiyanoğlu Yakup Bey ölmeden önce yakınlarına şu vasiyette bulunmuştu:

"Vefatımdan sonra sakın ola, benim hatalarımı sürdürmeyin. Beyliğimizi, Osmanlı Devleti'ne teslim edin. Taht kavgası da yapmayın! Tahtıma kimse geçmeye çalışmasın, oraya II. Murad otursun. Hepimiz için bu daha hayırlı olacaktır."

Vasiyet aynen tutuldu ve Germiyanoğlu Beyliği, Kütahya ile birlikte Osmanlı toprağına eklendi.

Bu müspet hareketin, örnek davranışın altında, II. Murad'ın siyasî olduğu kadar insanî boyuttaki şu davranışını hatırlamak gerekir:

Yaşı bir hayli ilerleyen Germiyanoğlu Beyi Yakup Bey, Osmanlı Padişahı II. Murad'ı Edirne'de ziyaret etmek istiyordu.

II. Murad'ı Darül Hadis Camii'nin temeline ilk taşı koyarken gösteren gravür.

Çünkü merak ediyordu bazı şeyleri.

Haber gönderildi ve Edirne'den "Başımızın üstünde yeri var!" haberi gelince Yakup Bey, Edirne Sarayının yolunu tuttu.

II. Murad Yaşça kendinden büyük olan Yakup Beye olağanüstü hürmet gösterdi, onu karşılamak için Ergene ile Meriç Nehirlerinin buluştuğu yere kadar geldi.

Edirne'ye ulaştığında ise görülmemiş "hoş geldin şenlikleri" yapıldı.

Mehter bölüğü, en güzel marşlarını çaldı.

Emrine en seçme koruma ve hizmetçi grubu verildi. Grubun başına da Yakup Beyin yakından tanıdığı, devrin ünlü ismi tabip, bilgin ve şair Şeyhî baş mihmandar olarak görevlendirildi.

Yaşlı Germiyan beyi krallar gibi günlerce gezdirildi.

Yakup Bey, bu ilgi ve saygıdan o kadar çok memnun oldu ki yanında ne kadar altın, akçe, kıymetli eşya varsa etrafına hediye olarak dağıttı. Bu cömertliğinden dolayı memleketine beş parasız dönecekken, II. Murad'dan borç istemek zorunda kaldı.

Yakup Bey Osmanlının sadece gücü değil insanlığı, görgüyü, protokolü, saygıyı da en üst düzeyde temsil ettiğini anladı ve kararını verdi: Kendi devletini Osmanlı İmparatorluğu ile birleştirecekti. Öyle de yaptı.

İnsanlık ve müspet hareketin bir kere daha hedefe ulaştıran yol olduğu anlaşılmıştı.

II. Murad'ın şiirleri...

Bir divanı dolduracak kadar şiir yazan ilk Osmanlı Padişahı II. Murad'tır. Günlük hayata dair olanından, kahramanlık konularına kadar birçok alanda şiirleri vardır.

Aşağıdaki dizeler "Muradî" imzasını ya da mahlasını kullanan şair padişaha aittir:

Gerçi kim haddim değildir bûseni kılmak dilek
Ârif olan içün bilir ânî ne lâzım söylemek.
Uykuda dün gece canım gibi
Ten-i efsûrde de kalkıp eser-i cân gördüm
Leblerin hasta iken ağzıma aldım billah
Ey tabib-i dîl-ü cân derdime derman gördüm
Ey Muradî şehr-i devran iken el'an seni
Zülfüne kalmış esîr, ol şehri hubân gördüm.

Sırbistan İle İlişkiler

Osmanlı dostu olan Lazaraviç ölünce, yerine yeğeni Brankoviç, Sırp despotu olmuştu. Yeni despot, dayısı gibi Osmanlılarla dost kalmak niyetinde değildi. Kendine çok güveniyordu. Biraz da Alman imparatorundan ve Macar kralından güç alıyordu.

Sırbistan'ın genç despotu Brankoviç, Tuna kenarındaki Güvercinlik Kalesini -Osmanlıların Macaristan'a geçmesini engellemek için- Almanlara ve Macarlara vermek istedi. Kalenin Sırp beyi ise Osmanlılarla anlaşarak, kaleyi Sigusmund'un almaması için Osmanlılara verdi. Macar kralının kaleyi alma çabaları sonuç vermedi.

Sırp despotu ise Osmanlılarla anlaşma yapmaya mecbur kaldı. Yine vergi verecek, Macarlarla bir daha işbirliği yapmayacak ve Osmanlı ordusuna asker gönderecekti.

Sırp Stefan'dan başka Eflâk Beyi II. Dan da korkuya kapıldı. Elçi göndererek aman diledi.

II. Murad onunla anlaşmayı kabul etti. Ve Avrupa kapılarına doğru yürüyüşünü sürdürdü. Ta Hırvatistan'a kadar…

Hırvatistan

Avrupa'da Macarların Osmanlılar karşısında aldıkları ağır yenilgi ciddi yankılar uyandırdı.

Bölgenin bazı hükümdarları II. Murad'la anlaşma yolunu tercih etti. Böylece, Osmanlı padişahı buraları vergiye bağladı.

Vergiye bağlamak demek, bölgenin güvenliğini garanti altına almak anlamına geliyordu, ve bunu o yıllarda Osmanlı mükemmel yapıyordu.

Bütün bu gelişmeler nedense en çok Venediklileri telaşlandırıyordu. Oysa dünyanın en güçlü donanmasına sahiptiler. Ancak kara gücüne ek olarak denizlerde sürekli güçlenen Osmanlı ordusu onları ürkütüyordu.

O kadar ki Türklerle anlaşma yaptı diye, -Katolik dünyasının en büyük makamı sayılan -papalığa başvurarak Macar kralını şikâyet ettiler. Ancak Papa, Venediklilere yüz vermedi.

Venedik

Batıda aradıklarını bulamayınca umudunu doğuda aramaya koyuldu Venedikliler.

Osmanlı Devleti'ni öteden beri kendine rakip gören, Osmanlı kıskançlığıyla yanıp tutuşan Karamanoğullarının kapısına dayandılar, "II. Murad'a karşı birleşelim." dediler. Kıbrıs hükümdarı aracılık yaptı bu işe.

Timurlular Avrupa'nın Umudu Oldu Ama

Bu arada hem Osmanlı hem de batı dünyası için sürpriz bir haber yayıldı: Timurlular yeniden Anadolu'ya geliyor!

Vefat eden Timur'un yerinde oğlu Şahruh vardı şimdi. 1402'de de babasının yanında Ankara'ya gelmişti.

Batı için bu haber sürpriz olmasının dışında büyük bir müjde idi.

Yıldırım Bayezid zamanında olduğu gibi iki büyük Türk hakanının kıyasıya vuruşacağı ve Avrupanın bundan kârlı çıkacağı, rahat bir nefes alacağı hesaplanıyordu.

Bütün umutlar Timurlularda iken beklenen olmadı. Kader aynı cilvesini göstermedi bu defa.

Timur tarafından fethedilen İzmir'den bir görünüm

Foto: AA

İmaretten İftar Çadırına

Osmanlılarda imaretler, öğrencilere ve fakirlere ücretsiz yemek verilen sosyal kurumlardı. Yardıma muhtaç kişilere el uzatılmasının İslamiyette önemli bir davranış olmasından hareketle Osmanlılar, fakirlere yiyecek dağıtmayı kendileri için ahiret yiyeceği olarak kabul etmiş ve hali vakti yerinde olanlar imaretler yaptırmışlardır.

Padişahların, padişah eşlerinin, kızlarının, şehzadelerin, üst düzey devlet adamlarının, büyük komutanların ve zenginlerin bu şekilde yaptırdığı yüzlerce imaret bulunmaktadır. Osmanlılarda böylesi sosyal kurumların çokluğu, İslamiyeti anlamada ve yaşamada diğer milletlerden çok daha ileri gittiklerinin ispatı olarak gösterilir.

İmaretlerde günde dört bin ila beş bin kişiye öğle ve akşam yemeği verilirdi. İmaretlerden her gün ücretsiz yemek yemeye hakkı olanlar şu kişilerdi:

- Fakir kimseler, bakacak kimsesi olmayan yaşlılar,
- Medrese talebeleri,
- Camiler, çeşitli hayır kurumlarında çalışan hademeler,
- Zenginliği ne olursa olsun o bölgeden geçen misafirler.

Aç kalan insandan her türlü tehlikenin geleceğini bilen Osmanlılar, imaretlerle hem hayır işlemiş hem de devletin sosyal düzeninin korunmasını sağlamıştır.

Günümüzde ramazanlarda kurulan iftar çadırları, Müslümanlarda aç insanı Allah rızası için doyurma geleneğinin bir uzantısıdır.

Timur'un oğlu Şahruh, Karakoyunluları yenmişti, ama çok kayıp vermişti. Üstelik Çin taraflarından olumsuz haberler gelmekteydi.

Bu durumda Anadolu üzerine, hele Osmanlı üzerine yürümek akıllı işi değildi. Şahruh, ordusuna "Türkistan'a dönüyoruz!" emrini verdi.

Batılılar üzülürken bu defa rahatlayan Anadolu ve tabi Osmanlılar oldu. Felaket, kapıya kadar gelmiş ama kapıya elini uzatmadan gerisin geri gitmişti.

II. Murad, rehavete kapılmadı ve Mısır'da bulunan Memlûk ve Karadeniz'in kuzeyinde yer alan Altınordu Devleti ile mevcut dostluk ilişkilerini daha ileri götürdü.

Artık, batıya yönelme zamanıydı Sultan Murad için.

İlk nokta da Selanik idi. Daha önce Yıldırım zamanında alınan Selanik, Süleyman Çelebi tarafından Bizans'a terk edilmişti. Bizans ise şehri Venediklilere satmıştı.

Gelen haberlere göre Selanik halkı kendilerini yöneten Venediklilerden hiç memnun değildi. Katolik ve Latin kökenlilerden oluşuyordu Venedik. Bunun yanında Selanik'teki halkın yerine başka topraklardan getirdikleri Latin göçmenleri yerleştiriyorlardı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi halka kötü davranıyorlar, ağır vergi alıyorlardı.

Tabi, bütün bunlar Selanik'te bir Türk hayranlığına, bir Osmanlı beklentisine neden oluyordu.

Ucuna Mektup Sarılmış Oklar ve Selanik'in Alınması

Duaları kabul oldu Selanik halkının ve istediklerine kavuşmak için fazla beklemediler.

Zaten Selanik, Yıldırım Bayezid zamanında bir süre Osmanlıların olmuştu.

Venedik'ten gelen elçiye de bunları söyledi II Murad: "Selanik, dedem Bayezid'in egemen olduğu bir şehirdir. Orada hakkımız vardır ve oranın ahalisi bizi sevmektedir. Şehir aslında Bizans'ındır; lâkin şimdi Venedik sahip olmak ister. Bizans kralının bir ölçüde hakları varsa da Latin Venediklilerin burayı yönetmeye asla hakkı olamaz. Şimdi git söyle, ya Selanik'i hemen terk edin yoksa ben hemen geliyorum!"

Konuşmasını bitirir bitirmez, danışma meclisini topladı. Kısa sürdü toplantı.

Az sonra ordusunu arkasına takarak Edirne'den Serez'e doğru at sürdü Murad Han.

Yolda Hamza Beyle buluştu. Anadolu birliklerinin başında gelmişti Hamza Bey. O gelir gelmez eskiden de Osmanlı toprakları içinde yer alan Serez'i kuşatmaya aldı.

Kuşatmanın ilk gününde Selanik'te deprem oldu. Venedik asıllı Selanikli yöneticiler uğursuzluk saydı bunu. Yerli halka göre de deprem uğursuzluktan başka bir şey değildi.

Bu arada Hamza Bey, ilginç bir "PR" yani "Halkla İlişkiler" denemesine girişti. Okların ucuna binlerce mektup sardırarak şehre yağmur gibi yağdırdı. Mektupçuklarda şunlar yazılıydı:

Günümüzde Selanik Kalesi

"Görüyorsunuz ki yer ve gök Selanik'i bizim almamızı, bizim yönetmememizi istiyor. Teslim olun."

Halkın gönlü Osmanlıdan yanaydı ama yine de şaşkın ve kararsızdılar. Bir bölümü kiliseye bir bölümü evlerine kapandı.

Venediklilerin şehrin savunmasından vazgeçtiği yönündeki söylentiler de iyice kafasını karıştırdı halkın. Ancak Venedikli vali şehrin teslim edilmesi teklifini reddetti.

Derken, Osmanlı kuşatması hücuma dönüştü. Ve birkaç Osmanlı askeri burçlara tırmanınca Venedik askerleri arasında panik baş gösterdi.

O panikle kale duvarlarından yere atlayanlar, denize dalanlar oldu. Savunma diye bir şey kalmadı. Selanik bir kere daha Türklerin eline geçti. 13 Mart 1430…

Daha sonra Vardar Ovası'ndan getirilen Türk kökenli göçmenler bu şehre yerleştirildi. Selanik kuşatmasının kısa sürmesi bu dönemde Osmanlıların askerî gücünü göstermektedir.

Yunanistan'da Türk izleri

Gelibolu Gelibolu

Selanik'te bunlar yaşanırken Gelibolu'da da ilginç işler olmaktaydı.

Venediklilerin bir bölümü Gelibolu açıklarında bulunan Osmanlı donanmasına saldırdı.

Bununla Selanik kuşatmasının kaldırılacağını umuyorlardı.

Gelibolu önlerinde kıyasıya bir deniz savaşı başlamıştı.

Sonuçta kazanan taraf Osmanlı oldu. Venedik donanması geri çekilmek zorunda kaldı.

Venedikliler 1431 de Selanik'in intikamını almak için Çanakkale Boğazı'na saldırıp, boğazın Anadolu tarafındaki istihkamları tahrip ettiler.

II. Murad antlaşma yapmayı teklif etti. Osmanlıların Eğriboz adasını işgal etmesinden korkan Venedikliler antlaşma yapmaya razı oldular.

Gelibolu

Epir'de Osmanlı Sevgisi

Epir, bugün Arnavutluk sınırları içinde kalan bir zamanların küçük ama etkili bir devletiydi. Epir'in Preveze gibi, Yanya gibi ünlü şehirleri vardı.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Osmanlı, Yunanistan, Arnavutluk, Sırbistan arasında hep ciddi meselelerin, ayaklanmaların kaynağı oldu burası.

Epir'i almayı çok istiyordu Sultan II. Murad.

II. Murad'ın dedesi Bayezid zamanında bir dönem Osmanlı egemenliği ile tanışan Epir, Ankara Savaşı sırasında kontrolden çıkmıştı. Buranın tekrar Osmanlı yönetime geçmesi bölgedeki güç dengesi için gerekliydi.

Epir bölgesine İtalyan Tocco Hanedanı hükmediyordu. I. Carlo Tocco'nun ölümünden sonra ülke saltanat kavgalarına sahne oldu. Her zaman olduğu gibi en çok halk zarar görüyordu bu kavgalardan.

Üstelik Epir halkı, İtalyan yöneticilerinin kendileriyle hiçbir tarihi bağları olmadığını düşünmekteydi.

Başta başkent Yanya olmak üzere birçok bölgede halk "Türkler gelip buraları alsa da rahat etsek." diye konuşup duruyordu.

Halk bu konuda o kadar istekliydi ki aralarında bir heyet oluşturarak Selanik'te bulunan II. Murad'ın huzuruna çıktılar.

Çıkmakla kalmadılar, şehrin sembolik anahtarını da Murad Hana teslim ettiler.

Sultan Murad, gelen heyetin yetkili kişilerden olduğunu anlamıştı. "Tam olarak benden ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Mehter

Epirliler:

"Size şehri savaşsız teslim edecek güce sahibiz. Karşılığında da bizim ülke içindeki mevcut mevkilerimizi aynen korumanızı, güvenliğimizi sağlamanızı, adaletle yönetmenizi istiyoruz ve bu konuda sizlere güveniyoruz." dediler.

"Tamam!" dedi II. Murad ve derhal anlaşma imzalandı.

Ve Epir teslim alındı.

Sadece bu olay bile, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'da ne kadar etkili bir güce eriştiğini, bölgede yaşayanların kalplerine girildiğini göstermeye yetiyordu.

İyi ve Kötü Olaylar İç İçe

Sadece bu güzel olaylar cereyan etmiyordu gök kubbenin altında.

Selanik kuşatması sırasında görülen deprem, sadece bu şehri değil neredeyse bütün Osmanlı topraklarını ve Balkanların tamamını etkiledi.

Depremden sonra baş gösteren veba salgını ortalığı kasıp kavuruyordu. II. Murad'ın kardeşleri Yusuf ve Mahmud ile Süleyman Çelebi'nin oğlu Orhan salgın hastalığa yakalanarak hayatlarını kaybetti.

Ölümlerin arkası kesilmedi. Veziriazam Çandarlı İbrahim Paşa, Anadolu'nun manevi koruyucusu sayılan Hacı Bayram Veli, Emir Sultan Buhari, ünlü tabip ve şair Şeyhî, mimar ve vezir Hacı İvaz Paşa kısa aralıklarla vefat ettiler.

Tam o günlerde yaşanan güneş tutulması, özellikle Rumeli halkı tarafından büyük uğursuzluk olarak kabul edildi. Bunlar yetmezmiş gibi yer yer kıtlık ortaya çıktı.

II. Murad Hem en yakınlarını tek tek kaybetmesi, hem de çevresinde yaşanan bunca olumsuzluklardan dolayı derin kederler yaşadı.

Gecenin en karanlık noktasından hemen sonra doğan şafak gibi pırıl pırıl bir aydınlık haberle dağıldı kara bulutlar.

Tarihin altın harflerle yazacağı, dünya akışına yön verecek, yirmi bir yıl sonra Fatih Sultan Mehmed olarak anılacak Şehzade Mehmed tam o günlerde dünyaya geldi. Yıl, 1432…

Şehzade Mehmed'in bunca sıkıntılı bir dönemde doğması, Osmanlılar arasında müjde ve uğur sayıldı, büyük sevinç yaşandı.

Hacı Bektaş-ı Veli ve Bektaşilik

Türk kültüründe çok tanınan biri olmasına rağmen Hacı Bektaş-ı Veli hakkında geniş ve tutarlı bir araştırma ortaya konulamamıştır.

Ancak genel olarak baktığımızda Hacı Bektaş-ı Veli'nin değerli bir insan, ermiş bir Müslüman olduğunu görürüz. Eserleri ve yaşantısı onun ehl-i sünnet itikadında olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta, Yeniçeri teşkilatının manevî önderlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Osmanlının Ekonomik Gücü

Her devlet gibi zaman zaman bazı sıkıntılar çekse de Osmanlı İmparatorluğu, ekonomik olarak dönemin en güçlüsü idi. Özellikle Bursa ve Edirne ticaret merkezi konumunda büyük paraların döndüğü kentler olmuştu.

Ünlü Fransız gezgin Bertrandon de la Brocquiére, 1400'lü yıllarda, senelik Osmanlı gelirinin 2.500.000 altın dükaya çıktığını belirterek, II. Murad'ın elindeki bu kaynakları kullansa, Avrupa'yı kolayca istila edebileceği gözleminde bulunur. (Osmanlı İmparatorluğu, Prof. Dr. H. İnalcık, s. 28)

Üzüntüler bir ölçüde hafifledi. Gelecek günler için beklenen umut tomurcukları çoğaldı.

Birkaç ay sonra, bir kuyruklu yıldızın belirmesini, yeni kanlı savaşlarla yorumlayanlar çıksa da halkın çoğunluğu bu kötü düşüncelere kapılmadı.

Arnavutluk: Avrupa Yolunda Huzursuzluk

Selanik ve Yanya'nın Osmanlı topraklarına katılması bölgeyi huzura kavuşturmuştu; ama Balkanların topyekûn selameti, mutluğu için yeterli değildi bunlar.

II. Murad, yaşanan bu güzel günleri, huzur ve güven ortamını iyice pekiştirmek istiyordu.

Dağlık bölgelerde ve kuzeyde yaşayan Arnavut beyleri, vergi ödeyerek Osmanlı devletine bağlanmışlardı; ancak karakter olarak inatçı bir ruha sahip oldukları için bağlılıkları pek güven vermiyordu.

Bir taraftan da Venediklilerle temas hâlindeydiler.

Dik uçurumlarla yarılmış, yaşadıkları dağlık bölge gibi kendileri de sert tabiatlı olan Arnavutlar, Osmanlı için "Çetin ceviz" bir topluluktu ve sık sık anlaşmazlıklar yaşanıyordu.

Evrenosoğlu Ali Bey, isyan eden Arnavutları bastıramayınca olaya bizzat el koyan II. Murad, Manastır şehrine gelerek kargaşayı sona erdirdi.

Arnavutlar bu defa Macar kralına giderek yardım istediler. Kralın zaten öteden beri Osmanlılarla arası yoktu, Arnavutlara arka çıktı, hatta onları kışkırttı.

Bu durumda, Osmanlı Devleti'nin önüne yarım yüzyıl sürecek bir Arnavutluk meselesi dikilmiş oldu.

Kendileri Kalabalık Amaçları Tek

Bölgede, yani Avrupa'ya açılan yollardaki sıkıntı, Arnavutluk meselesi ile sınırlı değildi.

Başta Macar Kralı Sigismund olmak üzere daha önce anlaşma imzalayan bazı hükümdarlar, Osmanlıyı zayıf hissettikleri anlarda anlaşmaları çiğniyordu. Osmanlıya karşı cephe oluşturuyorlar, bazen açıktan bazen gizli görüşmeler, yazışmalar yapıyorlardı.

Kendileri kalabalık, amaçları tekti: Osmanlı Devleti'ni yıkmak.

İçlerinde Sırp Prensi George Vulkoviç gibi, kızı Marya'yı II. Murad'la evlendirebilmek için görülmemiş çeyizler teklif edenler de vardı, "Ben Murad Han için ölürüm." diyenler de...

II. Murad'ın Kültüre Önemli Katkısı

Altıncı Osmanlı Padişahı II. Murad, gençlik ve şehzâdelik günlerini Amasya'da geçirmişti. Daha sonra da Amasya Beylerbeyi, yani vali oldu.

Amasya, eski Oğuz geleneklerinin sıcak duygularla yaşatıldığı şehirlerdendi.

O sebeple doğu kültürü ve Türk gelenekleriyle yetişti Sultan Murad.

Padişah olunca da bunları devlete ve hayata yansıtmaya başladı. Osmanlının Kayı boyundan geldiği gerçeği ilk kez onun zamanında ortaya koyuldu ve paralara Kayı damgası basıldı.

Şehzadelere "Korkut", "Oğuz" gibi Türkçe kökenli isimlerin verilmesi de onun zamanında revaç buldu.

Türk dilinin gelişmesi için de önemli çalışmalar yaptı. Kendisinden sonra gelen padişahlar bunu aynı titizlikle sürdürme konusunda zaman zaman kesintilere uğrattılarsa da Türkçe birçok kitap hazırlattı. Yazıcıoğlu Mehmed Efendinin dinî edebiyat alanındaki "Muhammediye", Yazıcıoğlu Ali'nin Türk-Oğuz geleneklerini anlatan "Tevârih-i Âli Selçuk", Molla Arif Ali'nin Anadolu fetihlerini anlatan "Dânişmendnâme", Şeyhî'nin "Hüsrev ve Şirin", Mercimek Ahmed'in Farsça'dan tercüme ettiği "Kabusnâme" adlı eserler bu dönemin ürünüdür ve günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Padişahın kaliteli kültür kitaplarının hazırlanıp çoğaltılması konusunda gösterdiği titizlik şu olayla daha iyi anlaşılacaktır:

Huzuruna kabul ettiği devrinin ünlü edebiyatçılarından Mercimek Ahmed'le hoş bir sohbete dalan Padişah bir ara, sözü - Kabusnâme kitabına getirerek, "Okudum, hoş kitap lâkin Farsçadır. Biri Türkçeye çevirmiş ama anlaşılır değil, muğlâk... Açık dememiş. - Kabusnâme, olmuş Kâbusnâme... Bir mâhir edip olsa da kitabı açık bir Türkçe'ye çeviriverse. Tâ ki gönüllerimiz haz alsa." der.

Bu temenniyi emir kabul eden Mercimek Ahmed, hemen kitaba eğilerek, tercümeyi mükemmel şekilde tamamlar.

II. Murad'a kadar Mısır, İran ve Suriye gibi komşu ülkelerin kültürleri Osmanlıdan ileridir. Onun başlattığı imar ve kültür hamlesinden sonra Osmanlı, kültür ve şehirleşme alanında da üstünlüğü ele geçirir. Oğlu Fatih Sultan Mehmed ise, bu hamleyi zirveye taşıyarak Türk kültürünü devrinin bir numarası yapar.

Bazıları için, dünya kurulalı beri değişmeyen özellikti bu; esen yele göre yön ve tavır değiştirmek.

Avrupa'da Macarlar, Güvercinlik Kalesi'ne saldırırlar. Anadolu da boş durmuyordu. Orada da Karamanoğulları fırsat buldukça hep yaptıkları gibi, içten içe Osmanlı Devleti'nin altını oymakla meşguldü.

Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Sultan Murad'ın kız kardeşi ile evli olmasına bakmadan, Osmanlı askerlerinin uzaklarda olmasını fırsat bilerek Isparta'yı ve Beyşehir'i işgal edivermişti.

Yapacak çok iş vardı Sultan II. Murad'a ve yakın çalışma arkadaşlarına. Hünkâr, Macarlar üzerine Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşayı gönderdi kendisi de baktı olmayacak, Rumeli'den Anadolu'ya geçti II. Murad.

Önce Karamanlıları işgal ettikleri topraklardan attı. Daha sonra, Konya'ya girdi. II. İbrahim, karşı koymaya cesaret bile edemeden kaçtı. Osmanlı Padişahı, Konya'dan başka - Akşehir ve Beyşehir'i de aldı. Ama aynı zamanda eniştesi olan Karamanoğlu İbrahim'i takip ettirmeyi de ihmal etmedi.

Sıkı bir şekilde takip edildiğini anlayan İbrahim Bey, pişmanlıklar içindeydi. Bunalmıştı!

Konya *(Foto: A. Y. Aslan)*

Kendisi gizlendiği yerden ortaya çıkamadığından, eşiyle birlikte devrinin ünlü âlimi Mevlana Hamza'yı Sultan Murad'a aman dilemek için gönderdi.

II. Murad, yine büyüklük gösterdi ve İbrahim Beyi affedebileceğini dile getirdi. Ama işi biraz daha sağlama almak istiyordu. Tarihçi Şükrullah'ı İbrahim'e göndererek bir daha bu tür işler yapmayacağına dair kesin söz ve yemin aldı.

Her türlü yemin alınıp, anlaşma imzalandıktan sonra, İbrahim Beyin Karamanoğlu tahtına yeniden oturmasına izin verildi.

İbrahim Bey, yakın adamları ve eşi derin bir soluk alarak rahatlamıştı; ama Osmanlı padişahına zaman ve enerji kaybettirmişlerdi.

Oysa Sultan Murad'ın, Avrupa'ya yüzünü dönerek orada yapacağı çok daha önemli işler vardı.

Zaman hızla ilerliyor, yapılacak önemli işlerin önü kesiliyordu.

Sırp Prensesinin Osmanlı Sarayına Gelin Olması

Aslında Karaman Beyi II. İbrahim'i kışkırtan Macaristan kralından başkası değildi. Aradaki bu ilişkiyi kuran da Sırbistan prensi idi.

Karamanoğlu'nun hezimetini duyunca Sırp Prensi Brankoviç, sıranın kendine geldiğini düşünerek telaşa kapıldı. Daha önceleri formalite bir nişanla II. Murad'a verdiğini söylediği kızı Marya'yı Osmanlı Padişahı Murad'la evlendirmenin ona göre tam zamanıydı .

Nişan yapıldığında yaşı küçük olan Marya, şimdi büyümüştü.

Siyasî çıkara dayalı bir evlilik olduğunu herkes bilecekti, ama olsun. Şimdi kelleyi kurtarma sırasıydı.

Hahambaşının Kemal Derviş'e Anlattıkları?

Türkiye Cumhuriyeti 57. Hükümetinde, ekonomiden sorumlu devlet bakanlığı yapan Kemal Derviş, 2004'te Amerika'da toplanan Abant Platformu'nda şöyle bir anısını aktarmıştır:

"Bosna Hersek'te altı yıl görev yaptım. Sarayevo'da bir gün müftü ve hahambaşıyla oturuyorduk.

Musevilerin dinî lideri Hahambaşı bana o gün şunları anlattı: "Biz Museviler için çok önemli bir kitap vardır. O kitapta İspanya'daki zulümden kaçarak Sarayevo'ya göç eden Yahudilerin tarihi anlatılır. II. Dünya Savaşı sırasında Naziler her yerde bu kitabı aramışlar, ama bulamamışlar. O dönemdeki hahambaşı, en güvenilir insan gördüğü için çok değerli kitabımızı caminin imamına vermiş... İmam da savaştan sonra kitabı bize geri iade etmiş." dedi."

Brankoviç II. Murad'a haber göndererek kızının çeyizini tamamladığını ve aldırmasını bildirdi.

Sultan Murad bu teklifi devlet erkanıyla görüştü ve şimdilik kızın alınmasına bilahare uygun zamanda Sırbistan üzerine sefer yapılmasına karar verildi.

II. Murad, Sırp Prensinin kızıyla stratejik bir evlilik yapmış ve kızı yanında bulundurmayarak Bursa'ya göndermişti. II. Murad'ın vefatından sonra da Despina Marya tekrar babasının yanına gönderilmişti.

Osmanlı Kuvvetleri Avrupa Yollarında

Daha önce de Türk akıncıları Avrupa yollarına düşmüştü. Ama bu defaki biraz daha farklıydı. Gücü artmıştı Osmanlının ve hedef büyümüştü.

Sefer için toplanma yeri olarak Erdel'i seçti II. Murad.

Evrenesoğlu Ali Bey yönetiminde yola çıkan Türk akıncıları, önce bir aylık bir yürüyüşle Temeşvar ve çevresini aldı .

Yetmiş bin kişilik bir askerî birlik vardı Osmanlı ordusunda. Ve tabi, diğer lojistik birliklerle mehteran bölüğü...

Sefer sonunda yetmiş bin de tutsak katıldı orduya.

Macar Krallığına bağlı Erdel, baştan sona Osmanlının eline geçti. Kral Sigismund, olanlara ses çıkarma cesaretini bulamadı.

II. Murad Han, Transilvanya'nın fethini 45 günde tamamlayarak Edirne'ye döndü.

Padişah, topraklarından ayrılınca, Macar kralı Sigismund'a bir cesaret geldi ve Osmanlının himayesindeki topraklara daldı. Kendisine engel olmak için gelen Vidin Sancakbeyi Ali Beyi de yendi.

Sıkça olduğu gibi, kendini güç ve cesaretinin doruğunda sandığı bir günde Macar Kralı Sigismund ölüverdi.

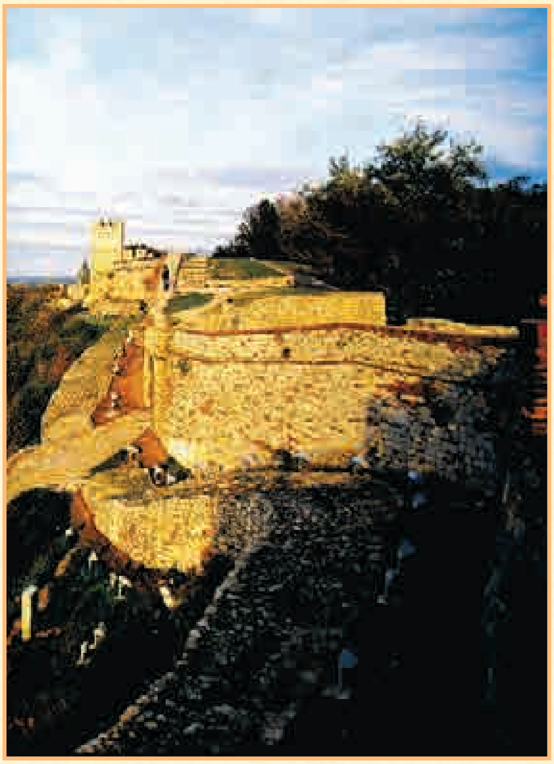
Onun öldüğünden habersiz Macaristan'a doğru yola çıkan II. Murad, önce Sırbistan'a uğradı, uzun bir uğraştan sonra başkent Semendire'yi teslim aldı. Sırp Prensi George Brankoviç, Osmanlı padişahının hedefindeki ülke Macaristan'a sığındı. Yerine geçen oğlu ise hiçbir varlık gösteremeden tutuklandı.

II. Murad, Macaristan'ın tam sınır kapısındaydı şimdi.

İlk hareketi gösteren, Sigismund'un yerine geçen oğlu oldu ve Osmanlı kontrolündeki Sırbistan'a saldırdı. Ancak Gazi İshak Bey ile Timurtaşoğlu Osman Bey komutasındaki Türk birliklerine yenildi.

Türklerin bu beklenmedik hızlı hareketleri ve her durumda gösterdikleri başarı, Avrupa devletlerini düşündürmeye başladı.

Türk askerlerinin sınıra yaklaştığını duyunca, daha Osmanlı kavuğunu görmediği hâlde, Macar ordusu dağılma işaretleri verdi. Telaştan ne yapacağını bilemeyen Sigismund'un damadı ise Almanya İmparatoru II. Albrecht'in yanına kaçarken öldü.

Belgrat'da bugün de ayakta duran Osmanlı eserleri

Belgrat'ın Kaderi

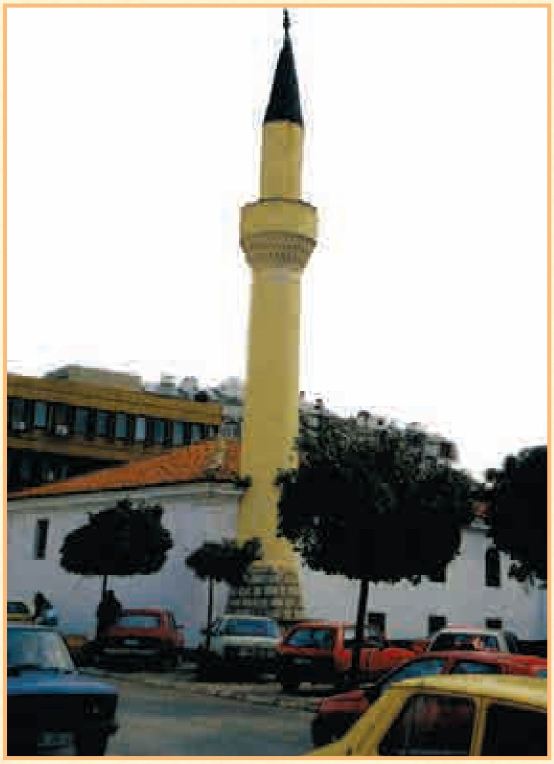
Osmanlı için, Macaristan'ın en önemli noktası sayılan Belgrat'ın alınması gerekiyordu.

O dönemde Belgrat, Sırp şehri değil, Macaristan'a bağlı ünlü bir merkezdi. Yaşayan halkın çoğunluğu da Macar idi.

Belgrat'ı ele geçirmekle görevlendirilen Evrenosoğlu Ali Bey, şehrin yakınlarına ordugâhını kurdu, hazırlıklarını yaptı. Daha sonra şehir kuşatıldı, ama alınamadı.

Olağanüstü kahramanlıkla savunuluyordu Belgrat. Macar muhafızlar ilk defa bu savunmada tüfek kullandı. Osmanlı ordusunda da ateşli silah olarak top vardı; ama kalenin surlarını yıkacak kadar etkili değildi. İlkeldi, doldurulması, yeniden ateşe hazır hâle getirilmesi zordu.

Yaklaşan kış aylarını dikkate alan Ali Bey, kuşatmayı kaldırarak ordusunu geri çekti.

Ama Osmanlı adına Bosna'da işler iyi gitmişti.

Bundan böyle Osmanlının kabul etmeyeceği hiçbir prens, Bosna tahtına oturamayacaktı. Sonuçta, Balkanlar'da en büyük güç ve tek seçicinin Osmanlı olduğunda kimsenin kuşkusu kalmamıştı.

Bu "sığ" bir güç değildi. Hoyratça, rastgele kullanılan, geride ezilen halkların olduğu bir güç değildi. Adaletle, güvenle, huzurla bezenmiş ve her zaman insanların iyiliği için kullanılan güç…

Osmanlı adı içine sevgi ve insanlık katılmış bir otorite idi.

Avrupa'da Yeni Kahraman: Hunyadi Yanoş

Bu dönemde Avrupa'da yeni bir kahramanın ismiyle çalkalanıyordu: Hunyadi Yanoş (Jan Hunyad).

Macar ordularının yeni başkumandanı olan Hunyadi Yanoş; iyi yetişmiş, başarılı bir komutandı. Görevi; Türk akınlarını önce durdurmak, sonra karşı atağa geçerek onlara kan kusturmaktı.

Mezid Bey kumandasındaki Osmanlı ordusunun Hermanştad Kalesi'ni kuşatması üzerine, kaleyi kurtarmak isteyen Jan Hunyad Osmanlı ordusunun üzerine yürüdü. Mezid Bey kuşatmayı kaldırarak orduyu Yanoş'un üzerine sevk etti.

Hunyadi Yanoş kendinden önceki Macar kumandanlarına hiç benzemiyordu. O da Osmanlı ordusuna karşı ilginç bir plan yaptı: Kendine ait öteden beri bilinen kıyafetini başka bir askerine giydirerek savaş alanına saldı.

Osmanlı akıncıları bu hileyi anlayamadı ve Yanoş'un dublörü ile üç bin kadar askeri yok etti.

Güçlü rakibini öldürdüğünü sanan Mezid Bey ve askerlerinin üzerine Hermanştad Kalesi'ndeki askerler saldırdı. Hunyadi Yanoş'un da saldırmasıyla Osmanlı askerleri iki ateş arasında kaldılar.

Alabildiğine kanlı ve zorlu bir vuruşma başladı.

Emrindeki birlikleri gerçekten mükemmel yönetiyordu Başkumandan Yanoş. Bu arada Eflâk beyinin Yanoş'a yardım için gönderdiği askerler de Macar ordusuna katıldı. Osmanlıların düşman sayısı iyice artmıştı.

Yirmi beş bin Türk akıncısından yirmi bini şehit düştü. Macarlar da önemli kayıplar vermişti; ama Osmanlı büyük bir yenilgi almıştı.

Mezid Bey ve iki oğlu da şehitler arasında yatıyordu savaş meydanında.

Osmanlı askerlerinin ancak küçük bir bölümü kaçma fırsatı buldu. Esir düşenler ise feci işkencelerle öldürüldü.

Daha sonra Eflâk'a giren Yanoş, Tuna'nın etrafında yer alan Osmanlı idaresindeki şehirleri ele geçirdi, yaktı, yıktı.

Osmanlılara Bir Tokat Bir Ders

Erdel (Transilvanya) yakınlarında yaşandı bu talihsiz bozgun.

Eflâk Voyvodası Vlad Drakul'un ihaneti ile büyüyen bu bozgun, şimdiye kadar Osmanlının yaşamadığı cinsten bir yenilgi, bir kocaman tokattı.

Belki de bir ders…

Başarıların gerçek kaynağını unutmanın dersi…

Savaş meydanında erken gevşemişler, günün ilk başarısıyla kendilerinden geçmişlerdi. Bu da yetmezmiş gibi, küçük bir birliği Macar ordusu sanarak galip gelindiğini sanmak da telafi edilebilecek bir hata değildi.

Belki de kendine ve askerine aşırı güvenmenin cezasıydı başa gelenler.

Avrupa'nın çok uzun senelerdir hasret kaldığı bu başarı Macarların ve Hunyadi Yanoş'un başını döndürmüştü. O kadar ki Yanoş, esirleri huzuruna getirtiyor, gözleri önünde işkence ile öldürülüşünü kahkahalar atarak seyrediyordu. Bütün bunlar yemek yenilirken yapılıyordu.

Kendine destek verenleri de unutmayan Hunyadi Yanoş, Sırp prensine gönderilmek üzere hediyelerle dolu bir araba hazırladı. Görkemli arabayı on at çekiyordu.

Neler vardı bu hediyeler içinde?

Savaşta ele geçirilmiş ganimet malları, yeni kullanılmaya başlanan ateşli silahlar. Hediyelerin en üstüne ise - Mezid Bey ile oğlunun kesik başları yerleştirilmişti.

Kesik başların yanına da savaşa katılmış yaşlı bir Türk oturtulmuştu. Güya "hediyeleri" kendi eliyle sunu-

Osmanlı ve Yahudiler

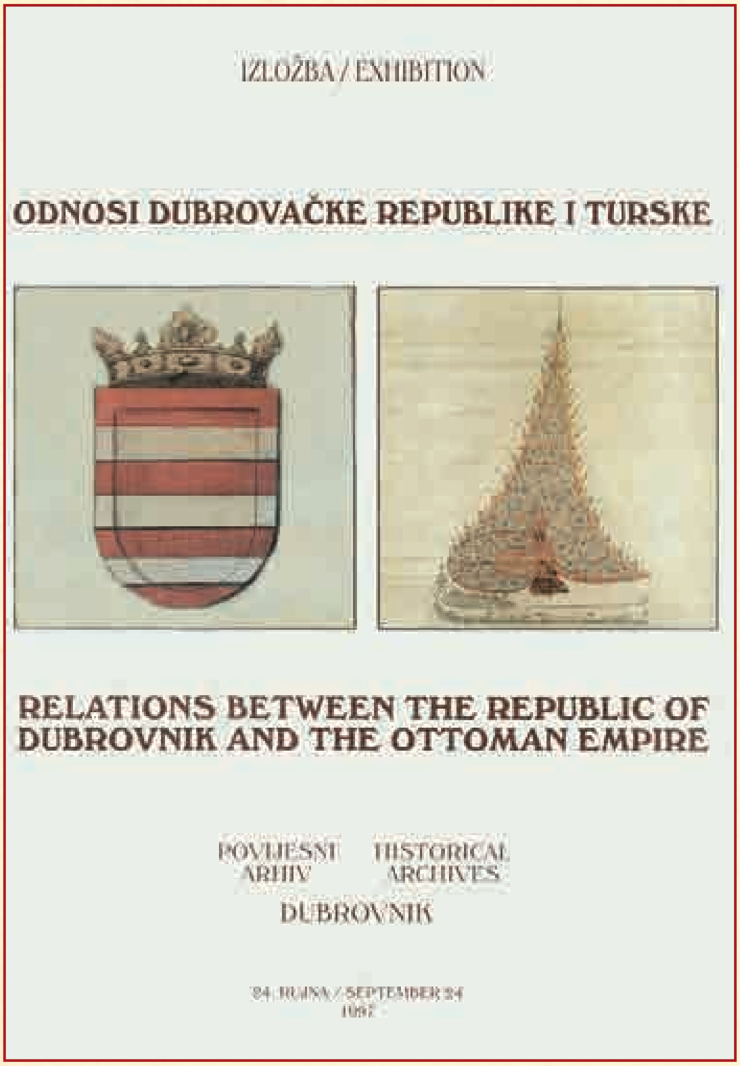
Bizans yönetiminde sürekli baskı gören Yahudiler için Osmanlılar, 1326'da Bursa'nın fethiyle bir kurtarıcı durumuna geldi. Etz Hayyim Sinagogu inşa edildi.

Edirne, Osmanlı başkenti olduğunda Karait Yahudileri de dâhil Avrupalı Yahudiler, buraya göç etti. 1376'da Macaristan'dan, 1394'de Fransa ve Sicilya'dan sürülen Yahudiler, Bursa'ya yerleşip güvenliğe kavuştu.

Haham İzhak Sarfati Avrupa'daki Yahudi cemaatlerine yolladığı mektupta, Hristiyan idaresinde yaşadıkları baskıdan kurtulmaları için Osmanlı topraklarına yerleşmelerini, orada güven ve refah bulmalarını öğütlüyordu.

Belgrat'da bir Osmanlı eseri

Türk heyetinin Hırvatistan resmi ziyareti anısına Dubrovnik yöneticileri tarafından hazırlatılan Osmanlı-Dubrovnik ilişkilerinin tarihi seyrini gösteren kitapçığın kapağı

yor görüntüsü vermek için…

Manzara, tek kelimeyle dehşet idi.

Ama her iki tarafa da ders ve ibret veren bir dehşet…

Avrupa Birleşiyor

Balkanlar'da Osmanlı egemenliğini tehlikeye atan, Türklere Avrupa yolunu tıkayan bu gelişmeler II. Murad'ı ciddi ciddi düşündürüyordu.

Derhâl bunların önüne geçmeliydi.

Önce bu bölge için iyi bir başkumandan buldu. Beylerbeyi Kula Şahin Paşayı gönderecekti Macarların üzerine.

Kula Şahin Paşa, emrindeki seksen bin kişilik orduyla Macar topraklarına girdi. Akıncı beyleri Kula Şahin Paşaya tedbirli olması için defalarca uyarıda bulundu, ama paşa ordusunun büyüklüğüne güveniyordu.

Varsag denilen yerde Hunyadi Yanoş'la karşı karşıya gelen Osmanlı ordusu bir kez daha bozguna uğradı. Çok sayıda Türk askeri ve komutan şehit düştü.

Bunu haber alan II. Murad, Şahin Paşa'yı görevden alarak yerine Kasım Paşa'yı atadı.

Yanoş, bir kere daha Türklere karşı başarmış, bir kere daha Avrupa'nın gözünde büyük kahraman olmuştu.

Bu başarılar Avrupa'da eski bir heyecanı diriltti. "Yeni bir Haçlı seferinin tam zamanıdır." diyenler çıktı ortaya.

Her zamanki gibi Osmanlıya karşı hemen bir ittifak oluştu, Avrupa birleşti.

Macaristan, Almanya, Fransa, Lehistan (Polonya), Belçika başı çekiyordu. Bir de Osmanlılarla aynı dinden olan Karamanoğulları.

Bunların yanında, her Haçlı seferinde olduğu gibi Papalık önemli rol alıyordu. Ayrıca Sırbistan, Eflâk, Boğdan, Arnavutluk, Bosna ve Bizans da hareketin içindeydi.

Diğer Haçlı seferlerinden farklı olarak bu defa elini çabuk tuttu Avrupa ve hemen hücum emri verildi.

İlk anda Sırbistan'a girdiler. Hristiyan Müslüman demeden karşılarına kim çıktıysa ezip geçtiler.

Kasım Paşa, Haçlı ordusunu Niş yakınlarındaki Morava kıyısında karşıladı.

Zorlu savaşı kazanan, bu defa da Hunyadi Yanoş oldu. Yenilen Kasım Paşa, geri çekilmekten başka çözüm bulamadı.

İş II. Murad'a Düşüyor

Anadolu birliğinin tehlikede olduğunu düşünen II. Murad, o sıralar Bursa'da kalmayı tercih ediyor, Balkanlara kumandanlarını gönderiyordu.

Ancak bu böyle olmayacaktı.

Kasım Paşanın yenilgisi Padişaha fena dokundu.

Hemen sefer hazırlıklarına başladı ve yola çıktı.

Birleşik Avrupa ordusu veya Haçlı ordusu ile Osmanlı kuvvetleri, Sofya'nın doğusundaki İzladi Derbendi'nde karşı karşıya geldi.

İlk vuruşma Osmanlı ordusunun yenilgisiyle sonuçlandı. Macarlar geçidi aşmayı başardı; ama bastıran soğuk havalar yüzünden sıkıntıya girdi.

Yine de durumları Türklerden daha iyi idi.

II. Murad, danışma meclisinin de önerisine uyarak ordusunun büyük kısmını geriye çekti, Edirne'ye yolladı. "Baharda savaşmak daha iyi" görüşü baskın çıkmıştı.

Edirne Üç Şerefeli Cami: Türk mimarisinin Dönüm Noktası

Aşağıda resmi bulunan Edirnede'ki Üç Şerefeli Cami için ünlü mimar Ekrem Hakkı Ayverdi bakın ne diyor:

"Osmanlı mimarisinin dönüm noktası olan abide budur!

Bu âbide, Osmanlı mimarisinin araya araya kendini bulmasına bir örnektir ve başarılan bir hamlenin Üç Şerefeli Fâtihasıdır. Osmanlı mimarisi, bu dönemden sonra Süleymaniyelere, Selimiyelere, Sultanahmetlere ulaşacaktır."

Haçlılar ise harekete devam etti. Filibe Ovası'na indiler. Burada yapılan savaşta Osmanlı kuvvetleri mağlup oldular. Ancak soğuktan yıpranmış Haçlı kuvvetleri geri çekilmeye başladılar. Türk kuvvetleri de peşlerinden gidiyordu. Hunyadi Yanoş, Osmanlıların çok sık kullandıkları sahte geri çekilme taktiğini Osmanlılara karşı kullandı. Osmanlı kuvvetleri bir kez daha pusuya düşerek mağlup oldu.

Bu vuruşmalarda II. Murad'ın eniştesi ve Bolu Sancakbeyi Mahmud Bey Macar askerleri tarafından esir alınmıştı.

Osmanlı Devleti, Timur'a yenildiği Ankara Savaşı'ndan sonra bile Rumeli'de bu denli zor duruma düşmemişti.

II. Murad Haklı Çıkıyor

Avrupa akınlarına komutanlarını göndererek Bursa'da kalan ve Anadolu'yu sağlama almayı tercih eden II. Murad'ın endişelerinin boş olmadığı bir kere daha anlaşıldı.

Yeni Saray'ın Matbah-ı Amire (Mutfaklar) Bölümü (Edirne)

Defalarca yakalanan ama affedilen, yemin billahlarla bağışlanarak tahtı iade edilen - Karamanoğlu II. İbrahim, yani II. Murad'ın kız kardeşiyle evli olan İbrahim Bey, yine ortaya çıktı, bu defa Haçlılarla işbirliğine girişti.

Haçlı başkumandanına bir mektup göndererek, "Siz dışardan, biz içerden Osmanoğulları'nın defterini dürelim. Sonra aramızda anlaşırız." diyordu.

Macaristan kralı da bu mektuba şöyle cevap verdi: "Siz öteden, biz beriden yürüyelim, Osmanlı Devletini yok edelim. Rumeli bizim olsun, Anadolu senin!"

Osmanlının Rumeli'de üst üste aldığı yenilgilerle umutlanan Karamanlılar, gözüne kestirdiği bazı şehirlere saldırmaktan da geri kalmadı.

Bunun üzerine II. Murad'ın oğullarından Amasya Sancakbeyi Alâeddin Ali Bey, Karaman üzerine sefer açtı. Ancak her zaman yaptığı gibi, savaşmaktansa bir yerlere sığınmayı tercih etti Karamanoğlu İbrahim Bey.

Oğlunun atağıyla yetinmeyen Murad Han da Karaman'a geldi bu arada. Konya ile birlikte bütün Karamanoğlu topraklarını çiğnedi. Fakat yaratılış olarak içi sevgi dolu ve nazik bir insan olan II. Murad, bir kere daha insanlığını gösterecekti.

Ayaklarına kapanan kız kardeşini ve kayınbiraderi İbrahim Beyin vezirini dinledi. Sonra, heyecandan tir tir titreyerek kendini izleyen bu ikiliye: "Peki, öyle olsun. Rabbim için bağışladım İbrahim Beyi. Varın gidin söyleyin. Ama nereye varacak bunun sonu Allah bilir, hemşire?" dedi mütevekkil bir ses tonuyla.

Bağışlamakla da kalmadı, girdiği Karaman topraklarını terk etti.

Asıl rakibin, gerçek düşmanın Anadolu'daki kendi ırkından insanlar olmadığının farkındaydı Sultan Murad Han.

Balkanlar ve Avrupa'da alacağı yenilgiler devletine daha derinden yaralar açacaktı, maneviyatı daha fazla sarsacaktı.

Artık buralarda durmamalı yeniden Rumeli'ye, Balkanlar'a, Avrupa'ya yönelmeliydi.

Padişahın Huzur ve Sükûnete Sığındığı Günler

Karaman seferinden henüz dönmüştü II. Murad.

Çetin Rumeli günleri, bunaltıcı Anadolu acıları derken bedenen de ruhen de yorulmuştu. Zaten pek az görünen gülümsemeleri iyiden iyiye kaybolmuş gibiydi.

Sürekli meşguldü kafası.

Düşünüyor, düşünüyordu.

Onu daha derinden yaralayan haber ise hiç beklemediği bir yerden, Amasya sancakbeyi olan, çok sevdiği küçük oğlundan geldi: Henüz on sekiz yaşındaki Şehzade Alâeddin Bey vefat etmişti. Padişahın Şehzade Mehmed'den başka oğlu kalmamıştı.

Hem çok seviyor, hem çok güveniyordu Alâeddin Beye. Bu felaket haberi Osmanlı padişahını derinden sarstı. Çok ama çok üzdü. Yeniden derin düşüncelere daldı. Her şeyin muhasebesini yaptı yeni baştan. Dünü, bugünü, yarınları alt alta, üst üste koydu. Yan yana, alt alta dizdi. Avuçlarına alır gibi olduğu dünyaya bir oradan, bir buradan; bir içinden bir dışından baktı. Neydi dünya? Bizden ne istiyordu, biz ona ne veriyorduk?

Allah'ın dünya adına bizden istediği neydi, Allah'a bizim sunduğumuz neydi? Ne olmalıydı?

Büyük bir sınav için gönderildiğimiz bu dünyada kazanmaya, yenmeye giderken gerçekten ne kazanıyor, ne kaybediyorduk? Kazanırken kaybedişin tuzağından bizi hangi atak kurtarabilirdi? Biz mi toprakları, dünyayı alıyorduk, dünya mı bizi içine çekiyor, hapsediyordu?

Bütün bunları ve buna benzer düşünceleri kafasında evirip çeviren II. Sultan Murad Han, sonunda bir karara vardı: Barışa, sevgiye ve insana biraz daha fazla yer açacaktı hayatında. Hayatında ve yönetiminde…

Aslında belki de herkes gibi imtihan içinde imtihan oluyordu koca Osmanlı padişahı. Güçle ve zayıflıkla, varlıkla ve yoklukla…

II. Murad herkesten daha iyi biliyordu, kimse bu dünyada gerçek padişah değil, şah değil. O, sadece huzur ve sükûnetin rahatlatan gölgesine çekilmek istiyordu. Dünyanın hâline bakın ki II. Murad bunları düşünürken kayınbiraderi, Karamanoğlu - İbrahim Bey, yeminini defalarca bozuyor ve zayıf gördüğü an Osmanlı topraklarına saldırıyordu.

İnsanın akrabası, yakını, dindaşı, eniştesi, kız kardeşinin kocası, yeğenlerinin babası böyle yaparsa, defalarca aynı kalleşliği işlerse, siz onu onlarca defa âdeta ipten alırsanız bunların yaşandığı bir dünya için neler düşünürsünüz artık? Ne gelir elinizden?

Karaman Beyliği Niçin Sürekli Problem Çıkarıyordu?

Bugün, Karaman Beyliği deyince genelde aklımıza 1277 yılında Karamanoğlu hükümdarı Mehmed Beyin ünlü "Bundan böyle divanda, dergâhta, çarşıda, pazarda, her yerde Türk dili kullanılacaktır!" sözü gelmektedir. Karamanoğulları Türkçeyi Anadolu'da resmi dil yapan ilk devlettir.

Ama bu buyruğun dışında Karaman Beyliği Osmanlı Devleti ve Anadolu birliği için sürekli problem olmuştur.

Kendilerini Selçuklu Devleti'nin uzantısı olarak görmelerinin ötesinde "Selçuklu vârisi" kabul eden Karaman Beyliği, aslında 13. yüzyılda saygın bir Türk hükümdarlığı konumundaydı.

Ne var ki kendilerinden sonra Anadolu'ya gelerek büyük başarı kazanan kendi ırkından bir hanedanlığı, Osmanlıları bir türlü benimseyemediler.

Görünürde kıskançlıktı sebep. Belki de kabullenememek...

Hacı Bayram Veli'nin Gelecek Gözü

O yıllarda, yani II. Murad döneminin Anadolu'da yaşayan en ünlü dinî kişiliği Hacı Bayram Veli idi.

Fatih'in hocası Akşemseddin de onun değer verdiği dervişlerden biriydi.

Bir gün Hacı Bayram Veli, Edirne'ye ziyarete geldi, padişah II Murad'ı. Sonradan "Fatih" unvanıyla dünyayı ayağa kaldıracak Şehzade Mehmed, beşikte yatan minnacık bir çocuktu, o sırada.

Hacı Bayram gibi büyük bir gönül ve ilim adamı tarafından ziyaret edilmekten son derece memnun kalan padişah bir ara şöyle dedi:

"Müsaadenizle size bir şey diyeceğim efendim. Cenab-ı Allah'tan devamlı bir niyazım vardır. İstanbul'u almak istiyorum. Lâkin, benim gibi günahkârlara böyle bir şeref nâil olmaz diye korkuyorum. Sizin duanız olursa ne âlâ! Benden müstecap dualarınız esirgemeyin efendim. Rica ediyorum. İstanbul'u alalım."

Hacı Bayram, bir yerdeki halıya, bir de padişaha baktıktan sonra ağır ağır başladı konuşmaya:

"Bana öyle gelir ki Hünkârım bu şehri almak size nasip olmayacaktır. Ben görür müyüm bilemem ama İstanbul'un mübarek fethi, şu beşikteki şehzade ile bizim köse efendiye kısmet olacaktır."

Hacı Bayram Hazretleri, bunları söylerken İstanbul'u alacak kişilerin Şehzade Mehmed ile talebesi Köse Akşemseddin olacağına işaret etmişti.

Ve işareti aynen gerçekleşti. II. Murad'ın 1422'deki kuşatmadan sonra ölümüne kadar İstanbul'u tekrar kuşatmamasının nedeni olarak bu hadise gösterilir.

Zaten, II. Murad, bu konuşmadan sonra her fırsatta Şehzade Mehmed'e "İstanbul'u almak sana kısmet olacak evladım. Ona göre... Yanından Ak Şeyh'i de eksik etme." deyip duruyordu.

Karamanoğulları için Anadolu'da hem daha kıdemli olduğu, Selçuklu gibi büyük bir Türk hakanlığının uzantısı konumunda bulunduğu halde; kendisinden daha yeni ve küçük bir devletin başarılarını kabullenmek zor oluyordu.

Bu çok normal gibi görünen durumu bir türlü aşamadı Karaman beyleri. Başarı ve birliğin önünde takoz gibi durdular.

Oysa imtihan dünyası böyle engelleri aşmayı gerektiriyordu zor da olsa. Zor olmayan sınavın kıymeti de yoktu zaten.

Peki, yeri geldiğinde -devletin parçalanmasına engel olmak için- kardeşlerine savaş açabilen, içi kan ağlayarak da olsa kardeşlerini ortadan kaldırabilen Osmanlı padişahları Karaman beylerine karşı niçin bu kadar toleranslı olabildi?

Bu sorunun cevabı: Kardeş devletler arasındaki huzursuzluk büyümesin, kardeş toplulukları birbirini iyice düşman bellemesin, daha fazla kan akmasın, fitne ateşi alevlenmesin diyedir.

II. Murad zamanında Edirne'de yapılan Saraçhane Köprüsü

"Gelin Barış İçinde Yaşayalım"

II. Murad, düşündükleri arasında kendine en doğru gelen şeyi yaptı ve barış için en büyük adımı attı. Avrupa'nın o dönemde en büyüğü Macarlara haber uçurarak "Gelin barış içinde yaşayalım!" dedi.

Macar kralının da hoşuna gitti bu teklif. Elçilerini barış görüşmesi yapmak üzere Edirne'ye yolladı hemen.

Üç hafta süren görüşmelerden sonra "Osmanlı - Macaristan Barış Anlaşması" yapıldı.

Bu anlaşmanın adı tarihe "Edirne-Segedin Anlaşması" diye geçti. Haziran 1444…

II. Murad Edirne'de Kur'an-ı Kerim'e el basarak yemin etti. Macaristan'ın Segedin şehrinde ise Macar Kralı I.Ladislas, İncil'e el basarak anlaşma şartlarına uyacağına dair söz verdi.

Anlaşmaya göre, Sırbistan yeniden kurularak özerklik kazanacaktı. Her iki taraf da Tuna Nehri'ni aşmayacaktı. Bulgaristan üzerindeki Osmanlı egemenliği yüzde yüz tanınacak, Eflâk, bağlılığını ve vergi ödemeyi sürdürecekti. Ancak Eflâk prensleri zorunlu Osmanlı ziyaretlerinden muaf tutulacaktı.

Anlaşma 10 yıl geçerli olacaktı.

Tarafları memnun eden bu anlaşma, ünlü Macar başkumandanı Hunyadi Yanoş'u sevindirmemişti. O sırada Macar kralının vekili konumundaydı ve rüyalarını yeni savaşlar, yeni zaferler süslüyordu. Onun, hayallerine vedası anlamına gelmekteydi Segedin Anlaşması.

Bu sebeple, anlaşmanın II. Murad imzalı bir suretini verip, kralın imzaladığı nüshayı almaya Segedin'e kadar gelen Baltaoğlu Süleyman Beyle görüşmeyi bile kabul etmedi Yanoş.

Papa ile Venedikliler de anlaşmadan memnun kalmamıştı.

Anadolu'da ise anlaşmanın en büyük aleyhtarı Karamanoğlu İbrahim Beydi. Bölgede uzun süreli bir barışın kendi çıkarlarına ters düşeceğine inanıyordu II. İbrahim.

Karaman Beyi İbrahim'e Bir Ders Daha

Osmanlı Padişahı II. Murad, Segedin Anlaşması'yla Avrupa yakasında bir süreliğine de olsa barış rüzgârları eseceğine inanıyordu.

Ama Karaman Beyinin hesaplarını ve Avrupa ile art niyetli ilişkilerini haber aldığı için Anadolu yakasından huzursuzluk duyuyordu.

Edirne

İbrahim Beye bir ders daha vermek gerekiyordu. Atını, Edirne'den Anadolu'ya, Karaman'a sürdü.

Karamanoğlu ve Konya topraklarını çiğnedi. Ama İbrahim Bey yine ortaya çıkma cesaretini gösteremedi.

Kız kardeşi yine devreye girdi, yalvar yakar oldu.

II. Murad'ın insani tarafı tekrar ortaya çıktı ve bir kere daha affetti eniştesini. Bir de yazılı anlaşma imzalattı. Anlaşmaya göre, Karamanlılar bir daha Osmanlı topraklarına saldırmayacak ve istenildiği zaman asker gönderecekti. En önemli madde de, Karaman beyi Avrupa devletleriyle hiçbir şekilde irtibat kurmayacaktı.

Macarlarla yaptığı barış anlaşmasından sonra belalısı Karamanlıları da susturan II. Murad, kısmen de olsa rahatladı.

Doğuda ve batıda ne kadar süreceğini bilemediği yeni bir barış ve huzur dönemi vardı şimdi.

Artık, devletin aslî işlerinden olan kalkınmaya, insanların hayat seviyelerini yükseltmeye, eğitime, bilime, sanata, yatırımlara, yollar, köprüler inşa etmeye daha çok zaman ve para ayırabilecekti II. Murad.

Padişah bu arada, iç dünyasıyla daha çok ilgilenebileceği için ayrıca mutluydu.

Kan ve savaş dolu yıllardan sonra ruhunun istediği işlere ağırlık verme heyecanı padişahın keyfini yerine getirmişti.

Gül

30 Mart 1432 sabahı bir erkek çocuğunun doğduğunu haber verdiler II. Murad'a. O sırada padişahın Kur'an okuduğu ve okuduğu bölümün de "Muhammed" suresi olduğu söylenir. Kendisi bir şair olan padişah "Bağ-ı İrem'de gül-ü Muhammed açtı" demiş ve doğan oğlunun ismini Muhammed yani Mehmed koymuştur.

Osmanlı toplumunda, Hz. Muhammed'e (Sallallahu aleyhi vesellem.) olan saygıdan dolayı Muhammed yerine Arap alfabesine göre aynı şekilde yazılan Mehmed ismi kullanılmıştır.

Padişah Türbeleri

Osmanlı kuruluş döneminde görev alan hükümdarların hepsinin türbeleri Bursa'da bulunmaktadır.

II. Murad'ın Kendi İsteğiyle Tahttan Ayrılışı

II. Murad, son Karaman seferinden dönüşte bir şeye karar verdi.

Herkesten sır gibi sakladığı kararı, birkaç hafta sonra Mihaliç'te açıklayacaktı.

Bütün beyleri, komutanları Mihaliç'e (Bugünkü Bursa'nın Karacabey ilçesi) çağırdı. Uzunca bir zamandır kader birliği ettiği, birlikte at koşturduğu seçme insanların önüne çıktı.

"Dostlarım, yiğitlerim! Önemli bir düşüncemi açıklıyorum. Hepimize hayırlı olsun!" diye başladı konuşmaya. Herkes meraklanmıştı. Onları bekletmeden açıkladı kararını:

"Yirmi üç yıldan beri oturduğum mukaddes tahtımı oğlum Mehmed'e bıraktım."

Herkes donup kaldı. Şaşırdılar...

Çünkü Murad Han tahtı bırakacak kadar yaşlı değildi ve yerine getirdiği oğlu Mehmed sadece on üç yaşındaydı. Fakat Şehzade Mehmed, yaratılış itibariyle çok zeki olmasının yanı sıra değerli hocaların elinde mükemmel yetiştirilmişti. (Bu olaydan sadece sekiz yıl sonra tarih onu, çağın en büyük fatihi, Fatih Sultan Mehmed olarak anacaktı.)

Şaşkınlıkları gidermek istercesine yeniden söze başladı II. Murad: "Hayattayken oğlumu tahta geçirdim ki bakayım, ne suretle padişahlık eyleyecek."

Murad Han, bunları konuştuktan iki gün sonra, yanına aldığı sadık birkaç adamıyla birlikte Manisa'da sarayına çekildi.

İstiyordu ki ömrünün geri kalan dilimini gönül dünyasının gerektirdiği incelikleri duya duya, doya doya yaşayarak geçirsin.

Hem yüksek bir deneyim sahibi, hem de stratejik düşünme ve analiz kabiliyeti olan bir padişahın tahtını çocuk denecek yaştaki oğluna bırakması, Osmanlıyı sevmeyenleri bir hayli sevindirmişti.

Onlar için güzel bir fırsattı bu.

Meselâ, Macar Hunyadi Yanoş, adeta bayram ediyordu. Segedin Anlaşması'nı ciddiye almıyordu zaten.

Papanın temsilcisi Kardinal Cesarini ise, artık anlaşmanın geçersiz olduğunu ileri sürerek Lehistan Kralı Ladislas'a yeminini bozdurmuştu.

Bu gelişmeler Balkanlar'da ve Rumeli'de hemen duyuldu. Duyulmasıyla birlikte de halkta yavaş yavaş tedirginlik baş gösterdi. Rumeli'yi bırakarak Anadolu'ya göçmeye başladı bazı aileler.

Tekrar Osmanlı Üzerine Geliniyor

Papalığın da körüklemesiyle Osmanlı üzerine yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesine karar verildi.

Yine elini çabuk tuttu Avrupa. Macaristan ve Le-

Zırhlı bir
Avrupa askeri

histan (Polonya) önderliğinde kalabalık birlikler oluşturulmaya başlandı. Çek, Hırvat, Sloven, Slovak, Litvan kıt'aları Haçlı ordusunun iskeletini oluşturuyordu bu defa. Almanya, Fransa da başı çekenler arasındaydı.

O tarihte dünyanın en büyük deniz gücü konumundaki Venedik de savaş filolarıyla katılacaktı birliğe. Venedik bir İtalyan cumhuriyetiydi. Tabi, sadece dinî faaliyetlerle yetinmeyen ve elinde hatırı sayılır ölçüde donanması bulunan Papalık da bu seferlerin tam içindeydi.

Yeni bir umut ve heyecanla bir araya gelen Haçlı seferlerinin bir başka kanadını Bizans, Eflâk, Boğdan, Burgundiya meydana getirmekteydi. Hatta kendi hâlinde uluslararası bir ticaret merkezi olan Dubrovnik bile savaşın sonunda yapılacak taksimatta Avlonya ve Kanina'yı almak için savaşa girdi.

Birliğin daha öncekilere göre tek istisnası Sırbistan Prensliği idi. Daha o yıl II. Murad'ın gayretleriyle bağımsızlığını kazanan Sırbistan, ince bir politika sonucu Haçlı seferlerine katılmayacağını duyurmuştu.

Ortaya çıkan Haçlı kuvvetlerinin toplamı yüz bin kişiyi geçmişti.

Başkumandan, Macar Hunyadi Yanoş idi bu defa. Efsane gibi bir ünü vardı Yanoş'un ve başarısına kesin gözüyle bakılıyordu. İkinci kumandan ise Lehistan kralıydı.

Daha bir yılını bile doldurmayan Segedin Anlaşması'nın mürekkebi kurumamıştı bile, ama geçersiz kılınmıştı. Oysa taraflar "On yıl geçerli olacaktır." diye imzalamıştı.

Haçlı orduları Varna şehrine, Karadeniz kıyılarına doğru ilerliyordu.

Her zaman olduğu gibi geçtikleri yerlerde terör estiriyorlardı. Önlerine çıkanları Hristiyan ve Müslüman farkı gözetmeksizin ezip geçiyor, gerekirse mallarını yağma ediyorlardı.

Tüm Balkanları Türklerden temizlemekti ilk hedefleri.

Osmanlı ordusunun bu güce karşı savaşa başlamaya

Aralarında tecrübeli Biri Olsaydı Düşerler miydi Bu Durumlara?

Varna Zaferinden sonra, âdeti olduğu üzere savaş alanını dolaşıyordu II. Murad. Savaş heyecanı bitmişti, duyarlı bir insan olarak gördükleri karşısında üzüntü duyuyordu. Yerlerde yatan ölü askerlerin görüntüsü canını sıkmıştı.

Bir ara, yanında bulunan Azab Beye döndü: "Şaşılacak bir şey değil mi?" dedi, "Aralarında hiç orta yaşlı asker yok. Hepsi de genç insanlar."

Şöyle cevap verdi bey:

"Aralarında bir tane orta yaşlı, tecrübeli biri bulunsaydı, ülkelerinden buralara kadar gelerek bu çılgınlıkları yaparlar mıydı hünkârım?"

bile cesaret edemeyeceklerine inanmışlardı. Onlara göre, Edirne'deki Türk ordusu Anadolu'ya doğru kaçacaktı. Kaçmazlarsa da Haçlı birlikleri tarafından kolayca yok edileceklerdi.

Padişah Kim

Peki, bunlar olurken Osmanlı tarafında durum neydi?

Haçlı orduları hızla Edirne'ye doğru yaklaşırken yeni padişah II. Mehmed Edirne'de, babası II. Murad ise Manisa'da bulunuyordu.

Durum değerlendirmesi için danışma meclisini toplayan Sultan Mehmed'e bu kritik dönem için babası II. Murad'ı tahta davet etmesi tavsiye edildi.

Veziriazam Çandarlı Halil Paşa, genç padişaha şunları söyledi:

"Sultan Murad geçici bir zaman için tahta gelip oturmalıdır hükümdarım. Yoksa Haçlı ordusuyla baş etmek çok zor olacaktır. Beyler de bu konuda benim gibi düşünmektedir. Bu bela atlatılır atlatılmaz taht yine sizindir elbet."

Çok genç yaşına rağmen ilk anda Sultan Mehmed'in gururuna dokundu bu teklif. Madem babası ona güvenerek tahtı emanet etmişti, niçin geri verecekti? Ancak düşününce beylere hak verdi. Şu anda başka çare yok gibiydi.

Manisa'ya bir elçi göndererek babasını tahta davet etti. Ama babası kabul etmedi bu teklifi.

Bunun üzerine babasına şu mektubu yolladı:

"Eğer padişah biz isek zat-ı şahanelerine emrediyorum, gelip ordunun başına geçiniz. Yok henüz padişahlığı tam devretmediyseniz gelip devletinizi savunun!"

Varna Zaferi

Akıl dolu bu mektup karşısında bir şey yapamayacağını anlayan II. Murad, hemen yola çıktı Manisa'dan.

Çanakkale ve İstanbul Boğazlarını güçlü Haçlı donanmaları tutmuştu. Buna rağmen boğazları geçerek Edirne'ye ulaştı.

Genç padişah Sultan Mehmed, hemen saraya ulaşan II. Murad'ı yerinden kalkarak tahtına oturtmak istedi. Ancak Murad Han bunu kabul etmedi

"Sen padişahsın, ben ordu kumandanıyım!" dedi.

Tecrübeli padişahın Edirne'ye gelerek ordunun başına geçtiği haberini alan Haçlıların keyifleri kaçtı, canları sıkıldı. Çünkü yaşadığı çağın en büyük kumandanına karşı zafer kazanmak kolay olmayacaktı.

Segedin Anlaşması'nın imzalanmasından on gün sonra Macar Kralı Ladislas, bunu tanımadığını duyurdu. Çünkü gündemde yeni bir Haçlı seferi vardı. Kral, bu konuda Kardinal Cesarini ile Macar ordusunun başkumandanı Hunyadi Yanoş'un ısrarlı baskılarına dayanamamıştı.

Hunyadi Yanoş "Bu Haçlı seferinin iki hedefi var: Niğbolu yenilgisinin intikamını almak ve Türkleri Balkanlardan söküp atmak!" diyordu.

En büyük kozları da Osmanlı tahtında on üç yaşında bir çocuğun bulunmasıydı.

Bu çocukla baş edemeyecek değillerdi herhâlde.

Yeniden ordusunun başına geçen II. Murad, emrindeki kırk bin kişilik kuvvetle Balkan dağlarını aştı; Varna'ya ulaştı.

Osmanlı ve Haçlı birlikleri Varna Limanı yakınlarında karşı karşıya geldi.

II. Murad, ordusunu kademeli bir şekilde yerleştirdi.

Haçlı ordusu sayıca çok üstündü. Osmanlı askerleri için bu savaşı kazanmak kolay değildi. Osmanlılar, Avrupalıların anlaşmayı bozmalarını kınayarak Edirne Segedin Anlaşması'nın yazılı olduğu kâğıtları bir mızrağın ucuna takarak ordunun en önüne diktiler.

II. Murad soğukkanlı, inançlı ve mütevekkildi. Geri çekilir gibi yaparak savaş alanının ortasını boşalttı. Bunu gören Macar Kralı Ladislas Hunyadi Yanoş'un engellemelerine rağmen, Osmanlı ordusunun bozulduğunu düşünerek çılgınca saldırıya geçti. Amacı Osmanlı padişahını esir etmekti.

Ortayı boş bırakarak hilâl şeklini alan Osmanlı ordusu, avını ortaya düşürünce hilalin iki ucunda bekleyen güçlerini anîden ortaya doğru çekti. Mehterin kulakları sağır eden coşkulu gümbürtüsü ve "Allah Allah!" nidalarıyla yıldırım gibi sağa sola sıçradı Yeniçeriler. Sert vuruşma içinde Macar Kralı Ladislas hayatını kaybetti.

Fetvalar...

Osmanlı Devleti'nde yapılacak devlet işlerinde İslâm alimlerinden fetvalar alınırdı. II. Murad da Karamanoğulları ile savaşa girmeden önce dört büyük mezhebe bağlı alimlerden fetva istemiştir.

Gelen fetvalarda "Din düşmanı ile savaşan İslâm hükümdarının mülküne başka bir Müslüman hükümdarın saldırmasının" dinde yerinin olmadığı belirtilmiştir. II. Murad bu fetvalar üzerine Karamanoğulları üzerine sefer düzenlemiştir.

Haçlı Seferleri Dinî Savaşları mı?

Bu Haçlı Seferi de gösterdi ki gerçekten din adına yapılmıyordu bu savaşlar. Dinin bunda bir suçu yoktu. Suçlu, dini kendi çıkarlarına, ucuz duygularına alet eden sözde dindarlarda idi. Nitekim, son Haçlı seferinde Hunyadi Yanoş, Bulgaristan tahtına oturma hareketini Haçlı seferi gibi göstermişti.

Bir Anadolu kızı

“Haram Yedirmem Askerime,”

Osmanlı Devletinin paraya sıkıştığı bir dönemdi.

Bir vezir, olağanüstü hali gerekçe göstererek halktan iki kat vergi toplanmasını teklif etti.

Aşıkpaşa Tarihi’nde, II. Murad’ın öfke dolu tepkisi “Hikâye” başlığıyla şöyle anlatılır:

“Fazlullah derler bir adam vardı. Acem diyarından gelmişti. Padişah Sultan Murad’la yakınlık kurmayı başardı. Sonunda ona vezir oldu.

Mukaddes topraklara her hac mevsiminde para gönderilirdi. Padişah bir gün Fazlullah’a: ‘Paraları yine Mekke, Medine ve Kudüs’e yolla. Dostumuz Molla Yegân var orada, bu yıl hacca niyet etmiş. Parayı o alsın, Mekke ve Medine’deki fukaraya dağıtsın. O fukaralar para yolunu gözlüyorlardır. Bekletmeyelim.’

Ancak hazinede yeterli para yoktu. Halil Paşa’da varmış, ondan borç alındı.

Padişah ne olur olmaz diye Halil Paşaya bu parayı nerden bulduğunu sordu.

‘Devletlû Sultanım, içiniz rahat olsun, babamdan kalan mirastır.’ dedi.

Hazinenin nakite sıkıştığını gören Vezir Fazlullah, aklınca padişahın gözüne girmek için şu teklifte bulundu: ‘Hazineyi güçlendirmek gerektir Şevketlû Padişahım. Bu mevzuda bir fikrim vardır.’

Nedir fikrin?

Efendim halkta çok para ve mal vardır. Adettendir ki o para ve mallardan bir bölümünü padişah için hazineye versinler.

Vergi veriyorlar ya!... Daha ne yapsınlar?

Zekât da versinler Sultanım!

Padişah öfkelendi:

Bre budala adam, deli misin sen? Neler zırvalarsın? Zekât devlete verilir mi? Fukaranın hakkı değil midir Zekât ve sadaka? Müslümanlardan haksız yere Zekât alayım ve yiyeyim ha! Bunun haram olduğunu bilmez misin? Elimde üç helal lokma vardır. Bir, başka memleketlerden alınan vergi; iki, topraklarımdan çıkan gümüş madenleri; üç, savaş ganimetleri. Benim askerim bu helal lokma ile yaşar. Askerime haram lokma yedirmem, haram kabul etmem!

Bunları söyler söylemez, Fazlullah’ı görevden aldığını bildirdi Sultan Murad.”

Kralın kesik başını gören Haçlı askerlerinin morali bozuldu. Hunyadi Yanoş, bozgunu önlemek için gerçekten büyük gayret gösterdi, bildiği bütün savaş taktiklerini denedi ama başaramadı. Çöken karanlıktan yararlanarak Lehli (Polonyalı) askerlerin bir kısmı ile savaş alanından kaçtı.

Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan savaş akşam 09.00'da sonuçlanmıştı. (Dukas, XXXII, 134) Sekiz - dokuz saat kadar süren bu savaşın sonunda Hunyadi Yanoş'un mağlup olması ile Osmanlıların önceki mağlubiyetlerinin lekeleri temizlenmiş oldu. Rumeli'deki istikrar devam etti.

Ertesi sabah son bir gayretle ayakta durmaya çalışan Haçlı orduları ağır şekilde yenilmekten kurtulamadı.

İki yüz elli arabalık değerli eşya ve zafer, Osmanlının oldu.

Kırk sekiz yıl sonra Niğbolu'nun intikamını almak için yola çıkanlar, daha büyük bir hezimetin kurbanı olmuşlardı.

Osmanlı ise büyük bir zaferin kahramanı…

10 Kasım 1444…

Hunyadi Yanoş, son anda kaçarak canını kurtarırken, ordusu on binlerce kayıp verdi. Haçlı birlikleri, arabalar dolusu ganimet bıraktı Varna kıyılarında.

Balkanlarda Türklerin egemenliğini artık kimse tartışamazdı.

Tarihçiler; Varna zaferini, dünya tarihindeki en önemli olaylardan biri sayma konusunda birleşmiştir.

Bu savaş, Hristiyanlık ve Lehistan için ciddi kayıpların da başlangıcı olmuştur.

Müslüman âlemi ise bu zaferden büyük sevinç duydu. Mısır'da zaferi kutlamak için günlerce şenlikler yapıldı, dualar edildi. Memlûk Sultanı Çakmak, II. Murad ve Sultan Mehmed'e bir mektup göndererek "Muzafferiyetinizi Allah daim kılsın, Rabbim yardımını esirgemesin." dedi.

Ok

Ok, Türklerin çok eski yıllardan beri kullana geldikleri bir silahtır. Bazı tarihçiler okun Türk icadı olduğu ileri sürseler de bu konuda detaylı bilgiye sahip değiliz. Türklerin dışında Arapların da ok atmada usta oldukları bilinir.

Meşhur Dede Korkut kitabında "Bir Türkün, Alp yani kahraman sayılabilmesi için uçan kuşları okla vurmasının-mızrakla pars öldürmek gibi-şart olduğundan" bahsedilir.

Ok için en çok tercih edilen ağaçlar çam ve gürgendi.

Çam pek çok yerde yetişebilen bir ağaçtır. Ancak özellikle ok imal etmek için Çanakkale'nin Bayramiç ilçesinin Çavuşlar köyünün Kumunçlar Dağı'nda yetişen çam cinsi tercih edilirdi.

Ok ile ilgili bir beyit:

Fırlatıp yay gibi dehr atsa da yabana beni

Hedefimden şaşamam ok gibi dümdüz giderim.

(Dehr:Dünya, Yaban: Yabancı yer)

Tahtta Yeniden II. Murad

Varna Zaferi ve öncesinde yaşanan sıkıntılar da göstermişti ki Osmanlı Devleti'nde padişah değişiminin vakti değildir.

Dış tehlikeler azalmıyor artıyor, Haçlı donanması Karadeniz'de kol geziyor, Hunyadi Yanoş Rumeli'yi tehdit ediyor, Eflak Beyi Yerköy'ü ele geçiriyordu.

Osmanlı tahtına II. Murad'ın tekrar geri gelmesini gerektiriyordu bütün bu gelişmeler.

Ayrıca, ordu da II. Murad'ın geri dönmesinden yana olduğunu gösteren tepkiler veriyordu.

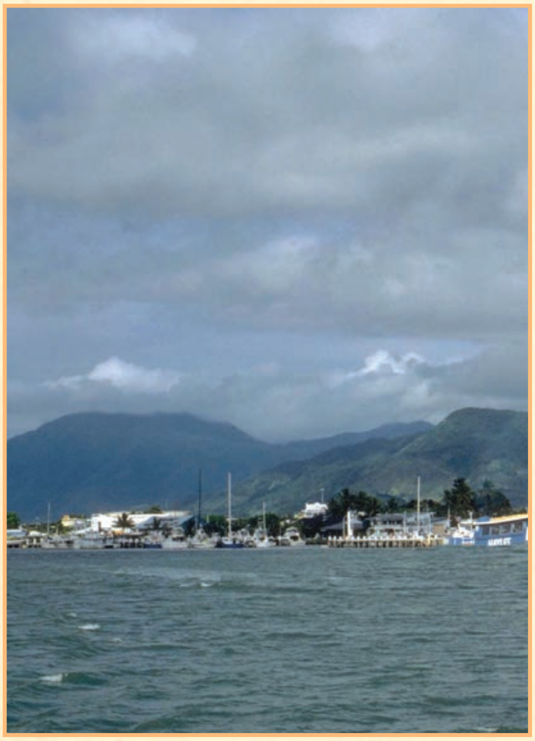
Veziriazam Halil Paşa, araya girerek Edirne'ye buyurmasını söyledi Sultan Murad'a.

Babasının yolunun açılması gerektiğini düşünen II. Mehmed de tahttan feragat etti.

Her şey hazırdı ve II. Murad tekrar Osmanlı tahtına oturdu. II. Mehmed ise Manisa'ya veliahd olarak gönderildi.

II. Murad'ın vefatına kadar sürecek ikinci padişahlığı başlamıştı böylece.

Mora

Mora İle Yeni Başlangıç

Varna Zaferi Osmanlı için yeni bir rüzgâr, yeni bir açılım oldu. Güç ve güven dengesi yeniden kuruldu. Disiplin daha bir sağlamlaştı.

Ancak Mora, Eflâk ve Arnavutluk'tan başkaldırı haberleri geliyordu.

Önlem alınmazsa büyüyebilecek tehlike sinyalleriydi bu ayaklanmalar.

II. Murad Han, bunları düşünerek yola düştü ve önce Mora üzerine yürüdü.

Bizzat kendisi de vuruşan II. Murad, akıncılarını yarımadaya yaydı; önemli merkezleri ele geçirerek otoritesini gösterdi.

Mora Yarımadası'nda olup bitenleri haber alan Bizans İmparatoru, Osmanlıya karşı bağlılığını ifade eden bir elçi göndermek zorunda kaldı.

İlk Şeyhülislam Molla Fenarî...

Yıldırım Bayezid zamanında bile kendini kabul ettirmiş bir âlimdi Şemseddin Mehmed bin Hamza el-Fenarî. Kısaca Molla Fenarî denirdi ve Bursa kadılığı yapıyordu.

Dînî bilimlerin dışında matematik ve astronomi alanında da derin bilgisi vardı. "Alleme-i Fenarî" diye Anadolu ve Rumeli'de şöhreti giderek yaygınlaşmıştı. Birçok ilim dalında geniş malumat veren eserler yazdı.

Ayrıca cesur ve özgüveni yüksek idi.

Yıldırım Bayezid'in mahkemedeki şahitliğini kabul etmeyerek ne kadar yürekli olduğunu ortaya koymuştu. Mahkemede sıfat ve makamı ne olursa olsun herkese eşit davranır, hak ölçüsünden asla ayrılmazdı.

Kendisini halktan başka padişahlar da sever, sayardı.

II. Murad bu değerli kişiden daha fazla yararlanmak için ona "Müfti'l-enâmlık" görevi verdi. Genel müftü, genel dinî danışmanlık anlamındaki bu unvan sonraları "şeyhülislamlık" makamı haline geldi. Bu makamda oturanlara da "Şeyhülislam" adı verildi.

Böylece, 1430 senesinden, 1922 yılına kadar sürecek etki alanı çok geniş bir makam tesis edilmiş oluyordu.

Şeyhülislam üç görevi bir arada yürüten kişi demekti: Adalet, eğitim ve din işlerine bakarlardı.

Bugün adı mahalle ve sokaklarda yaşayan Molla Fenarî, 1430'dan vefat edene kadar bu makamda başarıyla görev yaptı.

Tam 498 yıl süren şeyhülislamlık görevinde bulunanların sayısı yüz elli birdir. Bunların içinde görev süresi en uzun olanı Ebussuud Efendidir ve yirmi dokuz yıl bu makamda kalmıştır.

II. Kosova Savaşı

Beklediği gibi Türklerin güç kaybetmediğini gören Eflâk Prensi Vlad Drakul, Osmanlıdan kopma fikrinden vazgeçti. II. Murad'a daha fazla yakınlık göstermeye başladı. Bunu haber alan Hunyadi Yanoş çok bozuldu ve eski müttefiki Drakul'u öldürttü.

Macar kralı ile papa anlaşarak yeni bir Haçlı seferi hazırladılar.

O sırada Arnavutluk'ta baş gösteren saldırılarla uğraşan II. Murad, Haçlı ordusunu karşılamak üzere Sofya'ya gitti. Burada son hazırlıklarını tamamlayarak Kosova Ovası'na hareket etti.

Daha önceki seferlere benzer biçimde, bildiğimiz Avrupalı devletlerinin askerî güçlerinden derlenen Haçlı orduları ile Osmanlı askerleri Kosova Ovası'nda karşı karşıya geldi.

Varna'da olduğu gibi Haçlıların başında yine Hunyadi Yanoş vardı. Üstelik süper yetkilerle donatılmıştı. Macar krallığının tahtında, çocuk denecek yaşta biri bulunduğu için kral vekili konumundaydı. Savaş kararını da kral vekili olarak kendisi vermiş, diğer Avrupa devletlerini ikna etmişti.

Başarıdan çok gururunu kurtarmak, intikam almaktı asıl düşündüğü. Tabi, bununla birlikte tarihin en büyük Avrupalı kumandanı sıfatıyla, Türkleri Balkanlardan söküp atan kahraman olmak istiyordu.

Arnavutluk'un başkenti Tiran

Arnavutluk'ta bir köy

Avrupa'nın bütün devletleri yine asker vermişti Haçlı ordusuna. Ama sayı daha düşüktü. Altmış bini geçmiyordu Haçlı ordusu.

Sultan Murad ise Arnavutluk seferine katılan ordusunu Karamanoğlu askerleriyle takviye edince, elli bin civarında bir güce sahip olmuştu. Bu defa sayı olarak denklik vardı.

16 Ekim 1448 tarihinde iki ordu Kosova'da karşılaştı.

Sultan Murad, âdeti olduğu üzere Haçlı ordusuna sekiz kişilik bir barış heyeti yolladı. Amacı, savaş sorumluluğuna ortak olmamak ve bunu belgelemekti.

"Gelin barış anlaşması yapalım." mesajını daha ilk dakikada reddetti Haçlı tarafı.

Bu savaşın bir özelliği de her iki ordunun çok sayıda top kullanacak olmasıydı.

İlk çarpışma 17 Ekim sabahı başladı.

Hunyadi Yanoş, öğleden sonra ordusunu kollara ayırarak büyük bir taarruz başlattı. Ancak sonuç alamadı. Gece yapılan baskın ise Osmanlı askerleri tarafından kolayca göğüslendi.

İyice hırslanan Yanoş, sağ ve soldan yeni bir hücuma kalkıştı.

II. Murad ise, hücum karşısında bocalamış gibi geri çekilmeye başladı.

Haçlı savaşçıları bir anda savaşı kazanmış havasına girdi.

Son darbeyi indirmek için Osmanlının merkez kuvvetlerine yüklendiler olanca güçleriyle. Tam bu sırada merkez kuvvetlerinin de geri çekilme emrini verdi II. Murad.

Hunyadi Yanoş, Osmanlı taktiğini hâlâ anlayamamıştı ve

Kündekâri

Kündekâri: Osmanlılarda çivi ve tutkal kullanılmadan, geometrik şekillerin birbirine geçirilmesiyle ahşaptan eser yapma ve süsleme sanatıdır. Kündekâri en çok cami minberi, kürsüsü, tırabzanları, küpeşteleri ve kapılarında uygulanan bir sanattır. Bütün geometrik şekiller tek parçadır. Parçalar birbirlerine -günümüzdede mobilyacılıkta kullanılan- kirişli geçme stili ile geçirilmiştir. Ağacın doğal yapısı gereği havadaki nem oranından ve oda ısısından etkilenerek fizikî değişim göstermemesi için her parça ayrı ayrı çalışılır.

Bursa Ulucami'de bulunan minber Kündekâri sanatının güzel örneklerindendir.

Bursa Ulucami Minberi

durmadan gerileyen Osmanlı merkez güçlerine saldırıyordu. Haçlılar içeri girdikçe, Osmanlının sağ ve sol kanatları ileriye kayarak kapanıyor, onları çembere alıyordu.

Derken, II. Murad'ın beklediği an geldi ve Yeniçeriler ok gibi yerinden fırlayarak taarruza geçti.

Bu beklenmeyen âni hareket Haçlı ordusunu şaşkına çevirdi. Birbirlerine girmeye başladılar. Daha sonra da kaçmaya... Ama kaçış yolunu da Tunahan Bey kesmişti.

Savaşın kaybedilmek üzere olduğunu anlayan Hunyadi Yanoş, ayakta kalabilmiş son güçlerine "Murad'ın otağına saldırın, Murad'ın otağına!" diyerek dikkatleri başka yöne çekmek istiyordu. Amacı kargaşadan yararlanarak, kendi askerlerine fark ettirmeden savaş alanından kaçmaktı. Ve bunu başardı.

Her şey, üç gün içinde olup bitmişti. 19 Ekim 1448 sabahı savaş alanında son kalanları kontrol ediyordu Osmanlı erleri.

Bundan 59 yıl önce olduğu gibi, aynı yerde ve yine aynı adı taşıyan (ki o zaman tahtta I. Murad vardı) bir Osmanlı hükümdarı Haçlı ordusunu darmadağın etmişti.

Böylece bir Haçlı seferi daha hezimetle sonuçlandı. Haçlı kuvvetleri zaten bundan sonra saldırmak için kolay kolay bir araya gelemediler.

Atalarından geçen kumandanlık dehasını kendi gayret ve özellikleriyle daha da geliştiren II. Murad'ın savaştan önce yaptığı şu dua nasılsa duyulmuştu:

"Ya İlâhi, sana inanmış kullarını, benim günahımın çokluğundan ötürü düşman elinde rezil etme! Ey Allah'ım, Habibin hürmeti için, mü'min kullarını sen sakla ve muzaffer eyle!"

II. Murad, II. Kosova Zaferi'ni kazanırken farklı bir güzellik yaşadı. Karaman beyi sözünde durarak bu savaşta Osmanlıya asker vermiş, Karamanoğlu yiğitleri Osmanlılarla birlikte vuruşmuştu. Ayrıca Sırp prensi de, Avrupa'ya karşı savaşan Osmanlı saflarında yer almıştı.

II. Sultan Murad vefat ediyor

Sultan Murad, II. Kosova Zaferi'nden sonra boş durmadı. Problem çıkarılan bazı bölgelerde asayiş ve güvenliği yoluna koydu.

Edirne'ye döner dönmez de oğlu ve veliahdı II. Mehmed'i Manisa'dan çağırtarak evlendirdi. Görkemli bir düğün yapıldı Edirne'de. Oğluna eş olarak Dulkadiroğlu Süleyman Beyin kızı Sitti Hanım'ı seçmişti.

O sırada on dokuz yaşına girmişti II. Mehmed ve kafasında hep İstanbul vardı. Ama yine de babasının önüne geçmiş olmamak için, izin alarak Manisa'ya, vali olarak görev yaptığı şehre döndü.

Bir Fransız Gözüyle XV. Yüzyılda Osmanlı

Fransız gezgin Bertrandon de la Bourquiere, 1432 - 1433 yıllarında Anadolu'yu gezdi. Daha sonra, ilginç bulduğu gezi notlarını yayınladı.

İşte yazarın ilgi çekici notlarından bazı özetler:

✔ **Türkler sabahları mutlaka erken kalkar,** telaş etmeden işine giderler. Çevik, kabiliyetli ve pratik insanlardır. Azla yetinmesini bilirler. Ama Avrupa'ya göre büyük refah içinde yaşarlar. Bolca yoğurt, et, bal, pekmez, peynir, üzüm, meyve ve sebze yerler. Gerektiğinde bir avuç ekmekle doymasını bilirler.

✔ **Temizliğe çok önem verirler,** iyice temizlenmeden sokağa çıkmazlar. Bizdekiler gibi yalınayak dolaşan yoktur. Şiire ve sanata meraklı insanlardır. Dostluk ve vefaya Avrupa'da olduğundan çok fazla önem verirler.

✔ **Uzun ve pamuklu kumaştan yapılmış giysiler giyerler.** Kuşak dedikleri uzun bel sargıları vardır. Üst üste giysi giymeyi severler. Deriden kaftanları vardır. Adına "kapama" derler. Hafif olmakla beraber yağmura dayanıklıdır.

✔ **Atları bakımlıdır,** bunları hep zayıf tutarlar, yemlerini gece verirler. Uzun ve devamlı yürüyüşe, koşmaya dayanıklıdır. Atlarının üstünde koltukta gibi rahat otururlar.

✔ **Osmanlıların padişaha ve başlarındaki amirlere bağlılığı sonsuzdur.** Canları pahasına itaat ederler. Başarılarının temelinde bu itaat duygusu vardır.

✔ **Türkler yorgunluk ve sıkıntıya alışıktır, sabırlıdır.** Ancak asla karamsar değillerdir. Hatta neşeli insanlardır. Sık sık türkü söylerler.

✔ **Osmanlı insanı temiz kalpli ve yufka yüreklidir.** Yemek yerken yanlarından geçen kim olursa olsun onu yemeğe davet ederler. Bizim böyle alışkanlıklarımız yoktur.

II. Murad Zamanından Bir Elçi Kabûlü

Divan…

Osmanlılarda padişah, veziriazam, defterdar, kazasker ve nişancının katıldığı, devlet işlerinin görüşüldüğü toplantılar "Divan" adıyla anılıyordu.

Divan her sabah, sabah namazından sonra, günün ilk ışıklarıyla birlikte başlardı. Genelde öğlen yemeğine kadar devam ederdi. Padişahın öğle yemeğini vezirleriyle birlikte yemesi gelenekti. Bu gelenek Fatih Sultan Mehmed zamanında kaldırıldı.

Kuruluş yıllarında Divan toplantılarına ait fazla bilgi yok elimizde. Ama II. Murad zamanında Anadolu'ya gelen Fransız Gezgin Bertrandon de la Bourquiere, özel izinle girdiği Divan'da gördüklerini kitabında şöyle anlatıyor:

"Benim gördüğüm Milan Elçisinin Divan'a kabulüyle ilgilidir. Elçiyi Divan'a oturttular. Padişahın gelmesi beklendi. Üç vezir ile Rumeli beylerbeyi ve diğer beyler de gelince padişah, kendi dairesinden çıktı. Padişahın üstünde koyu kırmızı bir kaftan vardı.

Büyük divanhanenin köşesindeki tahta doğru yürüdü. Bu sırada mehter bölüğü marşlar çalmaya başladı. Çalgı susunca padişah yerine oturdu. Vezirler de az ötede ayrılan yerlerine geçti. Divanın diğer üyeleri de vezirlerin biraz uzağında, duvarın dibine oturdu.

Herkes yerini alınca, Bosna'dan gelen biri takdim edildi ve vezirlerin yanına oturtuldu. Bu kişi, Bosna tâcının kendi hakkı olduğunu söylerken, padişaha bağlılığı için yeminler ediyor, yardım bekliyordu.

Daha sonra yirmi kadar kişi alındı Divan'a. Yüzlerini Padişah'a dönerek beklediler. Bunların Ulah esirleri olduğu açıklandı.

Divanhanenin ortasına, Padişah gelmeden az önce yüz kadar yemek kabı konulmuştu. Kapların içinde pilav ve et vardı.

Biraz sonra Milan elçisi Divan'a çağrıldı.

Hediyeleri arkasından geliyordu…

Hediyeler ilkin yemeklerin yanına yerleştirildi ama Padişah görsün diye oradan alınarak tahta yaklaştırıldı.

Bu sırada elçi, Türk görevlilerinin arasında tahta doğru ilerliyordu ağır adımlarla. Tahtın basamaklarına bir adam boyu yaklaşınca hürmetle eğildi.

Padişah ayağa kalktı. Tahttan iki basamak aşağı indi.

Elçi, elini öpmek istedi ama izin vermedi Padişah.

'Komşum ve aziz kardeşim Milan Dükü nasıldır, sağlığı iyi midir?' diye sordu.

'Sağlık ve afiyettedirler efendimiz.'

Bu kısa cevaptan sonra elçi, arkasına dönmeden geri geri giderek Bosna prensinin yanına oturdu.

Padişah ise hâlâ ayaktaydı.

Elçi oturunca o da tahtına geçti.

Bana da saygı gösterdiler ve Bosna Prensinin yanında yer verdiler."

Baba da oğul da bilmiyordu ki son görüşmeleriydi bu.

Zengin bir iç derinliğe sahip II. Murad, dünya yolculuğunda son durağa geldiğini hissediyordu.

Henüz elli yaşında bile değildi; ama otuz yıldır Osmanlı tahtında bulunuyordu.

Bütün ömrünü "Devlet-i Âli Osmanî" yi büyütmek, topraklarında yaşayan her din ve milletten insanlara huzur, iyi bir yaşama standardı sağlamak için harcamıştı. Hayatı hep at sırtında geçmiş, sancağın kutlu gölgesinde ülkeden ülkeye koşturmuştu.

Doğru dürüst rahat bir günü olmamıştı. Tabi, bütün bunların sonucu, henüz yaşlanmamasına rağmen hem çok yorulmuş, hem yıpranmıştı. Ecelin yakınında olduğunu fark edecek kadar gönlü uyanıktı.

Soğuk bir kış günü hastalandı ve yatağa düştü. Savaş alanlarında yere gelmeyen sırtını hastalık, döşeğe yapıştırıverdi. Üç gün sonra kuşluk vaktinin bitiminde ömrü de bitti. (3 Şubat 1451)

Edirne Sarayında hayata gözlerini kapattığında henüz kırk sekiz yaşındaydı ama yüz yaşında bir insanın yapabileceklerini sıkıştırmıştı hayatına.

Hünkârın cenazesi vasiyeti icabı Bursa'ya defnedildi.

II. Murad'ın Özellikleri

Dış Görünüşü:

- Orta boylu, iri yarı, açık alınlı, koyu elâ gözlü, pembe tenli, kumral saçlı bir padişahtı II. Murad.
- Pala bıyıklı ve sakallıydı. Güler yüzlüydü.
- Usta bir komutan, gözü kara bir dövüşçü ve iyi bir at binicisiydi.

Karakteri ve Komutanlığı:

- Soğukkanlı, stratejik ve analitik düşünebilen bir hükümdardı.
- Şair ruhluydu. Bilinen güzel şiirleri vardı. Ayrıca hat sanatında da ustaydı.
- İhtiyatı elden bırakmaz, tedbirli bir devlet politikası izlerdi. Meselâ, Timurluların hükümdarı Şahruh'a gereksiz yere kafa tutarak devletini riske atmamıştı.
- Onun döneminde devletin bütçesi, bütün Avrupa devletlerinin toplam bütçe değerinin yarısı kadardı.
- Barışsever bir yapısı vardı. Ancak gerektiğinde şahin olmasını bilirdi.

- İlmî hayata önem vermiş, bilim adamlarını sonuna kadar desteklemiştir.
- İmar ve iskana önem veren bir padişahtı. Bursa ve Edirne başta olmak üzere pek çok yerde yol, köprü, cami, okul, imaret, çeşme, bedesten yaptırmıştır.
- Bursa'da yaptırdığı cami ve medresenin bulunduğu semt, bugün bile ününü korumakta, "Muradiye" adıyla varlığını sürdürmektedir.

II. Murad dönemindeki Osmanlı toprakları

Babasından Fatih Sultan'a Tavsiyeler

Venedik Elçisi Andrea Coscolo, II. Murad zamanında saraya kabul edilmişti.

Bu arada, II. Murad ile oğlu Şehzade Mehmed'in yani, geleceğin ünlü Fatih Sultan'ın arasında geçen bir konuşmayı dikkatle izlemiş, daha sonra bunları kaleme almıştı. İtalyanca olarak hazırlanan kitap, elçinin torunu Marino de Cavallo tarafından 1559 yılında tercüme ettirilerek Kanuni Sultan Süleyman'a takdim edildi.

"Sultan Murad'ın Nasihatları" anlamına gelen "Nasihat-ü Sultan Murad" adını taşıyan eserde, hayatın değişik dönemlerinde insanların neler yapması gerektiği anlatılıyordu. Ayrıca II. Murad, devlet yönetimi hakkında oğluna bazı önemli hatırlatmalar yapıyordu:

"Allahü Teâlâ, padişahlara güç ve kudretin yanında akıl da ihsan etmiştir. Ta ki gücünü akıllıca kullansın. Sadece birini kullanmak sonuç vermez. İyi bir padişah bunları yerli yerinde kullanır."

Kitabın bazı bölümlerinde II. Murad oğlu Şehzade Mehmed'e şu tavsiyelerde bulunuyordu:

"Dünyada üç türlü insan vardır:

1) Akıl ve fikirleri yerinde, geleceği gören, düşünen, hiçbir kusuru olmayan kişiler.

2) Doğru veya eğri yolları bilmeden yürüyen kimseler. Bunlar çevresinin etkisiyle bir hataya düşebilir. Çoğu zaman tavsiyelere kulak verir doğru yolu bulurlar.

3) Ne kendileri bir şeyden anlarlar ne de yapılan uyarıları dinlerler. Sadece kendi arzu ve akıllarına uyarlar. Bunlar âdi insanlardır.

Ey Oğul,

Yüce Allah, seni ilk gruptaki insanlardan yaratmışsa sevinirim. İkici grup insanlardansan, sana yapılan uyarılara kulak vermeni dilerim.

Sakın ola üçüncü gruba dâhil olmayasın. Onlar Allah için ve insanlar için iyi durumda değildirler.

Padişahlar ellerinde terazi tutmuş kişilerdir. Sen padişah olunca teraziyi doğru tutmanı dilerim. O zaman Allah da seni sever, iyiliğini ister.

Her şeyin en iyisini Allah bilir."

Muradiye

II. Murad'ın Vasiyeti

28 yıl, 5 ay hükümdarlık yaptıktan sonra 1451 yılında, Edirne'de vefat eden II. Murad, Hz. Muhammed Sallallahu Aleyhi Vesellem'in tavsiyesine uyarak vasiyetini ölümünden iki buçuk yıl önce Bursa'da hazırlamıştı.

Aslı Arapça olan vasiyetinde şöyle diyordu II. Murad:

"Beni büyük oğlum Alâeddin Ali'nin yanındaki üstü açık türbeye gömün. Mezarımın üstüne büyük hükümdarlar için yaptırılan gösterişli türbelerden birini asla inşa etmeyin. Bedenimi doğrudan doğruya toprağa koyun ki Cenab-ı Hakkın rahmetine işaret sayılan yağmur üstüme yağsın.

Mezarımın etrafına dört duvar örün, dua okuyacak insanların oturabileceği yerler de hazırlayınız. Etrafıma evlat ve akrabalarımdan kimseyi gömmeyiniz. Başka bir yerde ölürsem cenazemi Bursa'ya getiriniz. Bu nakil işi Perşembe günü tamamlansın ki cenaze namazım Cuma günü kılınsın."

II. Mehmed, babasının vasiyetini aynen yerine getirdi. Cenazesi Muradiye semtindeki türbeye konuldu.

Bugün, Bursa'daki Muradiye, manevî atmosferi en yüksek, etkileyici bölgelerden biri olarak ziyaretçilerini bambaşka ruhanî iklimlere taşımaktadır.

Bu manevîyat havası, bugün de ziyaret amacıyla bölgeye gelen herkesi tesiri altına almaya devam etmektedir, 1451'den beri hiç değişmeden.

Sultan Murad'ın Vefatı

Edirne'de, kırlara doğru gezintiye çıkmıştı II. Murad.

Dönerken, Ada Köprüsü başında baktı ki bir derviş durur. Nur yüzlü bir ihtiyardır öylece duran. Padişahı yakında görünce:

"Hey padişah!" diye söze girdi ihtiyar. "Dünya işi tamamdır gayri. Vâden yakındır, tövbeni arttır arttırabildiğin kadar!"

Duyduklarından çok etkilendi Sultan Murad. Hemen istiğfar getirmeye başladı. Zaten dilinden düşmezdi istiğfar ve duaları. Ilık yaşlar süzüldü yarısı ak, yarısı kara sakalına.

Yanında bulunan Saruca Paşaya döndü: "Sen şahit ol Saruca, bir kere daha bütün günahlarıma tövbe ettim." dedi.

Sonra öbür yanındaki İshak Paşaya sordu: "Şu dervişi tanır mısın, kimdir?"

"Hünkârım, biraz bilmişliğim vardır. Bursa'da Emir Sultan müritlerindendir."

Daha sonra hızla saraydan içeri giren Sultan Murad, "Başım çok ağrıyor." dedi.

"Önceden hazırladığım vasiyetime eklensin." diyerek birkaç satır yazıp oğlu Şehzade Mehmed'e verdi. Vezirleri ve beyleri etrafına toplayarak oğluna itaat etmelerini vasiyet etti.

Bu arada, yolda rastladığı ihtiyarın bulunup saraya davet edilmesini istedi. Ancak ihtiyar onca aramaya rağmen bulunamadı.

Almanya'da Reinhartshausen Şatosunda bulunan bu yağlı boya tablonun üzerinde "Murad II. Varna Savaşının Galibi" yazıyor. 50 x 63 cm büyüklüğünde olan tablonun ressamı belli değil...

Üç gün hasta yattı Sultan Murad. Dördüncü gün, 3 Şubat 1451'de Allah'a teslim etti ruhunu.

Babasının durumunu haber alan Şehzade Mehmed Edirne'ye doğru yola çıktı. Sultan Murad'ın ölüm haberi, yeni padişah için gerekli hazırlıklar yapılsın diye on üç gün gizlendi.

Şehzade Mehmed, Edirne'ye gelince tahta oturdu ve babasının vasiyetindekileri yerine getirmeye koyuldu.

Dünya Çapında Bir Müzisyen Abdülkadir Meragî

Bağdat'ta 14. yüzyılın sonlarıydı. İlk defa büyük bir beste yarışması düzenlenmişti. Uluslararası çapta düzenlenen bu yarışmanın en büyük özelliği ödülün yüz bin dinar olmasıydı. Bugünkü değerle beş yüz bin dolara yakın büyük bir ödüldü bu.

Azerbaycan'ın Maraga şehrinde yetişen ve asıl adı İbn-i Gaybî olan Abdülkadir Meragî, beste yarışmasında birincisi seçilerek bu büyük ödülün sahibi oldu. Ayrıca şöhretini arttırdı.

Şöhreti o kadar arttı ki Timur'un bile dikkatini çekti ve 1393'de Bağdat'ı ele geçirince Meragî'yi de yanına alarak Semekand'a götürdü.

Ancak olmadık bir zamanda öfkeye kapılan Timur, yanında bulunan müzik hocalarını idam ettirdi. Derviş kılığına giren Abdülkadir Meragî kaçmayı başararak Bağdat'a geri döndü, Celayir Sultanı Ahmed'e sığındı.

Ankara Savaşı için Anadolu'ya gelirken bir kere daha Bağdat'ı işgal eden Timur, Meragî'yi de buldurttu ve idam edilmesini emretti.

Timur'un huzurunda hayat yolunun sonuna geldiğini anlayan Abdülkadir'e son isteği soruldu. "Bir sayfa Kur'anı-ı Kerim okumak istiyorum." dedi. Kabul edildi.

İyi bir hafız olan Meragî, Kur'an okumaya başladı.

Ama o ne okuyuştu öyle. Orada bulunanların ciğerine kadar işleyen, gönülleri tir tir titreten yanık bir okuyuş. Herkes ağlamaya başladı…

Sonunda Timur da dayanamadı, Meragî'yi bağışladığını söyledi.

Ünlü müzik üstadı tekrar Semerkand'a götürüldü.

1421'de bir yolunu bularak Bursa'ya geldi Meragî.

II. Murad için yaptığı yeni bestesini sundu. Ama Osmanlının iç çekişmeler yüzünden başı dertte idi, beklediği ilgiyi göremedi.

Anadolu'dan Semerkand'a gitti üçüncü defa.

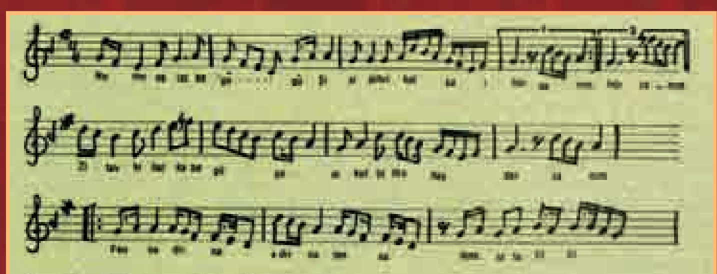
Veba salgını sırasında 1435 yılında Herat şehrinde öldü.

Özbeöz Türk idi ama eserlerini devrinin yaygın edebiyat dili olan Farsça ile yazmıştı.

15. yüzyılın en büyük bestecisiydi. Her gün bir beste yapabilecek kadar ustaydı.

Besteleri dışında müzik eğitimi ve nota yazımı konularında da kitapları vardır. Ayrıca, resim, hat ve şiir alanında da eserler verdi.

Son kitaplarından olan "Şerhü-l Edvar" İstanbul'da Nuruosmaniye Kütüphanesi'ndedir. Oğlu ve torunu da kendi izinden yürümüş, yerleştikleri İstanbul'da eserler vermiştir.

Abdülkadir Meragi'den Rast Kâr (Haydarnâme)

Roma

Kronoloji

1281	Osman Beyin Kayı aşiretinin başına geçmesi
1281	Orhan Beyin doğumu
1299-1300	Osmanlı tarihinin başlaması
1299	İnegöl'ün fethi
1301	Yenişehir'in alınarak beylik merkezi yapılması
1302	Osman Gazinin Koyunhisarı Zaferi
1302	Anadolu Selçuklu Hükümdarı III. Alâeddin Keykubad'ın ölümü
1314	Bursa'nın ilk kez kuşatılması
1324	Orhan Gazinin tahta geçişi
1326	Osman Gazinin vefatı
1326	Bursa'nın fethi
1326	I. Murad'ın doğumu
1329	Palekanon Savaşı
1331	İznik'in fethi
1331	İlk Osmanlı medresesinin, İznik'te Orhan Gazi tarafından kurulması
1334	Karesi Beyliği'nin Osmanlılara bağlanması
1337	Kocaeli bölgesinin alınışı
1346	Orhan Gazinin Kantakuzen'in kızı ile evliliği ve Bizans ile ittifakı
1354	Bizans'a yardım için Süleyman Paşanın Rumeli'ye geçişi ve Çimpe Kalesi'nin üs olarak alınışı
1354	Gelibolu'nun fethi
1360	Yıldırım Bayezid'in doğumu

1361	Kırkpınar yağlı güreşlerinin yapılmaya başlanması
1362	Orhan Gazinin vefatı ve I. Murad'ın tahta çıkışı
1362	Kadıaskerliğin teşkili
1363	Edirne'nin Osmanlı topraklarına katılması
1363	Pençik Kanununun çıkışı
1365	Dubrovnik'in alınışı
1371	Çirmen Zaferi
1376	Bulgar Krallığının Osmanlı hâkimiyetini kabulü
1379	Çelebi Mehmed'in doğumu
1385-1386	Niş ve Sofya'nın alınışı
1385	Savcı Beyin isyanı
1388	Ploşnik Bozgunu ve Balkan ittifakının teşekkülü
1389	I. Kosova Zaferi
1389	I. Murad'ın şehadeti, Yıldırım Bayezid'in tahta çıkışı
1390	Aydın-Saruhan-Germiyan-Menteşe beyliklerinin Osmanlılara bağlanması
1390	Karaman Seferi, Konya'nın muhasarası
1390	Gelibolu Tersanesi'nin inşası
1391	İstanbul'un Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatılması
1396	Niğbolu Zaferi
1397-1398	Akçay Zaferi ve Karamanoğlu topraklarınınn Osmanlı hâkimiyetine girişi
1398	Kadı Burhaneddin'in ölümü.
1398	Karadeniz beyliklerinin Osmanlılara katılması

1400	Timur'un Malatya'yı işgali
1400	Bursa'da I. Bayezid tarafından Ulu Cami'nin yaptırılması, ilk Osmanlı Darü'ş-şifa'sının inşa edilmesi
1402	Ankara Bozgunu ve Yıldırım Bayezid'in esareti
1402-1413	Fetret Devri, iç karışıklıklar
1403	Yıldırım Bayezid'in vefatı
1404	II. Murad'ın doğumu
1409	Süleyman Çelebi tarafından Türk Edebiyatı'nda ilk mevlid örneği olan, Vesiletü'n-Necat adlı eserin yazılışı
1411	Çelebi Mehmed'in tahta çıkışı
1413	I. Mehmed'in Çamurlu Derbent Savaşı'nı kazanarak devleti yeniden kuruşu
1416	Osmanlı-Venedik Deniz Savaşı ve Şeyh Bedrettin İsyanı
1416	Macar Seferi
1417	Avlonya'nın fethi
1418-1420	Samsun bölgesinin zaptı
1419-1424	Bursa'da Hacı İvaz'a I. Mehmed tarafından Yeşil Külliye'nin yaptırılması
1421	Çelebi Mehmed'in vefatı ve II. Murad'ın tahta çıkışı
1422	II. Murad'ın İstanbul'u Kuşatması
1422	Mustafa Çelebi'nin (Düzmece) bertarafı
1425	Molla Fenari'nın ilk şeyhülislam olarak tayini
1425-1426	İzmir Beyi Cüneyd'in idamı
1425-1426	Teke Beyliği'nin Osmanlılara katılması
1427-1428	Germiyan Beyliği'nin Osmanlılara katılması

1430	Selanik'in yeniden ele geçirilmesi
1432	Sultan II. Mehmed'in doğumu
1434	Edirne'de II. Murad tarafından Muradiye Camii'nin yaptırılması
1438	II. Murad'ın Erdel Seferi
1440	Belgrat'ın başarısız kuşatması
1441	Jan Hunyad'ın Osmanlı kuvvetlerini Erdel'de mağlup etmesi
1443	Jan Hunyad'ın Balkanları istila etmesi
1444 (Haziran)	Edirne - Segedin Barış Antlaşması'nın yapılması
1444 (Ağustos)	II. Murad'ın Karamanoğulları ile barış yapması
1444 (Kasım)	II. Murad'ın tahtı, oğlu II. Mehmed'e bırakması
1444 (Kasım)	Varna Savaşı
1445	II. Murad'ın tekrar tahta çıkışı
1448	II. Kosava Zaferi
1451	II. Murad'ın vefatı

Faydalanılan Başlıca Kaynaklar

* Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.Zeki Pakalın ,MEB Yayınları, 1971
* Osmanlı Tarihi Cilt I, Ord. Prof. İ. H. Uzunçarşılı, TTK Yayınları, 1988
* Bilinmeyen Osmanlı, Prof Dr. Ahmet Akgündüz - Doç. Dr. Said Öztürk, OSAV, 1999
* Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ, Prof. Dr. Halil İnalcık, YK Bank. Yay. 2004
* Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihi, Prof. Dr. Osman Turan, Ötüken Yay. 2003
* Osmanlı Uygarlığı, Halil İnalcık - Günsel Renda, Kültür Bakanlığı, 2003
* Osmanlı ve Dünya, Prof. Dr. Kemal Karpat, Ufuk Kitapları, 2004
* Osmanlı Tarihi, Hammer, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991
* Türkiye Tarihi, Yılmaz Öztuna, Hayat Kitapları, 1968
* Osmanlı Devleti Tarihi, Prof. Dr. E. İhsanoğlu, Zaman Gaz. Yay. 1999
* Türk Tarihi, Prof. Dr. Sina Akşin, Milliyet Yayınları
* Osmanlı Yazıları, A. Haluk Dursun, Ötüken Yay. 2003
* Padişahlar Albümü, Kültür Kitabevi
* Padişahlar Ansiklopedisi , Tercüman Gençlik Yayınları
* Resimli Bilgi Ansiklopedisi, Hayat Yayınları, 1966
* Türk Millî Kültürü, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, 1975
* Meydan Larousse Büyük Ansiklopedi, Meydan Yayınları, 1988
* Ana Britannica, Ana Yayıncılık, 1984
* Bitmez Tükenmez Anadolu, Mehmet Önder, Sümerbank Yay. 1970
* Şehirden Şehre, Mehmet Önder, YKB Yay. 1972
* Osmanlıyı Cihan Devleti Yapan 150 Sır, A.Karaçam, Bilge Yay. 2004
* Anneciğim Türkler Geliyor, Gabriele Mandel, Zaman Kitap, 2004
* Eski Türk Sanatı ve Avrupa'ya Etkisi, Fuat Köprülü, İş Bankası Yay.
* Emanname Dergileri, Eman Turizm Yayınları
* Hayat Tarih Mecmuaları
* Türk Edebiyatı Dergileri
* Tarihî Hakikatler, İ. Hâmi Danişmend, Tercüman T.K. Yay., 1979

* Osmanlı Şehirleri, Pars Tuğlacı, Milliyet Yayınları, 1985
* İstanbul'un İlkleri, Faruk Göncüoğlu, İBB Kentim Yayınları, 2003
* Damla Damla Tarih, Hüseyin Gökçe, Söğüt Yayınları, 1978
* Türk Sultanları Ansiklopedisi, Türkiye Gaz. Yayınları
* Avrupa'da Türk İzleri, Altan Araslı, Tercüman Kitaplığı, 1986
* Aşık Paşaoğlu Tarihi, MEB Yayınları, 1992
* Bu Mülkün Sultanları, Necdet Sakaoğlu, Oğlak Yayınları, 1999
* Tacü't Tevarih I-II, Hoca Sadettin Efendi (Hazırlayan: İsmet Parmaksız), Kültür Bak. Yay., 1999
* İslâm Ansiklopedisi Cilt II, V, IX, XI, TDV Yayınları, 1989, 1992, 1994, 1995
* Tarih Sohbetleri, Mithat Sertoğlu, TTK Yayınları, 1992

Kişi İndeksi

H

I, İ

K

L

M

N

O

P

S

T

V

Y

Yer / Olay / Terim / Kavim İndeksi

P

R

S, Ş

T

U

V